धम्मिल-कुमार चरित्र.

प्रथम भाग.

संस्कृत उपरथी गुजरातीमां नवलकथा रुप भाषांतरकार,

श्रीमन् मुनि माणेक.

प्रकाशक,

श्री जैन मित्रमंडळ तरफथी,

लालचंद नागजीभाई शाह.

मांडल. (तालुका वीरमगाम.)

प्रथमावृत्ति. प्रत १०००.

संवत १९६९. इ. स. १९१३.

अमदावादः

धी "डायमंड ज्युबिली" प्रिन्टिंग प्रेसमां

परीख देवीदास छगनलाले छाप्युं.

मूल्य दश आना.

अर्पण पत्रिका.

श्रीयुत शेठ चीमनलाल वाडीलालनी कंपनी

कलकत्ता.

आप श्री प्राचीन पुस्तकोद्धारनी सारी लागणी धरावी वारंवार ते कार्यमां सहाय आपता रहो छो, मुनिश्री माणेक मुनिमहाराजना सदुपदेशथी हयाती पर्यंत यथाशक्ति ते प्रशस्त कार्यमां सहाय आपवानी आपश्रीए स्तुत्य प्रतिज्ञा लीधी छे, अने आ पुस्तक पण आपश्रीनी सहायथीज प्रगट करवा अमो शक्तिवान थया छीये.

आपनी आवी प्रशस्त वृत्ति प्रति हरकोइ आकर्षाय तेमां कांइ आश्चर्य नथी अर्थात ते योग्यज छे अने तेमज अमे पण आ पुस्तक आपश्रीनेज अर्पण करीये छीये.

अमो छीये.

श्री जैन मित्र मंडळ.

मांडल (ता. वीरमगाम)

प्रस्तावना.

बाल जीवोने माटे कथानुयोगनां पुस्तको जेटलां रासिक तेटलांज हितावह छे. गळ्या प्रवाहीमां छूपायेलां कटु औषधनां टीपां जेवुं काम ते पुस्तक सारे छे.

जेनाथी जीवन ओतप्रोत (तन्मय) थवुं जोइए तेवां नीति तेमज धर्मनां तत्त्वोनी समज साथे सहज प्रवर्त्तनेच्छाने उद्भवावनार कथानुयोग छे.

जुदा जुदा पात्रोनां, जुदा जुदा वर्तननां, जुदां जुदां इष्टानिष्ट परिणामो द्वारा धर्माधर्मनुं स्वरुप प्रत्यक्ष सदृश कथानुयोगथी दर्शावी शकाय छे.

× × × × ×

तेवाज हेतुथी आज काल तेवां पुस्तको संख्याबंध प्रसिद्ध थाय छे. भिन्न भिन्न रुचिपूर्वक ते वंचाय छे अने किंमत (कद्र) पण तथा प्रकारेज थाय छे. आ पुस्तक पण तेवाज हेतुथी प्रगट थयेल छे एटलुं जणावी इन्साफ आपवानुं काम विचक्षण वांचकोनेज सोंपीये छीये.

आ ग्रंथ अचळ गच्छाचार्य श्रीमन् श्री जयशेखर सूरीश्वरजीए संस्कृतमां लखेलो छे, तेनुं नवलकथा रुपे भाषांतर करनार, आ मंडळना परम उपकारी मुनि महाराज श्रीमन् माणेक मुनि छे के जेओनी कलम सरलता साथे सचोट असर करनारी छे एम समाजने सिद्ध थयेलुं छे.

× × × × ×

आ मंडळनो आज थोडांक वर्षथी तेवोज (पुस्तक प्रकट करी सस्ती किंमते वांचन फेलाववानो) उत्साह भर्यो प्रयास छे. श्रीमन् माणेक मुनि महाराजश्रीनो आ मंडळ उपर पूर्ण उपकार छे एम फरीथी जणावीये छीये. आज सुधीमां आ मंडळे तेओ श्रीनां लखेलां सात आठ पुस्तको प्रकट कर्यां छे जे समाजने हितकर होइ रुचिकर थयां छे.

आ पुस्तक पण तेओश्रीनीज कृति छे.

× × × × ×

जे कोइ सद्गृहस्थो अमारा आ उत्तम प्रयासने सहाय करवा इच्छानुसार द्रव्य मोकलशे तेमनो आ मंडळ आभार मानशे. याद राखो के आवा कार्योमांज व्यय करवाथी द्रव्यनी सफलता छे.

× × × × ×

आ पुस्तक धारवा करतां घणुं मोडुं बहार पड्युं छे ते माटे अमे वांचकवृंदनी क्षमा चाहीये छीये. यथाशक्ति सुधारवानी काळजी छतां पण रही गयेली भूलो माटे पण क्षमा याचना छे. ग्रंथमांथी वांचकवृंद कांइ पण सार ग्रहण करे एटलुं इच्छि वीरमीये छीये.

अशाढ शुकल पंचमी
संवत १९६९

अमो छीये.
श्री जैन मित्र मंडळ.
मांडल (तालुका—वरिमगाम).

ता. क. आ बुकनी कीमत रु. ०—८—० राखवामां आवेली पण बाइन्डींग वीगेरेनुं खर्च वधी जवाथी तेनी कीमत रु. ०—१०—० राखवामां आवी छे.

अमारी ओफीसमांथी मळतां पुस्तको.

१	सद्‌बोध चिंतामणी अने गुणमाळा	रु. ०–२–०
२	सकाम निर्जरा अने नारी हितशिक्षा....	रु. ०–२–०
	स्त्रीओने खास वांचवा लायक उत्तम शैलीथी आ पुस्तक मुनि माणेकनी कसायली कलमथी लखायेल छे वन्ने साथे लेनारने.	रु. ०–३–०
३	सती शीयळवती, आवृत्ति २ जी. (रोयल १६ पेजी पृष्ट २००)....	रु. ०–४–०
४	माणेकमाळा..	रु. ०–१–०
५	विश्वानुभव अने दर्पणशतक.	रु. ०–१–६
६	चंपकश्रेष्टी चरित्र.	रु. ०–२–०
७	चरीत्रमाळा.....	रु. ०–१–६
८	सती नर्मदा चरित्र (रोयल १६ पेजी पृष्ट २२५)	रु. ०–४–०
९	धम्मिलकुमार चरित्र (डीमी ८ पेजी पृष्ट १७६)	रु. ०-१०-०

उपर लखेल पुस्तकमांथी रु. १–०–० नां पुस्तक लेनारने नंबर ७ नी बुक भेट आपवामां आवशे.

जथाबंध पुस्तको लेनारने कमीशन आपवामां आवशे.

दरेकनुं पोष्टखर्च ग्राहकना शीर छे. विशेष खुलासो पत्रव्यवहारथी करवो, नोटपेड पत्र लेवामां आवशे नहि; ओर्डर आपो, नफो ज्ञानखातामां जाय छे, एक पंथ दो काज.

श्री जैन मित्र मंडळ सभा.

मांडळ (ता. वीरमगाम).

विषयानुक्रमणिका.

धम्मिलकुमार चरित्र.

प्रकरण १ लुं.

कुशाग्रपुर.

उत्तम भूमिमां वावेलुं बी वधारे प्रशंसवा योग्य फळने आपनारुं थाय छे तेम आ देशनी भूमि श्रेष्ठ होवाथी सारां अनाज फळ विगेरेने उत्पन्न करनारी थई हती अने तेनो उपयोग करनारा मनुष्यो पण उत्तम प्रजाने जन्म आपनारा थया हता तेथी तीर्थंकर चक्रवर्ती वासुदेव बळदेव प्रतिवासुदेव विगेरे आ देशमांज पूर्वे उत्पन्न थया छे अने भविष्यमां पण थशे. तेथी ते भूमिने आर्यभूमिना नामथी ओळखवा लाग्या हता, ते आर्यभूमिने बे बाजु बे खाइओ माफक बे नदीओ आवी रही छे, जे सिंधु तथा गंगा नामथी ओळखाय छे अने जेनी उत्तर दिशामां उंचा कोट माफक वैताढय पर्वत आवी रहेलो छे अने दरियाने पण ते भूमिने भेटी पवित्र थवानी इच्छा होवाथी ते तेने दक्षिण दिशामां अवलंबी रह्यो छे अने ते आर्यभूमिमां वधारे तापथी लोको कंटाळी न जाय तेटला माटे ते दरियो, शीतल पवननी लहेरोने वारंवार विस्तारी आर्यभूमिनो पोताने परमउपासक दर्शावी तेमां घणे लांबे सुधी फेलावतो हतो, तेथीज जाणे खुश थइने आ आर्य देशे पोतानी भूमिमां मेघे सूर्यद्वारा चोरी लइने एकठो करेलो दरियाना जळनो जथ्थो थापण मूकवा माफक (आ आर्यभूमिमां) वरसावतो, ते जळने अग्राह्य गणी ते दरियानी प्रियाओ जे नदीओ तेनीद्वारा तेनेज पाछुं मोकलवा तेणे रिवाज राखेलो जणातो हतो तेथी मेघ गमे तेटलो जळनो जथ्थो ते दरियामांथी उचकी जतो हतो तोपण नदीओद्वारा पाछा जता जळथी ते दरियो कदापि पण खाली थयेलो लागतो नहोतो.

आवा आर्यभूमिना न्यायी रीवाजथी तेमां उत्पन्न थएला लोको पण न्यायीज हता. अने ज्यां न्याय छे त्यांज वहेवार विशेष थाय छे, अने ज्यां विशेष वहेवार छे त्यां विशेष लक्ष्मीनो निवास थाय छे अने ज्यां लोको धनवान त्यां लोकपाळ जे राजा तेनो खजानो पण तर होय छे. तेवा समये देशमां दारिद्रता, चोरी, लुंटफाट, अकाळ मृत्यु, अन्यायथी धन लेवुं, बीजाने कटुवचन कहेवुं तथा बीजानी मूकेली थापण खाई जवी ए बनवुंज अशक्य हतुं तेम भोगनी वस्तुनी उत्तमताथी भोग लेनारा थोडामां संतोष पामी जता तेथी परदारादिने भोगववानुं दूषण दुनियामांथी नष्ट थएलुं देखातुं हतुं. वेपारीओ वेपारमां निपुणता धरावनारा होवाथी धन मेळववुं तेमने सहेल होवाथी दान देवामां अने उपभोग करवामां द्रव्यने तेओ तृणनी तोले गणनारा हता.

आ आर्यभूमिने भरतक्षेत्रना दक्षिणना मध्य भाग तरीके ओळखता हता कारण के भरतक्षेत्रमां वच्चोवच्च पूर्व पश्चिम वैताढय पर्वत आवी जवाथी बे भाग थया अने गंगा सिंधु उत्तर दिशाए आवेला चुलहिमवंतना पद्मद्रहमांथी नीकळी दक्षिण दिशाना लवणसमुद्रमां ते नदीओ मळती हती तेथी वैताढ्यनी उत्तरना त्रण भाग तेम दक्षिण दिशाना त्रण भाग मळी छ भाग भरतक्षेत्रना थया छे तेमां बत्रीसहजार देश छे; जेमांना दक्षिणना मध्य भागमां साडीपचीस देश आवी रह्या हता. ते दक्षिणना मध्य भागना पण मध्य भागमां कुशाग्रपुर नामनुं नगर रिद्धिवडे भरपूर छे. आ भरतक्षेत्र जंबुद्वीपना विशाळ ललाट तरीके अष्टमीना चंद्र माफक शोभे छे तेमां उपर कहेलुं नगर ललाटमां करेला तीलकसमान लागतुं हतुं.

घणा काळ पहेलां लोको घणाज सरळ अने मंदबुद्धिवाळा होवाथी "भोळाना भगवान्" तेनी माफक आ देशमां कल्पवृक्ष एटले ईच्छा प्रमाणे वस्तु आपनारां फळवाळां झाड हतां तेमांथी खावानुं, पीवानुं,

पहेरवानुं, ओढवानुं, रहेवानुं, अंधारुं दूर करवानुं सघळुं साधन तेमांथीज तेमने मळतुं हतुं पण जेम जेम तेमनामां किंचित् किंचित् बुद्धि वधवा लागी तेम तेम कल्पवृक्षो नष्ट थवा लाग्यां अने छेवट वधारे रसवाळां झाडो पण कमरस आपवा लाग्यां तेथी लोकने ममत्व वधवा लाग्यो. ममत्व वधवाथी लोकमां कुटीलता पण वधवा लागी ते कुटीलताथी बीजाने अन्याय पण करवा लाग्या, तेथी मांहोमांहे लडाई पण थवा लागी तेथी एक विशेष बुद्धिवानने न्याय करनारा तरीके नीमवानो रिवाज थयो, तेटलेथी पण संतोषकारक लोकने न्याय न मळवाथी प्रथम जे वचनथी शिक्षा थती ते हवे सामदाम दंडभेदनी नीति चालु थई अने तेने माटे राजा पण नीमायो, अने ते सौमां माननीय थाय माटे तेमने अभिषेक जनसमाज तरफथी करवामां आवतो. ते राजाओमां प्रथम राजा तरीके नाभिकुळकरना पुत्र ऋषभदेवने नीमवामां आव्या हता तेज ऋषभदेव पहेला राजा तरीके, पहेला काळना उपदेश करनारा तरीके तथा पहेला धर्मोपदेशक तरीके जाणीता थएला हता, तेमनुं राज्य हालना अयोध्या देशमां हतुं तेमनी राजधानी विनीता नगरी हती; अने तेमां सघळी सामग्री इंद्रना हुकमथी तेना सेवक देवताए पूरी पाडी हती. ते ऋषभदेवे लडवावाळाने क्षत्री एटले तेओए-परथी लडीने पोतानी प्रजानुं पालन करवुं एवी संज्ञा आपी हती. विद्वानोने धर्मनुं,(ब्रह्म) आत्मनुं, तथा नीतिनुं स्वरुप समजीने प्रजाने धर्म मार्गे दोरववी तेमने ब्राह्मण तरीके ओळखाव्या हता; वेपारमां कुशळता धरावनाराने वैश्य वणिज विगेरे नामथी गणाव्या हता अने ते त्रण वर्गने जोईती वस्तु बनावी आपी तेमनी सेवा करवा माटे शूद्रनी नीमणुक करी हती. ते चार वर्णमांथी पछी अनेक वर्णो उत्पन्न थइ हती, छतां पण ते वखते शूद्रमांथी पण उंच अवस्थावाळो उंच धंधो करी ब्राह्मणत्वादि संपादन करी शकतो हतो तेथी ते समये मुख्यत्वे गुणनी प्राधान्यता मनाती हती.

लोकोमां हवे मोक्षमार्गनी योग्यता प्राप्त थवानो संभव देखातो हतो. तेथी ऋषभदेवे प्रथमज संसारनो मोह छोडी वैराग्यदशा प्राप्त करी हती अने पहेला साधु तरीके ओळखाया हता. अने ते साधुत्व पोताने प्राप्त थया पछी थोडा वरसमां तदन निस्पृह रहेवाना कारणथी संपूर्णज्ञानना अभावनो रहेलो थोडो पण पडदो दूर थवाथी कैवल्यज्ञान प्राप्त करी कैवल्यज्ञानी साकार ईश्वर तरीके तेओ ओळखाता हता. तेओए देवोए रचेला समोवसरण (मंडप) मां उपदेश देवा मांडतां पूर्व दिशामांज लोकोने सन्मुखता मळती होवाथी तेमना भक्तदेवोए त्रण दिशामां तेमना जेवांज रुप स्थापन करवाथी तेओ चतुर्मुखी ब्रह्मा तरीके ओळखाया हता. तेमनी वाणी अस्खलित चालु रहेली होवाथी तेमनी वाणीमां संतुष्ट पामेली सरस्वती देवी अधिष्ठायिका बनेली होवाथी ते लौकिकमां अर्थात् अन्य मतिओमां वरेली गणाती हती. तेमणे निरुपद्रवस्थान जे मोक्ष तेने लेवानो पोतानी मेळे उद्यम करवाथी स्वयंभू तरीके ओळखाया अने ते स्थानमां उपद्रव के अशांति न होवाथी ते शिवपद शिवस्थान गणातुं अने पोते तेवा सांसारीक उपद्रवने हणनारुं पद प्राप्त करवाथी शिव तरीके गणाया हता. तेओए संसारनो मोह छोडवा जे समता धारण करेली हती ते पर्वतनो बोजो उठाववा करतां पण अधिक कठण होवाथी ते पार्वती तरीके गणाती अने तेओए उपदेशेलो धर्म मोक्षमार्गनुं कारण छतां पण ते काळ आवी न पहोंचे त्यां लगी संसारनुं सुख अनासक्त परिणामथी धर्मवडे भोगवातुं. ते पुण्य तरीके हतुं अने ते सर्वत्रव्यापेलुं होवाथी पोते विष्णु तरीके सुख आपवाना निमित्ते तथा पालन करनारा तरीके गणाता हता अने ते पुण्यमां बे वस्तु मुख्य लक्ष्मी अने ललना (रुक्मिणी) होवाथी ते तेमने आधिन रहेवाथी तेओ तेने वरेला गणाता हता छतां पण तेओ तेमां पोते मुंझाया नहोता तथा पोताना सो पुत्रोने पण तेमां नहीं राचवा माटे सख्त उपदेश दीधो हतो, तथा

ते अनुपम वस्तुमां पण विशेष गृद्धिपणे राचवाथी अत्यंत विगाड थतो जाणीने तेओए ते आपात रम्य सुंदर भोगोने गृद्धि राखी भोगवनाराने विडभुंक एटले डुक्करनी उपमा आपी हती अने तपश्चर्या पोते करी पुत्रो विगेरेने तेम करवा आप्त उपदेश देवाथी तेओ निर्लेप तरीके गणाता हता.

जो के संसारमां रह्या छतां पोते निर्लेप हता तोपण वहेवारथी ते निर्लेप न गणाय अने वहेवार तथा निश्चय नयजैनमां बेने माननीय होवाथी पोते अंतरमां पण वैराग्य दशा राखी अने वहार पण राज्यादि कुटुंबनो मोह छोडी जुदा जुदा देशमां फरी केवळज्ञान संप्राप्त करी ते ज्ञानवडे जीवोनी अनुकंपा लावी तेमने उपदेश देई संसार सागरना भ्रमणथी वचाव्या हता अने तेओ पोते पण मोक्षमां गया छे. तेओ प्रथम-साकार ईश्वर अरिहंत तरीके तथा पाछळथी सर्व अर्थ सिद्ध थवाथी सिद्ध तरीके निराकार देव तरीके सर्वे लोकमां माननीय छे. तेओए आपेली दिक्षाने ग्रहण करनारा साधु उपाध्याय अने आचार्य-पद पामता तेथी अरिहंत सिद्ध आचार्य उपाध्याय अने साधु ए पंच परमेष्टिनी स्थापना थइ. तेनी साथे दर्शन ज्ञानचारित्र तप मळवाथी ते गुणी गुण साथे मळी नव पद तरीके पण आराधवा योग्य गणाय छे.

आवी रीते अनादिकाळथी थया अने नवा तीर्थंकर थवानो तथा तीर्थ स्थापन करी लोकोने धर्ममां दोरववानो रिवाज चाल्यो आव्यो छे. ते धर्मथी अधिक लाभ थवानो छे एवुं लोकोना दिलमां दृष्टांतथी सारी रीते समजाय तेना माटे धम्मिलनुं जे चरित्र कहेवानुं छे तेनी जन्मभूमि आ कुशाग्रपुर नगर वांचकवर्गे जाणी लेवानुं छे.

धनवानो दान देवामां मुख्य होय तोज तेनुं धन सफळ थाय छे. अने ते दानमां जिनेश्वरनुं मंदिर तथा तेमां स्थापन करवानी वीतरागादि दशानी मूर्ति मुख्य होवाथी ते वनाववामां अनर्गल द्रव्य

खरचातुं हतुं तेथी आ कुशाग्रपुरनां मंदिरो राजाओना महेलोथी पण अधिक शोभाने पामेलां जणातां हतां. तेनां शिखरो पहाडना शिखरोनी तुलना करतां हतां. तेना उपर थापेला कल्याण (सुवर्ण) कलशो मंदिरमां भक्ति करवाथी कल्याण थवानुं सूचवनारा हता, तेनी उंची ध्वजाओ वायुथी उडीने आकाशमां जइ तेमां रहेला ज्योतिष देवो सूर्य विगेरेने त्यां मंदिरमां आवी वीतराग प्रभुनी भक्ति करी स्थिरपद तथा अभ्यंतर प्रकाश (कैवल्यज्ञान) ने मेळववा आग्रह करनारी थएली लागती हती. ते मंदिरोमां जता लोको पोताना सर्व अर्थो सिद्ध थएला मानता हता. अने वीतराग प्रभु पासे जइ तेमनी स्तुति करी पोते एज मागता हता के "हे प्रभो! तारी छायामां रही अमे जेम भविष्यमां मोक्ष पद पामीशुं, अने हाल संसारनां सुख विलसीए छीए तेवी रीते अहींनो जे अरिदमन राजकुमार छे ते पोताना पिता माफक न्यायी धर्मी अने संसार सुखथी निर्लेप पोताना पिता माफक प्रजाने पालनारो तमारा प्रतापथी थाओ. कारणके धर्मरक्षक जेम तीर्थकरादि पंचपरमेष्ठि छे तेम गृहस्थोना वहेवारनुं रक्षण करनारो राजा छे. अने तेना पिता आ न्यायी जितशत्रु राजाथीज अमे धर्म अर्थ अने सांसारिक सुख एक बीजाने बाध कर्या विना हाल आदरी शकीए छीए. तेम भविष्यमां पण थाओ. कारणके प्रजाना आशीर्वादथीज राजानुं कल्याण थाय छे. अने जेम सिंह वननो रक्षक छे, अने सिंहनुं रक्षक वन छे; तेम राजा अने प्रजानो उभय संबंध अरसपरस एकबीजानुं भलुं चाहवानो छे अने प्रभुनी प्रार्थना करवानो छे."

ए जितशत्रु राजा पोते निष्कलंक हतो, तेथी लक्ष्मी सघळां स्थानमां दूषण जाणी तेने वरीने रही हती, तेम तेनी पटराणी धारिणी देवीने अत्युत्तम पात्र जाणी शील अने सुंदरता वळगी रह्यां हतां. आवुं जेम आत्माने सुमति, चंद्र अने शीतळता, मलयगिरिनो वायु अने सुगंधी, रामने सीताना जेवुं योग्य जोडुं छतां पण गंभीर समुद्रमांथी

उत्पन्न थएला चंद्रमां जेम कलंकनुं दूपण छे, (आ लौकीक दृष्टांत छे) तेम आ जोडाथी उत्पन्न थएला अरिदमन कुमारमां पण रुप विगेरे घणा गुणो छतां पण मंदबुद्धिनुं मोटुं कलंक हतुं. (तेने ठेकाणे लावनार एटले सुबुद्धि वधारी पंडित बनावनार धम्मिलकुमारनो पिताज कारणरुप थशे.

आ अरिदमन राजकुमारमां मंदबुद्धि क्यां सुधी हती के लोको तेना पिता उपर अतिशे संतुष्ठ होवाथी तेनामां आ दूपणथी जेटलो राजाने खेद हतो तेथी पण अधिक खेद राज्यभक्त बनेली प्रजाने हतो. अने तेथी तेओ तेनी मंदबुद्धि दूर थवा माटे पोताना इष्टदेव आगळ निरंतर प्रार्थना करता हता.

प्रकरण २ जुं.

सुरेंद्रदत्तनो जन्म.

तेज कुशाग्रपुर नगरमां अनेक श्रेष्ठिओ धनवडे धनेश (कुवेर)नी उपमा पाम्या हता. तेमां समुद्रदत्त शेठ अग्रपदने पामेलो हतो. जेना घरमां समुद्र माफक कोइ जग्याए परवाळां, कोई जग्याए मुक्ताफळ, कोई जग्याए तेवां विविध जातनां रत्न भरेलां देखातां हतां. ते भिक्षुकोना त्रासथी कंटाळेलो नहोतो तेथी तेने योग्य जाणीने लक्ष्मीए ज्यां त्यां फरी कंटाळो खाधेलो होवाथी विश्रांति लेवा तेनुं घरज आश्रय माटे पसंद करेलुं हतुं तेने लक्ष्मीनी स्पर्धा करनारी पतिमां एक सरखो प्रेम धरनारी सति सुभद्रा नामे पत्नी हती. ते बंनेनुं जोडुं दंड अने ध्वजा माफक मंदिरना भूपणरुप हतुं. एक वखत ते सौभाग्यवती सुंदरीए स्वप्नमां श्वेतहाथी उपर बेठेला इंद्रने जोयो अने ते कहेतो हतो के हे मनमोहने ! तने थोडा काळमां श्री अने सुमतियुक्त पुत्रनी प्राप्ति थशे. आवी अमृतसमान वाणी सांभळी तुरत जागेली

पत्नीए ते स्वप्नने बरोबर याद करी धीमे धीमे पति पासे जई तेमने मधुर वचने जागृत करी स्वप्ननुं वृत्तांत कही तथा शुं फायदो थशे ? एवो प्रश्न करतां पतिए पोतानी मतिवडे मनमां तेने सारी रीते विचारी कह्युं के हे मुग्धे! आ स्वप्नथी आपणा कुळना भूषणरूप पुत्रनी तने प्राप्ति थशे! प्रफुल्लित थएली प्रेमदाए पतिना ते वचनने हाथ जोडी माथे चडावी ते प्रमाणे हो! एम वदती पोतानी शय्यामां आवी धर्म-जागरणवडे रात्रि पूर्ण करी दिवसो निर्गमन करवा लागी अने ते दिवसथीज जेम शीपमां मेघनुं बिंदु स्वातिनक्षत्रमां पडेलुं मुक्ताफळने जन्म आपनारुं थाय छे तेम दिव्य स्वप्नना प्रभावथी तेणे तेज रात्रे तेजस्वी गर्भने धारण कर्यो अने पूर्ण मासे पूर्णीमाना ('पूर्ण') चंद्र सरखा वदनवाळा पुत्रने जन्म आप्यो. कमळ सरखा कोमळ अंगवाळो अने सूर्यना बिंब माफक तेजस्वी मुखवाळो बाळ जेम वादळनी छायामांथी नीकळेलो सूर्य आनंद आपे तेम ते जनोना नेत्रने आनंद आपनारो थयो हतो. आ बाळनी नाभिनी नाळ छेदीने जमीनमां दाटवा माटे खाडो खोदतां तेमांथी धननो भंडार प्राप्त थयो तेथी हर्षथी रोमराजी विकस्वर थएला दासो खाडो पडतो मूकी जेमतेम ते बाळनी नाळने ठेकाणे पाडी शेठना आगळ ते वात कहेवा दोड्या. शेठे पण दारिद्ररूपी लाकडांने बाळवा तेजस्वी झगझगाट अग्निसमान भंडार जोई संतुष्ट चित्तवाळो थई बोल्यो के पुण्यना प्रभावथीज आवी रिद्धि प्राप्त थाय छे एम बोली सघळो भंडार खोली जोतां तेमांथी एक मणी मळी आव्यो. आ मणि कई जातिनो छे के तेनो शुं प्रभाव छे, एम विचारतां शेठने तेना संबंधमां लखेलो एक श्लोक पण मळी आव्यो.

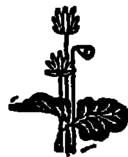
"आ मणिथी स्पर्श करेलुं पाणी पीनार माणस पशु सरखो जड बुद्धिवाळो पण विद्या मेळववा वडे पंडितोमां पूजनीक थाय छे."

आवो महिमावाळो मणि तथा अनर्गळ धननो भंडार बंने साथे मळेलो जोई शेठ चिंतववा लाग्यो के अहो! आ बाळकना भाग्यनी

तुलना कोनी साथे करी शकाय! खरेखर! आ बंने वस्तुओ स्वप्नमां कहेला इंद्रना वचनने दृढ करे छे!!

केटलाक पुत्रो गर्भमांज गळी जाय छे त्यारे केटलाक पिता माताने पत्थरोना आधानरुप दुःख देवडावनारा थाय छे, त्यारे केटलाक गुमडा माफक पोतेज दुःख देनारा थाय छे पण खरेज हुं भाग्यशाळी छुं के मने आवा पुण्यवान पुत्रनी प्राप्ति थई छे तेथी तेनी माता रत्नगर्भा अने पुत्रनो पिता हुं रत्नाकरनी उपमाने पामुं छुं.

धनने असार जाणी तथा पुत्रनी तथा पोतानी भविष्यनी प्राभाविक स्थिति पुण्यवडे कायम रहेवा माटे नीकळेलुं द्रव्य पुत्र जन्मनी खुशालीमां अर्थिओने मों माग्युं दान आपवामां शेठे वापरी दीधुं. आ अपार द्रव्य जन्ममहोत्सवमां खरचायाथी संतुष्ठ थएला अर्थिओए सर्वत्र तेना गुण गावा मांड्याथी त्यांनो राजा पण आश्चर्य पामी माथुं धुणावतो थयो हतो. अनुक्रमे अग्यार दिवस सुधी जन्मसंस्कारनी विधि करी बारमे दिवसे सगांवहालांने जातिमित्रो संबंधीने बोलावी अनेक प्रकारनां मिष्टान्नादिनुं भोजन करावी संतोष पमाडीने स्वप्नमां सूचवेलुं रहस्य कायम रहेवा माटे तेमनी समक्ष ते बाळकनुं नाम सुरेंद्रदत्त पाड्युं. (जे धम्मिलकुमारनो पिता तरीके भविष्यमां जणाशे.)

प्रकरण ३ जुं.

अरिदमननी मंदबुद्धि तथा सुरेंद्रदत्तनो उपकार.

बालक पांच धावमाताथी उछेरातो अने सुंदरीओथी हुलरातो बीजना चंद्र माफक वधवा लाग्यो हतो. अनुक्रमे आठ वरसनी उमरनो थतां कळाना सागर एवा विश्वभूति आचार्य पासे विद्याभ्यास माटे तेने मोकलवामां आव्यो कारण के विद्याथीज सर्व गुण शोभाने पामे छे!

आ आर्य देशमां राजाओना पुत्रो पण सामान्य गृहस्थोना पुत्रो माफक एकज अध्यापक पासे भणता हता. जेथी प्रजाना दरेक वहेवारथी बाळपणाथीज राजानो पुत्र जाणीतो थतो तथा लघुताने स्वीकारी ते प्रजाना बंधु तरीके बनी भविष्यमां प्रजाने सुखदायी थतो हतो. पूर्वे कहेलो अरिदमन राजकुमार तथा सुरेंद्रदत्त शेठ–पुत्र तथा एक बालिका साथे अभ्यास करनारां शाळामां मुख्य हतां, तेवा बीजा अनेक शिष्यो पण अनेक जातनी कळा शीखवाने ते अध्यापक पासे भणवा आवेला हता.

आ अध्यापके एक दिवस पोतानो परिश्रम तेमने भणाववामां केटले दरज्जे सफळ थयो छे ते जाणवा माटे विद्यार्थीओन बोलावी तेओनी अभ्यंतर चातुर्यता जोवा माटे प्रश्न कर्यो के हे सुलक्षणा बाळको सांभळो! जे कोइ राजाना माथामां वे पग वडे स्पर्श करी आघात करे तेने शुं करवुं? आवा अंदरना गूढ रहस्यने न समजनारा सामान्य बुद्धिवाळा बाळको बोली उठया के ते अधम बुद्धिवाळा निर्भागीने जीवथी मारवो के तेना पग छेदी नांखवा! आ वखते केटलाक जवाब आपवाने अशक्त होवाथी मौन रह्या हता त्यारे केटलाके तेवो खोटो उत्तर आप्यो हतो. त्यारे सुरेंद्रदत्त संभाळथी सौना सांभळतां गंभीरताथी धीमे स्वरे बोल्यो के हे बंधुओ! तमे शुं गुरुजी

महाराजनो प्रश्नतुं गूढ रहस्य समज्या छो के नहि? जो समज्या हो तो कां विचारता नथी के ते जे पगवडे राजाने माथामां आघात करनारो पंडितोने अने जगत्ने पूजनीक छे तेने केवी रीते मारशो! आवो कढंगो शेठना पुत्रनो उत्तर सांभळी सर्वे बाळको आश्चर्य पामी पूछवा लाग्या के हे बंधो! केवी रीते ते वात संभवे! राजानुं अपमान करनार पुरुष पंडितो विगेरेथी केवी रीते पूजाय? आवो सामटो कोलाहल तेओए साथे करी मुकवाथी सुरेंद्रदत्ते धीमेथी समजाव्युं के हे बंधुओ! विचारो तो खरा के सापना मणिने के सिंहना मूछना वाळने के बळती ज्वाळाने चेतनतावाळो कयो आदमी लेवा तैयार थाय! तेमज कयो शाणो माणस एवी मूर्खता करी राजाने दुःख देइ शके! पण ते राजानो वहालो नानो बाळक ज्यारे राजा पोते तेने रमाडवा हाथमां लेइ माथा तरफ झोकां खवडावे के ते बाळकना पगो राजाना माथामां स्पर्श करी आघात करे. हवे आवो राजाना प्राण करतां पण वधारे वहालो पुत्र पंडितोने पूजवा योग्य छे के नहि? त्यारे तेना पग तमे केवी रीते छेदशो? के तेने जीवथी मारी नांखशो!

सघळां बाळको आ प्रश्नोत्तरथी चकित थई पोतानी मंदबुद्धि माटे अफसोस करवा लाग्या, तेम पंडित पण आवा मंदबुद्धिना शिष्योमां पोतानो करेलो प्रयास निष्फळ थएलो जाणी दीलगीर थयो; पण धीरज लेवा जोग तेने एकज हतुं के आवा अति गूढ रहस्यने पण समजीने यथायोग्य उत्तर आपनार पण सुरेंद्रदत्त जेवो शिष्य पोताने छे तेवो विचार करी कांईक संतोष अने कांईक खेदवाळो ते नीचुं माथुं करी बेठेलो हतो. तेने सुरेंद्रदत्त साथे भणती कुमारिकाए धीरज आपवा तेनी (पंडितनी) आंखमां किंचित् आवेलां आंसुने पोताना वस्त्रना छेडावडे लुसी तेने स्वस्थ कर्यो. आ आंसुतुं मुख्य कारण ए हतुं के एक बाजु आवा मूर्ख शिष्योनो समुदाय, त्यारे बीजी बाजु नररत्न समान एकज विनयी शिष्य! के जे शिष्ये पोताना पिता तरीके

प्रकरण ३ जुं.

अरिदमननी मंदबुद्धि तथा सुरेंद्रदत्तनो उपकार.

बाळक पांच धावमाताथी उछेरातो अने सुंदरीओथी झुलरातो बीजना चंद्र माफक वधवा लाग्यो हतो. अनुक्रमे आठ वरसनी उमरनो थतां कळाना सागर एवा विश्वभूति आचार्य पासे विद्याभ्यास माटे तेने मोकलवामां आव्यो कारण के विद्याथीज सर्व गुण शोभाने पामे छे!

आ आर्य देशमां राजाओना पुत्रो पण सामान्य गृहस्थोना पुत्रो माफक एकज अध्यापक पासे भणता हता. जेथी प्रजाना दरेक वहे-वारथी बाळपणाथीज राजानो पुत्र जाणीतो थतो तथा लघुताने स्वीकारी ते प्रजाना बंधु तरीके बनी भविष्यमां प्रजाने सुखदायी थतो हतो. पूर्वे कहेलो अरिदमन राजकुमार तथा सुरेंद्रदत्त शेठ–पुत्र तथा एक बालिका साथे अभ्यास करनारां शाळामां मुख्य हतां, तेवा बीजा अनेक शिष्यो पण अनेक जातनी कळा शीखवाने ते अध्यापक पासे भणवा आवेला हता.

आ अध्यापके एक दिवस पोतानो परिश्रम तेमने भणाववामां केटले दरज्जे सफळ थयो छे ते जाणवा माटे विद्यार्थीओन बोलावी तेओनी अभ्यंतर चातुर्यता जोवा माटे प्रश्न कर्यो के हे सुलक्षणा बाळको सांभळो! जे कोइ राजाना माथामां वे पग वडे स्पर्श करी आघात करे तेने शुं करवुं? आवा अंदरना गूढ रहस्यने न समजनारा सामान्य बुद्धिवाळा बाळको बोली उठया के ते अधम बुद्धिवाळा निर्भागीने जीवथी मारवो के तेना पग छेदी नांखवा! आ वखते केटलाक जवाब आपवाने अशक्त होवाथी मौन रह्या हता त्यारे केट-लाके तेवो खोटो उत्तर आप्यो हतो. त्यारे सुरेंद्रदत्त संभाळथी सौना सांभळतां गंभीरताथी धीमे स्वरे बोल्यो के हे बंधुओ! तमे शुं गुरुजी

महाराजनो प्रश्ननुं गूढ रहस्य समज्या छो के नहि? जो समज्या हो तो कां विचारता नथी के ते जे पगवडे राजाने माथामां आघात करनारो पंडितोने अने जगत्‌ने पूजनीक छे तेने केवी रीते मारशो! आवो कढंगो शेठना पुत्रनो उत्तर सांभळी सर्वे बाळको आश्चर्य पामी पूछवा लाग्या के हे बंधो! केवी रीते ते वात संभवे! राजानुं अपमान करनार पुरुष पंडितो विगेरेथी केवी रीते पूजाय? आवो सामटो कोलाहल तेओए साथे करी मुकवाथी सुरेंद्रदत्ते धीमेथी समजाव्युं के हे बंधुओ! विचारो तो खरा के सापना मणिने के सिंहना मूछना बाळने के बळती ज्वाळाने चेतनतावाळो कयो आदमी लेवा तैयार थाय! तेमज कयो शाणो माणस एवी मूर्खता करी राजाने दुःख देइ शके! पण ते राजानो वहालो नानो बाळक ज्यारे राजा पोते तेने रमाडवा हाथमां लेइ माथा तरफ झोकां खवडावे के ते बाळकना पगो राजाना माथामां स्पर्श करी आघात करे. हवे आवो राजाना प्राण करतां पण वधारे वहालो पुत्र पंडितोने पूजवा योग्य छे के नहि? त्यारे तेना पग तमे केवी रीते छेदशो? के तेने जीवथी मारी नांखशो!

सघळां बाळको आ प्रश्नोत्तरथी चकित थई पोतानी मंदबुद्धि माटे अफसोस करवा लाग्या, तेम पंडित पण आवा मंदबुद्धिना शिष्योमां पोतानो करेलो प्रयास निष्फळ थएलो जाणी दीलगीर थयो; पण धीरज लेवा जोग तेने एकज हतुं के आवा अति गूढ रहस्यने पण समजीने यथायोग्य उत्तर आपनार पण सुरेंद्रदत्त जेवो शिष्य पोताने छे तेवो विचार करी कांईक संतोष अने कांईक खेदवाळो ते नीचुं माथुं करी बेठेलो हतो. तेने सुरेंद्रदत्त साथे भणती कुमारिकाए धीरज आपवा तेनी (पंडितनी) आंखमां किंचित् आवेलां आंसुने पोताना वस्त्रना छेडावडे लुसी तेने स्वस्थ कर्यो. आ आंसुनुं मुख्य कारण ए हतुं के एक बाजु आवा मूर्ख शिष्योनो समुदाय, त्यारे बीजी बाजु नररत्न समान एकज विनयी शिष्य! के जे शिष्ये पोताना पिता तरीके

ते पंडितने मानीने सर्वदा तेनुं मन संतोष करेलुं हतुं तथा भणाववामां ते अध्यापकने तेणे जरा पण कंटाळो आप्यो नहोतो. हजारो पत्थरोमांथी एकाद पण रत्न प्राप्त थाय अने ज्यारे तेनी बहु मूल्यता जणाय छे त्यारे उखेडेला पत्थरोनी महेनतनो खेद दूर थई रत्ननी प्राप्तिथी अपूर्व संतोष जेम थाय छे तेम धीमे धीमे पंडितने तेनाथी संतोष थवा मांड्यो तथा तेना उपर अधिक प्रीति पण उत्पन्न थई, अने मनमां अनेक विचार करी तेणे नक्की कर्युं के आवुं शिष्य रत्न प्राप्त थवुं तेमां मारा ईष्टदेवो पण कारणभूत छे माटे ते शिष्य रत्ननुं भविष्यमां पण कल्याण थाय अने मारी शोभाने वधारे माटे हुं फरीथी ईष्टदेवनी पूजा तेना कल्याण माटे करुं. एम विचारी फरी स्नान करी स्वच्छ वस्त्र पहेरी देवोनी पूजा करवा जती वखते तेणे शिष्योने कह्युं के हे विचक्षण शिष्यो! सुवर्ण पद्ममाळाने लावो.

आ समये अध्यापके सौ शिष्योने स्नेहदृष्टिना भावथी कहेलुं होवाथी तेम पंडितने तेओए पूर्वे अयोग्य उत्तर आपवा छतां पण तेमनी प्रीति पोताना उपर तेटलीज छे तेमां विशेष वधारो थवा माटे दरेक शिष्य उत्कंठाथी ते हुकम बजाववा माटे फुलवाळानी दुकाने दोड्या.

ज्यारे पंडित देवनुं जळादिकवडे पूजन करवा लाग्यो हतो अने बीजा शिष्यो फुलनी माळा लाव्या हता, त्यारे पंडितनुं कहेवुं अत्यंत मंदबुद्धिवाळा अरिदमन राजकुमारने न समजायाथी ते सुवर्ण वर्णवाळी पद्ममाळा दासीने पोताना राजमहेलमांथी लई आव्यो हतो.

ज्यारे आ राजकुमार दासीने लेई पंडितनी पूजा करवाना स्थान पासे आव्यो, त्यारे पंडित पूजाना समय वखते अमंगळसूचक दासीनुं आवागमन राजपुत्र सहित जोइने आश्चर्य पामी ते राजकुमारने (पंडिते) पूछ्यु के, आ समये आ दासीने केम लई आव्यो छे? तेणे खुलासो कर्यो के आपे सुवर्णपद्ममाळा मंगावी ते नामनी आ दासी छे तेने

आपे बोलावेली होवाथी हुं तेडी लाव्यो छुं! ते विचित्र उत्तर तथा तेनी अतिशे मंदबुद्धिथी पंडित खेद पामी विचारमां पडी गयो तेथी राजपुत्रे दासीने रवाना करी दीधी पण आ पंडितने पूजन करवुं तो दूर रह्युं पण उलटुं परदेशगमन करवा शुकन जोनारने बिलाडी आडी उतरे तेम आ अमंगळसूचक दासीनुं तेने दर्शन थवाथी ए शेठ पुत्रनुं भविष्यमां वीगाड थवानुं अपशुकन अत्यारथी मने जणाय छे तेवुं पंडित मानवा लाग्यो. तथा राजपुत्र उपर कांईक क्रोध अने कांईक दयानी दृष्टिथी जोई चिंतववा लाग्या के आ कुमार पशुनी हिंसा थती जोई ब्रह्माने दया आववाथी आ पशुने मनुष्यरुपे राजाने त्यां तेना दुर्भाग्यथी ते ब्रह्माए जन्म आपेलो देखाय छे! कारण के आ कम-अक्कलनो कार्य करे तोपण ठपको खाशे अने कार्य नहि करे तोपण ठपको खाशे! आ निर्भागी राजकुमारनी एटली पण अक्कल न पहोंची के देवपूजन वखते दासीने शुं काम बोलावे? आवा बेवकुफ शिष्य उपर कीधेलो मारो सघळो प्रयास ते अंगारा बुझावतां तेनी राखवडे अंग मलीन करवा जेवो थएल छे!

अरेरे! ए दुर्बुद्धिए पूजन वखते दासी.लावीने मारुं तो अमंगळ कर्युं छे पण तेनी साथे महारा रत्न समान शिष्यनुं पण अति अमंगळ कार्य कर्युं छे. वळी आथी एम पण जणाय छे के प्रथम देवपूजन सारुं थएलुं होवाथी ते रिद्धिमां कुबेर जेवो सुखदायी थशे पण दासीना छेवटना दर्शनथी ते कोइ नीच जातिनी स्त्रीनी करेली पीडाथी दुःखी थइ वृद्धावस्थामां दुःखी थइने मरशे ? ! !

विशेष विचार करे शुं थवानुं छे! बनवा कारण तो बनी चूक्युं छे. एम धीरज आणी दासीना दर्शनथी अपवित्र थएला अंगने अध्यापक स्वच्छ जळथी स्वच्छ करी पोताना स्थाने बेठो.

आ समये सघळा शिष्योए यथायोग्य कार्य करवाथी पंडितने संतोष पमाडयो हतो त्यारे एकला मूर्ख राजकुमारे पंडितने असंतोष

पमाडयो हतो अने तेनाथी पंडितने अत्यंत खेद थयो हतो तेनुं सघळाओए जाणीने ते राजकुमार तरफ जोइने ते बाळको हसवा लाग्या तथा अनेक प्रकारनी अपमानसूचक चेष्टाओ करवा लाग्या, तेमां पण साथे भणनारा युवान कुमारिका जेनुं नाम सुभद्रा हतुं ते वधारे हसीने राजकुमारने खसीयाणो पाडवा लागी. ते जोइ पोतानी मूर्खताथी पोते प्रयास करवा छतां एक सामान्य ग्रहस्थना पुत्र जेटलुं पण भणी नथी शक्यो. एटलुंज नहि पण एक कन्याथी पण अधिक मूर्ख रह्यो छे अने तेना लीधे तेवाओथी पोतानुं अतिशे अपमान थएलुं जाणी राजकुमार नीची द्दष्टिए विचारवा लाग्यो के हे प्रभो! में शुं पाप पूर्वे कीधां छे. हुं आवो एक मंदबुद्धिनी बाळिकाथी पण अधिक मूर्ख रह्यो छुं? हे कर्मनुं फळ देनार विधाता! तुं मारा हृदयना बे फाडचां (टुकडा) करी दे के अंदर रहेलो जडतारुपी कादव सुकाइ जाय! हे सरस्वति! में ब्रह्महत्या, बाळहत्यादि पाप कीधां नथी तेम चंडाळनो स्पर्श कीधो नथी छतां तुं हास्यवडे पण शा माटे मारो जरा पण स्पर्श करती नथी.

हे माता! जो तने स्त्रीजाति उपर प्रेम होय अने तेथी तुं आ सुभद्रा कन्याने प्रसन्न थइ होय तो पछी मारा आ बीजा पुरुष बंधुओने शा माटे प्रसन्न थइ छे! कारणके तें पंक्तिभेद करी मने मूर्ख राखवाथी मारे आ संसारमां मोढुं देखाडवानो वखत हवे रह्यो नथी!!!

हे रत्नगर्भे हे पृथ्वि! जो मारो बीजो कोइ स्नेही मने विद्या मेळवी आपवामां मदद करनार न होय तो हे माता! तुं हवे मने मार्ग आप के वडीलोनी कीर्त्तिने मूर्खतावडे लांछन लगाडी कलंकरुप थाउ नहि!

आंखो विनाना अंधाने दुनियानी सुंदर वस्तुओने देखवाना अभावनुं दुःख छे, कान विनाना बहेराने बीजानुं गायेलुं मधुर स्वरनुं वचन सांभळवा विनानुं दुःख छे. मुंगाने बोली बतावबानुं, जीभ

विनानाने स्वादनुं अने मारी गएली स्पर्श शक्तिवाळाने स्पर्शना सुखना अभावनुं दुःख छे पण जेनुं हृदय शुन्य छे एटले कोइ पण कार्यमां जेनी बुद्धि पहोंचती नथी तेवाने तो सघळा विषयोनुं सुख दूर थवानुं अने सर्वत्र अपमान थवानुं मोटुं दुःख छे; कारणके एक बे त्रण इंद्रिना अभाववाळाने समजाववाना के समजवाना अनेक रस्ता विद्वानोए शोधी काढया छे पण मूर्खनी मंदबुद्धिने सुधारवानो एके उपाय शोधी काढयो नथी. अरेरेरे ! आ दुनियामां मारा सरखो कमभाग्य कोण छे?

आ प्रमाणे शोकसागरमां डुबेला राजकुमारनी दयाथी के तेणे अत्यंत पश्चाताप खरा भावथी करवाथी के पूर्वे कहेली राज्यभक्त प्रजाए ते राजकुमारनी मंदबुद्धि सुधारवानी पोताना ईष्टदेवो पासे प्रार्थना करवाथी के ते कुमारना प्रबळ पुण्योदयनो उदय थवाथी तेनी पासे उभेला सुरेंद्रदत्तना कोमळ अंतःकरणमां दयारुपी अंकुरो उत्पन्न थया; अने ते राजकुमारना हृदयमां उत्पन्न थएली चिंतानी ज्वाळाना धुमाडाथी मळीन थएला मुखने जोई मधुर स्वरे तेने कहेवा लाग्यो के,–"हे बंधो! हे राजकुमार! हे सरखी वयना स्नेही! तुं एटलो बधो खेद न कर! दुनियामां दरेक रोगनो के उपाधिनो के व्याधिनो जेम उपाय छे तेम तारी मंदबुद्धि दूर थवानो पण उपाय छे अने ते उपाय पण दिव्य प्रभाववाळो होवाथी थोडा काळमां पूरेपूरो फळदायी थाय छे, माटे ले आ, मारा दिव्य प्रभाववाळा मणिवडे पवित्र करेलुं पाणी पी ले." एम कही प्यालामां पवित्र करेलुं पाणी तेने आप्युं. राजपुत्रे पण मरण तुल्य दरदीने बचवा माटे जेम पथ्य औषध जेम वैद्य आपे अने ते स्वीकारी ले तेम पोतानी मंदबुद्धि दूर थवा माटे राजकुमारे ग्रहण करी पी लीधुं. ज्यारे राज्यपुत्रे पान कर्युं त्यारे स्वयमेव सरस्वती तेने प्रसन्न थई गई अने पोताना हृदयमां थएलो प्रकाश पोताने जणायो तेथी चिंता शांत थवाथी मळीन मुख पण पूर्णिमाना शरदऋतुना चंद्र माफक निर्मळ देखावा लाग्युं. बीजानी किंचित् करेली वात पण सारी

रीते समजीने उत्तर आपवानी शक्तिने पामेलो पोताने जोई रोमांचित थई ते राज्यकुमारे हर्षथी ते शेठ पुत्रने भेटीने तेनो अत्यंत उपकार मानवा लाग्यो. अने बोल्यो के,–

हे श्रेष्टि पुत्र! जे पंडितना प्रबळ प्रयासथी पण न भणायो तेवा पशुथी पण अविवेकी अने नानी बाळिकाओने पण हसवा योग्य एवा मने मूर्खने तें बोधवाळो कर्यो तेनो उपकार केवी रीते वाळी शकुं? गळीया बेलने धोरी बनाववो, अंधाने देखतो करवो, अमावास्याने प्रकाशवाळी पूर्णीमा करवी के पत्थरने मणि बनाववो तेवी रीते तें मने मूर्खने पंडित बनाव्यो छे! आवा तारा परम उपकारनो हुं पूरो बदलो वाळीश, ए बोलवुं ते तो अयोग्य छे तोपण एटलुं तो मारी बाळचेष्टानी जीभथी बोलाय छे के ज्यारे हुं राज्यपदनी धुंसरीने धारण करीश त्यारे सारथी माफक तने हुं नगरशेठनुं पद अर्पण करीश! आ वात थया पछी पाछळ पडी गयेलो राजकुमार उत्कंठाथी भणवा मांडयाथी तथा मणिना प्रभाववाळा पाणीथी खीलेली बुद्धिवडे अध्यापक पासे थोडा काळमां वधारे भणी पोताना मित्र सुरेंद्रदत्तनी तुलनामां आवी गयो तेम प्रथम कहेली युवान कुमारिका पण सुरेंद्रदत्तनी छाया माफक दरेक अभ्यासमां तेने अनुसरती रही शकी हती. बन्ने मित्रो ते मंत्रवडे अधिष्टित मणिनुं पाणी पीवाथी विद्याभ्यास वधारी शक्या हता त्यारे विना पाणी पीधेली कुमारिका तेओनी साथे रही सरखो अभ्यास करी शकनारी ते सर्वेने आश्चर्यरूप थई हती.

बाळपणाने त्यागी युवावस्थामां आवेला बंने मित्रो विद्याभ्यासवडे अमूल्य कळाओने शीखी पोताना स्थानके गया त्यारे सुभद्रा पण कळामां प्रवीण अने युवावस्थाथी अधिष्टित थएली युवान पुरुषोना धैर्यने हणनारी पोताना घेर गई.

प्रकरण ४ थुं.

प्रश्नोत्तर परीक्षणथी सुभद्रानी पति पसंदगि.

एक रमणिक दिवानखानामां एक पाकट वयनो श्रेष्टि पोतानी सुकोमळ गादी उपर वपोरना आराम लेवाना समये चिंता समुद्रमां डुबेलो हतो अने आंख मींचवा छतां पण निद्रा स्पर्श करती न होवाथी विचार वमळमां गोथां खातो निःशासा नांखतो हतो, अने कांइक धीमे धीमे मंद स्वरे बोलतो हतो के आ मारी, भर उमरमां आवेली पुत्रीने योग्य कळावान वर क्यारे अने क्यांथी मळशे ? पिताने पुत्रनुं जेटलुं दुःख छे तेना करतां अधिक दुःख पुत्रीनुं होय छे. कारणके पुत्रीने जो पति खराब मळ्यो तो तेना पिताने रात्रदिवस तेनी चिंतामांज रहेवानुं होय छे. अने घरमां उमरलायक पुत्रीने राख्याथी पण लोकिक अपवादनुं कारण छे. हुं शुं करुं ! गरीब होय तो गमे तेने दइ शके पण पोताना सरखो आवरुवान कुळवान मोभावाळो श्रीमंतनो पुत्र योग्य उमरवाळो क्यांथी मळी शकशे ? कदाच वृद्धने के बाळकने आपवामां आवे तो पुत्रीनो जन्मारो रद थाय, कजोडुं थाय, पुत्रीने रंडापो आवे तो शीळव्रतनो भंग करवाना कारणरुप थाय, कुमार्गे दोराय इत्यादि अनेक दूषण उपार्जन करनारी थाय छे. माटे हे प्रभो! मारे शुं करवुं? आ संसार खरेखर दुःखमयज छे. गरीबो श्रीमंतोने जोइ मनमां तलशे के क्यारे अमे श्रीमंत थइ सुख भोगवीए, पण ज्यारे श्रीमंतोनुं दुःख जो तोळीने साथे सरखावे तो मोभो राखवाना दुःखने केदखाना करतां पण अधिक मानीने स्वप्ने पण श्रीमंत थवानी इच्छा करे नहि ? आम केटलोक काळ चिंता कर्याथी तेनुं शरीर दिवसे दिवसे लेवातुं जतुं हतुं. तेथी तेना निस्तेज चहेराने निहाळी तेनी उमर लायक पुत्री तेज समये ओचिंती आवी लागेली ते पोताना

पिताने मंजुल स्वरे हाथ जोडी कहेवा लागी हे पिताजी ! तमे व्याधि-ग्रस्त थया विना पण आवा दुर्बळ केम थइ गया छो ! पैसानी के कुटुंबना दुःखनी तमने अत्यारे कंइ पण चिंता नथी तेथी हुं जाणुं छुं के तमे मारा माटेज चिंता समुद्रमां डुबेला छो. अन्न पण पूरुं खाता नथी. रात्रे पण निंद्रा लेता नथी त्यारे हवे तमारो शुं विचार निश्चय थयो छे ते कही दो ! कारणके मारा माटे आप चिंता करवा करतां हुंज पोते समय आवे योग्य पुरुषने शाधी मारा माटे आपने हुंप्रार्थना करीश. आप जाणो तो छोज के उत्तम फुलने उपभोग करनारा पण उत्तम फुलवाळा उत्तमफुल साथेज विश्वमां प्रगट थाय छे.

आ धैर्य आपनारी पुत्री ते प्रथम निशाळमां भणनारी सुभद्राज हती. हवे ते संसारमां पडवा योग्य थइ हती पण अयोग्य पतिने परण-वाथी शुं दुःख थाय छे ते सारी रीते जाणिती थएली होवाथी खराब पतिने परणीने जींदगीने दुःखमां गुजारवा करतां कुमारी अवस्थामां ब्रह्मचर्य पाळी मातपितानी सेवा करवानोज विचार धार्यो हतो अने जो योग्य पति मळे तोज संसारमां लग्नथी जोडाइ निर्वाह करवानो विचार निश्चय करी राख्यो हतो तेथी पिताने अनेक प्रकारे समजावी तेने शांत कर्यो हतो. अने पोतानो काळ विद्याभ्यास घेर रहीने वधा-रवामां, माताने घरना कार्यमां मदद करवानो तथा नोकर चाकरने संतोषी राखी तेमनी पास योग्य काम लेइ माताने मदद करनारी थइ हती तेम सरखी वयनी साहेलीओमां अवकाशनो वखत गुजारी चातु-र्यनां वचनोथी तेमने संतोष पमाडती हती.

वरसनी छ ऋतुमां दरेकने पोतपोतानुं काम करवानुं होय छे, छतां पण वसंतऋतु दरेकने जेवो आनंद आपे छे तेवी बीजी ऋतु आपती नथी वननी अंदर दरेक झाडने नवी कुंपळो आवी जवाथी जूनां पांदडां खरी गयां छे, केटलांकने कुंपळो आवी मोटां पान थइ तेना उपर मोर पण आवी लाग्यां छे केटलांकने फुल पण आवी

लाग्यां छे. मोर खाइने प्रफुल्लित चित्तवाळी कोयलो आंबानी डाळोमां टौका करी रही छे अने फुलोना मकरंदनी सुगंधीथी भमरा भमरीओ खेंचाइ आवी मधु पीने मधुर स्वरे गुंजारव करी रह्या छे, दूरना पहा-डोमां बरफ पीगळीने झरणरुपे नीचे पडी नानी नहेरोना रुपमां वनमां विखरावाथी बपोरना कांइक कठण तापथी कंटाळेला तथा थाकेला मुसाफरो तेना शीतळ तथा निर्मळ जळने पीवा पोताना वासणो भरी गटगटावा मांडया छे. मलयागिरिनो सुगंधी पवन फुलोना सुगंधने चोतरफ प्रसरावी तेमनो थाक तथा प्रस्वेद दूर करे छे.

शहेरमां पोताना नाना वगीचामां अनेक प्रकारनी सुंदर वेलो छतां गीच वस्तीना घोंघाटथी कंटाळी तथा महेनतथी थाकी विश्रांति लेवा श्रीमंत तथा सामान्य ग्रहस्थो पण कुटुंब सहित ते वनमां क्रिडा अर्थे आवता हता. तेथी एक दिवस सुभद्रा पण पोतानी सखीओ साथे ते वनमां सुंदरता देखवा तथा दाबी राखेला हृदयमां बळता कामना ज्वरने शांत करवा ते शीतळ वनमां आवी हती. तेवा समये सुरेंद्रदत्त पण अचानक तेज वनना बीजा भागमां पोताना मित्रो साथे मोज करवा आवी चडयो हतो. वनमां केटलाक शोखीनो वननी सुंद-रताने निहाळी सुंगधी पवनथी आनंद पामी ते वननी तथा पोताना पुण्यनी स्तुति करवारुप मधूर स्वरथी गायनो गाता हता ते सांभळ-नाराने अतिशे आनंद आपतां हतां. ते सांभळवामां आपणो सुरेंद्रदत्त पण लीन थइ गयो हतो. बीजा मित्रो बीजी जग्याए खेलता हता अने समीपमां रहेलो मित्र पण पासे आवी कानमां कहेवा लाग्यो के मारे तमारुं मन संतोष करवा माटे वनना भूषणरुप कांइक अलंकार तमने अर्पण करवो जोइए माटे हुं जाउं छुं, एम सर्वेथी एकलो पडेलो सुरें-द्रदत्त कांइक विचार करतो हतो तेवामां तेनाथी थोडे दूर पण नजरे सुरेंद्रदत्त न देखाय तेवी रीते दूर रहेली सुभद्रा फुलोने चुंटती हती. किंचित हसवारुप खुल्ला वदनथी तेना दांत खीलेली कळी जेवा लागता

हता, काननां कुंडळो हींचका खावा माफक डोळतां हतां भुजाओ नूतन वेल समान हती, सुगंधी श्वास काढवा वडे ते मलयागिरिना पवनने ववरावनारी हती. रक्तवर्णवाळी आंगळीओ अंकुरो समान लागती हती तेवी साक्षात् नवी वसंतऋतु समान तेने आवेली तथा तेना हाथ कामदेवना शस्त्ररुप फुलोने एकठां करवामां रोकायला जोइ बधु कार्य विसारीने सुरेंद्रदत्त एक दृष्टिए तेने धारीने जोवा लाग्यो. खरा मध्या-न्हे सूर्य माथे आव्या छतां पण झाडोनी प्रबळ घटाथी तथा पान, फळफुलना गुच्छाथी झुकी रहेली झाडोनी डाळोथी गीच थएला वनमा तेनुं कीरण प्रवेश करी शकतुं नहोतुं तेना. बदले केटली जग्याए चारे बाजु भींतो माफक झाडी थवाथी तथा उपर पण छाया होवाथी केट-ली जग्याए रमणीओ रमण साथे एकांतमां वेसतां पण न लजवाय तेवुं अंधारुं व्यापी रह्युं हतुं. अने पासे जइने जुए तोज नजरे माणस आवे, तेवुं खीचोखीच वन हतुं तेथी सखीओ तथा सुभद्रा सुरेंद्रदत्त नजीक होवा छतां तेने जोइ न शकवाथी एकांतमां केटलाक दिवसना संघरी राखेली वातोना उभरा खुल्ली वातो करवावडे काढवा लाग्यां हतां अने तेमनी वातोमां रस पडवाथी थोडे दूर बेठेलो सुरेंद्रदत्त अ-दृश्य रही सांभळतो हतो.

एक सखी बोली हे सुभद्रे ! तुं आज खुल्ला दिलथी अमने कहे के तुं तारा पिताने तारा लग्न माटे शा माटे ना पाडे छे? कारणके आ संसारमां स्त्रीनी सघळी कळाओ, उत्तम कूळ रुप क्रीडा लावण्य विगेरे सघळुं तेने छतां पण पतिना आश्रय विना तेने निर्धनना विला-सनी आशाना तुरंगो माफक सघळुं निरर्थक छे, वळी तुं उमरलायक थया छतां परणवानी ना पाडती होवाथी पिताना निर्मळ कुळने कलं-कित करवाना कारणरुप थइ पडीश. कारणके वेलो झाडने आश्रय करवाथीज विस्तारवाळी उच्च स्थितिने पामी प्रफुल्लित थाय छे. विजळी मेघनो आश्रय करीनेज वरसादनो जथो वरसावनारी थइ दीपे छे.

ज्यारे वनस्पति तथा वीजळी पण पतिने आश्रय करवाथी उच्च स्थिति पामे छे तो तारे तारा भला माटे शा माटे पुरुषने परणवामां वांधो नांखवो जोइए ? अने विषयोने विष समान अत्यंत दुःखदायी जाणती होय तो व्रतोने शा माटे ग्रहण करती नथी ? पण संसारमां रहेवुं अने कुंवारापणामां काळ गुजारवो ए कुळवान बालिकाओने कोइ पण वाते योग्य नथी ते समये साक्षात सरस्वती रुप सुभद्राए कहुं के हे व्हेनो ! तमारुं कहेवुं युक्त छे. पण हुं एवा पतिने चाहुं छुं के जे प्रेमना विश्रामनुं धाम होय अने गुणोनी कदरने जाणनारो होय, पण हालतो मंद बुद्धिना माणसोथी विश्व सर्वत्र खीचोखीच भरायेलुं छे. तेवा एकाद अज्ञानीने पसंद करी तेने परणवा जतां संसारमां काळ केवी रीते गुजाराय तथा सुखनो लेश स्वप्नमां पण क्यांथी पामी शकाय तेवा सदाना दुःखना केदखानामां पडवा करतां पति विनानी पण शीळथी शोभिती सुंदरीने पिताना घरमां रहेवा छतां पण सूर्य सामी धूळ फेंकवा माफक लोकनी निंदा मने शुं दुःख देनारी छे, तेम भयथी भागता चितवाळाने राज्य प्राप्ति माफक उत्तम व्रतोनी अभिलाषा पण मने क्यांथी थाय ? जो के माता पिताना हृदयमां हुं हाल चिंता रुप छुं. छतां पण योग्य पतिना अभावे हुं शुं करुं ? त्यारे फरीने सखीओए पूछयुं के तुं केवा वरने पसंद करे छे ! त्यारे कामरुपी हाथीने अंकुशमां राखवा समान वचन खुल्ला दिले कही वताव्युं के मारा नीचला प्रश्नोनो उत्तर जे कोइ आपशे अने ते उत्तरथी मारा मननुं समाधान थशे तेनेज हुं वरीश पण वीजाने कदापी परणवानी नथी. ते प्रश्नोः—

सुकृत्यनो सार शुं छे ? अने मनुष्य जन्म, विद्या अने मळेला सुखोनो सार शुं छे”

आ वातने प्रगटपणे सुरेंद्रदत्त सांभळी तेनुं रहस्य समजी तेनो उत्तर आपवा तैयार थयो हतो पण एम 'खुल्ला प्रगट थइ खुल्ला शब्दोमां बोली तेमनी वार्त्तामां भंग करवानुं तेने योग्य न लागवाथी

तथा हवे सांजनो वखत थवा आव्याथी त्यां रहेवुं योग्य न लागवाथी एक कागळमां तेना उत्तर लखी ते सुभद्राने आववाना मार्गमां तेने नजरे पडे तेवी रीते लटकावी दीधो. जे झाडना उंचा भागमां पवनथी उडवा वडे नानी पताका (ध्वजा) माफक उडतो देखातो हतो अने धीमे धीमे नीकळी पोताना घेरे चाली गयो.

अहीं सुभद्रा पण सखीओना मनतुं समाधान करी तेओनी साथे थोडीवार सुधी बाकी रहेली सुंदर वेलो तथा कुमळा झाडोने निहाळती तथा पक्षीओना सुंदर अवाजने सांभळती तथा नानी वावडीओना जळनो आस्वाद लेती चारे वाजु फरी थाकीने रस्ता उपरना तेज झाड आगळ आवी पहोंची के ज्यां पोताना प्रश्नना उत्तरनो कागळ ध्वजा माफक उडतो जणातो हतो.

नेत्रने आनंद आपनार पत्रने जोइ तेने लेवा आतुरता धराव्याथी सखीओ तेने लावी तेना हाथमां मूकतां ते पण भूख्याने भोजन मळवा माफक उल्लासथी तेने निहाळवा लागी जेमां लख्युं हतुं के,

सुकृतनो सार बीजानुं भलुं करवुं, मनुष्य जन्मनो सार सुकृत्य करवा, विद्यानो सार तत्वज्ञान मेळववुं अने सुखनो सार संतोष राखवो.

आवा अभिलाषित उत्तरोने जोई आश्चर्य पामेली तथा आनंदमां गरकाव थएली प्रथम बोली शकी पण नहि पण नेत्रोनुं विकस्वर थवुं, गालो उपर तेजी आववी, वक्षस्थळ वडे उच्छवास लेवो इत्यादि आनंदनां तेनां चिह्नोथी प्रथम हर्षना उभरारुप वीणावेणु विगेरे वाजींत्र वागवा विना पण ते नाचवा लागी अने खुल्ला दिले वाचाळ थई सखीओने कहेवा लागी के हे बेनो ! मारे माटे पण विधिए योग्य पुरुष पण पुण्यवान् सरजी राख्यो छे !!!

आजे पण पंडित विनानुं जगत् नथी तेम सतिओना सत्वनी सिद्धिओ पण विद्यमान छे, पण एक आश्चर्य लागे छे के आ उत्तर आपनार मारा हृदयना गूढ अभिप्रायने घरना भोंयराना भंडार माफक केवी रीते जाणी शक्यो ! वळी मारा हृदयना आनंदरुप समुद्रने उल्ल-

सित करवामां चंद्र समान ते प्रकाशित छतां पण नामठाम विनानाने तेने मारे केवी रीते शोधी काढवो ए हळाहळ विष समान दुःखदायी छे! एम बोलती ने हृदयमां वारंवार मुंझाती ते चीठीना वारंवार अक्षर निहाळीने वांचतां ते अक्षरनो लखनार पण तेना ध्यानमां आवी जवाथी बोली के—हे भगिनीओ! मारी ते पण चिंता दूर थई छे, ते अक्षरना मरोडं उपरथी तेना लखनारने पण में शोधी काढ्यो छे अने ते बीजो कोईज नहि पण समुद्रदत्तशेठना वंशमां भूषणरुप तेमनो पुत्र सुरेंद्रदत्त छे अने ज्यारे हुं बाळपणामां विश्वभूति अध्यापक पासे कळाभ्यास शीखती हती त्यारे ते पण त्यां भणता हता तेथी में शोधी काढ्या छे; तेनी बुद्धि केटली तीक्ष्ण छे के देवोनो गुरु ब्रहस्पति तेनी बुद्धिथी लज्जायमान थई दाहाडे मोडुं देखाडवा अशक्त होवाथी रात्रेज उगेलो आकाशमां देखाय छे. गंभीरतामां समुद्रथी अधिक अने रुपमां कामदेवथी अधिक छे अने तेनी वाणीनी मधुरताथी विद्वानो सुधाने पण मुधा (व्यर्थ) जाणवा लाग्या छे! पण अरेरे में तेने ओळख्या छतां पण हजु एक शंका मारा दिलमां दावानळनो दाह उत्पन्न करे छे, अने ते एज छे के ते मने पसंद करशे के नहि? कारण के जेम परीक्षा करीने पतिने परणवा हुं उत्कंठित हती तेम ए पण परीक्षा करीने पत्नीने ग्रहण करवा आग्रह धरावताज होवा जोइए अने मारी मंद बुद्धिना प्रश्नोनो उत्तर तो तेओ विचक्षण होवाथी कोई पण रीते समजीने आपी शक्या.

पण ते बुद्धिना निधान एवा श्रेष्ट पुरुषना पूछेला प्रश्नोना उत्तर हुं मंदबुद्धिवाळी मूर्ख स्त्री केवी रीते आपी शकीश? हे सखीओ! खरे हुं निर्भागीज छुं के पति थवाने योग्य पुरुष मळवा छतां हुं ते पतिने योग्य पत्नी थवाने सरजाई शकी नथी!!! तोपण चिंता करवाथी सर्युं! दरेक प्राणीनुं भाग्य पण साथेज लागेलुं होय छे अने तेथी ते भाग्यज तेवो संजोग लावी मूकशे. एम कही बाह्य धैर्य आणेली पण अंदरथी शंकाशील कन्या पोतानी सखीओ साथे वनमांथी शहेरमां आववा लागी.

प्रकरण ५ मुं.

चिंतामुक्त सुभद्रानो पिता.

भव्य जीवोना उपकार माटे जिनेश्वर देवनुं मंदिर मुख्यत्वे शहेरना मध्य भागमांज होय छे के बाळवृद्ध स्त्री पुरुष नाना मोटा रंक अशक्त विगेरे सघळा सहेलाइथी तेमनां दर्शन करी पोताना आत्माने पवित्र करी शके पण केटलाक श्रीमंतो शहेरनी गीच वस्तीथी विशेष प्रकारे विश्रांति लेवा शहेर बहार खुल्ला मेदानमां योग्य स्थळे रसाळभूमिमां बगीचा बांधे छे अने ते बगीचानी वनस्पति आदिकना आरंभथी लोको तेनी प्रशंसा करी आश्रव अंगीकार करे ते करतां घरधणीने पोताने तथा बगीचो जोवा आवनारने जिनेश्वरना दर्शननो अमूल्य लाभ मळतां आत्माने पवित्र करवा साथे खुल्ली हवामां अने कुसुमोनी खुशबोथी तर थएला मगजमां शुभ अध्यवसाय प्रबळ पुण्य उपार्जन करे तेटला माटे शहेर बहार पण मंदिरो बंधाय छे, तेवुं एक मंदिर शहेरनी बहार पण थोडे दूर रमणीक जग्यामां बांधेलुं हतुं अने तेज रस्ते सुभद्राने आववानुं हतुं. ज्यारे सखीओ साथे त्यां आवी त्यारे पूर्वे करेली जिनेश्वरनी भक्ति याद आवी अने मनना उल्लासथी पूर्वनी शंका पण दूर थई गई तेथी सखीओ साथे जिनेश्वरना मंदिरमां दर्शन करवा गई.

पूर्वे करेला धार्मिक अभ्यासथी जिनेश्वरना अमूल्य गुणोने याद करी कहेवा लागी हे प्रभो तमेज जगत्‌ना बंधु छो तमेज जगत्‌ना गुरु छो तमेज जगत्‌ना नाथ छो जगत्‌ने ध्यान करवा योग्य छो अने परमानंदने देवावाळा छो. वळी जेम ठंडे मरताने अग्नि, रात्रिना अंधकारमां गोथां खाताने सूर्य, रोगीने वैद आधाररूप छे तेम तमे दुःखीओना आधार छो! वळी तमो उपर कहेला बंधु विगेरेथी पण

अधिक छो के वखते बंधु विगेरे आपत्तिना समये उभा रहेशे के नहि, पण तमे तो सर्वत्र सर्वदा सहाय करनाराज छो ! जन्म मरण व्याधिना मोटा भयोथी जे मुक्त करनार छे तेनी विशेष स्तुति कया वर्णोथी करवी ! कारणके जगत्मां जेटला उपकारी छे ते वधाने माटे अकेक शब्द निर्माण थइ गयो छे त्यारे सर्व उपकारोने करनारा आपने कया नामथी बोलाववा ! हे प्रभो तमारा गुणो गावाने इंद्रो पण समर्थ नथी तेम मुनियो पण अशक्त छे अने केवळीओ पण जाणवा छतां संपूर्ण वर्णवी शक्या नथी तेम बीजाने समजावी शकवा अशक्त छे तो हुं मंदबुद्धिनी बालिका केवी रीते यथोक्त गुणोने वर्णवी शकुं पण बाळक जेम मातापिताने पोताना काला घेला बोलोथी अडधुंपडधुं समजावतां विचीक्षण मावापो तेनुं समजीने यथायोग्य पूरुं पाडे छे तेम आ मुग्ध बालिकाना बाळचेष्टाना कोमळ वचनोथी समजीने प्रार्थना स्वीकारी लेजो. वळी जो हुं तमने हमेशां ध्यावुं तेवी मारी बुद्धि कायम रहेतो आपदावाळी स्थितिने पण हर्षवाळी मानुं अने तमने भूली जाउं तो संपदावाळी स्थिति पण भवभ्रमणना कारणरुप होवाथी दुःखदायी मानुं छुं कारणके तमारी प्रसन्नतारुप महेलनी टोचे उभेलीने व्याघ्री रुप आपद केवी रीते व्याधात (दुःख देवाने) करवाने शक्तिवान थाय ! वळी मारा पिताने, बंधुने, मित्रने के अंतरंग स्नेहीना स्थाने तुंज छे, तो हे कृपानास्थान ! मारा मननी आपदाओ टाळीने मारुं पालन करो ! हे देव ! सर्वदा हुं तमनेज नमीश, तमारुंज स्तवन करीश ! अने तमनेज अंतरमां धारण करी राखीश के मारुं हृदय निर्मळ थवाथी कदाच मारो भविष्यनो पति प्रश्न करशे तोपण आपनी सहायथी तीक्ष्ण बुद्धिवाळी बनेली तेना उत्तरो सहेलथी आपी शकीश.

जो के हुं गुरु सन्मुखे जाणी शकी छुं के संसार छकायमां धर्मज साररुप छे अने ते छ जीव निकायनी रक्षारुप विरति धन छे पण जेम निर्भागीने चिंतामणी रत्ननी अयोग्यता छे पण तेने किंचित आपेलुं भोजन महा आनंदने देनारुं छे तेम आ मुग्ध बालिकाने तेवी विरति

रुप महा संपदा लेवानी योग्यता नथी अने कदाच लेवा इच्छा करशे तो पण महान मेरुपर्वत समान ब्रह्मचर्यव्रत पाळवाने अशक्त छे. तृष्णा अने आशामां व्यग्र थइ समुद्रमां जे डुबवा माफक गोथां खाय छे तो तेने देश विरति रुप द्वीपमां आशरो आपवा योग्य गणशो तो वधारे सारुं छे. एम कही वारंवार वीतरागप्रभुना चरणमां नमस्कार करती एक दृष्टिथी जिनेश्वरने ध्याववा लागी. आ वखते तेनुं मन तद्दन प्रभुमय थई रह्युं हतुं कारण के अनाथनो आधार विश्वमां देव अने गुरुज छे!!!

आ प्रमाणे तन्मय थएली सुभद्रानी भक्तिथी संतोष पामेला चैत्यना अधिष्ठायक देवो जेओ वीतरागप्रभुनी सेवामां तत्पर हता तेओए अदृश्यरुपे तेने सहाय करवावाळा थया तेथी पोताना मनमां नवी जागृतदशा थएली जोई पोताने पति जे प्रश्न करशे तेनो उत्तर आपवा समर्थ थएली प्रसन्न थइने देव तरीके वीतरागने अने पति तरीके सुरेंद्रदत्तने हृदयमां धारण करीने सखीओ साथे घेर आवी. जे सुभद्राए पोताना पिताने पोताना पति माटे वारंवार वांधो काढेलो, अने जेना माटे रात्र दिवस तेने खेद थतो लोकोना छूपा अपवाद सांभळवा पडता अने शुं करवुं? पुत्रीने केम समजाववी, घरनी आवरु केम राखवी, एवा विचार वमळमां गोतां खाता सागरशेठने ज्यारे सखीओए वधामणी आपी के तमारी सुभद्रा कन्या अत्यारे परणवा तैयार थई छे अने पोताना पति माटे समुद्रदत्तशेठना पुत्र सुरेंद्रदत्तने पसंद कर्यो छे त्यारे तेने अपूर्व आनंद थयो; जेम वेपारीनुं डुवी जवानी तैयारीमां आवेलुं वहाण सहिसलामत किनारे आववाथी जेटलो हर्ष तेने थाय तेवुं प्रफुल्लित हृदय सागरशेठनुं थई गयुं. सखीओने अने कुमारी कन्याने आशीर्वाद आपतो पिता योग्य जग्याए पोतानी पुत्रीनो संवंध जोडातो जोइ तेमां काळविलंव करतां कोई पण जातनुं विघ्न न आवे माटे पोताना चार प्रौढ स्नेहीओने वोलावी सर्वे वातथी वाकेफ करी समुद्रदत्तने तेमने त्यां मोकल्या.

प्रकरण ६ ठुं.

भार्याना भरोंसे भूलनार धर्मदत्तनुं द्रष्टांत.

एक युवान पुरुष पोताना पिता साथे कांइ वातचित करतो हतो तेमां पिता आग्रह करतो हतो के "हे पुत्र हवे तुं उमर लायक भणीगणीने घर चलाववा योग्य थयो छे, मारे तारे हवे लग्न करवुं जोइए" कारण के पुरुषनी शोभा अने वंशनो वधारो स्त्री साथे लग्न करवाथीज थाय छे, पण जो उम्मर लायक थतां पण परणवानी ना पाडे तो गृहस्थावासमां रहेला पुरुष उपर कुचाळनो डर होवानो संभव थाय छे, एटलुंज नहि पण तेनी अने तेना बापनी आवरुने धोको पहोंचे के ते पुत्रमां के तेना पितामां के तेना वंशमां कांइक पण लांछन छे जेथी ते उम्मर लायक पुत्रने कन्या मळती नथी."

आवा छूपा अपवादो पिताने संभळाता त्यारे केटलाक अंतरंग स्नेहीओ आवीने प्रगटपणे लोकापवादने जाहेर करता तथा पुत्रने परणाववानी ताकीद करवा सूचवता हता तथा केटलाक गृहस्थो तेनी कुशळताथी तथा उत्तम गुणोथी वाकेफ हता ते पोतानी उम्मर लायक कुमारिकानो संबंध तेना पुत्र साथे जोडवा वारंवार कहेवडाववा छतां पिताए पुत्रनी सलाह पूछतां तेणे अनेक वहानां काढी पोतानुं सगपण थतुं अटकाव्युं हतुं. बापे घणाकाळ सुधी धीरज खमी पण समुद्र गंभीर छतां पण चंद्रने ज्यारे जुए त्यारे तेनो प्रेम उछळी आवतां मळवा उत्सुक थई पाणीने केटलेक दूर सुधी जमीन उपर मोकले छे तेवी रीते पितानी धीरज पण पुत्रना प्रेमथी हमणा खसी गई हती तेथी ज्यारे चार ग्रहस्थो पिता पासे आवी प्रार्थना करवा लाग्या के तमारा कुटुंबनो संबंध अमारा मित्रना कुटुंब साथे जोडाय ते सर्वोत्तम छे ते दुधमां साकर जेवुं छे माटे तमे दरेक वातनो विचार करी अमने जवाब आपो.

आ चार आवेला ग्रहस्थोने सागरशेठे पोतानी पुत्री सुभद्रानुं सगपण समुद्रदत्तना पुत्र सुरेंद्रदत्त साथे करवा मोकलेला तेज अहीं आवी समुद्रदत्तने प्रार्थना करता हता. पूर्वे आवेली कन्याओ तथा तेमना पिताओनी प्रशंसा जेटली हती तेना करतां आ कन्या तथा तेना पितानो वंश सर्व प्रकारे चडतो हतो अने आवी कन्यानुं लग्न पोताना पुत्र साथे थायतो पुत्रनुं तथा पोतानुं पूर्ण भाग्य खीलेलुं जाणीने आजे शेठे खास बोलावीने ते सगपणमां हा पाडवा ते आवेला गृहस्थोनी समक्ष सुरेंद्रदत्त पुत्रने फरज पाडवा जेवो देखाव कर्यो हतो.

सुरेंद्रदत्त अत्यार सुधी पितानी आज्ञाने परमेश्वरनी आज्ञा समान मानतो हतो तेमना वचनने उलंघवुं ए मोटुं पाप समजतो हतो उंच स्वरे कदापि पण बोलतो नहोतो तेमनुं वचन हाथ जोडी माथे चडावी कबुल करतो हतो अने तेथीज पूर्वे पिताने पोताना लग्न माटे ना पाडतां जुदां जुदां वानां काढयां हतां पण ज्यारे आजे पिताए खास खुल्ला शब्दोमां फरज पाडी के " तारे आ लग्न स्वीकारवुंज जोइए. त्यारे . तेणे विचार कर्यो के जो ना पाडुं तो पितानुं वचन उल्लंघन थाय छे. हा पाडुं तो मारी जींदगी खराब अथवा गमे तेवी स्त्रीने परीक्षा कर्या विना परणीने रद करवा जेवुं छे हे प्रभो ! हवे शुं करवुं तेथी मौन थइ गयो. नथी हा पाडतो के नथी ना पाडतो त्यारे पिताए स्नेह लावी कोमळ वचनथी पुत्रने समजाववा मांड्यो के हे प्रज्ञ पुत्र ! तने वधारे अमारे शुं कहेवुं ! कारणके पुरुषने उत्तम कुळमां उत्पन्न थएली सुलक्षणी सारा गुणवाळी योग्य वयनी कन्या युवावस्थामां (पुरुषने) धर्मनी आराधन करवावडे पूर्ण भाग्येज प्राप्त थाय छे अने आवा सघळा संजोगो मळवा छतां तुं शा माटे ना पाडे छे ! त्यारे पुत्रे पण शरम तोडी हिंमत राखी जवाब दीधो के हे पिताजी ! आप कहो छो ते सघळुं सत्य छे छतां पण जे सुख लेवा माटे स्त्रीने परणीए ते स्त्री जो पाछळथी कुभार्या नीकळेतो पछी ते तेवा रोजना क्लेशथी लोही बाळवा

करतां शूळीए चडवुं वधारे सारुं छे ? जो के मोहने वश थएला युवानो विषयरसमां लुब्ध थइ परणवानुं नाम सांभळीने अति आनंद पामे छे छतां पण हुं ना पाडुं छुं तेनुं कारण एटलुंज छे के स्त्री जो उद्धत स्वेछाचारी अने दुर्वचनने प्रगट करनारी मळीहोय तो महान पुरुषोनी सभामां पूजातो पंडित पण घरमां कुभारजाना क्लेशथी कंटाळी बिलाडीथी उंदर माफक डरतो रही बुद्धिहीन तथा शक्तिहीन थाय छे. तेटला माटे हे पिताजी मारुं बाळकनुं कहेलुं एक दृष्टांत आप कदाच जाणता हो तोपण ध्यानमां लेवा फरी संभळावुं छुं.

ज्यां अमूल्य कींमतनां अचेतन रत्नो थाय छे तेना करतां पण अधिक कींमतवाळां सचेतन हाथी घोडा स्त्री विगेरे रत्नो पाके छे तेवा सचेतन अचेतन रत्नोथी वींटायला पुरुषना समूहथी विशाळ नगरी पण संकुचित थएली लागे छे तेवी वनारस नामनी नगरीमां महाबळ नामनो राजा राज्य करे छे, जेना शत्रुओ तेनो ताप खमीने पोताना राज्यमहेलो तथा सेवा करनारी प्रजाने त्यागीने जंगलना झाडोनी शीतळ छायामां रहेवुं वधारे पसंद करता हता. ते महाबळ राजाने अति माननीय अने धनवडे धनेशनी तुलना करतो यशोधर नामे शेठ हतो ते शेठने मनोरमा नामनी मनने रमणीयता पमाडनारी अर्धांगना हती तेना शीलादि अभ्यंतर गुणोथी तथा रतिने तीरस्कार करवा सरखा रूपथी ते शेठ तेनामांज रक्त थई गृहस्थने योग्य ब्रह्मचर्य व्रत पाळवा तैयार थयो हतो, तेमना सुबुद्धि गुणना जोडाथी जेम विवेक पुत्र उत्पन्न थाय तेम तेमने घणो काळ संसारमां निर्वाह करतां पुत्रनी उत्पत्ति थई अने धर्मनुं आराधन करवाथी ते उत्पन्न थएलो हतो तेटला माटे तेनुं नाम धर्मदत्त पाडयुं हतुं अने धर्मदत्तने जेवुं रूप तेवा गुण प्राप्त थवा माटे कलाचार्य पासे घणोकाळ राखी सर्वे प्रकारनी कळाओ भणावी प्रवीण कर्यो हतो अने युवावस्थामां सुरुपा नामनी सुंदर रूप-वाळी कन्या साथे लग्न करी आप्युं हतुं. जेनी साथे धर्मदत्त विलास

करतां भूमिना देव माफक बापने घरनी चिंता सोंपीने निश्चिंतपणे संसारमां काल सुखथी निर्वाह करतो हतो.

एक वखत घोडाना फेण सरखा उज्वळ वस्त्र पहेरी सोनुं मणि माणेक विगेरेथी बनावेलां अमूल्य अलंकारोने पहेरी उत्तमजातिना अश्वने रेवालमां चलावी राज्यमार्गे धीमेथी घोडा उपर बेसीने जतो हतो. तेना अंगनी सुगंधीथी आश्चर्य पामेला अने उत्तम वस्त्राभूषणथी अलंकृत थएला देवांशीकुमारने जोइ तेओनी दृष्टि तेना उपर खेंचातां मांहोमांहे टोळे मळी तेओ वात करवा लाग्या. धीमेथी चालनारा कुमारे पण तेओनी वात उपर लक्ष देवा मांड्युं. आ वखत केटलाको जेओ गुणग्राही हता अने धर्मवडे जेओनुं अंतःकरण कोमळ हतुं तेओ बोलता हता के आ पुण्यवान् कुमारे पूर्वे एवुं प्रबळ पुण्य बांध्युं छे के संसारमां जे उत्तम सुख कहेवाय ते सघळुं यौवनरुप शक्ति अने सुंदर स्त्री विगेरे प्राप्त थयां छे. अने माथे छत्र समान बाप बेठेलो होवाथी निश्चिंतपणे मनगमता विलासो यथारुचि निरंतर देवकुमार माफक भोगवे छे ते वखते केटलाक जेओ धर्मना रहस्यथी विमुख हता तेओ बोलवा लाग्या के अरे ! भाइओ ! तेनी स्तुति न करो ! ते तो महापापी छे के उमर-लायक छतां बापे पेदा करेली लक्ष्मी जे माता समान तेने ते भोगवे छे !!! अने कदाच तमने वखाण करवां होयतो तेना बापनांज करो के आवो मोटो कमावा जेवो पुत्र थया छतां तेनुं ते पोषण करे छे अने हराया ढोर माफक निश्चिंत फरवा दे छे कारणके चंद्रने पण बुध नामनो कायर पुत्र छे तेने चंद्र नभावी ले छे !! (आ लौकिक दंत-कथा छे) आ प्रमाणे तेने केटलाक निंदता हता त्यारे केटलाक तेना पुण्यनी स्तुति करता हता पण माणसने सेंकडो स्तुतिथी जेटलो संतोष लेवाय तेना करतां एक पण निंदानुं कटाक्ष वचन अत्यंत दुःखदायी काळजाने विंधी नांखनारुं थाय छे. तेथी ते पण चाकित थइने घोडो खेलाववानुं भूली जइ तेओना कटाक्ष वचन उपर जे विचार करतो

करतो घेर आव्यो. तेना मनमां क्षणक्षणमां विचारो वदलाता हता. आ लोकोने मारी स्थिति विषे बोलवानो शुं हक छे? मारुं बूरुं बोलनारने मारे शा माटे शिक्षा न करवी? अथवा मारे तेमना बोलवा उपर शा माटे लक्ष आपवुं जोइए? अथवा तो कोइए कहेला कटुक वचनने पण जो तेमां सत्यता होय अने हितकारी होय तो शा माटे तेना उपर क्रोध लाववो जोइए! शा माटे पथ्य हितवचनने ग्रहण करवामां विलंव करवो जोइए. भले शत्रु के मित्र हो! वाळक हो के मोटा होय पण सत्य मित अने पथ्य हित करनारा तेना वचनने मारे अवश्य ग्रहण करवुंज जोइए!

हुं सशक्त युवान कळावाळो छतां स्त्रीना मोहमां लुब्ध थई एशआराममां दिवस गुजारी मारा वापना अमूल्य धनने वापरी नांखुं छुं तेने माटे खरेखर मने धिक्कार छे!! हवे माराथी अहीं कांइ पण धंधो थई शकवानो नथी कारण के धन पेदा करवामां अंग कष्ट वेठवुं, श्रीमंताइनो शोख मूकी देवो अने मोटाइनुं मान विसराय तोज लक्ष्मीनो समागम थाय ते अहीं वनवुं अशक्य छे, अने विदेशमां ते सघळुं थई शकशे एम विचारतो ज्यारे घेर आव्यो त्यारे परदेश जवानो निश्चय करी पोताना मातपिताने विनयपूर्वक कहेवा लाग्या के हे माताजी हे पिताजी! आप कृपा करी मने परदेश कमावा जवानी आज्ञा आपो, जेओ क्षणभर वीलो मुकवाने शक्तिवान नहोतां, तेओ परदेश जवानी केवी रीते आज्ञा आपे; उलटुं वाळकने समजाववा लाग्यां के, सात पेढी सुधी पण वापरतां धन खूटे तेवुं नथी तो शा माटे परदेश जवाना संकटमां पडवुं जोइए? पण जेणे एकज निश्चय करेलो हतो ते पुत्रे तो हठ लइ खावापीवानुं पण वंध करवा जेवुं करवाथी मावापे रजा आपी अने ज्यारे सघळी तैयारी थई त्यारे सुरुपा स्त्रीए विदेशमां साथे आववा पतिने जणाव्युं अने स्त्रीए पण पोतानो आग्रह न छोडवाथी वेपारनी सामग्री तैयार करी धर्मदत्त स्त्री साथे घेरथी नीकळ्यो. स्त्री साथे आनंदथी

दिवसो गुंजारतां केटलाक दिवस वीत्या पछी मार्गमां वररुचि नामनो ब्राह्मण मळ्यो. शेठपुत्र वार्त्तानो अने विद्याकळानो शोखीन होवाथी वररुचि ब्राह्मण साथे वार्तो करतां बन्नेनुं दील मळी जवाथी मार्ग सहेलाइथी कपावा माटे कांइ पण रसिक कथा कहेवा वररुचिने विज्ञप्ति करवाथी तेणे उत्तर आप्यो के विलासो अने वातोनो रस लेवामां वित्त वापर्या विना इष्टसिद्धि थती नथी माटे कंजुसाई मूकीने ५०० पांचसो सोनामोहरो प्रथम भेट कर एटले रसिक वात संभळावुं !

कमावानी शक्तिथी द्रव्यने तृणसमान गणता शेठपुत्रे तुर्त पांचसो मोहोर आपवाथी ब्राह्मणे कथा संभळावी के "पोतानुं हित इच्छता माणसे नीच माणसनी सोवत न करवी" आटलुं कही चूप रहेवाथी शेठपुत्रे कह्युं के पछी शुं? त्यारे ब्राह्मणे कह्युं के वात पूरी थई गई, त्यारे ते बोल्यो के बाळकोने पण हसवुं आवे तेवुं नानकडुं वाक्य कही वात संभळाव्या विना पांचसो मोहोर मारी पासेथी छिनवी लीधी छे माटे कंइ पण रसिक बीजी वात कही मारुं मन संतोष कर ! ब्राह्मणे कह्युं के मित अने हित वचनथी अमूल्य लाभ तने थशे तोपण तने जो बीजीज वात रस गळेने ककडा पडे तेवी सांभळवी होय तो हजार मोहोर तुर्त मने आप! कथाना रसिक अने कमावामां समर्थ श्रेष्ठिपुत्रे तुर्त अर्पण करी. पछी हजार मोहोर स्वाधिनमां लेइ ठावके मोढे ब्राह्मण बोल्यो के "बुद्धिवान् पुरुषे नारीनो विश्वास न करवो."

तेथी साथे समजाव्युं के आ पंदरसो सोना मोहोरोथी मेळवेली बे नानकडी शीखामणोथी "तुं खेद पामतो नहि" पण "हरिना हार माफक" तेने "कंठमां मूकी राखजे" तो भविष्यमां बहु काम लागशे. आ अमूल्य शीखामणो अनुभव विना समजाय तेवी न होवाथी बाळबुद्धिनो धर्मदत्त मनमां अफशोष करवा लाग्यो के आ ब्राह्मणना वेशमां कोइ पको धुतारो छे के जेणे वात करवाने बहाने मारी पंदरसो सोनामोहोर ठगी लीधी छे ! अथवा तो ब्राह्मणोज जन्मथीज लोभीया

अने दरिद्री होय छे तेथी तेओ धनने माटे तथा भोजनने माटे सदा आतुर होवाथी तेवो समय शोधी मारा जेवा भोळाने भरमावी फसावाने पोतानुं कार्य सिद्ध करी ले छे!!!

हवे आपेलुं धन पाछुं मागवा माटे पण मने शरम लागे छे! खेर बन्युं ते खरुं! तेनुं परभवनुं देवुं हशे ते चूकवी आप्युं! तेटलेथीज मारो छूटकारो थयो. एम विचार करी तेनी साथे वधारे वात न करतां अनेक प्रकारना वितर्को करतां आखरे श्रीपुर नगरनी सरहदमां तेओ आवी पहोंच्या. त्यारे साथेना माणसोने तथा पोताने शहेर बहार रहेवुं तेणे अनुकुळ जोयाथी मजबुत तंबु नंखावी तेमां पोतानो मुकाम राख्यो. त्यारे सोवती वररुचि ब्राह्मण मधुर स्वरे शेठने कहेवा लाग्यो के हे मित्र! हुं तारो अंतःकरणनो हितचिंतक छुं. आज मारुं गाम छे वररुचि मारुं नाम छे विदेश धन कमाइ बाकीना वखतमां अहीं सुखथी रही दिवस गुजारुं छुं अने मारी शीखामण हर घडी याद राखजे छतां जो तने प्राण संकटनुं पण कष्ट आवे तो मने याद करजे माराथी बनता प्रयत्ने तने मदद करीश! वळी आपणा स्नेहनी यादगीरी माटे आ मंत्रथी पवित्र करेला यवोने ग्रहण कर, ते उत्कृष्टा पुण्यना फळनी माफक भीनी माटीमां वावतां तुर्त उगी नीकळे छे अने तेने अंकुरा पण आवे छे एम कही तेने जव आपी ब्राह्मण गयो. शेठपुत्रे ते यव (जव) स्त्रीने सोंपी दीधा.

एक दिवस शुभ मुहुर्ते भेटणुं लेइ राजाने मळवा गयो. पहेरीगरे राजानी परवानगी मागतां राजाए शीघ्र लाववा आज्ञा करवाथी राजसभामां धर्मदत्त गयो. राजाए तेनो नमस्कार तथा भेटणुं स्वीकारी तेने योग्य आसन बतावतां त्यां कमळमां जेम हंस बेसे तेम बेठो. राजा तथा श्रेष्ठिपुत्रने मळता स्वभावथी वातचीत करतां अतिशे आनंद थयो. राजाए तेनी वातोथी तथा भेटणाथी संतोष पामी तेना मालनुं दाण (-जकात) माफ कर्युं तथा मधुर वचने तेने हमेशां आववा आग्रह

कर्यो. तथा तेना जेवो भाग्यवान् बहार रहे ते सारुं नहि माटे त्रण माळनो सुंदर महेल शहेरना राजमार्गमां आवेलो रहेवा माटे आप्यो. त्यां रही वेपार करतां धर्मदत्तने करीयाणुं लेवा वेचवा कारणें जतां गंगदत्त नामना लफंगा माणसनी सोबत थइ. आ बंनेनी सोबत केळ अने बावळ, राहु अने चंद्रमा, अग्नि अने वृक्ष जेवी विपरीत अने दुःखदायी हती. तेना दुर्गुणो केटलाके तेने कही बताव्या छतां पण जेम समुद्रमांथी नीकळेला विषने महादेव छोडता नथी तेम तेणे तेनी सोबत छोडी नहि. तेम घरमां आवतो अटकाव्यो नहि.

राजाओनी सभामां केटलीक बाबतो बोलतां खास विचार करवो जोइए, स्त्रीनो भरोंसो न करवो जोइए. कुटील माणसनी सोबत नहीं करवी जोइए, कोइ पण जातनी हारजीत न करवी जोइए विगेरे नीतिनी शीखामणो जो दरेक लक्षमां राखी संसारमां वर्त्ते तो दुःखनो प्रसंग न आवे; पण प्रमादथी, भोळापणाथी पोतानी बहादुरी के उदारता बतावबाथी घणी वखत हद बहार वर्त्तन थतां माणस माटा कष्टमां आवी पडे छे. त्यार पछी दुःखी अवस्थामां कायर थएलो पोताना आत्माने निंदे छे के में वडीलोनुं, नीतिकारनुं अने हितस्वीओनुं वचन न सांभळ्युं तो आ दुःखमां पडवानो वखत आव्यो छे आवुं घणाने थाय छे तेम अहीं धर्मदत्तने थवा प्रसंग आव्यो. दुष्ट मित्रने घरमां न पेसवा देवा माटे ब्राह्मणे अमूल्य शीखामण आप्या छतां हितस्वीओए तेनी कुचाल समजाव्या छतां भोळा धर्मदत्ते तेने घरमां आववा दीधाथी प्रथम धन ठगीने लेतो हतो अने छेवटे एकांत प्रसंग मळतां तेनी रुपवती भार्याना रुपमां लीन थइ कुकर्म पण करवा लाग्यो अने छेवटे धन तथा ललनानो समूळो मालिक थवा स्त्रीने समजावी पोताना पक्षमां लइ तेने मारवा संकेत करी राख्यो. लोभ ए सघळां पापोनुं मूळ छे, तेमां ललनानो प्रेम संपादन थयो त्यां शुं बाकी रहे? तेम आ अधम मित्र तथा तेनी सुरुपा सुंदरी तेने कोइ पण रीते मारवा के ठगवा

तैयार हतां पण प्रसंग विना शुं करे ! तेथी तेवा अवसरनी राह जोतां हतां ! एक दिवस राजसभामां आश्चर्य दुनियामां जे जोयां होय ते कहो एम वात चालतां ज्यारे श्रेष्ठिपुत्रने पूछयुं त्यारे ते बोल्यो के नजर बांधीने मदारी खेल करे के इंद्रजाळनो चमत्कार बतावे ते हुंतो पसंद करतो नथी, पण मारी पासे चित्रवेली जेवा प्रभाविक जव छे के वावतां तुर्त फळदायी थाय छे. राजा तथा सभाए तेथी आ आश्चर्य पामी माथुं धुणाव्युं ते वखते लफंगो मित्र जे राजसभामां धर्मदत्त साथे आवेलो ते प्रसंग मळेलो जोइ बोली उठया के महाराज ! आप शाणा थइने तथा आवा विद्वान सभ्यो आपनी पासे हाजर छतां आवा बाळ-चेष्टा जेवां गपवाळा वचनने सत्य मानी स्वीकारी लो छो तेने माटे मने घणो अफसोस थाय छे ! तेटलुं बोली बंध रहेतां राजाए श्रेष्ठीपुत्र सामुं जोइ तेनो उत्तर मागतां ते बोल्यो के ते वात सत्य छे त्यारे गंगदत्त बोल्यो के असत्य छे.

आम परस्पर वाद थतां बन्नेए हठ न मूकवाथी गंगदत्त बोली उठयो के हे राजन ! हवे बीजुं कंइ वधारे कहेवामां सार नथी जो ए कहेला जव लावी आपी सभानी खातरी करे तो मारुं धन सर्वस्व हुं तेने आपी देवा तैयार छुं पण जो ते न बतावेतो तेना घरमांथी मारा बे हाथमां माय तेवी वस्तु हुं ग्रहण करी लउं. बंने जणा वादपर आवी लाग्याथी धर्मदत्ते पण ते वात स्वीकारी अने सभा बरखास्त थइ पण काले शुं थाय छे ते जोवा सर्वे सभासदो आतुर थइ रह्या हता. भोळा दिलनो धर्मदत्त स्त्रीना भरोसे रही सीधो वेपार माटे बहार गयो त्यारे अधम गंगदत्त तेना घेरे जइ स्त्रीने फोसलावी सर्वे वात कहीने जव लेइ गयो तेना बदले सादा जव स्त्रीए गोठवी दीधा. सांजना घेरे आवीने धर्मदत्ते स्त्रीने राजसभामां बनेली वात कही बतावतां ते कुल-टाए कृत्रिम ढोंग करवा मांड्या के हे स्वामिनाथ ! तमे शाणा छतां आवी विना विचारनी प्रतिज्ञा शा माटे करी ! ढोंगी धुतारा ब्राह्मणना

भरोंसे सादा जवने चमत्कारी जवनी वात राजा आगळ कही अने हठमां आवीने वाद करीने वे हाथमां आवे तेवी वस्तु आपवा तेनी साथे शा माटे शरत बकी! खरेखर तमे मोटी भूल कीधी छे! कारणके तमारो मित्र तमने दगो देइ राजसभामां जीततां वे हाथमां आवे तेवी वस्तुने ग्रहण करवा आवतां मने जो उंचकी लेशे तो मारा अवळाना केवा बुरा हाल थशे एम कही रुदन करवा लागी. ते वखते भोळो धर्मदत्त तेने समजाववा लाग्यो के, मने ब्राह्मणना वचन उपर विश्वास छे छतां राजसभामां कदाच हुं हारुं तोपण मारो मित्र मित्रनी स्त्री जे माता समान तुं तेने कदापि पण वांछे नहि. माटे तुं निःशंसय रहे एम दिलासो आपी तेने शांत करी बीजे दिवसे राजसभा भरावाना समय पहेलां तेवी विचित्र वस्तु जोवा सर्वे सभासदो आवी पहोच्या हता. धर्मदत्ते राजाना कहेवाथी कोरी माटी मंगावी पळाळी तेमां जवने वाव्या पण सादा जव माफक ते फक्त पलळेलज रह्या पण अंकुरा के फणगानुं तो नाम क्यांथी होय! तथा ते श्रेष्टिपुत्र राजसभामां विलखो पडी गयो त्यारे जीतेलो गंगदत्त मोटा स्वरे राजाने विज्ञप्ति करवा लाग्यो के हे प्रभो! आवा गप ठोकनाराने बीजी शिक्षा तो पछी हो पण मारी शरतमां जीतेली वस्तु मने अपावी दो त्यारे धर्मदत्त बोल्यो के हे राजन! तेमनुं कहेवुं सत्य छे हुं ब्राह्मणना भरोंसे भूल्यो छुं के मारा कमनशीवनो दोष छे के प्रभाविक जव अप्रभाविक थई गया छतां पण वेपारमां हारेलो हुं तेनी ईच्छित वस्तु शर प्रमाणे आवती काले आपवा तैयार छुं. गंगदत्ते राजाने तथा सभाने प्रार्थना करी के आपनी समक्ष प्रतिज्ञा थएली होवाथी आपनी समक्षज इच्छित वस्तु लेवा तैयार छुं. सवारमां सौए भेगा थवाना मुकरर करेले वखते वस्तु मागवानुं सूचव्युं, सभा बरखास्त थई त्यार गंगदत्त तो आनंदना रसमां डुबेलो मूछपर हाथ फेरवी सर्वत्र पोतानी वहादुरी बतावतो हतो त्यारे धर्मदत्त पोतानी स्थिति विचारी दुर्दशानी कुपीमां पोताने पडेलो

जोइ अत्यंत अफशोष करवा लाग्यो. सर्वे लोको तेना माटे बोलता हता के अधम मित्रनी सोवतनुं फळ हवे साक्षात भोगवी ले! तेथी कोइने वात करवानो विश्राम पण न होवाथी शोकसमुद्रमां गरकाव थई गयो तेवामां तेना पुण्योदयथी वररुचि ब्राह्मण मित्र तेने सांभळी आव्यो; तेनुं घर शोधी तेने सघळी वात करी. ब्राह्मण तो प्रथमथीज तेना भोळापणाथी ते फांसामां फस्या विना हितनी शीखामण अंगीकार करवानो नथी माटे ते प्रसंग आवेलो जाणी तेनी खाधेली मोहोरोनो तथा मित्रताना प्रेमथी उमंग लावी तेने ठपकाने बदल धीरज आपी तेनो उपाय बताव्यो त्यारे धर्मदत्त तेनो मोटो उपकार मानी रजा लेई नीकळ्यो.

बीजे दीवसे गंगदत्त राजाने विज्ञप्ति करवा लाग्यो के हे प्रभो! पधारो अने मारी अभिवांछित वस्तु अपावो! जो के ते मारो मित्र छे तो पण वेपारना वहेवारमां मळेलो नफो मूकी देवो ए कोइ वाते बने तेवुं नथी तेवामां धर्मदत्त पण तेडवा आवी राजाने कहेवा लाग्यो के पधारो महाराज! हुं तेना देवामांथी मुक्त थाउं! एम बन्ने जणानी विज्ञप्तिथी राजा तथा सभासदो तेमना घर तरफ आवे छे त्यारे धर्मदत्ते ब्राह्मणे आपेली शिखामण प्रमाणे दोडतो दोडतो घेर जइ स्त्रीने सूचव्युं के उठ उठ राजा विगेरे आपणा घेरे आवे छे तेमनुं योग्य सन्मान कर! स्त्री पण बेवडा हर्षमां आवी हती तेणे गंगदत्तने छूपी प्रार्थना करी हती के रखे तुं धननो लोभी थइ आ शेठना हीरामाणेकना भंडारने हाथ लगाडे! नहितो मारी पूरी कमबख्ती थशे.

गंगदत्ते कबुल करेलुं होवाथी हवे थोडा काळमां इच्छित पुरुषनो समागम राजानी समक्ष थशे ते माटे उलटथी मागेली वस्तु शेठना मोढा आगळ स्त्री मुकवा लागी तेवामां शेठे उपरथी गालीचा विगेरे मंगाववा स्त्रीने उपर मोकली अने ते उपरथी पाछी नीचे आवे ते पहेलां शेठे नीसरणीने बाजुए मूकी दीधी. ते स्त्री ज्यारे नीचे उतरवा उल-

भरोंसे सादा जवने चमत्कारी जवनी वात राजा आगळ कही अने हठमां आवीने वाद करीने बे हाथमां आवे तेवी वस्तु आपवा तेनी साथे शा माटे शरत बकी ! खरेखर तमे मोटी भूल कीधी छे ! कारणके तमारो मित्र तमने दगो देइ राजसभामां जीततां बे हाथमां आवे तेवी वस्तुने ग्रहण करवा आवतां मने जो उंचकी लेशे तो मारा अबळाना केवा बुरा हाल थशे एम कही रुदन करवा लागी. ते वखते भोळो धर्मदत्त तेने समजाववा लाग्यो के, मने ब्राह्मणना वचन उपर विश्वास छे छतां राजसभामां कदाच हुं हारुं तोपण मारो मित्र मित्रनी स्त्री जे माता समान तुं तेने कदापि पण वांछे नहि. माटे तुं निःशंसय रहे एम दिलासो आपी तेने शांत करी बीजे दिवसे राजसभा भरावाना समय पहेलां तेवी विचित्र वस्तु जोवा सर्वे सभासदो आवी पहोंच्या हता. धर्मदत्ते राजाना कहेवाथी कोरी माटी मंगावी पळाळी तेमां जवने वाव्या पण सादा जव माफक ते फक्त पलळेळज रह्या पण अंकुरा के फणगानुं तो नाम क्यांथी होय ! तथा ते श्रेष्टिपुत्र राजसभामां विलखो पडी गयो त्यारे जीतेलो गंगदत्त मोटा स्वरे राजाने विज्ञप्ति करवा लाग्यो के हे प्रभो ! आवा गप ठोकनाराने बीजी शिक्षा तो पछी हो पण मारी शरतमां जीतेली वस्तु मने अपावी दो त्यारे धर्मदत्त बोल्यो के हे राजन ! तेमनुं कहेवुं सत्य छे हुं ब्राह्मणना भरोंसे भूल्यो छुं के मारा कमनशीबनो दोष छे के प्रभाविक जव अप्रभाविक थई गया छतां पण वेपारमां हारेलो हुं तेनी इच्छित वस्तु शर प्रमाणे आवती काले आपवा तैयार छुं. गंगदत्ते राजाने तथा सभाने प्रार्थना करी के आपनी समक्ष प्रतिज्ञा थएली होवाथी आपनी समक्षज इच्छित वस्तु लेवा तैयार छुं. सवारमां सौए भेगा थवाना मुकरर करेले वखते वस्तु मागवानुं सूचव्युं, सभा बरखास्त थई त्यार गंगदत्त तो आनंदना रसमां डुबेलो मूछपर हाथ फेरवी सर्वत्र पोतानी बहादुरी बतावतो हतो त्यारे धर्मदत्त पोतानी स्थिति विचारी दुर्दशानी कुपीमां पोताने पडेलो

जोइ अत्यंत अफशोष करवा लाग्यो. सर्वे लोको तेना माटे बोलता हता के अधम मित्रनी सोवततुं फळ हवे साक्षात भोगवी ले! तेथी कोइने वात करवानो विश्राम पण न होवाथी शोकसमुद्रमां गरकाव थई गयो तेवामां तेना पुण्योदयथी वररुचि ब्राह्मण मित्र तेने सांभळी आव्यो; तेनुं घर शोधी तेने सघळी वात करी. ब्राह्मण तो प्रथमथीज तेना भोळापणाथी ते फांसामां फस्या विना हितनी शीखामण अंगीकार करवानो नथी माटे ते प्रसंग आवेलो जाणी तेनी खाधेली मोहोरोनो तथा मित्रताना प्रेमथी उमंग लावी तेने ठपकाने बदल धीरज आपी तेनो उपाय बताव्यो त्यारे धर्मदत्त तेनो मोटो उपकार मानी रजा लेई नीकळ्यो.

बीजे दीवसे गंगदत्त राजाने विज्ञप्ति करवा लाग्यो के हे प्रभो! पधारो अने मारी अभिवांछित वस्तु अपावो! जो के ते मारो मित्र छे तो पण वेपारना वहेवारमां मळेलो नफो मूकी देवो ए कोइ वाते बने तेवुं नथी तेवामां धर्मदत्त पण तेडवा आवी राजाने कहेवा लाग्यो के पधारो महाराज! हुं तेना देवामांथी मुक्त थाउं! एम बन्ने जणानी विज्ञप्तिथी राजा तथा सभासदो तेमना घर तरफ आवे छे त्यारे धर्मदत्ते ब्राह्मणे आपेली शिखामण प्रमाणे दोडतो दोडतो घेर जइ स्त्रीने सूचव्युं के उठ उठ राजा विगेरे आपणा घेरे आवे छे तेमतुं योग्य सन्मान कर! स्त्री पण बेवडा हर्षमां आवी हती तेणे गंगदत्तने छूपी प्रार्थना करी हती के रखे तुं धननो लोभी थइ आ शेठना हीरामाणेकना भंडारने हाथ लगाडे! नहितो मारी पूरी कमबख्ती थशे.

गंगदत्ते कबुल करेलुं होवाथी हवे थोडा काळमां इच्छित पुरुषनो समागम राजानी समक्ष थशे ते माटे उलटथी मागेली वस्तु शेठना मोढा आगळ स्त्री मुकवा लागी तेवामां शेठे उपरथी गालीचा विगेरे मंगाववा स्त्रीने उपर मोकली अने ते उपरथी पाछी नीचे आवे ते पहेलां शेठे नीसरणीने बाजुए मूकी दीधी. ते स्त्री ज्यारे नीचे उतरवा उल-

टथी आवे छे के नीसरणी न होवाथी पोताने फसेली जोइ पोकारवा लागी के हे प्राणनाथ ! आम मने अधवच दगो देइ उपर केम लटकावी दीधी ! पण हवे तो ब्राह्मणनी शीखामण हाडोहाड अमृतनी माफक व्यापेली हती तेथी तेना शरीरमां संपूर्ण स्थीरता हती मगज ठेकाणे हतुं हृदय संसारदशाथी विरक्त थएलुं हतुं तेथी स्त्रीना कालावालाथी फसाइ कुळने कलंक लगाडवा जेवुं करवानी इच्छा न होवाथी पोतानुं वचन पूरुं करवा माटे घरमां जे जे अमूल्य वस्तुओ हती, ते चचमां लावी मुकी. अने राजादि घरमां आवतां गंगदत्तने विज्ञप्ति करवा लाग्या के तमारी इच्छामां आवे ते वस्तु बे हाथमां आवे तेटली लो. तेणे तेमां चित्त न राखतां स्त्रीने शोधवा मांडी पण ते नजरे न पडवाथी स्त्रीए तेने जाहेर थवा माटे खोंखारा करवा मांडया. अधम गंगदत्त तेने उपरथी लइ आववा नीसरणी गोठववा बे हाथमां तने उचकी गोठववा जेवो जाय छे के गंगदत्तने कहेवा लाग्यो के हे गंगदत्त ! हवे शा माटे मुके छे इच्छित वस्तु हीरामाणेकने मुकी मोक्षनी निसरेणा माफक मळेली नीसरणीने मुकी हवे बीजुं शा माटे वांच्छे छे; कारणके तारी शरत प्रमाणे तें बे हाथमां नीसरणी उचकी छे. हवे तारो बीजी वस्तु उपर हक नथी सर्वे सभासदो पण तेनी अकल उपर आफरीन थइ तथा मित्रनी स्त्री उपर तेनी कुबुद्धि जोइ गंगदत्तने धिक्कारवा साथे बीजी वस्तुने अडकवा पण ना पाडी दीधी. तेम तेनी कुचेष्टाथी कंटाळी तेने हारेलो जाणीने उत्तम माणसोए एने दुष्टने योग्य शिक्षा थएली जोइने हास्य करी ताळीओ पाडी. राजाने ज्यारे धर्मदत्ते पुरतो खुलासो समजवा माटे वररुचिनी साथे बनेली सघळी हकीकत कही बतावी त्यारे राजाए ते अधम गंगदत्तने देशनिकाल कर्यो अने क्रोधमां आवेला राजाए रुपमां सुरुपा पण कर्मथी कुलटा ते स्त्रीने नाक कापीने गाममां तेनुं दर्शन अमंगळ बीजाने न थाय माटे गाम बहार काढी मूकी ! ! !

पोते प्रिय मानेली अर्धांगनानी कुचाल तथा तेने आवी अत्यंत क्रूर शिक्षाथी खेद पामी वररुचि पासे पाछो जतां वररुचि धर्मदत्तने बोध देवा लाग्यो के, निर्मळ बुद्धिवाळो पण कुलटाथी क्लेश पामे छे, अने चंद्र अमावास्यामां जतां कळारहित थाय छे तेम अधम मित्रनी सोबते गुणथी भ्रष्ट थाय छे अने ते निर्मळ जळ क्षारनी भूमिमां जवाथी खारुं थाय छे, वळी विषनी वेल तो पासे बेठेलांनेज मारे छे पण कुलटा स्त्रीनुं दूर बेठे पण ध्यान करवाथी आ लोकमां अपमान अने कलंक देवडावे छे त्यारे परभवमां दुर्गति अपावे छे माटे तेनाथी जेओ विरक्त थई तना मोहमां न फसातां तेना नचाव्या नाच्या नथी तेओज खरेखर धन्यवादने योग्य छे! आ प्रमाणे दीधेली शिक्षाने हृदयमां रुचावी सद्मति माटे सप्तक्षेत्रमां द्रव्य वापरी सुमति गुरु पासे दिक्षा अंगीकार करी अग्यारे अंगोने भणीने तपस्यावडे काया गाळीने तेजस्वी मुखवडे दीपता लोकोने प्रतिबोध देता गुरुवर्यनी आज्ञाथी काशीदेशमां आव्या. त्यां आवेलाने उपदेश देई अरिहंत प्रभुए प्रकाशेला धर्ममां अनेक भव्य प्राणीने स्थिर करतां विदेश गयेला पुत्रनी कांइ पण खबर न मळेली होवाथी वृद्ध मातापिता विना तपस्याए काया गाळी नांखी निरंतर अफशाष करतां हतां. तेओ ज्ञानी गुरुने पूछवा लाग्या के, हे भगवन्! अमारा पुत्रनी तमने कांइ खबर होय तो कहो! पुत्रे वैराग्यमय देशनावडे धर्ममां स्थिर करी पोताने तेमना पुत्र तरीके जणाव्यो. मुनिराजनुं रुप छतां अंगनां चिह्नोथी ओळखी माबापे आम करवानुं शुं कारण छे ते पूछतां सर्वे हकीकत समजावी तेओने संसारनी असारता समजावी व्रत आपीने ते त्रणे जणां तपस्यावडे कर्म इंधन बाळीने मोक्षमां गयां.

प्रकरण ७ मुं.

सुरेंद्र तथा सुभद्रानुं पाणिग्रहण.

आ वात कही सुरेंद्रदत्ते पिताने कह्युं के मारी परीक्षा करेली स्त्रीनेज परणवा हुं खुशी छुं माटे आग्रह न करो ! त्यारे तेना पिताए कह्युं के हे पुत्र ! आवा सागरदत्त शेठनो संबंध तथा सुभद्रा जेवी पुत्र-वधुने हुं फरी केवी रीते मेळवीश माटे तुं अमारुं कीधुं मानीने हा पाड ! आम परस्पर पुत्र पिताने वाद थएलो पराणे लग्न करवामां कंइ विशेष फायदो नहि जाणीने उठी गया. अने सागरशेठने सघळी वात संभळावी विवाह थवामां वांधो बताव्यो.

पण सुभद्राए तेओने शुं वांधो छे! ते पूछवाथी तेना कहेला चार प्रश्नो संभळाव्या.

निश्चय स्नेहवाळो कोण छे ! निरंतर प्रकाश कयो छे ! सर्वोत्तम लाभ शुं छे ! कयुं रुप कायम रही शके छे !

गंभीर रहस्यवाळा परमार्थना विषयना प्रश्नोने सांभळी तेना उत्तरो यथायोग्य आपवाने पोताने अशक्त जाणीने ते रडती रडती बोलवा लागी हे सखीओ मारी जे शंका हती ते खरी पडी छे हवे हुं शुं करीश ! हुं तेना उत्तरो केवी रीते आपीश ! अने उत्तर आप्या विनानी मूर्ख स्त्रीने ते केवी रीते अंगीकार करशे. आम शोकमां डुबेली स्त्रीने पूर्वे वरदान आपेला जिनराजना अधिष्टायक देवोए तेने आकाश-वाणीथी संतोष करी कह्युं के अमे तारा सहायक छीए, रड ना; पछी देवोनी सहायथी तेना उत्तरो तेणे लखी आप्या के निश्चळ स्नेहवाळो धर्म छे ! निरंतर प्रकाश ज्ञाननो छे ! विद्या सर्वोत्तम लाभ छे ! अने कायमनुं रुप शील छे एवा उत्तर सखीना हाथमां आपी पोताना पिता मारफते समुद्रदत्तने ते पत्र पहोंचाडयो. समुद्रदत्तने पण भावता भोजन माफक पुत्रना परणवानो वांधो दूर थयलो जोवाथी हर्षमां आवी ते पत्र सुरेंद्रने आप्यो. अने पत्र साथे भविष्यनी पुत्रवधुनी आवी विच-

क्षण बुद्धि जोइ आनंद दर्शावी पुत्रनी इच्छा जाणवा मागी. मळेला यथार्थ उत्तरोने वांची शेठपुत्र पण विचार करवा लाग्यो के आवी बुद्धिवान् कन्याने पण परणवा ना पाडीश तो मारा जेवो बीजो नर पशु कोण छे ?

अंगितचेष्टाथी तेनी ईच्छा जाणी पुत्रवधु तरीके सुभद्राने स्वीकारवानुं सागरदत्त शेठने जणाववाथी लग्न निरधार्युं. वचला दिवसो आंगळीना वेढे गणीने परणवा आतुर थएलां सुरेंद्रदत्त अने सुभद्रा दिवस गुजारवा लाग्यां. बन्नेना घेर लग्ननी तैयारी थवा लागी, लग्नना दिवसे उत्तम रीतिए विधिपूर्वक स्नान करी वस्त्रालंकारवडे कायाने शणगारी सगांवहालांने साथे लई समुद्रदत्तनो पुत्र सागरशेठने त्यां परणवा आव्यो. शहेरना मध्य भागमां आडंबरथी वाजतेगाजते फरी ज्यां सासराना घर आगळ आव्यो के सखीओथी प्रेरायली पतिने प्रश्न करवा लागी के हे अलबेला स्वामी! अलंकारथी शोभता पुरुषने प्रेमदा चाहे छे माटे उत्तर आपो के क्रूर कोण ? पृथ्वी तथा पाणीमां चालनारुं कोण ? सुतेलां कमळने जगाडनारुं कोण ? सुरेंद्रे जवाब आप्यो के, अहिमकर. साप क्रूर छे! मगर पृथ्वी तथा पाणी बंने जग्याए चाले छे! कमळने जगाडनार सूर्य छे! पण साथे मारा प्रश्ननो उत्तर आपो क केवो गुरु संदेहना समूहने दूर करे ? गरम लूथी थाकी गयेला माणसोने सजीवन करनारुं औषध कयुं छे ? सुभद्राए उत्तर आप्यो के धनागम पाछुं सुभद्राए पूछयुं के दीवस छतां पण कमळ शा कारणे संकोचाय छे ! पतिए कहुं के सरोवरमां स्नान करती सुंदरीना सुंदर मुखनी प्रभाथी तेने चंद्रोदय मानी कमळ बीडाइ जाय छे. आम प्रथम बंनेए परोक्ष परीक्षा करी लीधेली ते हवे साक्षात् परीक्षा करी अरस्परस निपुण जाणीने बंनेनुं मन संतोष थवाथी अति उल्लासथी बंनेए सगां समक्ष विधिपूर्वक लग्न थतां एकबीजानो हस्त स्वीकार्यो अने ससराए कोटी सुवर्ण धन आप्युं के राजाने प्रजा पासे कर ग्रहण करवाथी पण तेटलुं धन प्राप्त थतुं नहोतुं !

प्रकरण ८ मुं.

सुभद्रानी पुत्र चिंता–गुरुवर्यनो उपदेश.

वन्नेनां लग्न थया पछी कन्या सासरे आवतां अनेक प्रकारनी वाक्यचातुर्यताथी के कळाथी धणीधणीआणी एकवीजाने रंजन करी दिवसो स्वर्गनां देव देवी माफक दिवस गुजारतां हतां ज्यारे सुरेंद्रदत्त भरयौवनावस्थामां आव्यो अने घरनो वोजो उचकवा समर्थ थयो त्यारे वृद्धावस्थाथी जर्जर थएला समुद्रदत्ते पोताना भविष्यना हितने हृदयमां लावी संसारनी असारताने गुरुमुखे सांभळेली तेने वारंवार हृदयमां रुचावी सर्व जातना अनुकुळ संजोग जोइ संसारपासना फांसामांथी छुटवानो विचार करी सुरेंद्रदत्तने वोलावी तेने घरनो सघळो भार सोंपीने शिवसुंदरीनी दूती समान जिनेश्वरनी दिक्षाने अंगीकार करी आ समये पितापुत्रनी संमतिथी दिक्षामहोत्सवमां घणुं दान देवायुं हतुं. अने ते दान आपीने समुद्रदत्तशेठे सुगुरु पासे त्रण रत्नतुं दान ग्रहण कर्युं हतुं. अने तपश्यावडे अशुभ कर्मोने नाश करी देवलोकमां गयो ज्यारे सुरेंद्रदत्त घरनो मालिक थयो त्यारे अरिदमन राजकुमार पण पोताना पिताना राज्यनो मालिक थयो हतो तेथी पोताना पूर्वना उपकारनो वदलो वाळवा सुरेंद्रदत्तने अरिदमन राजाए श्रेष्टिपद (नगरशेठनी पदवी) आप्युं. आ प्रमाणे सुभद्रा देवी अर्धांगना, घरनी मिलकतनो अमुल्य अनर्गळ द्रव्यनो स्वतंत्र कारभार तथा राज्यनुं सर्वोत्तम मान छतां पण समुद्र जेवा गंभीर समुद्रपुत्रे पोतानी मर्यादा मुकी नहि. तेम लोकोने कोइ पण जातनो त्रास के दुःख आप्युं नहि. पण पोतानाथी वनता परमार्थथी लोकोने सहाय करी सगां-वहालां सर्वेने संतोप आपतो हतो. पण स्त्रीनी तुच्छ जात प्रमाणे सुभद्राए तो चारे वाजुतुं सुख आवेलुं जाणीने फक्त पांच इंद्रियोना विपय सेववा सिवाय वाकी सर्व परमार्थनुं कार्य मुकी दीधुं हतुं.

माणसोने ज्यां सुधी कोइ पण प्रकारनी खामी मालुम न पडे त्यां सुधी मळेला सुखमां गृद्ध थइ अहंकारमां आवी धर्मक्रियाने उंची मूके छे, बीजाने तुच्छ गणे छे मारुं सुख निश्चळ छे एवुं हृदयमां मानी ले छे. अने ज्यारे पापनो घडो पूर्ण भराय त्यारे एकदम दुःख आवी पडे छे त्यारे कंगाल माफक पोताने तृणथी पण हलको मानी पोकार करवा वेसे छे. अन्न खातां नथी हाय अफशोषमां घरनो धंधो विसारी मूके छे. मळता स्वादिष्ट भोजनने पण कडवां विष समान माने छे आवा सेंकडो दाखला जोइए छीए पण अनुभववा छतां पण मोहदशानी प्रवळताथी भूली जवाय छे. तेम अहीं सुभद्राने पण पापनो उदय थवा मांडयो छे तेथी घरमां खाती नथी घरनुं काम छोडी दीधुं छे सखीओने उत्तर आपती नथी घरनां काम करनाराने पण काम बतावती नथी खावुंपीवुं विसारी दीन थइ जाणे कोइ वहालानुं अकाळमृत्यु थयुं होय तेवो शोक धारण करीने मुंगी थइ सांजना वखते वेठी छे त्यारे सघळां दीनस्वरथी तेने कालावाला करे छे पण कोइनुं मानती नथी तेम उत्तर पण न आपवाथी सघळां रडे छे तेवा समये भोजन समये दुकानेथी शेठ घेर आवी जुए छे तो शुन्य अरण्य जेवुं पोतानुं घर जोतां तेने धासको पड्यो.

धीमे धीमे उपर जइ जोतां करुणाजनक देखाव देखी तेनी आंखमां पण आंसु आवी गयां. कोइ पण जवाव आपतुं न होवाथी पोतानी प्रेमदा पासे जइ आ शुं छे आ शुं छे एम अनेकवार प्रश्न करतां पण ते स्त्रीए जवाव न आपवाथी कोमळ वचने शेठ कहेवा लाग्यो के हे प्रिये ! कदी पण तें माराथी जुदाइ राखी नथी तो आजे तारा भयंकर दुःखने पण कहीने मने शा माटे तेमां भागीओ करती नथी ? शुं तारुं कोइए अपमान कर्युं छे! कोइए कांइ सामो जवाव आप्यो छे के अनिष्ट बीजुं कार्य थयुं छे! जे थयुं होय ते शीघ्र वोल! मारा प्राण पण तारा दुःखने दूर करवा माटे देवा तैयार छुं ! माटे विलंब न कर!

जवाब दे ! एम अनेकवार प्रार्थना करवाथी धैर्य आणीने सुभद्राए गद् गद् स्वरे कह्युं के स्वामिनाथ ! संसारमां एक पुत्र विना मने सघळुं शुन्य अरण्य जेवुं लागे छे ! अरेरे ! मारा करतां एक भीख मागनारी स्त्रीने पण धन्यवाद घटे छे के एक बाळकने खंधे बेसाडे छे, बीजाने केडे बेसाडे छे, त्रीजाने आंगळीए दोरे छे अने भीख मागीने पण तेमनुं पूरुं करी संतोषथी तेओनी साथे रहे छे पण हुं निर्भागिणी दुनियामां शा माटे उत्पन्न थइ वांझणी रही पशु करतां पण अधिक दुःखी अवस्था गुजारुं छुं !

कोइ दिवस आटलो कल्पांत नहि अने बपोरे शेठ बहार गया पछी सांजरे आवता सुधीमां आवो ते स्त्रीना मनमां संताप एकदम केम उत्पन्न थइ गयो ते माटे विचक्षण शेठे तेना तुटक बोलोथी अनुमान करी लीधुं के आजे कोइ भिखारणने मागवा आवेली जोइने तथा बच्चां साथे क्रीडानो आनंद देखी तेने आटलो बधो शोक थयो देखाय छे ते पण सत्य छे कारणके “ पुत्र विना घर सुनुं ” माटे ज्यां सुधी तेवो संजोग मळ्यो नहोतो त्यां सुधी तेने धैर्यता हती पण हवे ते धैर्यता गइ छे अने जो दिलासो नहीं आपुं तो ते जरुर हाय अफसोसमां प्राण त्याग करशे माटे चित्तमां स्थिरता लावी कोमळ वचने प्रेमदाने समजावी के हे अर्धांगनी मालिक ! आ घर आ पैसो अने सर्वस्व तने अर्पण कर्या छतां तुं शा माटे खेद करे छे ! अने तारी जे इच्छा होय ते बोल के ते प्रमाणे करी तारुं मन संतोषित करुं त्यारे प्रेमदाए कह्युं के मने अत्यारे पुत्र मळ्या विना बीजुं कशुं सुख देखातुं नथी माटे हे नाथ ! तमे कोइ पण उपाय करीने पुत्र थाय तेवो संजोग करो ! पतिए ते वात स्वीकारीने जेटला उपायो लोकोए कह्या ते सघळा कर्या. मंत्रवादी वैद्यो विगेरेने बोलाव्या पण ते सघळा उपाय असाध्य रोगनी दवा माफक व्यर्थ गया.

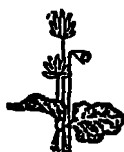
असाध्य रोगनी दवा नथी पण प्रबळ दुःखदायी कर्मने तोडवा

पण धर्म समर्थ छे. पण ते धर्मने विसारी देवाथीज दुःखनी प्राप्ति थाय छे अने तेमां पण वीतराग प्रभु आगळ करेली प्रतिज्ञाने तोडी तेना जेवुं मोटुं एक पण पाप नथी ए पाप सुभद्राए कर्युं हतुं अने तेथीज अधिष्टायक देवोए तेना गर्भने अटकाव्यो हतो. जो के वीतरागना देवो पण वीतरागभक्त होवाथी वीतरागनी माफक वीतरागदशाने चह्यवा छतां पण जेम मावाप पोताना पुत्रने वचन भंग करतो देखे तो तिरस्कारे छे तेम पुत्री समान सुभद्राने अधिष्टायक देवोए गणीने तेने सहाय आपेली अने तेथीज तेनुं लग्न सुरेंद्रदत्तशेठ साथे थयुं हतुं ते उपकारने भूलीने तथा वीतरागप्रभु आगळ पूर्वे निरंतर पूजा करवानी प्रतिज्ञाने संसारना सुखमां पडीने विसारी मूकी हती ते एटले सुधी के बहारना मंदिरमां पूजाने बदले दर्शन पण विसार्यां हतां तेम घरमांना मंदिरमां पण जवानुं मुकी दीधुं हतुं अने धर्मथी विमुख थएली ने योग्यचानक आपवा माटेज तेनो गर्भ रोकी भिखारणना पुत्रो देखाडी तेनी प्रमादी अवस्थानुं फळ प्रत्यक्ष देखाडयुं हतुं पण बापडी सुभद्रा क्यांथी जाणेके मारो गर्भाशय शाथी अटक्यो छे!

छतां पण पति पत्नी बनता उपायो निरंतर करतां हतां पण तेमना करेला उपायो निष्फळज हता तेवामां एक दिवस अतींद्रियज्ञानी गुरु युगंधरना मुनिराज भवसमुद्रमां डुबता जंतुओने झाझसमान पृथ्वीने विहारवडे पवित्र करवा असाध्य कर्मरोगोने पण मधुर उपदेशवडे शांत करता त्यां आवी पहोंच्या अने नजीकना वनमां उतर्या हता. तेमने नमस्कार करवा माटे हजारो माणसो जता जोई सुरेंद्रदत्तशेठ पण भार्यासहित त्यां आवेला हता. गुरुवर्ये मनुष्य जन्मनी अमूल्यता बतावबा साथे कल्पवृक्ष तुल्य जैन धर्मने सर्व सुखोनुं कारण समजावी तेने सम्यक् प्रकारे आदरवा उपदेश देवाथी सर्वे लोको यथायोग्य व्रत पच्चखाण उचरी पोताने रस्ते पड्या; त्यार पछी सुरेंद्रदत्ते प्रियानी प्रेरणाथी पोताना दुःखनो उपाय गुरुवर्यने पूछयो. गुरुवर्ये सांसारिक

विषयोमां साधुने पडवानो अधिकार नथी तेवुं समजाव्युं तेथी शेठने संतोष न थवाथी फरीथी शेठे विनयपुर्वक कह्युं हे प्रभो! आपना जेवा महान् विद्याना सागर जेवा गुरुथी पण मारुं दुःख दूर न थाय तो पछी हद आवी गई! त्यारे करुणावडे भींजायला आर्द्रहृदयवाळा गुरु बोल्या के हे श्रेष्ठिन् जोतुं एमज कहेतो होय तो हुं तने एज उपदेश आपुं छुं के वीतरागभाषित धर्म आराध! कारण के धर्मना प्रभावथी आ लोकमां के परलोकमां कोई एवी वस्तु नथी के ते वस्तु ते धर्मथी प्राप्त न थाय! माटे धर्मनुंज सेवन कर अने ते धर्म सामान्य रीते देवपूजन, गुरुभक्ति, नमस्कार मंत्रनो जाप वंने प्रकारनो तप गरीबने करुणादान ए पांच प्रकारे आदरेला धर्म दुःखरुपी किल्लाने तोडवा वज्रना मुद्गरसमान प्रबळ साधन छे! आ प्रमाणे मुनिवर्ये उपाय बताव्याथी उल्लासमां आवेलो शेठ तेमने प्रणाम करी तेने सम्यक् प्रकारे आदरवा वधारे उत्कंठित थयो.

"देवपूजा" ए गुरुमुखे सांभळतां सुभद्राने पोतानी पूर्वावस्थानुं भान थयुं वीतरागना मंदिरमां करेली प्रतिज्ञा याद आवी पोतानो प्रमाद नजरे आव्यो तेनुं फळ पण प्रत्यक्ष अनिष्ट अनुभववामां आव्युं अने तेथी एकदम पोताना आत्माने निंदती गुरुवर्यने नमस्कार करी उठीने सखीओ साथे ते जिनमंदिरमां जइ पूर्ण भावथी जिनेश्वरने पूजवा लागी आत्माने निंदती आंखोमांना आंसुनी धारावडे हृदयना मेलने दूर करवा लागी सर्वे अधिष्टायक देवोने खमाववा लागी.

प्रकरण ९ मुं.

धम्मिलकुमारनो जन्मोत्सव.

उत्तम जीवोनो क्रोध अति अल्प होय छे अने तेओनी वृत्ति सर्व प्राणीओनुं भलुं करवानी होय छे कदाच कोइ जीवनुं भलुं करतां तेनाथी सुखमां लीन थवाय अने ते संसारीसुखमां लीन थइ पोताना सुखना वीज समान धर्मने तेनाथी भूली जवानो होयतो तेने किंचित शिक्षा करी पाछां ठेकाणे लावी तेने धर्ममां जोडे छे अने आपणे पण जाणीए छीए के वाळपणामां आपणां मातापिता आपणने अनेक प्रकारे खावापीवानुं तथा पहेरवाओढवानुं तथा सूवावेसवानुं आप्या छतां पण आपणे जो रमतमां जोडाइ भणवा न जइए के कोइने मारीए के कोइने दुःख दइए तो आपणां मावाप आपणने धमकावीने के थोडी शिक्षा करीने आपणने ठेकाणे लावी पाछां प्यार करतां जोइए छीए. वळी निशाळमां भणावनारा शिक्षको पण पोताना विद्यार्थीओने ठेकाणे लावता मालम पडे छे तेम सर्व माणसोनो रक्षक राजा पण आपणने किंचित् शिक्षा के धाक वतावीने न्यायमां चलावे छे पण मातापिता के शिक्षक राजाओने पोतानी प्रजा उपर अंतरंग द्वेष होतो नथी तेवी रीते वीतरागप्रभुनी भक्ति करनारा अधिष्ठायक देवो पण अत्यंत दयालु होय छे तेओए सुभद्राने शिखामण देवा माटेज तेनो गर्भ रोक्यो हतो तेओए तेने ठेकाणे आवेली जोइ तेना उपर अत्यंत करुणा लावी तेनो गुन्हो माफ करी तेनो गर्भ प्रकट कर्यो, अने गर्भनी मुदत पण लगभग पूरी थतां तेनो चेहेरो प्रभातनी माफक देदीप्यमान देखावा लाग्यो. ज्यारे सुभद्राए गुरुवर्य पासेथी उठीने जिनमंदिरमां जइ वीतरागप्रभुनी स्तुति करी देवोने खमावी पोतानो गर्भाशय दूर कर्यो ते गुरुवर्य पासे सुरेंद्रदत्ते धर्मोपदेश सांभळी गुरुवर्यने प्रणाम करी घेर आवी

विशेष प्रकारे दान देवा मांडयुं तथा अनाथोने आश्रय, गरीबोने अन्ना-दिनु पोषण, रोगीओने दवा अवाचक अपंग पशुपक्षीनुं आश्रम स्थान (पांजरापोळ) जिनमंदिरमां अनेक प्रकारे महोत्सवो करवा मांड्या ते वखते सुभद्रानो चेहेरो विकस्वर तथा तेना गर्भनां प्रकटपणानां चिह्न देखी पोताना वंशनुं भूषणरुप रत्न पोतानी स्त्रीने प्राप्त थशे तेथी पोताना हृदयमां पण तेने हर्ष मातो नहोतो. गुरुवर्ये कहेला धर्मनो आवो तात्कालिक फायदो जोइ तेमना दृष्टांतथी घणा जीवो धर्ममां आस्था राखवावाळा थवा लाग्या.

पुत्र जन्म ए दुनियामां गृहस्थोने अति आनंदनुं कारण छे. भूख्याने भोजन, तरश्याने पाणी, थाकेलांने आरामनुं स्थळ तापे तपताने सुंदर बगीचानो विश्राम सूर्ये तपेलाने शरदृतुना चंद्रनी कौमुदिनी रात्रि मळतां जेम रोमराजी विकस्वर थाय छे, आत्मा शांत थाय छे अने आनंदमां आवी तेमां सहायक थनाराने पोतानी पासे जे होय ते आपी दे छे, तेम पुत्रनो जन्म थतां मातापिता हर्षमां आवी अनेक प्रकारे पोताना धननो सदुपयोग करे छे पण श्रीमंतोना के राजाओना पुत्रना जन्मनी खुशाली तो जुदी तरेहनी होय छे.

हजारो तेमना स्नेहीओ यथाशक्ति भेटणुं लावी पुत्रना मातापिताने आपी पोतानो मित्रभाव दर्शावे छे त्यारे हर्षमां आवेलां मातापिता ते आवेल द्रव्य करतां असंख्यगणुं द्रव्य पोताना घरमांथी काढी तृण माफक गणी मों माग्युं दान गरीबोने आपे छे ते वखते मागतां भूल्यों, अने अवसर चूक्या ते निर्भागीज गणाय छे. जे रंको दमडी पासे न होवाथी हायपीट करी पोताना बच्चांनुं पोषण आखो दिवस घणी महेनत करीने पण पूरुं न करी शक्यांथी बच्चांना क्लेशथी दिवस माफक रात्रि पण दुःखमांज उजागरे काढवी पडती तेवा रंको पण राजाओ के श्रीमंतोना पुत्र जन्मनी खुशालीमां मळेला दानथी श्रीमंत

थइ राजाओ माफक महेल वनावी वस्त्राभूषणवडे वाळकोने शणगारी अमूल्य कींमतना वाहनोमां वेसी आगळ पाछळ सीपाइओ राखी "वडे जाव महेरवान" माफक आगळ चोवदार पासे नेकी पोकरावता वहार नीकळता जे देखीने तेमनां दूरनां मळवा आवेलां सगां पण तेमने ओळख्या विना गाममां थाकी थाकीने फरी फरी कंटाळो लावी महा महेनते तेमने मळतां. आवो श्रीमंत थवानो प्रसंग कोकज वखत आवतो तेथी पर्वे तेवा वनेला वनावोने वडीलो पासे सांभळी रंक माणसो ते वातने हसी काढता हता अथवा केटलाक श्रद्धा लावी तेवो वखत आववा परमेश्वरनी रोज प्रार्थना करता हता. तेओनी प्रार्थना जाणे के परमेश्वरेज स्वीकारी होय के तेमना पुण्यनो प्रवळ प्रकर्ष ते वखते उदय थयो होय के दुनियामांथी दुःख देनारा दारिद्रना समूहने समूळोज काढी नांखवानो कुदरते विचार कर्यो होय तेम आजे कुशाग्रपुरमां सर्वत्र महोत्सव व्यापी रह्यो हतो !!! सुरेंद्रदत्त मों माग्युं दान पुत्र जन्मनी खुशालीमां जे मागे छे तेने आपे छे, तेवुं आखा शहेरमां कथन चाली रहेवाथी केटलाको पोतानोज स्वार्थ साधवा सुरेंद्रदत्तशेठना घर तरफ दोडता हता त्यारे केटलाक भेगा पोताना सगानुं पण दारिद्र दूर करवा वोलावी साथे लेइ जवा परगाम तरफ दोडता हता अने हजारोनी संख्यामां प्रथम हुं दान लउं तेवी रसाकसी ने हरीफाइमां वीजाने इजा न थाय के ते चगदाइ न मरे माटे केटलाक सीपाइओ शेठने राखवा पड्या हता. पहेलो वारो पोतानो क्यारे आवे तेनी राह जोता वारो आवतां दान मों माग्युं मळतां नीकळीने वहार आवी वीजाए पछवाडे वधारे मागेलुं तेने मळेलुं जाणीने पाछुं लेवा जवानो चाह राखता पण हजारो दीनो लाइनवंध उभेलाने पछवाडेज उभुं रहेवुं पडतुं एम दश दिवस सुधी सुरेंद्रदत्तशेठना घर आगळ दाननी धमाल चाली रही हती. वीजे अनेक स्थळे अनाज देवानुं के कपडांनुं दान देवानुं ते सघळुं वीसरी सघळा रंको के सामान्य स्थितिना

माणसो त्यां एकठा थवाथी माणसोनी संख्या एटली वधी वधी गइ हती के आखुं शहेर तेना महेलामांज समाइ गयेलुं देखातुं हतुं ! कोइने एम लागशे के ते वखते शहेरना बीजा भागोमां शुन्यता थइ हशे पण तेम नहोतुं. सुरेंद्रदत्तना असलथीज धार्मिक स्वभावथी तथा नम्रताना गुणथीज आखा शहेरना के परगामना लोको तेनुं भलुं वांच्छनारा हता ! तेने थएलो पुत्र पोतानोज मानता तेथी सर्वेए पोताना त्यां तोरण बांधवां वाजींत्र वगडाववां गीतो गवडाववां, रोशनी करावबी, मुकाम रंगाववां, घरनां माणसोने शणगारवां, नोकरचाकरोने बक्षीस आपवी, दासी दासोने गुलामगिरिथी मुक्त करवां एम ज्यारे ते शहेरमां थयुं हतुं त्यारे सुरेंद्रदत्तना मित्र अरिदमन राजाए पोतानी मंदबुद्धिने दूर करनारा परमार्थी मित्रना पुत्रनी खुशालीमां महोत्सव करावबा उपरांत हजारो लोकोने तेमना वेरा माफ कर्या. खोटा, दुःख देनारा पूर्वथी चालता आवेला करो काढी नांख्या. केदीओनो छूटकारो कर्यो. तेटला दिवस कचेरीओ बंध राखी. आम अनेक प्रकारे माणसोने संतोष थाय तेवुं वर्त्तन तेना राज्यमां थवाथी दूरना लोको पण शांतिवाळा राज्यनी सेवामां प्रजा तरीके रहेवा खुशी दर्शावी आववा लाग्याथी विस्तारवाळां घरो पण संकुचित थएलां लागतां हतां. दमडीना भावे वेचाती वार जमीन सोनामहोरे पण वेचाती मळवी मुश्केल थइ हती अने सर्वत्र खुशालीना जयनाद सांभळवामां आवता हता. सुरेंद्रदत्ते पोतानां सगांने के मित्रोने पण आ वखते अनेक प्रकारे द्रव्य आपी पोताना जेवा श्रीमंतो बनावी दीधा हता. जिनेश्वरदेवनी पूजाथी अने गुरुवर्यना वचनथीज पोतानो पुत्र थएलो मानतां सुरेंद्रदत्त तथा सुभद्रा दान देवानुं काम बीजांने सोंपी तथा जाते महेनत लइ दीनजनोनुं दारिद्र दूर करवा प्रयत्न करतां हतां त्यारे जिनेश्वरना मंदिरोने स्वर्गना महेलो माफक शणगार्यां हता. देशदेशावरना जीर्ण मंदिरोने जीर्णोद्धार करवानो के न होय त्यां नवो बनाववानो पोताना

माणसोने पूरती मदद करवानो आदेश आपेलो, हतो. बारमे दिवसे सघळी अशुची दूर थया पछी सगांवहालां ज्ञाति मित्रादिकने बोलावी जमण जमाडी वस्त्रालंकारवडे सत्कार करी पोताने धर्म आराधन करवाथी पुत्र मळेलो जणावी सर्वेनी समक्ष धम्मिल एवुं तेनुं नाम पाडयुं हतुं. आ धम्मिलनो जन्म थतां जे दासी वधाइ आपवा तेना पिताना पासे गइ हती ते दासीतो अत्यारे दासपणाथी मुक्त थइ एक राजानी राजपुत्री माफक वस्त्राभूषणथी शणगाराइ हती अने तेनो छूटकारो थया छतां पण धम्मिलनी सेवा करवानुं मुकी देवुं तेने गम्युं नहोतुं.

प्रकरण १० मुं.

धम्मिलनो ज्ञानाभ्यास.

गरीबोने पण पुत्र वहालो होय छे तेथी दूर करता नथी तो श्रीमंतोना एकना एक लाडकवाया तेमां पण मोटी उमरे केटलाक महान कष्टने वेठीने मेळवेला वहाला पुत्रने घडीभर वीलो मुकवानुं मन केवी रीते थाय! अने पांच धावमाताथी उछेरातो कोमळवयनो बाळक शिक्षकनी शिक्षा खमवा योग्य केवी रीते थाय! तेथी केटलांक मावापो पोतानी श्रीमंत स्थिति हमेशां कायम रहेवी जाणीने पोताना पुत्रोने सारी रीते भणाववा उपर लक्ष आपता नथी तेम कळाचार्य पासे भणवा मुकतां आंचको खाय छे तेथी घणा श्रीमंतना पुत्रो विद्याना अभावे विलासमां राची के अज्ञान रही पोतानी मनुष्यपणानी मळेली अमूल्य जींदगीने रद करे छे पण आ सुरेंद्रदत्त शेठ तथा सुभद्रा शेठाणी बन्ने विद्वान् हतां. तेओए पोते सारी रीते ज्ञान लीधेलुं होवाथी ज्ञानना फायदा जाणतां होवाथी तथा धम्मिलनी बुद्धि अति तीक्ष्ण जाणीने पांच वरसनी उमरेज पुत्र वहालने दवाणमां राखी तेना भविष्यना हित माटे कळाचार्य पासे भणवा मोकल्यो. कळाचार्य तेनो नाममात्रज निमित्त तरीके विद्या शीखववामां सहायकारी हतो बाकी एक वात बतावतां अनेक प्रकारनी वात क्षणवारमां जाणी लेतो हतो.

पुरुषनी बोंतेर कळा शीखीने पुत्र तैयार थया छतां पण धर्म कळा विना सघळी "कळाओ" एकडा विनानां मीडां समान नकामी होवाथी सुरेंद्रदत्ते पूज्य गुरुवर्यो जे संसारी विषयभोगोथी निस्पृही थया छतां पण परमार्थे भव्य जीवोने धर्मोपदेश देवा उपरांत धार्मिक तत्त्वोनुं ज्ञान पण अवकाशना वखते शिष्योने भणाववा उपरांत गृहस्थोना बाळ के युवान् के वृद्ध पुरुष जे शीखवाने योग्य होय तेमने

आपता हता अने मुनिवरोनी संख्या पण विशेष होवाथी जमानाने अनुसार मुनिराजो वनमां विशेष न रहेतां गृहस्थोने पोताने धार्मिक क्रियाओ करवा माटे गृहस्थोए बंधावेली पौषधशाळा जे उपाश्रय नामथी ओळखाय छे तेमां उतरता हता अने गृहस्थोने पण देवपूजन अने गुरु सेवा कर्या पछीज पोताना सांसारिक कार्यमां जोडावानुं होवाथी सुरेंद्रदत्तशेठ हमेशां सद्‌गुरुने उपाश्रयमां नमस्कार करवा माटे जतो हतो अने तेनी साथे धम्मिल पण उपाश्रयमां जतो होवाथी तेनी दिव्यकांति अद्‌भुतरुप, मधुरी कोमळ वाणी, अतिशे विनयवाळो अने तेओना समागमनो तेने चाहक जाणीने ते गुरुवर्यनी पासे धार्मिक शिक्षा लेवा माटे तेओना उपदेशथीज सुरेंद्रदत्तशेठे ते धम्मिलने मोकलवा मांडयो.

सांसारीक अनेक कळाओ शीखव्या छतां तेमां मुख्यत्वे पांचे इंद्रीओना अनुकुळ विषयोने मेळववा तथा अनुचितने त्यागवानो विषय होवाथी तेने माटे थता झघडा, लुंटफाट, चोरी, बदमासी इर्षा द्वेष इत्यादी हिंसादि अढारे पाप स्थान थतां देखीने तेना मनमां विद्यानो आनंद उत्पन्न थवा छतां पण ते थतां पापोथी तथा पोताने पण आरंभ परिग्रहनां मोटां पाप तथा सावद्य कार्यो करवां पडशे तेथी तेने अपूर्व शांति प्राप्त थती नहोती पण ज्यारे सद्‌गुरु पासे भणवा मांड्यो त्यारे प्रथम परमेष्ठि मंत्रमां नवकारथी शरुआत करी प्रतिक्रमणादि विधि सहित शीखववामां आव्युं अने जीवविचारमां जीवोनुं स्वरुप समजावी जीव विनाना अजीव द्रव्योनुं ज्ञान आप्युं तथा संग्रहिणीमां विस्तारथी बतावेलुं त्रण लोकनुं स्वरुप समजाव्युं अने कर्म ग्रंथनी प्रकृति स्थिति रस प्रदेशना बंधनुं सत्तानुं उदयनुं उदीरणानुं तथा गुणस्थाननुं उपसम्यक्त्व क्षय उपशमिक वेद क्षायिक सास्वादन मिथ्यात्वनुं स्वरुप समजाव्युं अने मतिज्ञान आदि पांच भेदे ज्ञान तथा त्रण भेदे अज्ञान समजाव्युं तथा उपशम मिश्रक्षायिक उदयिक परिणामिक पांच भावोनुं तथा पांच

भावथी उत्पन्न थता सन्निपातिक भावनुं ज्ञान आप्युं त्यारपछी संख्यात असंख्यात अनंतना बधा मळी एकवीश भाग समजाव्या त्यारे तेने धीमे धीमे अंतरमां अपूर्व शांति प्राप्त थवा लागी अने भणवामां एटलो रस पडवा लाग्यो के निशाळमां भणीने थाकनी विश्रांति लेवा बहार फरवा जवानुं पण पूर्वे सांजसवार मन थतुं हतुं पण हवे तो बे वखत घेर जमवा आववा सिवाय बीजानी साथे वात करवानुं पण तेने गमतुं नहोतुं. एटले सुधी के सगांवहालांने त्यां लग्नमां के जमणमां के मेळामां के नाचमां के तमाशामां के फरवाहरवानुं कशुं तेने गमतुं नहोतुं ! फक्त उंघमां पण उपाश्रय अने गुरुमहाराज सांभरता हता छतां पण आश्चर्य ए हतुं के तेने धर्मनुं ज्ञान भणतां थाक के कंटाळो के उदासी नता बीलकुल आवती नहोती तेम मोढानो चेहरो अने शरीरमां शक्ति तथा वचनमां कोमळता दिवसे दिवसे वधती जती हती आवी बन्ने प्रकारनी केळवणी लीधेलो शाणो पुत्र कोने वहालो नहि लागे ?

प्रकरण ११ मुं.

गोपाल कविनुं द्रष्टांत.

आम मातापिता तथा पुत्रना दिवसो सुखमां गुजरवा छतां पण सांसारिक वहेवार चलाववामां धम्मिल हाल जोडातो न होवाथी तथा पुत्रने परणाव्या विना वंशवृद्धि थवी अशक्य होवाथी तथा नहि परणावतां वखते कुमार्गे दोराशे तेवा डरथी तथा युवानावस्थामां आवेलो तथा दिव्य कांतिवाळो तथा सारी चालनो तथा सुरेंद्रदत्तना निर्मळ कुळमां संबंध जोडावाने घणा गृहस्थो पोतानी कन्या आपवा तैयार थएला होवाथी अने तेमनी तथा मित्रोनी वारंवार थती प्रेरणाथी सुरेंद्रदत्त शेठे पण हवे धम्मिलने परणाववा माटे विचार करी तेने योग्य कन्याओ शोधी तेनी साथे लग्न करवानो प्रथम सगपणनो संबंध जोडवा माटे एक वखत एकांतमां धम्मिलने पासे वेसाडी तेनी संमति मागी. धम्मिलने "स्त्रीनो कर ग्रहण करवो" ए अतिशे हीणपत भरेलुं लागवाथी पिताने नमीने विनयथी कहेवा लाग्यो के मारुं लग्न करवा हुं कोई पण रीते राजी नथी तेम तमे पण मने हाल धर्मशास्त्रना अमृत रसना उदधिमां मुक्यो छे तो तेनुंज हाल तो संपूर्ण रीते मने पान करवा दो कारण के मनुष्य जन्म, जैनधर्म, धर्मपर श्रद्धा अने आदरवानी शक्ति वारंवार ए चारे साथे प्राप्त थतां नथी. ज्यारे पिताए घणो आग्रह करवा मांड्यो त्यारे धम्मिले कह्युं के हे पिताजी! तमे मारा सुखना माटे जे कन्या परणाववा तैयार थया छो ते तो उलटुं मारी कळा तथा बुद्धि तथा शक्तिने नाश करवाना कारणरुप थशे कारण के स्त्री परण्या पछी तेनुं, तेनाथी उत्पन्न थती प्रजानुं तथा नोकर चाकरोनुं तथा सगांनुं सघळांनुं मन संतोष करवा जतां करवी पडती खटपटथी मने आश्रय मळवाने बदले अनाथत्वनी प्राप्ति थशे

तथा मारुं आलोकनुं तथा परलोकनुं हित बिगडशे. जेना माटे आ लौकिक दुःखनी वात प्रचलित छे ते कहुं छुं—

अरिमर्दन राजा भोगपुर नगरमां राज करतो हतो जे प्रतापवडे एक समये सर्वे दिशामां प्रकाश (अजवाळु) करनारो हतो अने लक्ष्मीवडे इंद्रनी उपमा पामतो हतो, तेना गाममां एक गोवाळीओ गायोने चारवा हमेशां वनमां जतो. कोई एक दिवसे फरतां फरतां वनमां विश्रांति लेवा माटे एक झाडनी अत्यंत शीतळ छायामां बेठो त्यां तेने थोडीवारमां हृदयमां अपूर्व आल्हाद उत्पन्न थयो, पूर्वे कंइ पण पोते भणेलो नहि छतां अंदरना हृदयना प्रकाशथी तेने अपभ्रंश (लोकोमां बोलाती भाषा) भाषामां अपूर्व काव्यनी पद्य रचना बनाववानी शक्ति आवी तेथी माणसोने पण पशुपणानी स्थिति प्राप्त करावनारुं ढोर चारवानुं तेणे कार्य मुकी देई पोताने मळेली अपूर्व काव्यकळानो लाभ लेवा जवानुं ते गोपाळ कविए योग्य धार्युं अने राजसभामां जई राजाओना जुना जुना महान् कविओने पण अपरिचित एवा नवा नवा अर्थोना गंभीर रहस्यवाळां काव्यो बनावी ते राजानी स्तुति करीने तेने रंजित कर्यो. आश्चर्य पामेलो ते राजा पण आवी तेनी अद्भूत शक्ति जोई तेनुं गोपाळकपणुं विसारी गोपाळ कविराजने बेसवा पोतानी जोडे आसन नंखाव्युं! कारण के वेलोमां कल्पवेली जेम श्रेष्ठ छे तेम सघळी कळामां भाषानी मधुरतानी कळा सर्वोत्तम छे, राजाए पण आदरमानथी आसन आप्युं एटलुंज नहि पण ते गोपाळकविने पोतें पिता माफक वडील मानी तेणे तेनी सेवा करवा मांडी अने तेने रहेवा महेल आपी सघळी सगवड करी आपी तेना महेलने रत्नोवडे भरीने रत्नागरसमान तेणे करी दीधो! शुं कवित्व रसनुं आकर्षण छे!

खावापीवानी तथा बेसवा उठवा फरवाहरवानी सघळी सगवडथी तथा निश्चितपणे काम करवा मांडयाथी तेणे निरंतर राजानी स्तुति माटे नवा नवा अर्थवाळी गंभीर रहस्यनी नवी नवी प्राकृत भाषामां

पांचसो गाथा बनावी राजाने संभळाववा मांडी. एम दिवसे दिवसे राजाए तेनी काव्यकळामां अतिशे मधुरता जोइने पोतानी सभामां घणा काळथी बेसनारा अने वर्षाशन खाता विद्वान् कविराजो उपरथी तेनी प्रसन्नता उतरवा मांडी अने पोतानुं तनमन धन सघळुं गोपाळ कविनेज अर्पण करी दीधा जेवुं तेणे करी दीधुं! जेथी ते पर्वना विचक्षण कविराजोए भेगा मळी विचार करवा मांड्यो के आ गोवाळीआ मूढे शुं जूलम गुजारवा मांड्यो छे? राजाने केवो मोहित कर्यो छे के जे आपणा जेवा अनेक वर्षोथी अनेक प्रकारे राजाने रंजित करवावाळा छतां पण अत्यारे राजा आपणा सामुं प्रेमदृष्टिथी पण जोवाने अशक्ति बतावे छे! खरे पण तेमां शुं आश्चर्य छे? गोप (गोवाळ) वडे गोप (राजा) राजी थायज. वळी कामीओने जेम घरमां पद्मणी सरखी परणेली स्त्रीमां जेटलुं चित्त होय तेना करतां अधिक प्रेम चाळा करी लटकां मारी मधुर बोली फसावनारी दुराचरणी दासी उपर होय छे!!!

तेवीज रीते आ राजाने देव वाणीनां उत्तम काव्यो करतां गामडीयानी गमार भाषा जेवां नीचनां काव्योमां वधारे रस लागे छे! अने तेथीज आपणां घरोमां फक्त दारिद्रे निवास कर्यो छे, अने हमणां आपणी दीनस्थिति राजाने कहेवा जतां उलटो ते कोपायमान थाय छे माटे आपणे कंइ एवो उपाय करीए के तेथी राजानी तेना उपर इतराजी थाय! एम विचारी एक दिवस ज्यारे भरसभामां राजा गोपाळकवि उपर प्रसन्न थई तेनी स्तुति करतो हतो त्यारे आ सघळा विद्वानो उभा थई राजाने अनुसरतुंज बोली गोपाळकविनी प्रशंसा करीने एक विज्ञप्ति करी के हे प्रभो! खरेखर आ गोपाळकवि कोई दिव्य शक्तिवाळा छे के जेनी तुलना करवाने अमे कोई रीते समर्थ नथी! आवी तेनी उत्तमता जोई तेनी दरेक प्रकारे तमे तजवीज करो छो ते सर्व वाते योग्य छे छतां पण एक खामी रही छे ते दूर करवा आपे लक्ष

तथा मारुं आलोकनुं तथा परलोकनुं हित बिगडशे. जेना माटे आ लौकिक दुःखनी वात प्रचलित छे ते कहुं छुं—

अरिमर्दन राजा भोगपुर नगरमां राज करतो हतो जे प्रतापवडे एक समये सर्व दिशामां प्रकाश (अजवाळु) करनारो हतो अने लक्ष्मी-वडे इंद्रनी उपमा पामतो हतो, तेना गाममां एक गोवाळीओ गायोने चारवा हमेशां वनमां जतो. कोई एक दिवसे फरतां फरतां वनमां विश्रांति लेवा माटे एक झाडनी अत्यंत शीतळ छायामां बेठो त्यां तेने थोडीवारमां हृदयमां अपूर्व आल्हाद उत्पन्न थयो, पूर्वे कंइ पण पोते भणेलो नहि छतां अंदरना हृदयना प्रकाशथी तेने अपभ्रंश (लोकोमां बोलाती भाषा) भाषामां अपूर्व काव्यनी पद्य रचना बनाववानी शक्ति आवी तेथी माणसोने पण पशुपणानी स्थिति प्राप्त करावनारुं ढोर चारवानुं तेणे कार्य मुकी देई पोताने मळेली अपूर्व काव्यकळानो लाभ लेवा जवानुं ते गोपाळ कविए योग्य धार्युं अने राजसभामां जई राजा-ओना जुना जुना महान् कविओने पण अपरिचित एवा नवा नवा अर्थोना गंभीर रहस्यवाळां काव्यो बनावी ते राजानी स्तुति करीने तेने रंजित कर्यो. आश्चर्य पामेलो ते राजा पण आवी तेनी अद्-भूत शक्ति जोई तेनुं गोपाळकपणुं विसारी गोपाळ कविराजने बेसवा पोतानी जोडे आसन नंखाव्युं! कारण के वेलोमां कल्पवेली जेम श्रेष्ठ छे तेम सघळी कळामां भाषानी मधुरतानी कळा सर्वोत्तम छे, राजाए पण आदरमानथी आसन आप्युं एटलुंज नहि पण ते गोपाळकविने पोते पिता माफक वडील मानी तेणे तेनी सेवा करवा मांडी अने तेने रहेवा महेल आपी सघळी सगवड करी आपी तेना महेलने रत्नोवडे भरीने रत्नागरसमान तेणे करी दीधो! शुं कवित्व रसनुं आकर्षण छे!

खावापीवानी तथा बेसवा उठवा फरवाहरवानी सघळी सगवडथी तथा निश्चितपणे काम करवा मांड्याथी तेणे निरंतर राजानी स्तुति माटे नवा नवा अर्थवाळी गंभीर रहस्यनी नवी नवी प्राकृत भाषामां

पांचसो गाथा बनावी राजाने संभळाववा मांडी. एम दिवसे दिवसे राजाए तेनी काव्यकळामां अतिशे मधुरता जोइने पोतानी सभामां घणा काळथी बेसनारा अने वर्षाशन खाता विद्वान् कविराजो उपरथी तेनी प्रसन्नता उतरवा मांडी अने पोतानुं तनमन धन सघळुं गोपाळ कविनेज अर्पण करी दीधा जेवुं तेणे करी दीधुं! जेथी ते पर्वना विच-क्षण कविराजोए भेगा मळी विचार करवा मांड्यो के आ गोवाळीआ मूढे शुं जूलम गुजारवा मांड्यो छे? राजाने केवो मोहित कर्यो छे के जे आपणा जेवा अनेक वर्षोथी अनेक प्रकारे राजाने रंजित करवा-वाळा छतां पण अत्यारे राजा आपणा सामुं प्रेमदृष्टिथी पण जोवाने अशक्ति बतावे छे! खरे पण तेमां शुं आश्चर्य छे? गोप (गोवाळ) वडे गोप (राजा) राजी थायज. वळी कामीओने जेम घरमां पद्मणी सरखी परणेली स्त्रीमां जेटलुं चित्त होय तेना करतां अधिक प्रेम चाळा करी लटकां मारी मधुर बोली फसावनारी दुराचरणी दासी उप-रज होय छे!!!

तेवीज रीते आ राजाने देव वाणीनां उत्तम काव्यो करतां गाम-डीयानी गमार भाषा जेवां नीचनां काव्योमां वधारे रस लागे छे! अने तेथीज आपणां घरोमां फक्त दारिद्रे निवास कर्यो छे, अने हमणां आपणी दीनस्थिति राजाने कहेवा जतां उलटो ते कोपायमान थाय छे माटे आपणे कंइ एवो उपाय करीए के तेथी राजानी तेना उपर इत-राजी थाय! एम विचारी एक दिवस ज्यारे भरसभामां राजा गोपाळ-कवि उपर प्रसन्न थई तेनी स्तुति करतो हतो त्यारे आ सघळा विद्वानो उभा थई राजाने अनुसरतुंज बोली गोपाळकविनी प्रशंसा करीने एक विज्ञप्ति करी के हे प्रभो! खरेखर आ गोपाळकवि कोई दिव्य शक्ति-वाळा छे के जेनी तुलना करवाने अमे कोई रीते समर्थ नथी! आवी तेनी उत्तमता जोई तेनी दरेक प्रकारे तमे तजवीज करो छो ते सर्व वात्त योग्य छे छतां पण एक खामी रही छे ते दूर करवा आपे लक्ष

आपवुं जोइए कारण के देवो देवी साथे मनुष्यो मानुषी साथे अने पशु पक्षीओ पण पोतानी मादा साथे आ संसारमां अलौकिक आनंद मेळवे छे छतां आ अमारो मित्र गोपाळ कवि आपनी पूर्ण कृपा छतां पण तेवी आनंदित अवस्थाने प्राप्त थइ शक्यो नथी ! ! !

राजा तथा गोपाळ तेओनुं आवुं मार्मिक बोलवुं तेमनुं सरळ हृदय होवाथी न समजी शक्याथी एक गृहस्थनी रुपवती कन्यानुं ते गोपाळ साथे ते राजाए लग्न करी आप्युं. थोडा दिवस तो तेनी साथे गोपाळे नवी मोजमां गुजार्या तथा तेनुं कवित्व उंचुं मुकायुं कारणके विना फुरसदे श्लोक क्यांथी बनावे ! अने धीमे धीमे श्लोक बनाव्या विना राजाए नवुं द्रव्य न आपवाथी जुनुं खवाइ जतां घरमां मोभा प्रमाणे स्त्रीनी इच्छा पूरवा अनेक प्रकारनी वस्तु लाववानी खटपटमां पडवाथी चित्तमां उल्लासने बदले चिंताए घर करवाथी पछी राजसभामां जवा छतां पण काव्य करवानुं तो तेणे विसरवाज मांड्युं अने ज्यारे राजाए नवां काव्य बनाववा तेने आग्रह करवा मांड्यो त्यारे वेचार रस विनानी भाग्येज कविता तेणे बनाववा मांडी अने दिवसे दिवसे अंधारियाना चंद्र माफक तेनुं मों उदासीवडे कांतिरहित थवा लाग्युं. ज्यारे तेनी आवी दयाजनक दशा जोइ त्यारे राजाए तेनी दया लावी तेनुं कारण पूछतां तेणे पोतानी दुर्दशानुं खरुं कारण स्त्रीनी परणवा पछीनी सघळी स्थितिनुं वर्णन कही बताव्युं जेथी ते राजा पण आश्चर्य पामी गयो पण करे शुं ? तेनो कंइ उपाय तेनी पासे नहोतो !

प्रकरण १२ मुं.

धम्मिलनुं फरज्यात लग्न-परिणामे पत्नी यशोमतिनी उपेक्षा.

हे पिताजी ! आवुं स्त्रीथी दुःख थवुं जाणीने हुं केवी रीते परणवा इच्छा बतावुं ! त्यारे पिताए कह्युं के हे पुत्र ! संसारमां नहि परणनारा उन्मत्त युवानो कुमार्गे चडी जाय छे. अने मावापना निर्मळ वंशने कलंकित करे छे. अने ते गोपाळे अभ्यास न राखवाथी कळा भूली गयो तेमां स्त्रीनो शुं दोष ? वळी सारी स्त्रीथी पुरुष पण विशेष शोभाने पुर्णीमाना चंद्र माफक केम नथी पामतो ! वळी नारी अबळा छे माटे तेना सेंकडो दोषो जोवा सौ तैयार थाय छे पण पुरुषमां शुं दोषो नथी होता ? एम तेने बोलतो बंध करी पराणे हा पडावी तेना माटे कन्याओ शोधवा मांडी अने केटलाक श्रीमंत कुलवान् गृहस्थोए पोतानी कन्यानुं सगपण तेनी साथे करवा हा पाडी पण एक वखत धम्मिलने वखत मळतां पोताना मित्रोने पोताना हृदयना विचार खुल्ला जणावी दीधा के पिताना आग्रह छतां पण मारा शास्त्र अभ्यासरुप अमृत उदधिमां पान करतां विघ्न करनारी अपशुकन करनारी बिलाडीरुप कन्याने हुं कदापि पण ग्रहण करनार नथी. आ वात प्रगट थतां सघळा श्रीमंतोए पोतानी कन्या बीजा सारा युवानो साथे परणावी दीधी. जाणी जोइने कयो पुरुष पुत्रीने फांसामां नांखे !

केटलाक जाणता हशे के आवा एकांत धर्मना अभ्यासमां लीन थएलाने कन्या नहि मळे ! पण जेनो पूर्व संबंध छे अथवा भविष्यनो संबंध थवानुं निर्माण थएलुं छे तेनो संबंध कदापि पण छूटतो नथी. तेवीज रीते तेज शहेरमां धनवसु नामनो शेठ हतो तेने धनदत्ता नामनी कुलांगनाथी यशोमति नामनी नाम प्रमाणे गुणवाळी पवित्र पुत्री

उत्पन्न थइ हती. जेनी उमर परणाववा योग्य हती अने तेनुं पण सग-पण पूर्वे धम्मिल साथे थयुं हतुं कारणके जेम धम्मिल सर्वे कळामां प्रवीण हतो तेम आ पण तेनां मावापनी काळजीथी स्त्रीनी चोसठ कळामां प्रवीण हती. तेथी तेओनो संबंध तेमनां वडीलोने वधारे योग्य लागतो हतो पण ज्यारे वीजा शेठोए पोतानी पुत्रीओ वीजे परणावी त्यारे अंदरनी हकीकतथी वाकेफ थएलो यशोमतिनो पिता पण तेने वीजे परणाववा वीचार कर्यो पण यशोमतीए पिताने नम्रता-पूर्वक कह्युं के मारा निर्मळ शीळने कोइ पण प्रकारे वाध न आवे माटे एक वखत जेनी साथे मारो संबंध जोडायो तेज मारो पति थाओ! स्वप्नमां पण हुं अन्य पुरुषने वांच्छती नथी! आवो तेनो खास आग्रह जोइ तेना वापे सुरेंद्रदत्तने समजावी धम्मिलनी साथे यशोमतीनुं लग्न कर्युं. जो के वापना आग्रहथी तेणे अवळानो हाथ झाल्यो हतो तो पण तेने सुखदायी न गणतां हाथना भूपणरुप पुस्तकने हृदयमां धारी राख्युं हतुं, तेथी धम्मिलने लग्न थया पछी करोडोनुं धन कन्यादानमां तेना ससराए आपवा छतां पण तेनुं चित्त तेथी रंजित थएलुं नहोतुं अने तेथी घेर आवीने मळेलुं द्रव्य उपाधिरुप जाणीने याचना करनारा अर्थिओने अर्पण करी दीधुं! आम लग्न थयुं. लोकोने जमवानुं, वैरांने गावानुं, युवानोने लग्न महोत्सवमां महालवानुं मळ्युं हतुं अने यशोमती कन्याने पतिने प्रसन्न करी तेनाथी अनेक प्रकारे पोतानी कळा वतावी तेने रंजित करी पोतामां लीन करवानी उमेद हती पण आ तेनी वांच्छना पूर्ण थवाना अंशनो पण सुखनो अभ्यास थयो नहि मनोहर मंदिरमां सुंदर अलंकार तथा वस्त्रोने धारण करवावाळी देवां-गनाने रुपमां हठावनारी यशोमती ज्यारे शयनगृहना स्थळमां दाखल थइ त्यारे पतिए प्रेमथी वोलाववानुं तो दूर रह्युं पण प्रेमनी दृष्टिथी उंचुं जोवानुं पण दूरस्त धार्युं नहोतुं. कदाच तेने कंइ चिंता हशे तेथी ते रात्रि यशोमतीए विना वोलावेज गुजारी पण वीजे त्रीजे चोथे दिवसे पण पतिने उपेक्षा करतोज तेणे जोयो हतो.

घेर स्त्री होवाथी रात्रे बहार नीकळी उपाश्रये जवाय तेवुं नहोतुं तेथी घेर रहेवा छतां पण साथे सुतेली प्रेमदाने बोलाववा विनाज पडी रहेतो अने मध्य रात्रे ते सूतेली मालुम पडती के शास्त्रमां सांभळेली देवलोकना देवोनी विमाननी के नरकना पाथडानी के चारगतिमां असंख्यातीवार भ्रमण करतां भमी अनंतोकाळ गुमावी भोगवेला दुःखनो विचार करतो. जागी हिसाव मेळवतो के ज्योतिषदेवोनी चालनुं गणित करतो, ग्रहोनी तारानी चाल तपासतो रात्रि गुजारतो हतो. केटलाक दिवसो एम धम्मिलने तो सुत्रना अर्थने विचारतां आंख मींचतां वीती गया पण पतिथी उपेक्षा करायेली यशोमतीए अधीरता लावी वीजो कोइ उपाय न जोवाथी पोताना पियर जइ माता आगळ पोकेपोक रडी पोताना दुःखनी हकीकत जणावी दीधी. त्यारे तेनी माताए तेने पूर्वे कह्या छतां पण तें कदाग्रह कर्यो तो तेनां फळ भोगव ! एम कह्या छतां पण पुत्रीना अत्यंत प्रेमथी आकर्षाइ तेनुं दुःख दूर करवा पोते विचार करी तेने धीरज आपी शांत करी तेथी पोते तेना सासरे जइ पोतानी वहेवाण सुभद्रा शेठाणीने केटलांक सामान्य तथा केटलांक कठोर वचन संभळावी ठपको देइ जमाइने ठेकाणे लाववा कोइ पण उपाय लेवा आग्रह करी गइ हती.

सुभद्रा पोते भणेली अने गंभीर पेटवाळी छतां पण उमर लायक पुत्रनी विचित्र वर्तणुंकथी तथा लोकमां अत्यंत अपवाद थतो सांभळी दीलमां घणो खेद लावी पुत्रने ठेकाणे केम लाववो तेना संबंधमां अनेक विचारो करी ज्यारे पोतानो पति घेर आव्यो त्यारे सुभद्राए पोताना हृदयना उद्‌गार जोसभेर तेनी आगळ काढवा मांड्या. हे स्वामिनाथ ! तमे सर्व वाते शाणा छतां पुत्रनी आवी वेढंगी चाल सारु शा माटे ध्यान आपता नथी ? ते दुनियाना वहेवारथी तद्दन अजाण्यो रही गयो छे ते शुं तमाराथी अजाण्युं छे ! भणवानी वय पण वीती गइ, लग्न पण थइ गयुं. उमरलायक सारा घरनी कुळवान

सुंदर वहू पण घेर आवी छतां पण जाणे कोइ अतरायुं घरमां रहेतो होय तेम ते घरमां दुकानमां तथा वहेवारमां तथा स्त्री साथे पण विमुखज रहे छे. आखो दिवस उपाश्रय अने रात्रे पण धर्मनीज वात ! आते आपणा घरमां केम नभशे ! पुत्र क्यारे वहेवार समजशे ! क्यारे तेनी वहुनी साथे बोलशे. अरेरे मारे आ दुःख शा माटे वेठवुं जोइए ? मारुं कोण माने तेम छे !

सुरेंद्रदत्त धम्मिलनी आवी एकांत धर्मावस्थाथी नाराज हतो कारण के गृहस्थने तो धर्म अर्थ अने काम ए त्रणेने बाध न आवे तेम वर्त्तन करवुं जोइतुं हतुं. तेम जुवान् अवस्था, नवी परणेली स्त्री घरमां आवेली विगेरे सघळां वहेवारमां पडवातुं तेने योग्य छतां तेतो तेथी तदन विमुख रहेलो जोइ तेने सुधारवा इच्छा हती पण वखते धर्मने मूकी ते एकला काममां राची कुमार्गे दोराय तो वेवडी हानि जोइने मौनज रहेतो हतो अने स्त्रीने पण ते वात सारी रीते समजावी, छतां पण तेणे ज्यारे आग्रह छोडयो नहीं त्यारे फरी समजाव्युं के हे कल्याणि ! तुं जे कहे छे ते पण सत्य छे पुत्रने वहेवारमां नांखवोज जोइए ! पण संसारमां नांखवा जतां कदी ते कुमार्गे दोराशे तो पछी पाछो ठेकाणे लाववो मुश्केल थइ पडशे ए केम भूली जाय छे ? हाथीना आगळ मुकेलो पूळो पाछो लेवो मुश्केल छे तेम जो तेने विपरीत मार्गे वर्तन करावचा अधम उपाय लइशुं तो पाछो सारी चालमां लाववो अत्यंत दुर्लभ थइ पडशे । माटे धीरज राख । कामनो अभ्यास कोइने शीखवाडवो पडतो नथी तेथी अनादि काळथी मैथुन नामथी एकेंद्रियो वेद लइने आवेल छे अने ते वेद भयंकर सिंह माफक सुतेलोज एक वाते भलो छे कारण के जागेलो सिंह जगाडनारने पण फांसामांथी छोडतो नथी पण तेना प्राण हरे छे तेम ते धम्मिलनो वेद सूतो छे त्यां सुधी ते आपणुं किंचित् पण कीधुं माने छे पण जो ते सिंहरुपी तेनो वेद जाग्रत थयो तो ते वेद तेने उन्मत

बनावी आपणो पण अविनय करनारो करशे ते तुं शा माटे भूली जाय छे ? सुभद्राए आ वात सारी रीते हृदयमां उतारी पण तेने तेनी वहेवाणे जे महेणां मारेलां हतां तथा तेनी यशोमती स्त्रीनी जे दुःखी अवस्था तेणे कही हती ते हृदयमां वारंवार तेने कोतराइ रहेली याद आवती हती, तेथी तेणे विचार करी कह्युं के भले कुमार्गे दोराय पण जो संसारनो वहेवार ते शीख्यो हशे तो कोक दिवस पण पोतानी स्त्रीने बोलावशे पण ते साधु जेवो घरमां बेसी रहेनारो के संसारना वहेवारथी तदन अजाण्यो वनना वनचर माफक स्त्रीनी पण उपेक्षा करनारो रहे ते कोइ वाते सारुं नथी. माटे तमे संसारना वहेवार शीखवनारा सोबतीओनो तेने मिलाप करी आपो. एज मारी छेवटनी प्रार्थना छे ! ! !

प्रकरण १३ मुं.

उल्लंठोनी सोबतनुं माठुं परिणाम.

स्वप्ने पण जेनो संग न वांच्छे तेवा अधम दुराचारी, रोगोथी सडेला, पैसाथी खुवार थएला, जुगारमां आगेवान, भामटा नामथी लोकमां ओळखाता, जनोमां निंदाता, मावापे दूर करेला, कोइ पण जातना कृत्यथी नहि डरनारा, तथा सर्व दुर्गुणोना घर समान एवा लंठ पुरुषोनी सोबतमां धम्मिलने मूकवो ए सुरेंद्रदत्त शेठने कोइ पण वाते योग्य लाग्युं नहि, पण स्त्रीनो रोजनो आग्रह अने धम्मिलनी धर्ममां एकांत निश्चळता जोइ बीजाथी ते कोइ पण प्रकारे सुधरे (संसारमां पडे) तेम न होवाथी थाकीने आखरे अमृतने बदले भूखमां हलाहल विष खावा माफक दीलगीर चहेरे सीपाइ मारफते ते अधम दुराचारीओने बोलावी तेमने धम्मिलने सोंपी संसारना वहे-वारमां वाकेफ करवा सूचव्युं. तेना माटे कोइ पण रीते संकोच न राखवानी पण तेणे आज्ञा आपी, तथा जोइतुं धन वापरवानो बंदोबस्त कर्यो. भावतुं हतुं अने वैदे आज्ञा आपी तेम आ उलंठोने कोइ उभा राखे तेम नहोतुं. तेमना दर्शनथी पण लोकोने त्रास थतो. तेवाओने ज्यारे आवा तवंगर नगरशेठे मानपूर्वक बोलावी आमंत्रण आपी पोताना वहाला पुत्रने सोंप्यो त्यारे ते अधमोना हृदयमां हर्षनी सीमा नहोती. तेओए शेठने पकी खातरी आपी दीधी के शेठजी याद राखो के अमारी सोबतमां आवेलो धम्मिल केवो संसारी कळामां तथा भोग-विलासमां प्रवीण थाय छे, तथा उपाश्रयनुं तथा गुरुनुं नाम केवुं विसरी जाय छे ते आप सारी रीते तपासी अमने खुशी करजो.

तेओनी सोबतमां सोंपेलो धम्मिल तेमने कोइ पण प्रकारे गांठे तेम नहोतुं, माटे मुग्धाओना मधुर गायनोथी गाजती सुंदर सीनेरी देखाड-

नारी नाटकशाळामां तथा नाच मिलावडाओमां मोटा खर्चे तेने लेइ गया. वेश्याओना के कुलटाओना हावभाव के नाटकना कोमळ वयना स्त्रीनां रुप लीधेला बाळकोना लटकामटका कोइ पण वाते ओछा होता नथी तेमां गमे तेवो पाकट वटनो श्रुत भणेलो ब्रह्मचारी साधु पण कडवा नरकादि दुर्गतिना विपाकने जाणनारो छतां पण भोळवाइ जाय. त्यां आ बिचारा मोढे गोखी राखेल सुत्रना अर्थने नवो युवान् कोमळ धम्मिल क्यां सुधी आवा साक्षात् स्वर्गनो आभास आपनारां सुखो आगळ धारी राखी शके? प्रथम दिवसेज नाटकनी मजाह हृदयमां रुचि गई एटले उपाश्रयने बदले नाटकशाळास्थान थयुं, साधुने बदले कोमळ वयना बाळको सोबती थया, सुत्रनां वचनोने बदले तेमनां श्रृंगाररसनां गायनोना पाठ हृदयमां रुचवा लाग्या. त्यांथी जुगार खानुं देखडाव्युं के ज्यां विना महेनते हजारो रुपिया कोई कोई आंख मींचतां अने उघाडतां कमाई जता हता. ज्यारे वेपारमां सवाशेर परसेवो नीकळे पैसो मळतो हतो! त्यांथी बगीचामां अनेक जातनां झाड तथा पक्षीओ तथा वेलो झाडोनी साथे वींटायेली देखाडी खीलेलां कमळवाळी वावडीओ देखाडी. एक वखते बपोरना समये विश्रांति लेवा थाकीने वनस्पति उपर चालवा मांड्या त्यारे तेमां जीव मानता धम्मिलने गुरुनुं वचन याद आववाथी पापना डरथी ना पाडी त्यारे पेला दुष्टोए कह्युं अरे! पशुसमान बाळक वहेवारथी अजाण्याने धोळे दहाडे ठगवासमान साधु नामथी पूजाता धुताराओए तने ठग्यो छे के आमां जीव छे, पाणीमां जीव छे के बापडा भोळाओ भरमाई तेनी मजाह लेतां अटकी जाय अने मळेलो मनुष्य जन्म व्यर्थ गुमावी दे पण तुं तो बडो शाणो छे त्यारे कां विचारतो नथी के जीव होय तो शामाटे बोले नहि? तेम शामाटे भागी न जाय तेम एमां जीवनी शुं खात्री छे अने पाप छेज क्यां? ए तो दुनियामां कंगाल, कायरो, कम अकलना तेवुं कार्य करी शके नहि त्यारे कही दे के एमां पाप छे,

फळाणामां पाप छे पण पाप पुण्य क्यां देखाय छे? पापी शुं थोडा सुखी छे? अन्यनुं धन वथावी पडेला केटला श्रीमंतो गाडी घोडा दोडावे छे. राजाओ पारकानुं राज्य वथावी पडवा केवा दगावाजी करे छे माटे तेनुं गांडुं बोलवुं रहेवा दे अने गई जींदगी ते गई पण हवे जेटलो यौवननो रस लेवाय ते लेतो रहे. पैसानी तारे परवा करवीज नहि. बाप लाख तो बेटा सवालाख; तने अमे जेटलुं जोइशे एटलुं लावी आपीशुं? एम समजावी वनस्पतिनी लीली घरो उपर चलाव्यो एथी पगने साक्षात् शीतळता थई. अनेक प्रकारनां ताजां सुगंधी फुलोना गजराहार बनावरावी तेना गळामां घाल्यां तेथी तेना अंगे पण शीतळता अने शांति अद्‌भुत् देखावा लागी. त्यांथी आगळ चालतां त्रीजा पहोरे वावडीमां क्रीडा करवा उतार्यो अने संध्याकाळे घेर जवा पहेलां अनेक सुंदरीओ हींचका खाती देखाडी; एम अनेक दिवसो सुधी जुदी जुदी मजाह देखडावी लीन करीने पाछो उपाश्रयनुं के गुरुनुं नाम न ले तेवो बनावी एक वखत राजसभामां आण्यो. कारण के ते समये वेश्याने योग्य सघळी कळाओ शीखी राजसभामां लोको समक्ष पास थवा माटे तथा पोतानी चातुर्यता प्रगट करवा माटे राजाने विज्ञप्ति करी वसंततिलका त्यां नाच करी तथा पोतानी कळा बतावी प्रशंसा पत्र लेवानी इच्छा धरावती आवेली हती अने प्रथमथी लोकोने खबर पडेली होवाथी तमाशाने तेडुं न जोइए तेम हजारो माणसो त्यां विना खर्चनी मजाह जोवा आव्या हता.

राजानी सभा बरोबर भराइ सभासदो योग्य स्थाने बेठा प्रजा एक बाजु गोठवाइ त्यारे वेश्याने सभामंडपमां आववा हुकम थयो वेश्या पण रुपमां रंभाने पण भूलावे तेवी हती अने शणगारने तथा लटकामटकाने तथा एवी चातुर्यताने प्रगट करती हती के आवतांज सभासदो सुद्धां राजा स्तब्ध थइ गयो अने प्रजाना पण तेवा हाल जोइ तेनी परीक्षा कोण करे तेवा खेल जोइ राजाए प्रजा पासे एक

जणनी परीक्षक तरीके नीमवानी सूचना करी के सौनी दृष्टि एक बाजुए बेठेला धम्मिल उपर गइ तेने सौए पसंद करी परीक्षक तरीके नीम्यो. सघळी कळामां प्रवीण वेश्यानी परीक्षा करनारो धम्मिल पण परीक्षा करवामां उतरे तेवो न होवाथी वेश्याए पण हद बहार चातुर्यता तथा गायन तथा अंगतुं वाळवुं बतावी सौने तल्लीन करवा साथे धम्मिलने पण आश्चर्यथी डोकुं धुणावतो तेथी वाह वाह बोलावतो कर्यो के राजाए तेने पास थएली गणी. रजा आपवा साथे पुष्कळ द्रव्य इनाममां आप्युं हतुं अने तेथी सौ संतोष पामीने पोतपोताने स्थानके गया.

आम बन्नेनी प्रथम ओळखाण अने प्रीति तथा अरसपरस हृदयमां कोतरी रखायेलां थतांज तेना अधम मित्रोए तेने योग्य थएलो गणी प्रसंगोपात वेश्याना मोहलामां लइ जवा मांड्यो. ज्यां एक वखत शणगार सजेली वसंततिलका गोखमां बेठेली जोइ के त्यां धम्मिलनुं चित्त खेंचायुं बन्नेनी दृष्टि एक थइ त्यां तेना मित्रो तुर्त तेने लइ गया अने तेना बापनो संदेशो कही काम क्रीडानो अनुभव लेवा तेने सोंपी दीधो तथा जोइता खर्च माटे तेना बाप पासे मगाववानुं पण साथे सूचवी देइ तेने त्यांज छोडी धम्मिलना अधम मित्रो त्यांथी नीकळी गया. शेठने तथा शेठाणीने सघळी वात कही त्यां धम्मिलने रहेलो जोइ सुभद्राने संतोष थयो पण शेठ तो मनमां समजतोज हतो के आ परिणाम सारुं देखातुं नथी पण स्त्रीनी हठ आगळ कांइ बोलाय तेवुं नहोतुं माटे उपरथी संतोष बतावी पेला अधम मित्रोने सारी रीते धन आपी संतोष करी रवाना कर्या तथा वेश्याने पण मों माग्युं द्रव्य मोकलवा मांड्युं.

प्रकरण १४ मुं.

वसंततिलका वेश्यानो समागम–मातपितानो पश्चात्ताप.

स्वर्गनाविमान जेवो तेना घरनो ठाठ हतो. मोढेथी मीठुं बोलवामां नोकरो तथा दासीओ चतुर हती आसनोनी खोट नहोती तेम आ वसंततिलका तेने पोतानो राजसभाथी परमउपकारी मानी अंतरमां चाहनारी हती तेमां पण वेश्यानी जाति तथा आदरसत्कार तथा बोलवाचालवामां सघळुं धम्मिलने आनंददायी थइ पड्युं. पधारो पधारो आसनने पवित्र करो, मोटी कृपा अमारा जेवा रंको उपर करी अमारा घरने पवित्र कर्युं. एम कही सर्वे वाते तेने संतोष पमाडी दास दासी खसी गयां के तुर्त वेश्याए तेनी आसनावासना पोताना कोमळ हस्तवडे एवी सफाइथी करवा मांडी के अत्यार सुधी ब्रह्मचारी रहेलो धम्मिल प्रथमज नरककुंडनी कुपीसमान दुर्गंधिथी भरेली नवे द्वारद्वारा दुर्गंधीने बहार काढनारी उपरथी शणगार सजेलीमां आपातरम्य आनंद मेळवी पोतानुं सर्वस्व पायमाल करनार नर्ककुपीमां डुब्यो ! जेने संसारमां अत्यंत सुख कहे छे तेवुं पांचे इंद्रीओना विषयनु सुख अत्यारे धम्मिलने प्राप्त थई चूक्युं हतुं. गायनमां नंबर पहेलो, आंखना कटाक्षमां आगेवान, हास्यरसमां अद्‌भुत, नाचमां नायिका, अंगनी कोमळतामां मांखणथी पण अधिक एवी पांचे इंद्रियोना विषयोने अनूकुळ वेश्या तेनी आज्ञानुसार यथाविधि चालनारी मळी जवाथी तेनो दिवस अने रात्रि एक क्षणवारमां पूरा थई जता हता, तेम वेश्या अंतःकरणथी के बहारथी वारंवार तेने एज प्रार्थना करती हती के हे प्राणाधार! जो तमे एक क्षण पण माराथी विमुख थशो तो आ देहमां मारा प्राण नकी रहेवाना नथी एम (समजी लेजो) ! नवी नवी जातनी रमतोमां रंजन करी नवी नवी चातुर्यतामां रसिक करी नवा नवा

प्रश्नोतरना गुढ रहस्यना मार्मिक वचनोथी मनस्वी बनावी उत्तम जातिना फुलना हार गजराथी तथा सुंदर अलंकारोथी तथा नवी नवी जातना रंगरंगित वस्त्रोथी, दासीओथी शणगाराती वेश्या धम्मिलने पण तेवो मनमोहन बनावी कोमळ वस्त्रोथी तथा कुसुमादिनी सुगंधीथी शोभायमान करेला देदीप्यमान पलंगमां ज्यारे तेओ शयन करतां त्यारे साक्षात् देव देवीसमान जोडुं जणातां. आम दिवसो, मासो अने वर्षो वीत्यां पण जेम देवलोकमांथी पूर्व भवनां सगांने मळवा जवानी इच्छा छतां पण देवांगनाना मोहथी छूटाय नहि तेम अहीं वसंततिलकाथी धम्मिलनो एटलो गाढ स्नेह थई गयो हतो के एक क्षणपण बन्नेनुं छूटुं पडवुं ते एक बीजाना प्राण जवा जेवुं हतुं!

अद्भुत शणगारनुं तथा वेश्याना कुटुंबीओनुं पोषण करवुं तथा भविष्यना खर्चनुं पण भेगुं खर्च गणी रोज आठहजार सोनामोहोरो अक्का पासे शेठ तरफथी आवती हती. जो के शेठ चोकस समजतो हतो के मारुं धन पवित्र धर्म स्थानोमां धर्मना कार्यमांज खरचावुं जोइए पण मारा प्रबळ पापोदयथी मळेला कुपुत्र तथा कुभार्याना कदाग्रहथी राखमां घी होमवा माफक असति पोषण श्रावकने वर्जवानो हुकम वीतराग प्रभुए करवा छतां तेने अणचाल्ते करवो पडतो हतो.

संसारमां माणसने कोइ पण प्रकारे सुख नथी जेटलां सुख छे ते सघळां मानी लीधेलां अने कृत्रिम छे अने तेथी माणसने इष्ट चीजनो जेटलो वियोग थाय तेटलुं दुःख मानी हायपीट करे छे अने इष्ट चीजनी प्राप्ति तथा तेनो संयोग कायम रहे त्यां सुधी हर्ष मानी गर्वमां आवे छे भाग्येज कोइ मनुष्य संतोष धारी हर्ष शोकना कारणे स्थिर रहेता हशे नहि तो बापडा रांकडा प्राणीओ वातवातमां दुःख मानी हायपीट करनाराज नजरे पडता देखाय छे! कोइ बाइडीनुं दुःख, कोइ पुत्रनुं दुःख, कोइ धननुं दुःख, कोइ तेना वियोगनुं दुःख, मानी निरंतर छती रिद्धिए के पुत्रादिए रडताज रहे छे. तेओने संतोषी

के सुखी करवाने कोइ समर्थ नथी! कारणके ज्ञानने तेमां कारणभूत मानी लइए तोपण अहींआं सुभद्रा ज्ञानी छतां पण तेने हमणां उपलां कारणोथी दुःख प्राप्त थयुं हतुं तेथी एम जणाय छे के ज्यांसुधी आत्मामां अभ्यंतर ज्ञान स्थिर थयुं नथी अने मोहनो फांसो दूर थयो नथी त्यां सुधी सौ दुःखीज रहेवाना देखाय छे!!!

जो के सुभद्रानी स्थिति सर्वे प्रकारे लोकोने चाहवाजोग हती कुबेर जेटली रिद्धि लोकमां गणाती. प्राणथी पण अधिक प्रेम बतावनारो पति हतो. देवकुमार जेवो पुत्र हतो. नोकर चाकर, शरीरे सुंदरता तथा लोकमां मानपानमां कोइ प्रकारे कमी नहोतुं तेना पतिनी तथा तेनी भलमनसाइथी हजारो गरीबो तथा श्रीमंतनां कुटुंबो तेने सर्वे प्रकारे संतोष आपवा उत्सुक हतां छतां तेने दुःख प्रथम तो पुत्रने पत्नी साथे उपेक्षा करनारो जोइ दुःख थतुं पण हवे तो वेश्यानी सुंदरतामां लीन थएलो माबापने मों बतावता जेटली फुरसद लेवाने पण अशक्त थइ पडयो हतो! आजे आवशे, काल आवशे, परमे आवशे, पखवाडीए आवशे, महिने आवशे, छ मासे आवशे वरसे आवशे वारतहेवारे आवशे सगांवहालांना लग्नमां आवशे, नाच तमासा के बीजा कोइ जरूरना प्रसंगे पण एकवार आवशे आवशे ने आवशेज, एम मनमां खात्री धरावती आशामांने आशामां बेसी रहेली सुभद्राने वरसो वीतवा छतां पण पुत्रना दर्शननो लाभ दुर्लभ थइ पडयो हतो तेथी अधीरता अने अत्यंत दुःख हृदयमां सालवा लाग्युं हतुं!

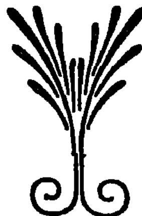
जेथी एक दिवस शरम तोडी सुरेंद्रदत्तशेठने सुभद्रा कहेवा लागी! स्वामिनाथ! तमे कोई दिवस धम्मिलने बोलावा माटे माणस केम मोकलता नथी? जो तमने वहालो होय के न होय! तोपण मने तो तेना विना एटलुं दुःख लागे छे के जो तमे ताकीदे नहि बोलावो तो मारो प्राण थोडा वखतमां तेना वियोगे नीकळी जशे!! शेठ मनमां ते नहि आवे एवुं प्रथमथीज जाणतो हतो छतां पण स्त्रीना आग्रहथीज अने

तेने संतोष करवा माटेज बोलवामां समजाववामां चतुर एवा नोकरोने धम्मिलने बोलाववा माटे शेठे वसंततिलका वेश्याने त्यां मोकल्या. निमकहलाल नोकरो तुरत त्यां जई धम्मिलने एकांतमां बोलावी तेनी माताए तथा पिताए कहेलो संदेशो कहेवा तैयार हता पण वेश्यानो संग छोडवा धम्मिल तैयार नहोतो तेम धम्मिलनो संग न छोडवा माटे क्षणवार बीजा साथे वात करवा देवा वसंततिलका तैयार नहोती ! हवे केवी रीते एकांतमां वात थाय ? तेथी शरम तोडी तेओए धीमेथी धम्मिलने तेना मावापनो संदेशो कही एकवार पण तेमने मळवा सूचव्युं हतुं. तेओ विचारा कालावाला करी कोमळ वचनोथी धम्मिलने प्रार्थना करता हता के हे बंधो ! मातपिताथी जगत्मां कोई अधिक नथी तेओए तारा जन्म पहेलां पुत्र प्राप्ति माटे केटलुं कष्ट वेठ्युं हतुं ते तथा गर्भमां धारण करी बाळपणमां उछेरी भणावी गणावी तैयार करी सेवा करवा योग्य हवे तने कर्यो छे त्यारे तुं चाकरी करवाने बदले आवो निर्मोही थई तेओने तद्दन विसारी मूके ए कोई पण रीते चाहवा योग्य नथी. तेओ तने बीजुं कंइ कहेतां नथी पण एक वखत तारो मनोहर चहेरो तेमने बतावी जेम चंद्रप्रकाशी समुद्रने हर्षयाळो करे छे तेम तुं पण (तारा मातपिताने दर्शन आपी) सुखी कर ! तारा वियोगथी तेओने हृदयमां ग्रीष्मऋतुनो ताप अने आंखमां आंसुधाराथी वरसाद रात्र दिवस वरसी रह्यो छे अने पाणी खुटवाथी लोही वहेवा वखत आवी, तेओ अपंग अनाथ बनी गयां छे; माटे तुं करुणा के भक्ति लावी तेओने दर्शन आप ! आ प्रमाणे घणुं समजाव्या छतां पण साथे बेठेली सुंदरीना सौमनस्यमां स्थिर थएला शांत चित्ते साधु माफक मातपिता उपर पण निःस्नेही थई कहेवा लाग्यो के हुं कंई हाल आवी शकुं तेम नथी ! छतां पण तेओए आग्रह करवाथी निर्लज थई धम्मिले जणाव्युं के मारा मातापिताने हाथ जोडी विनयथी मारुं कहेलुं वचन संभळावजो के निवृत्तिस्थान छोडीने खटपटवाळा प्रवृत्तिस्थानमां कोण

आववा इच्छशे? वळी बाळपणामां मातापिताना खोळामां बेसवानो अने युवावस्थामां अर्धांगनानी समीपमां रहेवानो जे क्रम छे ते क्रमनुं उल्लंघन हुं विवेकी थइने केवी रीते करुं? माटे तमे कहेजो के हवे ते बाबतमां आपे संतोषी बनी त्यांज बेठे बेठे मारुं दर्शन मानी लेवुं!!!

आ संदेशो आववानुं शेठ तो प्रथमथी जाणता हता पण आशा राखी बेठेली सुभद्राने ज्यारे नोकरोए खुल्ला अक्षरे कह्युं त्यारे सुभद्रा पोक मुकीने रडवा लागी. महामहेनते तेने धीरज आपी समजावी छतां पण न समजवाथी छेवटे मार्मिक वचनोथी शेठे समजाववा मांडी के जेने कुदरतथी के कोइना कहेवाथी पण विवेकदृष्टि न आवे अने जाणी जोइने तरसनी पीडामां बेवकुफ बनी पाछा नीकळवानो रस्तो शोधवा विना उंडा कुवामां पडी दुःख पामे तेमां तेनो अफशोष कोने आवे? तथा ते दुःखी थाय तेमां आश्चर्य शुं मानवुं!

जळथी माछलुं छूटे, पक्षी पांजरामांथी उडी जाय, हाथीखाना-मांथी सांकळ तोडी हाथी छूटो थाय पण स्त्रीना मोहमां फसेलो युवान् उन्मत्त केवी रीते छूटी शके! जेओ भविष्यना दुःखनो विचार कर्या विना मोहांध थाय छे ते सोमिल ब्राह्मणनी माफक दुःख पामे छे!!!

प्रकरण १५ मुं.

पुत्रदर्शननी चिंतामांज मातपितानुं परलोकगमन.

कोलाक सन्निवेशमां सोमिल नामनो ब्राह्मण मावाप नानपणमां मरी जवाथी अनाथ तरीके लोकोथी उछेरायो हतो तथा जनोइ आदिनो संस्कार कराइ थोडुं घणुं भणतां एक सामान्य स्थितिनी स्त्री साथे लग्नथी जोडायो हतो पण स्त्री घेर आवतां पुत्र पुत्री आदि कुटुंब वधवाथी संतोषी बनी थोडुं घणुं धन पण प्राप्त कीधुं हतुं त्यारे एक वखत विचारवा लाग्यो के मनुष्य जन्म अने जर प्राप्त थयां छे तो तेनाथी कंइ पण परमार्थ साधन करुं तो ठीक ! अने तेथी मारुं नाम पण रहेशे ! तेम धारीने तेणे जात महेनत लइने नानुं पण सुंदर सरोवर थोडा द्रव्यथी बंधाव्युं अने छांयमां लोको विश्राम ले माटे आजुबाजु झाडो पण रोप्यां अने लोकोने तथा पोताने भक्ति करवा माटे पोतानी इष्टदेवनी मूर्ति पण देरुं बनावी स्थापन करी हती.

फूलनां झाडोथी उतरेलां सुंदर फूलोवडे देवने पूजवा छतां तेने ते पजाथी संतोष न थवाथी हिंसक लोकोनी रुढि अंगीकार करी देवने प्रसन्न करवा वार्षिक पर्वमां एक एक बकरानुं वळिदान पण देवा लाग्यो. अज्ञान अने मोहमां अंध थएलाने जीवनी दया क्यांथी होय ? आवा धर्मना बाने पापना करवाथी मरती वखते अशुभ व्यापारथी आर्तध्यानमां मरी रौद्र परिणामे तेज पशु योनिमां बकरापणे अवतार लीधो. विचारा तेना अज्ञान पुत्रो पितानी देखादेखी तेनी चाल प्रमाणे दर वरसे एक एक बकरो होमी पितृ तृप्ति करता हता. ज्यारे एक वखत वार्षिक तिथिए बकरो शोधवा गया त्यारे तेज हाथमां आव्याथी तेने होमवा ज्यारे दोरडे बांधी घर आगळ लाव्या त्यारे पोतानुं घर देखी उहापो (विशेष विचार) करतां बकराने पूर्वभव देखावाथी पोतानुं मृत्यु देखी कंपीने बळिदानमां नांखवा लेइ जतां

रस्तामां बे बे करतो हतो तथा जवाने नाखुश थइ बहु जोरथी तेना गळानुं दोरडुं खेंचातां ते त्रास न खमी शक्याथी वधारे पोकार करी रडवा लाग्यो हतो, ज्यारे तेना अधम पुत्रो अनेक प्रकारे आनंदमां आवी वार्जीत्र वगाडता हता अने स्त्रीओ मधुर स्वरे तेना आगळ गीतो गाती हती. बकरानो अतिशे कळकळाट जोइ सौने दया आवे तोपण ब्राह्मणना निर्दय पुत्रो छोडे तेवा नहोता; तेथी एक मुनि जेओ अतींद्रिय ज्ञानी होवाथी बकराने संतोष करवा, मधुर स्वरे बोल्या के हे बकरा ! तें हाथे तळाव बंधाव्युं, हाथे देव पधराव्या, हाथे बकरो चडाववानुं बच्चांओने देखाडयुं तो हवे तारो वारो आवतां होममां होमातां रडे छे शाना माटे ? तारो दोष कां विचारतो नथी ? आटलुं सांभळी बकरो शांत थई गयो अने सीधो सीधो चालवा लाग्यो तेथी आश्चर्य पामेला ब्राह्मण पुत्रो ते मुनिवरनी पासे जई प्रार्थना करवा लाग्या के हे प्रभो! तमे आ बकराने शुं समजाव्युं के जेथी ते बराडा पाडतो बंध थई गयो? मुनिवर खरी वात कहेतां एकदम कोपायमान थएला ब्राह्मणना पुत्रो तेनो तिरस्कार करी कहेवा लाग्या के तेनी खात्री शुं? त्यारे मुनिवरे बकराए पूर्वे ब्राह्मणना भवमां दाटेलुं धन छे ते काढी आपेथी तमारे सत्य मानवुं तेथी ते आश्चर्य जोवा होम पडतो मूकी सघळा घेर गया अने बकराने आगळ करवाथी तेणे दाटेलुं धन काढी आप्युं.

आ साक्षात् दाखलाथी पोतानो बाप बकराने जाणी मुकी दई पोतानी तेवी अधमस्थिति न थाय माटे ते मुनिवरना चरणकमळने सेवी प्रार्थना करवा लाग्या के हे गुरुवर्य ! अमारा जेवा अज्ञान अंधकारवडे संसार समुद्रमां आथडी नवां नवां पाप करी भवभ्रमण करीए छीए तेनो तमे उद्धार करो. त्यारे मुनिवरे तेमने जीवदया, सत्यभाषा, चोरी निषेध, ब्रह्मचर्य, परिग्रहनुं पचखाण एवो सर्व विरतिनो तथा गृहस्थनो धर्म समजाव्यो. यथाशक्ति आदरी तेओ पोताना स्थळे गया.

आ दृष्टांतथी धम्मिलनो बाप तेनी माताने समजाववा लाग्यो के जेम सोमिल ब्राह्मणे अज्ञानताथी होम शरु कर्यो तो पोताने होमावा वखत आव्यो; तेम वहुनी दया लावी अज्ञानताथी भविष्यनो विचार न करतां वहेवार शीखववा अधर्म सोवतीओ मारफते वेश्याने त्यां मोकल्यो तो हवे ते तेमांज लीन थई त्यां गृद्ध थई तेने दर्शन देवा पण इच्छतो नथी तो सेवानी आशा तो शा माटे राखवी जोइए? माटे तारां कर्यां तुंज भोगव अने शोक करवो मुकी धर्मध्यान कर के सद्‌गति मळे!!!

सुभद्राने वारंवार शेठ ठपको आपता तेथी ते एक वखत कहेवा लागी के हे प्राणप्रिय! तमे कहो छो ते सत्य छे छतां पण माणसनी बुद्धि कांई पण काम करती नथी. वारंवार नशीब आवी माणसने मूर्ख बनावी वारंवार पश्चात्ताप करावे छे तेना उपर शिव ब्राह्मणनुं दृष्टांत विचारवा जोग छे!!!

सर्वे जातनी औषधिने उत्पन्न करनारा मगध देशमां सुग्राम नामे सुंदर गाम हतुं. जेना रहेवासीओ धनवडे शहेरना धनिकोने पण हिसाबमां गणता नहोता. आवी त्यां रिद्धि सर्वेना घरमां हती छतां पूर्वेना अशुभ कर्मना उदयथी त्यां शिव नामनो ब्राह्मण अति दुःखी अने दरिद्रताथी दिवसो गुजारतो हतो. नानपणमां मातापिता मरी जवाथी सघळुं तेने जातेज कार्य करवुं पडतुं तेथी एक वखत लाकडां लेवा माटे जंगलमां वनचर माफक भमतां कोइ योगी मळी आव्यो. योगीनी तेजस्वी मुद्रा जोइ तेना मनमां आल्हाद थयो के आ प्रभाविक पुरुषने जो सेवा करी प्रसन्न करुं तो मारुं दारिद्र जरुर दूर थई जशे? एम धारीने निरंतर ते ब्राह्मण ते योगीनी पर्युपासना करवा लाग्यो. योगिए पण तेने योग्य जाणी सुवर्ण बनाववानी रसकुंपिका बताववी योग्य धारीने कह्युं के हे शिव! तुं एक पाडानुं पूछ लावी तेने निरंतर तेलमां बोळी सूकववा सूचव्युं. ते प्रमाणे भिक्षा मागी तेवुं नीच कार्य पण ते ब्राह्मणे सुवर्णना लोभे कर्युं, ज्यारे मसाल योग्य ते तैयार थयुं त्यारे योगिए

तेना उपर दया लावी कह्युं के हे वत्स! तैयार था! हुं तने धनेश जेवो थोडा काळमां धनवान् बनावी दउं! एम तेने साथे लेइ आवी ओळंगी पहाडनी गुफा शोधी तेमां पेसीने चालतां शरीर पत्थर साथे घसडावाथी लोही नीकळवा लाग्युं, पगनी ठोकरो खावा लाग्यो अने कोइ कोइ जग्याए अंधारुं आवतां साथे राखेली मसाल सळगावी चालता. तेओ जेम माताना उदरमांथी महामहेनते बहार नीकळे तेम साप विगेरे झेरी पशु तथा साप विगेरेनां कष्ट सहीने मेदानमां आव्या जेमां एक सुंदर दीपतुं देरुं देखीने तेओ अतिशे आनंद पाम्या. त्यां योगिए ब्राह्मणने कह्युं के तुं आ मंदिरमां रहेली सिद्धेश्वरी देवीने प्रसन्न करीने आ रसकुंपिकामांथी रस लेइ तारा मनोर्थने पूर्ण करजे!!! ब्राह्मण पण उल्लासमां आवी नजीकमांथी फल तोडी लावी देवीने पूजीने तेने नवा श्लोकोवडे स्तवीने प्रसन्न करतां साक्षात् देवी प्रगट थई कहेवा लागी के हे विप्र! हुं तने प्रसन्न थई छुं माटे वस्त्रधर! तने कांइ आपुं! चंचळ चित्तवाळा ब्राह्मणे वस्त्रनो छेडो धरतां मूठी-भर जव देवीए नांख्या! आ जोई आटलुं कष्ट वेठीने आवेला ब्राह्मणने ज्यारे देवीए फक्त मूठीभर जव आप्या त्यारे तेनी धीरता जती रही अने पोताना जातिस्वभाव प्रमाणे कोपायमान थई जवने पाछा फेंकी देतो बोल्यो के हे देवि! हुं आटलुं वधु कष्ट वेठीने अहीं आव्यो अने साक्षात् तुं प्रसन्न थएली छतां फक्त कृपणनी माफक मूठीभर जव आपी संतोष करवा चाहे छे? ते करतां तो मारी हमेशनी झोळी गाममां मागी फरवानी सारी के जेमां सामान्य लोको पण आखा दिवसनुं अनाज पुरुं करी आपे छे. माटे कहेवत छे के देव तो दूरथीज रळीयामणा छे ते सत्य जणाय छे माटे रस विनाना लुखा जव तमारी पासेज कायम रहो एम कही फेंकी दीधा तेथी देवी कोपायमान थई तेने हाथमां झाली पत्थरना टुकडा माफक दूर फेंकी दीधो. आंख मींची उंघाडे तेटलीवारमां ते ब्राह्मण एक भरजंगलमां आवी पड्यो अने नतो देवी के नतो योगी जोवाथी पोतानां कपडां तपासतां केट-

લાક ચોંટેલા જવ જોયા. તે ઉત્તમ જાતિના સુવર્ણના ચકચકીત જોઈ બ્રાહ્મણ તો એકદમ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો કે અરેરે! હું કેવો કમભાગ્ય છું કે દારિદ્રને દહન કરવામાં ઉત્તમ જાતની જ્વાળા માફક આ સુવર્ણ ચકચકીત જવ મળવા છતાં પણ મેં નાહક દેવીને નિંદી કોપાયમાન કરી આવેલા ધનને ફેંકી દેઈ આવા ભયંકર અરણ્યમાં દેવીવડે ફેંકાયો છું માટે મને નિર્ભાગીને મર્ણનું શરણ હો એમ ચિંતવતો ચાલ્યો ત્યાં કોસ કોદાળાથી ખણાવાનો અવાજ થતો જોઈ તે તરફ ગયો. તેમની વાત સાંભળી પોતે પણ કોસ કોદાળા પાસે રહેલા સુવર્ણના જવથી ખરીદ કરી ખોદવા લાગ્યો અને કેટલાક દિવસે ભાગે આવેલા રત્નોને પોટલીમાં બાંધી કેટલાક સોવતીઓ સાથે ઘર તરફ આવવા નીકળ્યો. કેટલોક રસ્તો કાપી એક અટવીમાં આવતાં ત્યાં નિર્ભય થઈ સૂતો. તે સૂતેલા બ્રાહ્મણની લાડુની પોટલી જાણી લેઈ એક વાંદરે રસ્તો પકડ્યો. તે સમયે બ્રાહ્મણ જાગૃત થઈ સોબતીને જગાડતો પોકાર કરવા લાગ્યો! ત્યારે સોવતીઓ જાગ્યા અને બ્રાહ્મણની કરુણા લાવી સઘળા વાંદરાને પકડવા દોડ્યા, પણ ન મળવાથી રોતા બ્રાહ્મણને તેઓએ દિલાસો આપી આગળ ચલાવ્યો, અને ઘેર આવતાં નિર્ભાગીમાં શિરોમણી પોતાને માનતો તથા અનિષ્ટ હત્યા કરનારા જેવા મલિન મુખવાળો વની નિરંતર હાયપીટ ઘેર આવીને કરવા લાગ્યો તથા ગામના ધણીને ખવર પડતાં તેનું દુઃખ દૂર કરવા રોહિણી ગાય તથા ઉત્તમ શાલિ આપ્યાં. તે બ્રાહ્મણે તેથી રડવાનું બંધ કરી વર્ષાઋતુમાં સારી જમીનમાં શાલિને વાવ્યા. તેમ રોહિણી ગાય પણ ગર્ભવાળી થઈ તેવામાં ભિક્ષા માગવાનું મોટું કોઈ પર્વ આવવાથી પોતાનું છતું ધન છોકરા, છોકરીને સોંપીને પોતે ભિક્ષા લેવા નજીકના ગામોમાં ફરવા ગયો. અહીં ચોખા તૈયાર થાય તે પહેલાં નાટકીઆઓનું ટોળું આવ્યું. તેમણે ગામના સમૂહને પ્રસન્ન કરવાથી તેઓએ એટલું બધું ધન આપ્યું કે તેઓ ખુશ ખુશ થઈ ગયા. આવી રીતે તેમની ધન મેળવવાની, ખેલ કરવાની કળા જોઈને સોમદેવ નામનો તે બ્રાહ્મણનો પુત્ર વિચાર કરવા લાગ્યો

के मारो बाप विचारो फरी फरीने थाक्यो तोपण भिक्षावृत्तिथी पेटनुं पण पूरुं भाग्येज करी शके छे, तेम लोकने ज्योतिष विगेरे कहीने महा महेनते किंचित् द्रव्य एकठुं करे छे ते करतां लाख दरज्जे आ धंधो सारो छे के, पोतानी कळाथी जरा वारमां लोकोने प्रसन्न करी हजारो रुपिया एकठा करी ले छे माटे जाति उंचथी शुं दहाडो वळ्यो! निर्धन माणस तृणथी पण हलको छे माटे हवे तो जातिना अहंकार छोडी धंधो शीखी धन मेळवुं. धनवाळा माणसो नीच कुळना होय, कद्रुपा होय, बोलतां पण न आवडतुं होय, लखतां न शीख्या होय अने विदेशी के अजाण्या होय तोपण देवोनी माफक राजा तथा विद्वानोथी सेवाय छे; माटे जगत्मां सर्वे गुण धनमांज समाया छे. एम विचारी पोतानुं ब्राह्मणपणानुं नाम बदली मधु नाम धारण करी नाटकीआना टोळामां मळी गयो. विचारो शिव ब्राह्मण जे कमोद थोडा वखतमां तैयार थवानी ते छोकराने भरोंसे सोंपी धनना लोभे देशनाज नजीकना गामडामां गयो पण अहीं तो बाळबुद्धिना बाळक छता धनने संभाळ विना अछतुं करी नांख्युं.

भाईना गया पछी घरमां कोइ दाब राखनार न होवाथी कोमळ वयनी युवान् बालिका कोइ कुफंडी (व्यभिचारी) ना सोबतमां कुमार्गे दोरावाथी विषयरसमां गृद्ध थएली खेतरना कामने जेम भाईए तजी दीधुं तेम तेणे घरनी संभाळ तथा रोहिणी गर्भवती गायनी संभाळ लेवी मुकी दीधी तेथी गायने घास चारो न मळवाथी तेनो गर्भ सुकाइ जवा साथे ते पण मरणने शरण थइ गइ, तेम ते शिव ब्राह्मणनी दीकरी गर्भवाळी थइ. अने खेतर पण नकामा रोपा निंदवा विना शालिनुं खेतर तेवा रोपाथी भराइ शालिने कस विनानी करी दीधी. आ प्रमाणे घरनी शून्य अवस्था थया पछी घणे दिवसे धन थोडुं एकठुं करीने शिवब्राह्मण आतुरताथी पोतानुं घर तपासे छे त्यारे घरमां जवाब आपनार पण कोइ न मळवाथी आश्चर्यमां पडेलो ते वारंवार विचारवा लाग्यो तेम पाडोशीने आम थवानुं कारण पूछतां

तेणे दया लावीने यथास्थित बनेली वात संभळावी, त्यारे शिवब्राह्मणे खेतर गाय पुत्र अने पुत्री सघळुं गुम थएलुं जोइ घरमां कोइ दिलासो पण देनार न होवाथी तथा पोतानी मूर्खताथी पाडोशी न हसे माटे जंगलमां जइने पोकेपोक रडवा लाग्यो. एवामां तेना पुण्योदयथी त्यां शांतरसमां मग्न अने करुणाना सागर एवा भव्यजनोने सदुपदेशवडे तारनारा मुनिराजने जोइ नमस्कार कर्यो, त्यारे मुनिवरे तेनुं दुःखनुं कारण पूछतां तेणे पोतानी स्थिति जणावी. ते समये ते मुनिराजे सर्व व्याधिने नाश करनारी अमृतसमान वाणी संभळावी के हे भद्र ! लक्ष्मी कोनी ! पुत्र पुत्री कोनी ! कोनुं घर ! ए तुं सारी रीते विचारी ले ? आ जीवे अनेक जन्म मर्ण करी एवां केटलां मेळवी ते मुकीने पोते चाल्यो गयो छे अने चाल्यो जशे ! माटे जन्मारो व्यर्थ न करतां निश्चळ सुखने आपनारा एवा शिवपदने मेळववा जिनराजे भाषेला धर्मनुं सेवन कर. बांकी अनिश्चित् संबंध धरावनारा लक्ष्मी पुत्रादिमां जे प्रेम धारण करवो ते आकडाने के धंतुराने कल्पवृक्ष मानी तेनाथी इच्छित फळ मागवानी इच्छा राखवा जेवी मूर्खाइ सिवाय बीजुं तेमां कंइ देखातुं नथी ! ! !

ज्यां सुधी अज्ञान छे त्यां सुधीज तेवा देखीता रमणिक पदार्थमां मोह उत्पन्न थाय छे अने मोहमां मुंझायलो तेनी तृष्णामां रात्रदिवस चिंतवन करे छे अने तेवा अनुकुळ पदार्थो प्राप्त करवा अनेक प्रकारनां योग्य अयोग्य कार्य करे छे, देशावर भटके छे, कुटुंब कबीलाने छोडे छे . तोपण निर्भागीने पूर्वना पुण्य विना लक्ष्मी मळवी दुर्लभज थाय छे अने कदाच कोइ वखत थोडी घणी प्राप्त थाय तो पाछी गमे तेम गुमावी पश्चाताप करावे छे. तेमज लक्ष्मी प्राप्त थवा पछी पण सगांवहालांनो संयोग निरंतर रहेवो ते पण दुर्लभ छे, तेमने कायम राखवा पहोंचाडेली बुद्धि पण निष्फळज जाय छे अने आखरे कर्म आवी उभुं रहे छे अने तेना माटे आ हाथीनो दृष्टांत हृदयमां विचार.

विंध्या अटवीमां वसंतऋतुमां अनेक वृक्षोना सुकां पानोना पडेला समुदायथी अवाज कर्या विना कोइ मनोहर वर्णनो सफेद हाथी सुखथी निर्भयपणे फरतो हतो पण ते सफेद छतां तेना मस्तकमांथी झरता मदनी सुगंधीथी खेंचाइ आवीने त्यां लीन थतां गुंजारव करता भमरा रंगबेरंगी विचित्र देखाव करता हता.

प्रातःकाळे उठतां तेणे उंची करेली सुंढ आकाशना ताराने तेणे फळो जाणीने खेंची लेवा जेवो देखाव करेलो लागतो हतो अने मस्तकमां भरेलां अमूल्य मोतीना समुदायथी कोइ कृपणना धन संचय करवाना वाहन समान देखातो हतो अने स्थिर उभेलो जोइ तेने खीलेलुं वृक्ष छे के वनलक्ष्मीनो मनोहर महेल छे एम तेने जोनारा विद्याधरो तथा पक्षीओ आकाशमां उडतां भ्रममां पडी तेने सारी रीते निहाळवा नीचे उतरवा मांडता हता. एक वखत क्रीडा करवाने माटे जेम कोइ श्रीमंत आडंबरथी नीकळे तेम ते हाथी नदी तरफ डोलतो डोलतो चाल्यो हतो तेवामां नदीनी बीजी बाजुएथी एक शिकारी पशुआने हणवा तेज वनमां आवेलो सामे मळ्यो. लक्ष्मीना लोभे आनंदमां आवीने तुर्त ते शिकारीए झेरी बाण चडावीने हाथीने मार्युं. ते वखत दृष्टि त्यां स्थिर राखवा जतां पृथ्वी उपर ज्यां पग मुक्यो त्यां सापनुं दर नीचे आवी गयुं अने अंदरना सापनी हवा रोकायाथी एकदम कोपमां वहार आवी पगने डस्यो तेथी पग जेवो चमकीने शिकारी दूर करे छे तेवो साप वहार नीकळतांज चडेला झेरथी शिकारी नीचे पहाडना शीखर माफक पडयो. त्यांज ते साप चगदाइ गयो तेथी एक तरफ हाथी घायल थइ झेर चडवाथी प्राणरहित थयो त्यारे वीजी बाजु साप तथा शीकारी परस्पर मारनारा थइ प्राणरहित थइ जमीनमां पडया. अने लक्ष्मी तो हाथीना मस्तकमांज पडी रही! त्यां आकाशमार्गे जता विद्याधरे आवो विचित्र बनाव बनेलो जोइ विचारमां पडेलो ते विधिने धिक्कारवा लाग्यो के हे विधे (नशीव)! हाथीए शुं धार्युं हतुं? शिकारीए शुं धार्युं हतुं? सापे शुं धार्युं हतुं?

छतां ते त्रणेथी विरुद्ध तारुंज धारेलुं खरुं करी दीधुं छे. अने एकेना मनोरथ पूर्ण थवा दीधा नथी माटे तने खरेखर धिक्कारज छे ! आ दृष्टांतथी वैराग्य पामी संसारनुं खरुं स्वरुप समजी शिवब्राह्मणे शिवपदनुं खरुं सुख प्राप्त करवाने मुनिवरना चरणनुं शरण करी चरण (चारित्र) ने अंगीकार कर्युं.

सुभद्राए आ कथा कहीने पतिने कह्युं के कहो स्वामिनाथ ! माणसनी अक्कल शुं काम लागे ! ज्यां होय त्यां नशीबज दगो दे छे त्यां कोने ठपको आपीए !

आ प्रमाणे पाछली अवस्थामां अनेक प्रकारनी संपदाओ छतां पुत्रना वियोगना दुःखथी ते सुखी जोडुं पण दुःखी बनीने निरंतर परस्पर दिलासो आपवा नवी नवी वार्त्ताओ कहीने दिवस गुजारतां हतां पण अंदरनी पुत्रप्रेमनी चिंताए हृदयना सत्वने चिंतानी अग्निए शोसी नांखवाथी ते दवथी बळेला वृक्ष समान देखातां हतां अथवा कीडाए अंदर रहीने कोरी खाधेला चीभडा समान सत्व रहीत थएलां देखातां हतां. जेम घुणनो कीडो लाकडाने बहारथी सारुं राखी तेपण अंदरथी पोकळ बनावे तेम ते धणीधणीआणी उपरथी लोकलज्जाए धैर्य राखवा छतां पण हृदयना निःशासाथी निरंतर दुःखी रही हाडना खोखां जेवां मांसरहित बनवा मांडयां हतां. निरंतर आंसनी धारा वहेनारी तेमनी आंखो हती अने लोकमां तेमना बहु मानथी घणे ठेकाणे शुभ प्रसंगोमां जवुं पडतुं के घर दुकाननो मोटो वहीवट चलावतां नोकरचाकर मित्रो कुटुंबीथी बोलतां के गमन आगमन करतां ते सघळुं बेभानपणे एटले पूर्वना संस्कारथी पूतळांओ जेवी चेष्टा करे तेम करतां हतां.

आपघातना अत्यंत पापथी डरीने तेओए आयुषनी दोरी टकावी राखी हती छतां अंतरमां जीववानी जरा पण इच्छा नहोती. हमेशां एज उद्गार तेमना अंतःकरणमांथी नीकळता हता के हे धम्मिल ! हे वहाला ! तुं आव ! आव ! तुं तारा वृद्ध मातापितानी सेवा कर-

वानुं तो दूर रह्यो पण एक वखत तारा चहेराने तो देखाडवा प्रकट था. तुं शहेरमां रह्या छतां पण परदेश गयेला पुत्रथी पण अधिक दूर थइने रह्यो छे ! फक्त तारुं पूर्वभवनुं देवुं चूकववा माफक तने द्रव्य मोकली आपवा जेटलोज संबंध राखी रह्यो छे ! अंधानी आंख अने पक्षीनी पांख समान मारा वहाला बालुडा ! तुं आवो निष्ठुर निर्मोही केम थइ गयो छे ? आम बोलता ते पतिपत्निए शोकमांज बाकीना दिवस रात्रो गुजारी अने आखरे आयुष्य पूर्ण थतां पुत्रना वियोगथी झुरी झुरीने क्षीण थएला देहने सुका लाकडा समान मुकीने तेमणे परलोकगमन करी दीधुं तेमनी क्रीया करनार छते पुत्रे निःपुत्र बनी गयेलांनो लोकोएज अग्निदाह कर्यो. अने अनाथ बनेली यशोमती एकली घरमां रही गइ ! ! !

सासु ससरो गयां अने पति घरमां नहोतो तेथी घरनो कारभार करवाने अशक्त बनेली यशोमती पासेथी नोकरचाकरनो परीवार पण ओछो थवा मांडयो वहीवट बंध पडवाथी लेणुं डुबी गयुं देवुं कायम रह्युं. खर्च जेटली पण आवक बंध थइ एक बाजु आम आवक बंध पडी त्यारे बीजी बाजु वेश्यानुं घर भरवा रोजनी रकम रोज सोना-मोहोरोनो ढगलो उदास चेहरे यशोमतीने इच्छा विना पण मोकलवो पडतो तेथी धन खूटी गयुं अने तेथी विना धने लाचार बनेली यशो-मतीए वेश्याने धन मोकलवुं बंध कर्युं छतां पण तेना पतिनी आंखो उघडती नहोती अने वेश्याना विलासमां बार वरस सुधी गृद्ध थएलाए रात्रदिवसने पण गएली जाणी नहोती. पण धन आवतुं बंध थवाथी वेश्यानी माताए एक बे दिवस वाट जोइ पोतानी दासीने धम्मिलना नामथी धन लेवा ते धम्मिलना घेरे शीखवीने मोकली हती. ते घणी-वारे घणी शहेरनी शेरीओमां भमीभमीने महामहेनते तेनुं घर शोधी तेमां दाखल थइ हती; अने घरनी अव्यवस्थाथी ते आश्चर्य पामी स्तंभज थइ गइ हती !

प्रकरण १६ मुं.

धनहीन सती यशोमतिनो पीयर निवास.

सुंदर शहेरना मध्यभागमां हजारो माणसोने निरंतर अपाता दानथी कोलाहल मची रहेला चोकथी राजमहेलनी बरोबर शोभता घरमां सेंकडो माणसोनुं ज्यां वेपारना कारणे आववुं थतुं अने देवमंदिर माफक जुदी जुदी जातना वाजींत्रो वागता अने ते सांभळवा लोकोनी ठठ जामती. सगां मित्रो नातिना रोजना शुभ कार्यना महोत्सवना आमंत्रणाथी घर देदीप्यमान लागतुं. प्रसंगोपात धार्मिक क्रियाना उद्यापन (उजमणां) प्रभावना धर्मरात्रि जागरण थतां ज्यां लोकोनी वधारे आवजाथी चारे बाजु शहेर करतां अधिक प्रकाश रात्रीए रहेतो. अने विद्वानो पोतानी विद्याकळाने बतावी शेठजीनी हाजरीमां हाजर थता तेमने एक पछी एक मुलाकातनो लाभ केटली महेनते मळतो त्यां अरण्य जंगल जेवो उज्जड घरनो शांत भाग अने अंदरथी अव्यवस्थित भागेलुं तुटेलुं सघळुं जोइ अंदर पेठेली दासीने हृदयमां अनेक विचार थवा लाग्या के शुं हुं घर भूली छुं? के लोकोए मारी मश्करी करी घर बीजुं बताव्युं छे के देवताए चमत्कार बताव्यो छे के हुं उंघमां स्वप्न जोउं छुं. के जे शेठ जगत्मां विख्यात थएलो हतो जेने त्यांथी रकमबंध मोहोरोज मारी मालिक बेश्याने त्यां हजुं पण चाली आवे छे तेना घरमां आवो देखाव होयज केम! माणस पण नथी के कोइने पूछी खुलासो मेळवुं. आवा अजाण्या भागेला तुटेला घरमां पेसतां कदाच अंदर दबाइतो नहि जाउं! अथवा भूतने भ्रमण करवाना स्थानमां पेसवाथी घेली नहीं थइ जाउं अथवा वरसादमां पडेला पाणीथी उगेली वेलोथी खाडामां के कुवामां सपडाइ नहि जाउं? आजुबाजु मोटां पडेलां देखातां दूरथी बखते कोई उपर पग आवतां साप विगेरेतो नहि करडे! अंदर कोइ जग्ये भींतोमां उगेला घासने

खावाने तथा वाजुमां लोकोए तेने उज्जड जाणीने नांखेली राखमां आळोटवा गधेडां विगेरे आळोटतां होवाथी रखेने भींत पडतां मारा प्राण पण साथेज जवानो समय आव्यो छे. माटे घरमां जाउं के पाछी नीकळी जाउं! अरेरे पण पेटने वास्ते जेने त्यां छुं ते अक्का मारो केडो केम छोडशे! जवाव शुं आपीश! गया विना कांइ छुटको थवानो नथी. चाल जीवडा हिंमत राख अने घरमां आजुवाजु फरी कोइने शोधी काढ!!

घरमां हिंमत राखी धीमे धीमे पग मूकती जेवी अंदर दाखल थइ के तेने मंदस्वरनो अवाज संभळायो. तथा हिंमत राखी उपला माळे चडतां एकांत भागमां वेठेली दारिद्रताथी छवायली तथा दुःखथी क्षीण थएली यशोमती नजरे पडी. घरना आवा देखावथी तथा तेना अंग उपरना देखावथी तेणे जाणी लीधुं हतुं के घरमां सघळुं पायमाल थइ जवाथी तेना तथा घरना आवा वेहाल थया छे तोपण दयाना अंकुरोने दवाणमां राखी अक्काना हुकम प्रमाणे धम्मिलना नामे धन माग्युं. तथा तेना कुशळताना समाचार कही तेनी साथे तेना कुशळताना समाचार पूछवानुं पण धम्मिल तरफथी दासी भूली नहि. पोतानी कुशळताना समाचार पोताना जीवतां पोतानो पति प्रेम धारीने दूर रहे थके पण पूछावे छे तेथी अत्यंत हर्ष पामेली रोमराजीए विकस्वर थएलीए तेणे वेन करतां. पण अधिक दासीने वहाली मानीने तेनो आदरसत्कार करी आसन आप्युं तथा पतिनी सघळी हकीकत शरीरनी सुखशांति संबंधी पण पूछवा लागी.

दासीए पण तेने आनंद उत्पन्न थाय तेवुं सारी रीते साचुं जुटुं कही वताव्युं अने धन माग्युं, तेथी संतोष पामेली यशोमतीए दासीने नम्रतापूर्वक कह्युं के पतिना कष्टथी नष्ट थएलां मातापिताना अभावे एकली पडेली यशोमतीना घरमां वेपारना अभावे अने धननी रक्षा कर्या विना ठेकाणे पडेलुं होवाथी अने वाकीनुं पतिए प्रथमथीज

मंगावी लीधेलुं होवाथी घरमां खावानुं पण हवे रह्युं नथी. छतां पण तुं आवी वधामणी लावेली उदास चेहरे पाछी जाय ते करतां आ पति वियोगे अंगना बोजारूप थतां आभूषणो लेती जा! एम कही सौभाग्यना चिन्हरुप यथोचित अल्प अलंकार राखी बाकीना दासीने स्वाधिन करी दीधा. अंगमांथी आभूषण उतारतां पतिना विरहना दुःखथी आंसु पाडती अबळाना करुणाजनक देखावथी दासीनुं पण हैयुं भराइ आव्युं हतुं पण अक्काना हुकम अणचालते हृदयमां विचारी धैर्य लावी धनने बदले दागीनाने लेइ वस्त्रमां पोटलुं बांधी आवी तेवी उदास चेहरे धीमे धीमे नीकळी पोताना घेरे आवी अक्काने दागीना अर्पण कर्या!!!

अक्काए दागीना जोतांज धम्मिलनी निर्धनतानुं तथा दुःखी मातापिताना स्वर्गवासनुं जाणी लीधुं हतुं अने दासीए ज्यारे सघळी हकीकत विस्तारथी कही अने यशोमतीए पतिना नामथी खुरवान थइ दागीना अर्पण कर्यानुं सांभळ्युं के ते अक्का पण तेना श्रेष्ट चरित्रथी आश्चय पामी यशोमतीनी स्तुति करवा मंडी! अहो! जगत्ने विषे हजु पण सतिरत्नो विद्यमान छे के जे आवा अधम दुराचारी घरने पायमाल करनार परणेली पत्नीनुं स्वप्नमां पण नाम न लेनार अने परणीनेज विमुख थएला एवा पतिना नामथी पण संतोष पामी तेने पोताना भरणपोषण रुप दागीनाने पण निर्माल्य नकामा गणी पतिने मोकली आपे छे धन्य छे ते सतिने! तेना अने मारामां केटलो फेर छे! क्यां ते कल्पवेली अने क्यां हुं बोरडी! क्यां ते सतिमां शिरोमणि अने क्यां हुं कुलटाओमां कलंकित आ प्रमाणे कठोर हृदयवाळी हुं तेने पण जे पोताना श्रेष्ट वर्त्तनवडे कोमळ हृदयवाळी बनावे छे ते सति जगत्मां जयवंती वर्त्तो.

आवी सतिना भरणपोषण रुप अलंकारने हुं केवी रीते अंगीकार करुं. खरेखर ते सतिना निर्माल्यने जो हुं अडीश तो पण महा-

पातक मने लागशे माटे वहेतर छे के तेना अलंकार तेनेज पाछा सोंपावुं. अरेरे पण हुं भूली आवी सतिने अमूल्य रत्नोवडे पण पूजीएतो ओछुं छे माटे चाल हुं पण तेवो थोडो लाभ पण कां न लउं ! एम विचारी दासीने ते पोटलुं पाछुं सोंपवा साथे धम्मिलनी पूर्वे आवेली सोना-मोहोरोमांथी आठहजार तेना गुजरान माटे यशोमतीने पाछी मोकलावी के जेथी ते सतिने पोतानुं पोषण करवा अंगना अमूल्य दागीनाने निर्माल्य गणीने पति जीवतां वेचवा न पडे ! दासीने पण वेश्याना आवा उदार स्वभावथी आश्चर्य साथे अत्यंत आनंद थयो अने पक्षीने पांखो माफक गतिमां वेग मळवाथी दासी दोडती दोडती जइ यशो-मतीने नमीने तेना दागीना अक्कानी स्तुति संभळावीने पाछा आप्या. यशोमतीए पण तेने चमत्कारिक जाणीने पाछा ग्रहण करी लीधा. कारणके वेश्याने त्यां गयेलुं द्रव्य आ प्रथमज पाछुं आव्युं हतुं.

दासी दागीना लावी त्यारे प्रथम किंचित् संतोष थयो पण दासीना जवा पछी दागीना पाछा आवतां दासीए खरो खुलासो तेना पतिनी उपेक्षा संबंधी संभळावतां तेने पाछो अत्यंत शोक थयो अने मनमां विचारवा लागी के हे स्वामिनाथ ! में शुं पूर्वे पाप कर्यां छे के छते पतिए अने शहेरमां विद्यमान छतां पण हुं आवुं असह्य दुःख दुःखमां रीबाती दीन बनीने सहन करुं छुं ! हजु त्यां आवीने पण तमने पाछा लाववाने समर्थ छतां पण लाचार छुं के लोकलज्जाने तथा सति धर्मने बाध लागे माटे आववा अशक्त बनी गइ छुं ! खरे-खर तेमां तमारो दोष जरा पण नथी कारणके मारा पूर्वना पापना उदयथी छते ज्ञाने पण तमे मारुं दुःख जाणवा अशक्त छो ! एम वारंवार विचारती घरमां रहेवाथी विशेष दीलगीरी थवाथी अने पतिनी आववानी आशा हवे निष्फळ थइ जवाथी तुटेला घरने वेचीने संसा-रना सुखनी आशाने सर्वथी मुकीने धम्मिलना वडीलोना नामने घरथी पण रहित करीने पीयरमां चाली गइ अवळानो वीजो आधार शुं होय.

प्रकरण १७ मुं.

अक्काए फेंकी दीधेलो धम्मिल.

परणेली प्रेमदा प्राणांत कष्ट आवे तोपण पति उपरथी प्रेम ओछो करती नथी पण पैसानी ग्राहक एवी वेश्या दाम पहोंचे त्यां सुधीज काम लागे छे पण वेश्यानी जातिनी कुबुद्धि जेने लागी नथी एवी वसंततिलका परणेला पति माफक धम्मिलने खरा भावथी चहाती जोइ अक्काने हृदयमां अतिशे संताप थयो. तेणे एक वखते सरळ हृदयवाळी वसंततिलकाने समजाव्युं के आ धम्मिल धनथी रहित थएल छे माटे तेने कोइ पण प्रकारे अहींथी रस्तो पकडाववो जोइए कारण के कुलांगना (परणेली) पण्यांगना (पैसाथी वेचायली) मां एज तफावत छे के एक तो जीव होय त्यां सुधी धनवान के निर्धनने पति तरीकेज स्वीकारी जींदगी सुधी तेना परणेला पतिनी खरा भावथी चाकरी करे छे अने पण्यांगना तो ज्यांसुधी नाणुं आपे त्यां सुधी पति अने द्रव्य आपतो बंध पडे के " प्रेम न होय रति " तुर्त रस्तो पकडाववो पडे ! तुं हजी दुनियाना रिवाजथी अजाणी छे माटे आवा निर्धन थएला निर्माल्य उपर प्रेम धारीने गांडी बनी गइ छे. अत्यार सुधी आ विचारी वसंततिलका पोतानी अक्का (माता) तरफथी कदी पण आवुं कडुं वचन सांभळती नहोती तेम पोते पण विनय साचवी सामुं बोलती नहोती पण पोताना प्राण करतां पण अधिक प्रिय अने गुणवान् धम्मिलने जुदो पाडवा फरज पाड्याथी तेणे नम्रताथी कह्युं के माता तुं वृद्धावस्थाने लीधे गांडी तो नथी थइ के आवा रुपमां कामदेव, विवेकमां ब्रहस्पति, अने गंभीरतामां समुद्र सरखो अने उदारतामां मेघ सरखा धम्मिलथी मने जुदी पाडवा वांच्छे छे ! तेनामां अनेक गुणो छतां गुनाह विना केवी रीते मारे काढी मुकवो ? कारण

के धन करतां पण गुणो गुणीने वधारे प्रिय होय छे ! आटलुं करोडोनुं धन तने आप्या छतां पण शुं तारी तृष्णा मटी नथी अने एटलुं धन आपनारने हुं दगो देइ काढी मुंकुं तो पछी कुतरा करतां हुं वधारे निमकहराम कहेवाउं ! कारणके कुतरो रोटली आपनारनी पण निमकहलालीथी चाकरी करे छे त्यारे एणे तो पोताना धन साथे सर्वस्व मने अर्पण करी दीधुं छे ! आ प्रमाणे वंनेने निरंतर छूपो क्लेश थवा लाग्यो वसंततिलका तेना गुणोथी रंजित थइ राखवा मागती हती त्यारे तेनी अक्का निर्धनने कोइ पण रीते घरमांथी काढवा तैयार थइ हती अने अक्काए तेटला माटे वसंततिलका कंइ पण वस्तु जो अक्का पासे मागे तो शेरडीने वदले कुचा, तलने वदले खोळ, रंगने वदले रस, नीचोवेलां वोयां आपवाथी वसंततिलका खीजाइने माताने ठपको आपवा जतां अक्का कहेती के निरस पतिने जे अंगीकार करे तेने निरस वस्तु मळवानी अने जो सरस वस्तु जोइए तो सरस (धनवान) पतिने अंगीकार करवो जोइए त्यारे वसंततिलकाए संभळाववा मांडयुं के हे वृद्धा ! साठी ने बुद्धि नाठी तेम हवे तारी अक्कल गुम थवा आवी छे के कुचा जेवी वस्तुमां पण केवो गुण छे ते जो कुचाना खारमांथी साबु माफक कपडां जोवाय छे खोळ ढोरने खवडाववाथी पशु दूध आपे छे, अने वोयावडे दीवा करवाथी लालरंगनो प्रकाश पडे छे माटे आवी निरस वस्तुनो पण यथायोग्य उपयोग करवाथी मोटो लाभ आपे छे माटे मारो निर्धन पति पण तेना बीजा उत्तम गुणोथी मने वधारे काम लागे तेम छे माटे हुं तेने मुकी देवा चाहती नथी ! आ प्रमाणे मातापुत्रीने वारंवार संवाद थवा छतां पण अक्कानी इच्छा पार पडी नहि ! तेम वसंततिलकाए धम्मिलने काढयो नहि !

वेश्याओने कमानारो पुरुष घरमां होतो नथी तेमने वाह्य आडंबर राखवामां मोटुं खर्च राखवुं पडे छे अने धम्मिलना वापे पूर्वे

हजारो मोहरो मोकलेली होवाथी वसंततिलका तथा धम्मिलनो ठाठ वगर राज्ये राणी अने राजा जेवो हतो अने रोज चालु आवक होवाथी अक्काए पण तेमने खर्च करवा देवामां वांधो काढ्यो नहोतो पण तेथी खर्च दीनपरदीन वधतुं जतुं हतुं अने पूर्वे आवेली रकम खरचातां जुज शिलिक बाकी रहेली होवाथी अने हमणां तो फक्त खर्चज कायम हतुं अने पेदाश तो दमडीनी नहोती तेथी अक्काए विचार कर्यो के आ मोजी धम्मिलथी जेम तेनुं कुटुंब पायमाल थयुं तेम आ निर्भागी जो वधारेवार हजु अहीं पड्यो रहेशे तो मारा घरना पण तेवा हाल थशे! माटे कोई पण उपायथी मारे तेने घरमांथी बहार काढवोज पडशे, नहि तो तेनामां लुब्ध थएली आ मारी अक्कल विनानी पुत्री तो तेने कदी पण घरमांथी काढशे नहि अने ज्यां सुधी आ निर्भागी घरमांथी नहि नीकळे त्यां सुधी बीजामां वसंततिलकानुं चित्त पण लागशे नहि.

वेश्याना हावभाव अने विलास तथा विभ्रमथी तथा अलंकार तथा वस्त्रोथी मोहांध थएला घरनी कुळवान स्त्रीमां राजी न थतां बहार भटकी जींदगी रद करे छे तेमां केटलाकने एवा भयंकर रोगो थाय छे के तेथी तेमनी सघळी काया सत्वरहित थाय छे. मोढा उपर तथा शरीर उपर चाठां पडी जाय छे, इन्द्रि सडी जाय छे, पिशाब बहु मुश्केलीथी थाय छे, घरनुं धन खराब थई जाय छे तथा नवा नवा घेरे भटकतां सौनुं मन पूरु करवा जेटलुं धन मेळववा चोरीओ करतां शीखे छे, जुगार खेलतां शीखे छे, धंधामां चित्त लागतुं नथी अने छेवटे अन्यनी परणेली कुलटा स्त्रीथी पण प्रसंग पडे छे तेथी तेनी कोई आबरु गणतुं नथी. वीर्य एवा खराब मार्गे जवाथी पुत्रादिकनी संतति थती नथी, अनेक रोगोथी सडेलो वैदोनी दवा खावामां हजारो रुपिया नाहक खर्चे छे अने केटलाकने तो बीजानी राखेली स्त्री पासे गमन करवा जतां प्राणनो भय पण राखवो पडे छे, केटलाकने नाक कान कपाववां पडे छे. पुरुष इंद्रियने कपावानो प्रसंग आवे छे अने केटलाक सत्ता-

धीशोनी वेश्या पासे जतां मूल प्रवाहना भागमां लाकडानी खुंटी ठोकवा जेवो पण प्रसंग आवे छे.

आ प्रमाणे अनेक नुकसान छतां बाळबुद्धिना जीवो कुसोबते चडी तेवी अल्प मजाह लेवा जतां घणा खुवार थाय छे तेनां सेंकडो दाखला अहीं नाम सुद्धां नोंधी लइए तोपण नोंधाय तेम छे छतां ते वात जाहेर होवाथी विशेष न लखतां हाल धम्मिलनाज हाल जोइए.

शहेरनुं गंदु पाणी ज्यां एकठुं थतुं अने आजुबाजु घास, छाण, लाद विगेरेथी भरेली कचरापटीनी गाडीओना कचराना ज्यां ढगला थता तेवी उकरडानी गंदी जग्यामां सूर्यना कीरणोने ज्यारे आववानी तैयारी थई हती तेवी प्रभातना समये एक दिवस धम्मिल पोते जागीने जुए छे तो तेने अति आश्चर्य लाग्युं हतुं.

क्यां मारी फुलनी कोमळ शय्या! क्यां आ गधेडांने आळोटवा योग्य उकरडानी जग्या? क्यां शरीर तथा वस्त्रो उपर छांटवानी उत्तम सुगंधी अने क्यां आ नर्कनी कुपीमांथी नीकळवा समान गटरनुं खाळनुं गंदु पाणी? क्यां चारे बाजु गोठवेला सुगंधी फुलोनो मघमघाट अने क्यां आ सडी गयेलुं घास पाळाथी सडीने नीकळेलो बदबो! पण आ केम थयुं हशे! कोणे कर्युं हशे! शुं हुं मरीने नर्कमां तो नथी उत्पन्न थयो! ना, ना, नर्कमां अने अहीं घणो तफावत देखाय छे. दूर जता आवता माणसो मारा जेवा नारकीना जीवो नथी त्यारे हुं अहीं केम आव्यो! शुं उंघमां तो चालीने नहि आव्यो होउं अथवा मने कोई उपाडीने त्यां नहीं नांखी गयुं होय? पण ते बनेज केम! में कोईनुं बगाडयुं नथी. मारा उपर वेश्या रागवाळीज हती त्यारे मने कोण आम फेंकी दे? शुं मारा कोई दुश्मने तो आवुं अघटित कार्य नहि कराव्युं होय! पण आहा मने याद आवे छे के मारा खातर वसंततिलकाने तेनी माता साथे कजीओ थयानी वात सहेज सहेज मारा काने आवी हती अने ते कजीआनुं कारण पण हवे याद आवे छे के

धन आवतुं बंध थई गयुं एवुं पण काने में सांभळ्युं हतुं ! धन शा माटे बंध थई गयुं हशे ? मारां मातपिता जीवतां होय तो जरुर धन मोकल्या विना रहेज नहि ! शुं तेओ मरण पाम्यां हशे के निर्धन थई गयां हशे ! गमे तेम हो ! पण तेनी तजवीज करवानी मारे शी जरुर छे ? मारे तो मारी वसंततिलकाज जोइए छे अने ते पण मने प्राण करतां वधारे चाहे छे माटे चाल वस्त्र ठीकाठीक करी तेने मळुं अने अमे बे भेगां थयां के त्रीजानी शुं परवा छे ! एम जे वखते चाले छे तेवामां विचार थयो के त्यां गया अने पेसवा नहि दे तो मारी पासे शुं उपाय छे के तेना मकानमां पेसी शकुं ? आहाहा ! ते अकाए मने गई काले बपोरेज अनेक प्रकारे भोळवी मिजलसमां सामिल कर्यो हतो; मिजलसमां पण कोण ! सघळी वेश्याओ ! अने मिजलस पण शानी ! दारु पीवानी मोज ! स्वप्ने पण जेनुं नाम सांभळवुं न गमे ते नजरे देख्यो ! वातुं पण ठीक शोधी काढ्युं. बाकी निर्दोष वसंततिलकाने बेभान करी पोतानुं इच्छित करवानुं ! अरेरे पण हुं निर्भागी केवो के तेणे अनेक प्रशंसाओ दारुनी करी मने ललचाव्यो अने हुं पण ते शंखणीना वचनमां ललचायो ! खरेखर में मातपिताने तज्यां, गुरुओने तज्या, लोकाचारने तज्यो, स्त्रीने तजी त्यारे एवा अधर्म पासे धर्म तो क्यांथी रहे अने ज्यां अधर्म पेठो त्यां दारु बिचारो शुं गणतरीमां छे ! पण तेनी शिक्षा पण थवीज जोइए. जेणे बीजाओने संताप्या तेने संतापनार दुनियामां बीजो शा माटे न होय ! जे गुरुओना प्रतापथी एकेंद्रिय जीवनी पण हिंसा कर-वानुं मन न थतुं ! जे मातापिताओना प्रसादथी देवकुमार जेवो फरतो, जे स्त्रीनी भक्तिथी रात्रदिवस देव माफक सेवा करातो, सारा मित्रोथी सत्कार्य करतो ते धर्ममां आगेवान जेवो हुं ते कुमित्रोनी सोवतथी निध्वंस परिणामथी अनेक प्रकारनी मोजमजामां मातापिता तथा स्त्रीने दुःख देनारो थयो छुं. तेमनुं धन नाश कर्युं छे. सेवा करवाने बदले संताप उपजाव्यो छे; तेनुं लागेलुं पाप हाल उदय अहींज आव्युं देखाय

छे अने तेनी शरुआत थवा मुजब मने अक्काए फेंकी देवडावेलो जणाय छे! पण हुं भूल्यो! मने वधारे पाप तो ज्यारे मातापिताए अति आतुरताथी चाकरोने मोकलीने बोलाव्यो त्यारे में अधमे तेओने चोख्खी ना पाडी हती ते दुःखथी तेओ जीवतां हशे के मरण तोल हालतमां सडतां हशे? माटे मने तेओनो लागेलो श्राप जो पूरो थशे तो मारुं ठेकाणुं क्यांय पण नहि थाय! कदाच निर्दय हठीलो थइने वेश्याना घरमां जइश अने त्यां वधारे अपमान अक्का करशे तो मने बचावनार के सहाय करनार कोण छे! अने कदाच वसंततिलका मददे आवशे तो अंदर लई जईने दारुने बदले भोजन विगेरेमां विष खवडावी देशे तो अकाळमोतथी मरी जईश? माटे ए आशा तो मुकी दे! जो घेर जई मातापितानां दर्शन करी तेमने संतोष आपीश तो पाछी मारी सारी स्थिति तेमना आशीर्वादथी कांइक पण थशे एम कही कोई ओळखी शके नहि तेवा गंदा वेशमां उदास चेहरे वारे वरसे परदेशथी आवेलो होय तेम घणी शेरीओ फरी फरीने पगे चालतो पोताने घेर आव्यो, घेर आगळ तपास करतां पोतानी कंइ पण निशानी न मळवाथी हांफळोफांफळो थइ चारे बाजु निहाळी जोवा लाग्यो त्यां कोइ गंभीर चेहराना वृद्ध माणसने जोइ विनयथी पासे जइ पूछवा लाग्यो के हे काकाजी! अहींआं पूर्वे सुरेंद्र शेठ अने सुभद्रा शेठाणी रहेतां हतां ते क्यां गयां छे! देखातां केम नथी! तथा तेओनी अपार रिद्धि अने देवप्रसाद माफक शोभितुं मंदिर क्यां गयुं.

सुरेंद्रदत्त प्रख्यात शेठ हतो, अने धर्मात्मा होवाथी सौना हृदयमां कोतरायलो हतो तेथी ज्यारे ते मरण पाम्यो हतो त्यारे देशपरदेश सर्वत्र तेना मरणथी कोकोए शोकातुर थइ अनेक रीते धर्म करी तेना आत्माने शांति आपवाने बनता उपायो कर्या हता अने केटलाक दिवस सुधी तेना उत्तम गुणोथी आकर्षायला सज्जनो रात्रदिवस इष्ट देव माफक तेना नामनो जाप करता हता. तेवा धर्मा-

त्माना मरणने पण आ बिचारो जाणतो नथी ? तेथी ते वृद्ध माणसे आश्चर्य पामीने तेने कहेवा मांडयुं के हे वत्स ! तुं दूर देशान्तरथी आवेलो अजाण्यो माणस देखाय छे के आवा जगत् विख्यात शेठना मरणथी पण तुं अजाण्यो छे ! अरेरे केवो धर्मात्मा सुरेंद्रदत्त शेठ ! के जेणे गरीबोना पोषणने माटे अनेक आश्रयस्थान काढेलां हतां. केटला गरीबो तेना लीधे रोटी कमाइ खाता हता. केटलां अनाथ बाळको, वृद्धो, विधवाओ, अपंगो तेनाथी आश्रय पामी रात्रदिवस तेनुं आयुष्य दीर्घ थाओ एवी आशीष आपतां हतां. शुं तेनी नम्रता ! शुं तेनी कोमळता, शुं तेनी सरळता, शुं तेनुं निस्पृहीपणुं, शुं तेनी क्षमा, शुं तेनो शांत चेहरो, जेणे कदापि पण कोइ जीवने संताप्या नथी, कोइनुं पण अहित चाह्युं नथी, राज्यमां मानीतो शेठ छतां पण गरीबोनी साथे केवी मायाळुपणानी वात करी तेमने धीरज आपी तेमनुं दुःख दूर करतो हतो. ते मरतां पोते तो मुओ नथी. यशकीर्त्ति-वडे जीवतोज सौना हृदयमां कोतराइ रहेलो छे ! पण तेना मरणथी सुभद्रा शेठाणी पति साथे पतिना दुःखमां भागीयण थवा झुरी झुरीने मुइ. वेपार धंधो बंध पडवाथी आवक बंध थतां सघळां धर्मादा खातां बंध थवाथी हजारो अनाथो जीववा छतां मरेला जेवा बनी परमेश्वर पासे प्रार्थना करी तेवा दातारनी उत्पन्न थवानी राह जोता बेठा छे अने प्रभुने विज्ञप्ति करे छे के हे प्रभो ! आवा धर्मात्माने मारी अमने निरंतर रीबाता कर्या छे ते करतां तेने अमर करी अमनेज मार्या होत तो वधारे बहेतर हतुं. अरेरे ! तेनो प्रथम धर्ममां लीन थएलो देखातो शत्रुरुप पुत्र क्यांथी उत्पन्न थयो के आवा धर्मात्मा शेठने अकाळमृत्युना कारणरुप थयो !

जे अधम पुत्रे परणीने पत्नीने दगो देई माबापने तरछोडीने तेमनाथी मोकलायला पैसाथी अधम वेश्यामां गृद्ध थएलो कोइ दीवसे पण मातपिताने याद कर्या नहीं. एटलुंज नहि पण जेणे मातापिता

तरफथी तेडवा आवे। ने जवाव दीधो के हुं नीतिना वहेवारनुं उलं-
घन करी युवावस्थामां अर्धांगना (पण्यांगना) ने वीली मुकीने
आववा अशक्त छुं आवा कर्णमां शूळ रोग उत्पन्न थवा माफक के
तपावेलुं सीसुं नांखवा माफक शब्दो काने पडतां मावापने कारीधा
वागवाथी संसारना सर्व सुखने वीसारी वैराग्य पामीने हे पुत्र ! हे
धम्मिल ! हे वहाला ! आव ! आव ! एम करतां करतां मरणदशाने प्राप्त
थयां छे अने तेओना मरणथी घरमां एकली पडली यशोमती पण पतिनी
बेपरवाइथी आशा छोडी जीर्ण थएला भूतना वासा जेवा घरमां रहेवाथी
कंटाळी घर वेचीने पोताना पीयरमां बेठेली परमेश्वरनी भक्ति करे छे
माटे हे विदेशी बंधो ! ए मातपिताने रीबावी रीबावी मारनार अधम
पुत्र जवो पुत्र कोइने हशो नहि. अरे पुत्र तरीके तो शुं पण पाडोशी
तरीके पण हशो नहीं. परमेश्वर तेवा घातकी पुत्रोने दुनियामांथी लइ
अपरिचित स्थळमां राखे के जेमना दर्शनथी पण कोइने अपवित्रता
थाय नहि. आवी रीतें कही ते वृद्ध माणस सुरेंद्र शेठना गुणने हृद-
यमां लावी हैयुं भरावाथी बोर बोर जेवां आंसु पाडता मौन थइ गयो.

पोताना पिता माटे आवी लोकलागणी छे तेवा उत्तम पुरुषना
उत्तम कुळमां तेनुं सर्वस्व नाश करवा माटे कर्मे महाराजाए मने
जोड्यो, अने पोताना मोढे पातानी आवी सत्य निंदा थती जोइ
प्रथम तो धम्मिल धीरज राखी सांभळतो हतो. पण वात पूरी थवाना
अंतमां पेलो वृद्ध माणस पण सुरेंद्रदत्तना मरणथी बोर बोर जेवडां
आंसु पाडतो बोलतो बंध थइ गयो. तेवा धर्मात्मा पितामाताना मर-
णथी हुं महा अधम कृतघ्न थएलो हजु जीवतो रह्यो छुं. अने मारुं
पापी मोढुं लोकोने देखडावी अपवित्र करुं छुं. ते करतां मारे आ
दुनियामांथी दूर थवुं एज सारुं छे. चाल जीव कर हिंमत ! एम कही
वीले मोढे गुपचुप नीकळी गयो ! ! !

प्रकरण १८ मुं.

मृत्युना उपायो पण व्यर्थ.

एक भयंकर झाडपानथी रहित अरण्यमां ज्यां फक्त कंटाळभूमि आवेली हती. आंबा, दाडम, नारंगी विगेरे फळवाळां झाड अने सुगंधी पुष्पोनी लताओने बदले ज्यां त्यां बोरडीनां, बावळनां, थुवेरनां, फाफडीयानां नानां झाडो छुटां छवायां देखातां हतां. सूर्यना असह्य तापथी तथा कुवानां पाणी सुकाई जवाथी कादव कीचडथी भरेला अवावर कुवा, तळावनां खाबोचीयां आवेलां हतां. रस्तामां पाणी अने फळद्रुप झाडनी छायाना अभावने लीधे माणसो तेने रस्तो अति विकट लागवाथी तेओ जता आवता बंध थवाथी त्यां तद्दन शून्य लागतुं हतुं छतां पण त्यां खून करवाने के खून करी तेना मडदाने फेंकवा माटे चोरटाओने दिवसे पण संतावा माटे ते जग्या उपयोगमां लेवाती हती तेथी पडेलां मडदांनो निकाल लाववा माटे गीध कागडा विगेरे पक्षीनो के घोरखोदु विगेरे जंगली शिकारी पशुना दिवसे पण देखाव नजरे पडतो हतो ते अरण्यना वचमांथी हिंमत राखीने धोळे दिवसे पण कोईथी न नीकळाय तेवुं भयंकर त्यां लागतुं हतुं.

जमीनमां मोटा मोटा राफडा करीने रहेलां झेरी साप, अजगर, चंदनघो विगेरे त्यां निर्भयपणे फरतां हतां तेवामां जानवरथी के वाघ वरुथी कांई पण प्राणांथी पोतानो घात थवा माटे एक युवान त्यां त्रीजा पहोर सुधी फरतो हतो पण आश्चर्य ए हतुं के तेने मारी तेनुं पाप पोताना अंगमां लेवाने दरेक अधम पशु पण नाराज हतां. आम पोतानुं मरण पण वांछेलुं न मळवाथी तेणे पोतानी पासे घणा काळथी राखेली नानी तलवार तेजीदार काढीने तेने संबोधी कहेवा लाग्यो के हे मारी व्हाली नानी तलवार! तुं तारा मालिकना गळे घा करवाथी

पाछी हठीश नहिं. कारण के में पापीए मावापने मारीने अत्यंत पाप बांध्युं छे तेनुं प्रायश्चित बीजुं कंईज जगत्मां मने देखातुं नथी अने तेथी मरवाने माटे में अनेक उपाय आज सवारथी ते बपोर सुधी कर्या छे. कुवामां पड्यो तो तुंबडी माफक तरवा लाग्यो जेथी थाकीने उंचा झाड उपरथी पडयो तो फूल शय्यामां सुवा माफक झीलाई गयो! विष प्रयोग करतां पुष्टिकारक थयुं.

गळे डुंपो खातां दोरडानो फांसो तुटी जाय छे माटे हवे एके उपाय न रहेवाथी छेवटनो आ उपाय बाकी रह्यो छे ते अजमावी तारा जेवा निमकहलाल सोबतीथी छूटो पडवा अने दुनियामां मारा पापी चेहराने अदीठ करवा माटेज अणचाळते आत्महत्या करुं छुं. तेना दोषनो तुं जरा पण भागी नथी पण जेम बधे मने दगो दइ जीवतो राख्यो छे. तेम तुं निमकहराम थतो नहि! एम कही अति जुस्साथी उश्केराइ तलवारने पोताना गळा उपर फेरवी पण तेनुं धार्युं मोत आववाने बदले तेनी वारीक धार पण बुठी जणाइ अने घाने बदले फूलनी माळा जेटलो पण गळाने आघात थयो नहि जेथी कंटाळेलो ते युवान चारे बाजु निहाळी निहाळीने जोवा लाग्यो के मारुं मोत लावनार दुनियामां कोइ सचेतन के अचेतन वस्तु विद्यमान छे के नहि! अरेरे में सर्वेनुं शुं बिगाडयुं छे के अचेतन सचेतन वस्तु पण पोतानो स्वभाव मारा प्रत्ये भूली गयां छे. अने मारो अंत आणतां नथी. मारा जेवो दुनियामां निर्भागी कोण छे? के जेने मागेलुं मोत पण मळतुं नथी. खेर! चाल! बीजा छेवटनो उपाय याद आव्यो छे! अग्नि सळगावनार धणीने पण छोडती नथी माटे अंत आणवामां ढील शा माटे करवी जोइए! एम धारी चिता सळगावी तेमां पडयो पण नदीना शीतळ जळ माफक ज्वाळानो डाम लागवाने बदले शीतळता लागवा मांडी जेथी ते हिंमत हारी आकाश सामे जोतो उभो रह्यो हतो. आवा तेना दीनमुखथी अने अकाळे मोत युवावस्थामां

मागता युवानना करुणाजनक देखावथी शीकारी पशुपक्षीओ पण शांत बनी तेना दुःखने दूर थवानी प्रभु पासे प्रार्थना करवा जेवो देखाव करनारां लागतां हतां. कंटाळ झाडो पण पवनथी पोताना कांटाना समूहने आम तेम फेंकतां बंध थइ गयां हतां. ते वखते युवाने मोढेथी बोलवा मांडयुं के मारो एवो दिव्य शक्तिवाळो छुपो शत्रु कोण छे के हुं खुशीथी मरुं छुं. तेने मरवामां पण विघ्नकर्त्ता थाय छे ! हे प्रभो ! शुं मोतना दुःखने पण मेळवी शकवाने अयोग्य छुं ! हे देव ! हे देवी ! जे कोइ होय ते प्रत्यक्ष थइ मने कहो के शा माटे तमे मने पापीने मरवामां पण अटकाव करो छो !

आवी तेनी अत्यंत प्रार्थनाथी कहो के तेना कोमळ अंतःकरणथी कहो के तेना पूर्वे करेला पापोना पश्चातापना कारणे कोईए पण तेने अद्रश्य आकाश वाणी संभळावी के हे युवान् ! "मृत्यु साहस मां कर !" आ शब्दो सांभळतां तेने आश्चर्य साथे धैर्यता पण आवी तेथी शांत थई विचारवा लाग्यो के नजरे तो कंई देखातुं नथी त्यारे आ बोलनार कोण हशे ? आहा ! पण देवी देवतानी ते पण शक्ति होय छे ! कदाच मारी हितस्वीनी देवीए मारी दया लावी मारुं भविष्यमां भलुं थवानुं जोई मने मरतां पण तेणे विघ्न नांखी बचाव्यो होय तो शुं आश्चर्य छे ! अने ते मने जाहेर न देखाय तो पण शुं बगडयुं छे ! माटे मरवामां शुं सार छे ? जीवतो नर फरीने घरबार क्यां वसावी नथी शकतो ? मरी जईश तो कुळनी अपकीर्त्ति मारे माथे कायमज रहेशे ? अने जीवतो रही सत्कार्य करीश तो वडीलोनी आबरुमां विशेष वधारो करनारो पण थईश ? चडती पडतीना दिन सौने आवे छ ! झाडनी छाया पण बदलाती रहे छे तो मारो पण सारो दिवस भविष्यमां क्यां नहि आवे ! माटे अहींआं हवे वधारे वार रहेवामां पण सार नथी एम कही नीकळी गयो !

पेलो युवान् ते आपणो धम्मिल हतो अने जंगलमां मरवा माटे पण तेज गयो हतो. पण मोत न आववाथी अने देवीना वचनथी पाछो फरेलो हतो ते एक फळद्रुप गुलझार वनमां उतावळथी चाल्यो आवतो हतो कारणके प्रथम जे मोतने लाववा मोतना मोढामां निर्भय पण शिकारी हिंसक पशुओना कवजामां गयो हतो. ते हवे मोतथी डरतो रखेने तेओ मारी वांसे न पडे माटे झडपथी चालतो लोकोथी वहेवारमां लेवाता मार्गमां आवी पहोंची थाकेला अंगने तथा दुःखथी दमायेला चित्तने विश्रांति आपवाने उलटभेर शीतळ सुगंधी पवनथी झुलता फळोना झुमखाथी शोभितां झाडोनी शीतळ छायामां वेसवाने इच्छतो हतो. वनमां पेसतां झडप कमी करी अनुकूळ वेठकवाळुं ठंडी छांयतुं झाड जोई त्यां स्थिर थई चारे वाजु वननी सुंदरता जोई मगजने शांत करवा लाग्यो. आ वखते पूर्वनी दशा विसराई जवा लागी हती आशाना तुरंगो समुद्रना मोजां माफक तेना चित्तमां चोतरफ व्यापी रह्या हता पण आशाने आलंबनरूप कोई महान् पुरुषना आश्रयनी पण जरूर होवाथी तेने शोधवा आतुर हतो.

प्रकरण १९ मुं.

कुलीन वसंततिलकानो सुद्रढ प्रेम-विरह संकट.

जेम अहीं धम्मिल महान् पुरुषनो आश्रय शोधतो बेठो हतो तेम तेनी वहाली वसंततिलका वेश्यानी पण शुं स्थिति थई हती ते पण जोवुं जोइए!

जे सवारमां धम्मिल उकरडाथी पोताने घेर गयो हतो तेज प्रभातमां दारुनो निशो उतरतां वसंततिलका जागी अने हमेशनी माफक पोते धम्मिलनी शय्यामां तेने उठाडी तेने स्नानादि करावा माटे ज्यारे तेना सुवाना ओरडामां दाखल थाय छे त्यां शय्या सुनी पडेली जोई धम्मिलने न देखवाथी बेबाकळी बनेली वसंततिलका आश्चर्य पामी तेनी दासीने पूछवा लागी पण कोईए संतोषकारक खुलासो न आपवाथी अक्काने पूछयुं पण ते तो सामी गळे पडवा लागी के ते अधमनी खबर मने शा माटे पूछे छे! शुं ते दरेक वात मने पूछीने करतो हतो के हुं तेनी खबर राखवा बेसुं! वळी तेनामां शुं माल हतो के तेना माटे आवी शोकातुर बनी बेठी छे! अने ते निर्धन निर्भागी जतो रहेवाथी तारुं शुं बगडी गयुं छे! कमळ सरखां नेत्रवाळीने तेने भेटवाने सुगंधीने वांच्छनारा भमरानी माफक क्यां लक्ष्मीवान रुपाळा गुणवान श्रीमंत पुत्रो तैयार नथी!

आवां कटाक्षनां वचनोथी वसंततिलकाए विचारी लीधुं के आ अधम अक्का, रे! मारी देखीती माता छतां पूर्व भवनी वैरिणीए मारा पतिने क्यांय पण बेभान करीने फेंकावी दीधेलो देखाय छे के तेनी घात करावी हशे? अने गई काले उत्सव करवानुं तथा सौने दारु पावानुं पण ते दुष्टाए ते माटेज कर्युं हशे एम वारंवार विचारी ते अक्काने तिरस्कार साथे धमकाववा लागी के हे वहाल बतावनारी माता

रुपे वेरिणी शत्रु! तें मारा प्राणपतिने शामाटे माराथी दूर करी तेनुं तथा मारुं हित सर्वथा नाश करी दीधुं? ते धम्मिले तने आपवामां शुं बाकी राख्युं हतुं! तारा घरमां ठाम ठाम सुवर्णना ढगला करनार अने आवी आबाद स्थितिमां लावनार अनेक प्रकारनी उत्तम वस्तुओथी मने, तने तथा आखा घरने शोभावनार एवो कल्पवृक्ष समान फळदायी धम्मिल मारा हैयानो हार तें शा माटे अने क्यां मोकळावी दीधो! हे साप तुं पण गर्व मूकी दे, अग्नि तुं पण मान मूकी दे, कारण के तमे तो दूध पानार के मध के घी होमनारने वाळो छो पण आ मारी अक्काए तो सर्वस्व अर्पण करनारनो पण अंत आणी दुष्टतामां तमाराथी अधिक दरज्जे चढी छे! क्यां ते बुद्धिनी चातुर्यताना विलासना वाक्योना दिवसो अने क्यां आ मूर्ख अक्काना दुर्वचन सांभळवाना दिवसो, क्यां ते गुणना सागर धम्मिलनो समागम क्यां. आ घरना मूर्खना सरदारो एवा नोकरोनो समागम! पण हजु आ पापिणी अक्का मने संभळावे छे के! धम्मिल जेवा निर्धन तुं कहे तो गलीए गलीए भटकनारा सेंकडो लावी आपुं! तेथी मने एम लागे छे के मने बीजा कोई श्रीमंत साथे संबंध जोडवा अने धन प्राप्त कराववा ते उमेद धरावे छे! पण ते फोकट फांफां मारे छे! एक श्रीमंत गुणवान् युवानने सर्व प्रकारे पायमाल करी तेना कुटुंबनुं निकंदन करावी तेने गमे त्यां फेंकावी हुं अहीं सुखथी बेठेली छुं. अरे मारा प्राणो तमे मारा अंगथी शामाटे विमुख थता नथी! में पूर्वे महा पाप करी आ अधम कुळनी निर्दय अक्काना कुखमां अवतार लेई गुणवानने पण निर्गुण बनावी, धर्मीने अधर्मी बनावी, तेना धनने, आबरुने, सत्यने नाश करनारी थवाथी मने केटलुं पाप आ भवमां लाग्युं छे! हे प्रभो! हुं ते पापोथी केवी रीते मुक्त थईश! मारुं भविष्यमां क्यां गमन थशे! अने हजु पण धनना लोभमां पडी जो बीजाने फसावीश तो केवुं भयंकर पाप बंधाशे!

भले ते परणेलो हो के पोतानी करी माननारो होय! पण मारे तो ते परणेला पति करतां अधिक माननीय, वंदनीय अने चाहावा योग्य छे. जो के ते दुनियामां जीवता छे के मरी गया छे के मरणतोल हालतमां छे पण ते जाण्या विना हुं तेने सहाय केवी रीते करुं? तेने केवी रीते मळुं! तेनी क्यां शोध करुं! क्यां जइने पूछुं! पूछुं तो कोण पत्तो आपशे! मारा रुपथी कोई वधारे संतापनार तथा शीयळ भंग करनार कोई पापी मळी जशे तो मारा पतिव्रतना भंगने दूषण लागशे तेथी अहीं रहुं तो अकाथी अने बहार जाउं तो बीजाथी मारा शीळने दूषण लागवानो संभव छे! तेथी ते शीळना रक्षण माटे तथा पतिना दुःखमां अहीं रहीने पण भागीयण थवा माटे आजथी मांडीने ते पति हैयाना हार प्राप्त न थाय त्यां सुधी मारे दुनियाना सघळा स्वादो तजी देवा जोइए! तेथी पान खावुं, आभूषणथी अलंकृत थवुं, वेणी बंध बांधवो, के शरीरने शोभाववुं ते सघळुं त्याग करुं छुं. अन्य पुरुषनुं कामद्रष्टिथी मोढुं जोवुं पण बंध करुं छुं. भले जीवते मळो के मुआ पछी मळो पण तेज मारा प्राणोना मालिक छो, स्वप्नमां पण अन्यनो संग न थाओ! एम वेश्या छतां पण परणेली माफक सतिव्रत पाळवा लागी.

प्रकरण २० मुं.

मुनिवर्यनो मेलाप-उपदेश प्रसंगे गुणवर्मानुं दृष्टांत.

द्राक्षोना मांडवा द्राक्षोथी देखवा योग्य थइ रह्या हता. केळो केळांना समुदायथी झुकी रही हती. पक्षीओ कलोल करी रह्यां हतां. मधुकरो झंकारव करी रह्या हता, युवानो आरामगृहोमां आराम लेता हता, एम सघळां सुखी वनने विषे देखावा छतां पण आपणो धम्मिल हजु निराश चहेरे झाड तळे वेसीने अनेक तरंगो करी चोतरफ निहाळतो हतो. तेवामां तेना प्रबळ पुण्योदयथी रत्नोने पेदा करवामां रोहणाचळ जेवा अने गुणोना सागर आभवपरभवनुं दुःख दारिद्रने दूर करनार शांत मुद्रावाळा दर्शनथी पण व्याधिनो विनाश करनार सर्व विद्याना पारंगामी अने धैर्य तथा धर्मना स्थानरुप अने कुकर्मनो नाश करनारा एवा एक मुनिराज जेओ तपश्यावडे कृश छे तोपण जेना मोढानो चेहरो तथा ललाट मध्यान्हना सूर्य माफक अतिशे तेजस्वी हतो तेमने अशोकवृक्ष तळे ध्यान करता उभेलाने दूरथी जोया. जे समतावाळा छतां पर उपकार करवामां आतुर हता, पोते वनमां रहीने पण सर्वे प्राणीओनुं अवन (रक्षण) करता हता.

एकांत शिवरमणीमां रक्त छतां पण अनेकांत वीतरागना मार्गने प्रतिवोध करवामां समर्थ हता. पोते अकिंचन छतां पण अकिंचन (दरिद्री) ने इंद्रनी रिद्धि आपवा समर्थ हता. पोते वीजा उपर धर्मस्नेह राखवा छतां पण पोते रमणीक अरमणीक सर्व वस्तु चराचर उपर निर्मोही गणाता कर्मनुं विवरण करवा छतां पण कर्मना समूहथी तेओ दीनपरदीन छूटा थता हता. आवा अलौकिक परमार्थी पुरुषनुं सेवन करवुं ते सर्वे सुखोने आपवामां सुखनी खाण समान हतुं ! तेमनुं सेवन तो दूर रहो पण वचन सांभळवुं ते पण सर्वे व्याधिने

शांत करनारुं हतुं. कदी वचन न संभळाय अने दूरथी दर्शन थाय तो पण दारिद्र तो दूरज भागी जाय तेम हतुं दर्शन तो दूर रहो पण कदाच तेमनुं नाम पण हृदयमां याद आवे तो हृदयना मेलने काढी नांखवा ते नाम पण समर्थ हतुं ! तेथी ते साधुने दूरथी जोवाथीज तेना मननी चिंताओ मनमांज लीन थवा मांडी. चित्तमां चाहना, अंगमां शक्ति, जीभमां वाचळता अने शीरमां नमनशक्ति आववाथी त्यांथी उठी तेमनी पासे गयो.

पूर्वना साधुने वंदनना संस्कारो हृदयमां स्फुरायमान थवा लाग्या तेमने प्रदक्षिणा करी मस्तकमां अंजली लगावी शीरने साधुजीना चरणमां मूकी मस्तकेन वंदामि एम यथायोग्य वंदन करता धम्मिलने ते मुनिवरे धर्म लाभ एवी मेघनी गर्जनारुप वाणीवडे आशीष आपी. उपदेशने योग्य धारी उपदेश देवा मांड्यो ! सर्वे जनोने श्रेष्ठ पद अ-पावनारी संपदाओ प्राप्त थवी मनुष्यने सुलभ छे. मनोहर लावण्यथी झळकी रहेली कांतिवाळी कांताओ प्राप्त थवी सुगम छे, तेम हाथी घोडा रथ अने राज्यनी साहबी मळवी पण कोइ वखत सुलभ थाय छे पण बुद्धिवानोनो वहालो जे अमूल्य धर्म ते महा पुण्योदयथी कोइ वीरलानेज प्राप्त थाय छे ! ते धर्म रत्नोमां चिंतामणी सरखो अने वनोना वृक्षोने प्रफुल्लित करनार जेम मेघ अने वसंतऋतु छे तेम सर्वे सुखोने आपनार धर्म अने धर्म आराधननी क्रिया छे जो ते विधिपूर्वक समजीने क्रिया करवावडे धर्म आराध्यो होय तो सर्वे भयोथी माण-सने निर्भय बनावे छे अने आ लोक परलोकमां वांछित फळ आपे छे! पण धर्म आराधन करतां इंद्रियोना विषयो धन लेवा जतां जेम व्यंतर के नाग विघ्न करे छे तेम धर्ममां विघ्न करनारा तेओ थाय छे तेथी करीने केटलाक व्रत लेता नथी तेथी मोहमां मुझायेला जीवो अना-चार सेवीने दुर्गतिमां जाय छे अने केटलाक किंचित् हिंमत राखी व्रत थोडां घणां ले छे तो ज्ञानदर्शन चारित्ररुपी रत्नोने लुंटवा ते

इंद्रियोना विषयरुपी लुंटाराओ निरंतर आडा आवे छे माटे जैन धर्ममां कहेला विधिथी एटले निश्चय वहेवारने उलंघीने जेओ प्रवर्तन करे छे तेओ फळीभूत थता नथी तथा विषयोनेज जेओ श्रेष्ट गणी तेने लेवा प्रयत्न करे छे ते विचारा चिंतामणी रत्नना भ्रमे काचना टुकडाने ग्रहण करी दुःखी थाय छे! कोयलाना भूकावडे शरीरनी शोभा करवी के भालानी अणीवडे आंखनी खणज खणवी तेवी इंद्रियोना विषयवडे साची मझाह लेवा जेवी छे माटे प्रथम मधुरता अने पछवाडे प्राण हरनार हळाहळ विषसमान जे इंद्रियोना विषयो तेमां कदी पण लल-चावुं नहि. माटे दुर्जनना संग माफक ते विषयोना संगथी डरीने तेनाथी दूर रहेतां दुर्गतिनो रस्तो दूरज रहे छे अने सुखथी गुणवर्मा माफक सद्‌गति मेळवे छे!

गुणरुपी अलौकिक रत्नोथी अने हीरा माणेक पानां विगेरे लौकिक रत्नोथी अलंकृत थएला माणसोथी देदिप्यमान थएला कुरु देशमां हस्तिनापुर नामनुं नगर देवोना अमरापुर माफक शोभी रहेल छे, त्यां दृढरथ राजा अने चंद्रानना नामनी पटराणीथी अद्‌भुत विक्रमवाळो गुणवर्मा नामनो कुमार सिंहस्वप्न सूचवीने उत्पन्न थएलो होवाथी वाळपणामां पण शत्रुओने कंपारो उपजावतो हतो. तेनी कांति सूर्यना जेवी प्रतापवाळी होवा छतां पण सरळ पुरुषोने चंद्रमा सरखी शीतळ लागती हती. सघळा गुणोथी ते भरेल होवाथी लोकने तेना पूर्ण रुपथी तेने निहाळी जोतां दृष्टि तेना रुपमां लीन थती अने तेओनुं हृदय तेना गुणोमां रक्त थवाथी तेनो सहवास घडीभर पण छोडवो तेओने गमतो नहोतो. निशाळे उपाध्याय पासे भणतां थोडा काळमां सघळी विद्याओने स्थिरताथी रहेवानुं ते स्थान थइ पडयो हतो तेने तेना जेवो गुणनो सागर सागर नामनो मंत्रि पुत्र निशाळमां भणतां सोवती मळवाथी बंनेने एक बीजा उपर अतिशे प्रेम बंधाइ गयो हतो अने एक बीजाने भणवामां मददगार थइ पड्या हता.

एक दिवस ज्यारे ते कुमार सर्वे विद्याओ भणीने यौवावस्था पामीने पोताना पिता पासे राजसभामां वेसीने पोतानी निपुण बुद्धिथी सभासदोनुं मन रंजित करतो हतो तेवा समये तेनो पिता तेना माटे सरखा गुणवाळी योग्य कन्या शोधवानी तजवीजमां हतो. ते समयेज सीपाईए आवीने सूचना करी के श्रीपूरनगरना श्रीषेणराजानो मंत्रि आपना पासे आववानी ईच्छा धरावतो दरवाजा आगळ उभो छे. राजाए तेने कह्युं के शीघ्र लाव; त्यारे ते मंत्रिए सभामां आवी राजाने नमस्कार करी अरसपरस कुशळता पूछी राजाए आपेला आसन उपर बेठो, त्यारे पोतानुं आववानुं कारण राजाए पूछवाथी मंत्रिए कह्युं केः अमारा स्वामिने कनकवती नामनी कनकसदृशी कांतिवाळी अने कळाओना समूहने विलास करवाना स्थानरुप बनेली अने शीळना भूषणे शोभिती एवी यौवावस्थामां आवेली पुत्री छे, एक समये ज्यारे ते पिताने नमस्कार करवा आवेली त्यारे तेना शरीरना अंगोपांग पूर्णपणे निहाळतां तेनी परणवा माटे थएली योग्य उमर चित्तमां चिंतववा लाग्यो केः आतो परणवा योग्य थई पण एना जेवो कळावान् पति तेना माटे क्यां शोधवा जवो. आम चिंतामां पडेला राजाने मंत्रिए कारण पूछतां तेणे यथास्थित कही बताव्युं. त्यारे मंत्रिओए धीरज आपी के हे प्रभो! तमे चिंता शा माटे करो छो? ज्यारे प्रबळ पुण्यथी तेणे आवुं रुप अने गुण प्राप्त कर्या छे, त्यारे तेना माटे पति पण ते प्रबळ पुण्ये कां नहि उपजाव्यो होय? छतां पण अमुक वरने आपो तेवुं वचन काढवाने पण अमो अशक्य छीए; कारण के योग्यने वदले कदाच ते अयोग्य नीकळे तो अमोए अत्यार सुधी यशकीर्ति मेळवीने वाळने सफेद कर्या छे तेने कलंकरुप काळो डाघ शामाटे लगाडीए! माटे तेना सारु स्वयंवर मंडप रचावो के त्यां आवेला उत्तम पुरुषोमांथी एकाद नररत्नने ते कन्यानुं पुण्यज शोधीने तेने आपशे. राजाए पण तेमनुं वचन मान्य कर्युं कारण के राजानां चर्मचक्षु तो अंगनी शोभा-

रुप छे वाकी खरा चक्षु तो देखवा माटे मंत्रीओज चक्षु तरीकेज काम लागे छे!!!

ज्यारे राजाने ते वात योग्य लागी त्यारे तेणे सघळी तजवीज करवा दरेक कार्यने योग्य तेना अधिकारीओ नीमी देवप्रसाद जेवो रंगमंडप स्वयंवर माटे तैयार कराव्यो के जेना मथाळे फरकती ध्वजाओथी, दूरथी चालीने आवेला माणसनो थाक क्षणवारमां क्षय पामी जाय छे. आजुबाजु लगावेली दीपमाळनी दीवालो रत्ननी श्रेणी माफक रात्रे पण दिवस जेवो प्रकाश करी घणे दूर सुधीनुं अंधारुं दूर करे छे. नाचनारी वारांगनाओना अद्भूत नाचथी खेंचाई आवेला युवानोनी दृष्टि त्यां एकदम स्थिर थई जवाथी रुपमां कांतिमां देव सरखा तेओ होवाथी देवकुमारोज जाणे त्यां क्रीडा करवा आकाशमांथी उतरी आव्या होय तेवा देखाता हता. पण विचक्षण माणसोज तेओने जमीन उपर उभेला तथा ताजी फुलनी पहेरेली माळाने करमाती देखीने परिक्षा करीने मनुष्य कुमार तरीके ओळखता हता. तखताओ जडेला होवाथी अंदर एक दीवामांथी अनेक दीवाओ देखाता हता अने स्फाटिक रत्नथी जमीन जडी लीधेली होवाथी दूरथी सरोवरना पाणीनी सपाटी माफक शोभती हती.

स्तंभोमां करेली चित्र रचनाथी तथा उंचे बांधेला चंद्रवाना रंगबेरंगी जरीना चकचकीत चित्रोथी जमीन उपर विना चित्र चित्ररचना आवेहुब देखाती हती यथायोग्यस्थाने सर्वे राजाओ तथा राजपुत्रोथी बेसी शकाय माटे बनावेली श्रेणी उंचपदे चडवाने निश्रेणीरुप लागती हती. अंदर जडेलां रत्नोथी सूर्य, चंद्र, तारानो संपुर्ण देखाव दिवसे तथा रात्रे लागतो हतो. शहेरना तथा बहारना सुवर्णकार, जडीआ, लोहार, सुतार विगेरे सर्वेने एज कामेमां रोकी दीधाथी पोतपोताना हुन्नरनी कळा परस्पर श्रेष्ट बताववा जनां ते स्थान परीक्षास्थान जेवुं थई पडयुं हतुं. एम केटलाक दिवस सुधी रात्र दिवस प्रयास करीने राजाए

मंडप तैयार कराव्यो छे तेनी साथेज सर्वे नामांकित राजाओने आमंत्रण आपवा माटे माणसो मोकलवामां आव्या छे, अने आपश्रीने बोलाववा मने मोकल्यो छे, आप त्यां पधारी आपना चरणकमळवडे श्रीनगरनी भूमिने पवित्र करो ! आटलुं प्रधाने कह्याथी वृद्ध राजा विचारवा लाग्यो के मारी वय जोतां अने शरीर उपर आवेला जमनादुत समान पळी जोतां अंतकाळे पण आदरेलो धर्म स्वर्गनुं स्थान तथा शिवपद आपनारो छे तेने सम्यक् प्रकारे सेवीने मळेला मनुष्य जन्मनो ल्हावो लेवा रुप मारे कार्य करवानुं बाकी रह्युं छे तेमांज हवे लीन थवुं जोइए छे ! पण पाणी ग्रहण करवुं के पाणी ग्रहणना मंडपमां जई बेसवुं ते कोइ पण रीते योग्य नथी, पण ते सुंदरी तो युवान् गुणवर्माने योग्य छे तेवो चोक्स विचार करीने आवेला प्रधानने संतोष आपीने तेनी साथे शुभ मुहुर्त्ते पोताना पुत्रने योग्य माणसो सहित मोकल्यो. ज्यारे थोडा वखतमां एक सरखा प्रयाणथी तेओ श्रीपुर नगरनी सरहदमां आव्या त्यारे श्रीषेण राजाए प्रथमथीज सर्वे राजाओने योग्य सन्मान आपवा माणसोनी तजवीज कर्या छतां पण गुणवर्माना गुणोत्करथी आकर्षायलो राजा जाते सामे आवीने तेने योग्यस्थाने उतारो आप्यो. आम एक एक राजानो प्रवेश महोत्सवपूर्वक थतो होवाथी रात्रदिवस वाजींत्रनो अने गायनोनो ल्हावो त्यांना शहेरीओने जोईए ते करतां पण अधिक मळतो हतो; छतां पण तेमां अत्यंत मधुरता होवाथी देवोना वैक्रिय शरीर माफक उदारीक शरीरे पण तेओ रसमां लीन थयेला थाकने जाणता नहोता ! ! !

प्रकरण २१ मुं.

द्रष्टांत चालु–ब्रह्मचर्यनी शरतथी गुप्त रीते पति पसंदगी.

लग्ननो दिवस नजीक आवतां कन्याए एक रात्रे विचार कर्यो के मारा नरसानी परीक्षा करवाने असमर्थ एवा, राजाए मारा भला माटे सारो वर शोधी काढवा आटलो मोटो प्रयास तन, मन, धन, खरचीने कर्यो छे अने ते छतां पण जो हुं योग्य वरने न पामुं तो मारो जन्मारो रद थाय, अने पितानी लीधेली महेनत व्यर्थ जाय. पण जे पिता जाहेर रीते सौने मळी तेमना दरेक कार्यथी वाकेफ थवा तेनी पासे सघळां साधन छतां पण जे पुरुषनी परीक्षा करीने योग्य वर शोधवा पोताने अशक्य मानी मने सोंपे छे, त्यारे हुं निरंतर घरना खुणामां पडी रहेली अपरिचित राजाओना गुणोने के दोषोने केवी रीते शोधी काढीने योग्य पुरुष पसंद करीश ? कारणके मने परणवानी इच्छा राखनारा राजाओ तथा राजकुमारो मल्लो जेम विजयलक्ष्मीने वांच्छी अनेक प्रकारनी चालुयता बतावी युद्धमां वीर (लडवैया) तरीके दीपी उठे छे तेम तेओए अनेक प्रकारनां वस्त्राभूषण पहेरी ठाठमाठथी सिंहासनोनी श्रेणीने स्वयंवरमां शोभावता रहेशे, तेम पोतानी वाक्‌चातुरी, हुन्नरकळा, वीरत्वना पोताना भाट चारणो बीरुदावली बोलावता रहेशे त्यारे हुं त्यां सुगुणी के दुर्गुणीने क्षणक्षणवारनी परीक्षामां केवी रीते पसंद करीश. माटे वहेतर छे के तेओना निरंतरना गुणदोषोने तपासवा आजे हमणांज एकांतमां बेठेलाने हुं जोई लडं तो वधारे सारु कारणके बहार ठाठ बतावनारा एकांतमां पोतानी हमेशनी आदत दूर करी शकता नथी ! एम विचारी पुरुष वेश धारण करी एक वृद्ध स्त्रीने पण वेश बदलावीने साथे लइने राजाओना अभ्यंतर गुणदोष तपासवा नीकळ्या. कारणके माणसनी

उमर देश, रुप, विगेरेनी परीक्षा करवी सुगम छे पण समुद्रना तळीआ माफक तेना अंदरना गुणदोषो तपासवा अति दुर्लभ छे!!!

जुदा जुदा उतारामां ज्यारे तेओ भ्रमण करे छे त्यारे केटलाक राजाओनी विचित्र वर्त्तणुंक तेओना जोवामां आवी तेथी वृद्धाने कुमारी एकांतमां कहेवा लागी के आ राजा पोतानी अल्पकळा चातुर्यथी पण अहंकारमां आवी दारुना नीशामां आवेलानी माफक जेम तेम बोलवामां पाछी पानी करतो नथी! आ बीजो राजा तो साप जेवो क्रोधी रहीने किंचित् गुनाह करेलो नोकर वारंवार माफी मागवा छतां पण तेना उपर स्नेह दृष्टिथी जोई शकतो नथी! आ त्रीजो राजातो माणसो साथे केवा प्रकारे बोलवुं ते पण गामडाना गमार माफक जाणतो नथी!

एम कोईमां कांई अने कोईमां कांई दोष जोती गुण विनाना अनेक जीवोने नीरखीने निराश बनेली कुमारी पोताना दुर्भाग्यने दोष आपती अनुक्रमे फरती फरती गुणवर्मा कुमारना उतारे आवी त्यां राजकुमारने नजरे निहाळतांज तेनो थाक तथा चिंता दूर थई गयां. विचारवा लागी के शुं तेनुं रुप, शुं तेनी यौवनवस्था, शुं तेनी बोलवानी पद्धति, शुं माणसोनुं मन संतोष करवानी ढब, शुं कुदरते बधा गुणोने एकत्र करीनेज आ नररत्नने दुनियामां उत्पन्न कर्यो हशे? के मारा पुण्यना उदयथी पृथ्वी उपरना सघळा सद्गुणो खेंचाई आवीने तेना शरीरमां स्थिरताथी रह्या हशे! तेनी परीक्षा करवाने कोण समर्थ छे एज मारो थाओ अने तेने परणीनेज हुं मारो जन्मारो सफळ करी शकीश! एम विचारती ए पोतानुं चित्त त्यांज तेने अर्पण करी कायाथी पोताना महेलमां आवीने वृद्धा (धात्रमाता)ने हार तथा संदेशो आपीने गुणवर्माकुमार पासे मोकली कुमारे पण ईशारतवडे माणसोने दूर करी वृद्ध स्त्रीनो आदरसत्कार करी आगमननुं कारण पूछ्युं?

हे नरवर ! मारी कनकवती पुत्रीए तारा उत्तम गुणोनी अभ्यंतर परीक्षा करीने तने वर योग्य जाणीने वरमाळ आरोपवाना चिन्हरुप आहारने अर्पण करे छे अने स्वयंवर मंडपमां पण तनेज वरमाळ आरोपण करशे पण ते पहेलां तेणे एक विज्ञप्ति जे करी छे ते तो स्वीकारवी पडशे ! कुमारे आतुरताथी जाणवा मागतां वृद्धाए कह्युं के— " हे स्वामिन् हुं आपने परण्या पछी केटलाक दिवस सुधी ब्रह्मचर्य पाळीश तो पण मारा उपर किंचित् मात्र पण मारा उपर मंद स्नेह-वाळा थवुं नहि. " जो के अत्यंत स्नेह, अने पूर्ण यौवावस्था प्राप्त थया छतां पण आम शा माटे करवुं ? ए जाणवानी आपने आकांक्षा थशे तो पण ते कहेवाने अत्यारे हुं असमर्थ छुं पण समय आवे तमे तमारी मेळेज जाणी लेशो !

आटली वात धावमाताए कहेतां तेणे ते वात स्वीकार्याथी निर्मळ झरणना पाणीनी कांतिवाळो मुक्ताफळनो हार अर्पण कर्यो अने कुमारे कह्युं के प्राणथी वहाली प्रियानुं वचन हुं कदी पण लोपीश नहि ! आम संपूर्ण खात्री थवाथी संतोष पामेली धावमाता कुमारी पासे आवी पहोंची गुणवर्मा कुमारे पण अनायासे आवी मळेला अपूर्व लाभथी हृदयमां संतोष मान्यो के पिताए मोकलवानो तथा मारे आववानो जे उद्यम कराव्यो तथा श्रम लेवायो ते अत्यारे सफळ थवानां चिन्हो देखाई चूक्यां छे ! अने कदाच कोइ देवदेवादिनी छूपी मानता के प्रतिज्ञानी बंधायली ते ब्रह्मचर्य थोडा दिवस पाळशे तो पण ते दिवसो क्षणवार वीतवा माफक वीती जतां गाढ स्नेहे बंधायलां बंने परीक्षा करीने परणेलां अमे एक बीजा साथे अंतर दूर करी आखी जींदगी आनंदथी गुजारी शकीशुं !

प्रकरण २२ मुं.

द्रष्टांत चालु कनकवतीनुं लग्न.

आ बन्नेनी आवी रीते छूपी रीते गोठवण थया छतां पण सघळा राजाओ तथा राजकुमारो पोताने तेवो लाभ मळशे, तेवी उमेदमां बाकीना दिवसो गुजारी लग्नना दिवस पहेलां छेल्ली रात्रिए पोताना नोकरो मारफते दरेक राजाओने अमुक वखते स्वंयवर मंडपमां आववानुं आमंत्रण करेलुं होवाथी अमूल्य वस्त्राभूषण अलंकृत थएला तेओ वखतसर आवी पहोंच्या. चारे दिशाना दरवाजे पोतपोतानी योग्यता प्रमाणे हाजर राखेला नोकरोए नामांकित आसन, बतावतां सर्वे राजाओ पोतपोताना स्थळे विराजेला देवकुमारो माफक शोभता हता! पण ज्यारे अनुक्रमथी सौ पोतपोताने स्थानके बेठा, त्यारे गुणवर्माकुमार पण पोताने आसने बेठो पण प्रथम जे राजाओ सूर्य माफक आडंबरथी तथा तेजस्वी चहेराथी प्रकाशता हता, ते सघळा गुणवर्माकुमारनी प्रभा तेमना उपर पडतां तेमने विशेष तेज मळवाने बदले सूर्य उगतां तारा झांखा पडी निस्तेज थाय तेम सघळा झांखा पडी गया, अने अंतरमां शोचवा लाग्या के: आपणे परणवानी आशा राखवी ते निरर्थक छे! छतां पण आवा अमूल्य नररत्नने जोईनेज तेना दर्शनथी आपणो प्रयास सफळ थयो छे तेवुं तेओ मनमां मानवा लाग्या! थोडीवार पछी कुमारी शणगार करीने ज्यारे पालखीमां बेसीने वरमाळ सखी पासे उपडावी वाजींत्र वाजते तथा गीतो गवाती आवी त्यारे सर्वे राजाओ तेने जोवा आतुर थई गया; अने ज्यारे ते नीचे उतरी एक एक राजा पासे अनुक्रमे आववा लागी त्यारे तो तेओनी द्रष्टि तेना तरफज आकर्षाई रहेती हती, अने विचारता हता के आते अप्सरा छे के नागकुमारी छे के सरस्वती छे के साक्षात्

रंभाज के रतिलोकने आकर्षण करवा आवी छे! तेने जोईनेज आपणी आंखो मळेली सफळ मानीए छीए!!!

वृद्ध प्रतिहारिणी जे घणाखरा राजाओना चरित्रथी वाकेफ हती, ते मधुर स्वरे कुमारीने कहेवा लागी, हे वत्से! तारा उत्तम गुणोथी आकर्षाइने आवेला सघळा राजाओ तने मेळववा चाहे छे. माटे एक एक राजाना चरित्रने सांभळीने तेना गुणोथी जाणीती थईने एक नररत्नने शोधी ले.

जो आ माळवानो महाशाळ नामनो बळवान महाराज बेठेल छे, जे शत्रुरुप झाडोने विषे दावानळ समान छे, अने सेवा करनारा उपर कल्पवृक्ष माफक वांछित दान आपनार छे. माटे जेम पोतानी वृद्धि, सुंदरता तथा प्रफुल्लितपणुं मेळववा जेम वेल वृक्षने वींटी वळे छे तेम तारा कल्याणने माटे आ महीपतिने वरमाळा आरोपण कर त्यारे कन्याए धीमेथी कह्युं के जो ए माळवानो महाराज छे तो सौनी आगळ धुरी (बेल) थइने पहेलो केम बेठो छे! जेथी आगळ चालीने प्रतिहारिणी कहेवा लागी हे कन्ये! जो आ शत्रुरुप बकराना टोळामां सिंह समान गाजी रहेल सिंह नरेशने परणीने तेनी राजधानी चंपाने अंगदेशना अंग माफक छे तेने अलंकृत कर.

कुमारीए कह्युं के सिंह साथे सिंहण शोभे, पण हुं तो बळ (सत्व) विनानी अबळा छुं, तेथी अयोग्य जोडानो संबंध क्यां सुधी टके? पछी मगधदेशना राजग्रही नगरीना महा बळराजने उद्देशीने कहे छे के हे बाळे! जो आ (समूह) तो जो के जेना यशने गावाने भाट चारणो रात्र दिवस मुखरी बनीने गायांज करे छे अने जे राजाए पोतानी लक्ष्मीने असार जाणीने प्रजानां ग्रहो संपत्तिवडे राजग्रह (राजाना महेल) जेवां करी मूक्यां छे तेवा अतुल्य संपदाना स्वामिने हृदयमां धारण कर. कन्याए कह्युं के तेवा गुणवाळो तो मारो पिता थवाने योग्य छे. पछी काशीना वासी वीरसेज भूपने प्रतिहारिणी वर्णववा

लागी: हे मुग्धे! जेनी कीर्त्तिज जाणे साक्षात् रुप धारण करीने तेना चरणनी सेवा करवा माटे उज्वळ जळसमूहने धारण करी तथां गंगा नदी निरंतर वहे छे ते गंगा नदी तथा राजाना अमूल्य गुणो जगत्ने पवित्र करे छे तेना चरणनुं शरण लई तुं पण जगत्ने पवित्र करनारी था! कन्या बोली के हे मात! ते काळो छतां तेनी कीर्ति धोळी केवी रीते होय?

आगळ चाली सोरठना सूरराजाने प्रतिहारिणी वखाणवा लागी केः हे सुंदरि! अभव्योने दुर्लभ एवां शत्रुंजय अने गीरनार जेवां पवित्र तिर्थो जेना राज्यमां स्थान करी स्थिरताथी रह्यां छे तेवा तीर्थोनी निरंतर सेवा करवा सुलभ थवा माटे आ सूरराजाने पसंद कर, कारणके जेने कोशाध्यक्ष (भंडारी) माफक समुद्रवांछित संपदाओ तरंगोना उल्लास साथे अर्पण करे छे! कन्याए कह्युं के निरंतर समुद्रना खळभळाटना घोंघाटथी निद्रा केवी रीते लेवाय? आ प्रमाणे अनेक राजाओना अनेक गुणोने अनेक प्रकारे स्तवीने सर्वे राजाओने संतोषीने प्रतिहारिणी तेमना उपर प्रेम धरवा कन्याने सूचवती हती, पण मेरु पर्वत माफक धीरता धरावी कन्याए कोई उपर पण पोतानुं मन ललचाव्युं नहि. त्यारे गुणवर्मा कुमारनो वारो आवतां वृद्ध स्त्री बालिकाने कहेवा लागी केः हे सृष्टि सौन्दर्य! तारा पूर्ण भाग्यना साक्षात् रुपी समूह माफक शोभता आ गुणवर्मा कुमारने जो! जे धर्ममां दृढ, अने कळामां प्रौढ अने निरंतर परोपकारमां जेनी रढ छे तेवाने परणीने बुद्धिना निधाननुं आश्रय स्थान था.

भावतुं हतुं अने वैद्ये कह्युं जेथी तेनी स्तुतिवडे संतोष पामेली ते बाळिकाए गुणवर्मा कुमारने वरमाळा पहेरावी. जे वखते योग्य वरकन्यानुं जोडुं मळवाथी संतोष पामेला आकाशमार्गे जता विद्याधरोए बहु सारुं थयुं योग्य वर पसंद कर्यो. एम गर्जारव करवा मांडयो. आवेला राजमंडळने पण आ योग्य जोडाने जोई अति उल्लास

थवाथी तेओए जानैया तरीके भाग लेई तेओनी समक्ष मोटो उत्सव करीने श्रीषेण राजाए ते कन्याने धवळमंगळ गवाते छते वाजींत्रोना नाद मेघगर्जना माफक संभळाते छते तेमनुं लग्न कर्युं अने राजाए जमाइने तथा दीकरीने अमूल्य घोडा, हाथी, रथ, पालखी, हीरा, माणेक विगेरे आपवा साथे दीनोनी दीनताने पण दूर करवामां जरा पण बाकी राख्युं नहि. पछी राजाओने वखत वधारे थवाथी तेमने आदरसत्कारपूर्वक वोळावीने गुणवर्मा कुमारने त्यांज राख्यो हतो छतां पण गुणवर्मा कुमारने पिताने मळवानी अति उत्कंठा होवाथी वारंवार रजा मागवाथी पुत्रीपर अत्यंत स्नेह छतां पण पुत्री सासरे अने हाथी राजदरबारे शोभे तेम जाणीने वोळाववानी सामग्री तैयार करी कह्युं के हे पुत्री ! तुं सर्वे वाते शाणी छे, सुकुळमां जन्मेली छे, सारा अध्यापक पासे भणेली छे, गुणवंत सखीओना सहवासमां रहेली छे, अने मातापितानी आज्ञाने पूर्णपणे पाळनारी हती छतां पण तने अमारे कहेवुं पडे छे केः हवे तारे वाळपणानी अवस्थाने मातापिताना लाडने, चाकरोनी सेवाने, सखीओनी हांसी मश्करीने भूली जवुं जोईए; कारण के तारे सासरे जतां सर्व वडीलोनी सेवा करीने तेमने संतोष आपीने अमारा कुळनी आवरु वधारवी तारा हाथमां छे. पति आवतां उठी उभा थवुं, नजीक आवतां आसन आपवुं, तेमना सूता पछी सूवुं, पहेलां उठवुं, पतिनी पूर्ण कृपा छतां पण अहंकार लावी कोईनो तिरस्कार के अपभ्राजना न करवी, परपुरुष साथे कारण विना थोडुं के घणुं बोलवुं नहि, परघेर भटकवुं नहि, सासु ससरानो विनय करवो, सगां, मित्र, जाति, नाति संबंधीने कदी पण असंतोषी करवां नहि, कारण पडे तो पण क्रोधी के मानी थईने वीजानुं वगाडीश नहि पण सरळ थई सद्गुणनोज लोभ राखजे.

आम अनेक प्रकारे माताए तथा पिताए समजावेली शाणी सुकुमारी. पति साथे चालतां मातापितादि पाछां वळ्यां अने गुणवर्मा-

कुमार हस्तिनागपुर तरफ पोतानी सेना साथे झपाटाबंध प्रयाण करी कुरुदेशनी सीमामां आवी पहोंच्यो. राजाने पण खबर पडतां समुद्र जेम चंद्र सामे उछळे तेम रोमांच उभां थएलो ते राजा सामे आवी अति हर्षथी कुमारने भेट्यो. हजारो माणसो तेमना दर्शने आवेलां ते वरवधूना जोडाने अनेक गुणोथी वर्णववा लाग्यां. स्त्रीओ कुमारीना भाग्यने वखाणवा लागी के तेने आवो गुणनो सागर स्वामी मळ्यो, त्यारे पुरुषो गुणवर्माना भाग्यने वखाणता के आवी रत्नमाळा तेना संबंधमां आवी; त्यारे केटलाक विधाताने वखाणवा लाग्या के सुंदर जोडुं बनावी पोतानी कळाने सफळ करी दीधी. आडंबरथी शहेरमां आव्या पछी राजाए कुमारने तथा पुत्रनी वधूने जुदां जुदां रहेवानां रमणीक मन्दिर आप्यां हतां. शहेरमां प्रवेश थया पछी स्त्रीना रूपमां गुणवर्माकुमार रक्त छतां पण पोतानी पूर्व प्रतिज्ञा प्रमाणे जरा पण तेना व्रतने बाध लगाडतो नहोतो.

प्रकरण २३ मुं.

द्रष्टांत चालु=उपकारना बदलामां मळेलुं दिव्य अंजन.

जो के पोतानी धार्मिक क्रिया करी राजकुमार सवारमां ते स्त्रीना महेलमां जतो अने वखते आखो दिवस तेनी साथे वातचीतमां अनेक प्रकारे आनंद मेळवतो छतां पण रात्रे तो तेने परस्त्री माफक गणी तेना आवासमां पण पगलुं देतो नहोतो. आम घणा दिवस थया पछी एक वखत बपोरे पोताना आवासमां मध्याह्ने राजकुमार जमवाने बेसतो हतो तेवामां कोई योगी राखोडी अंगे लगावीने कमंडळ हाथमां धरेलो, वाघचर्मने वस्त्र तरीके ओढेलो प्रेतोना नायक समान (जम) विहामणो बनी आवीने कहेवा लाग्यो केः हे राजकुमार! नजीकना वनमां रहेला मारा गुरु भैरवाचार्य तमने याद करे छे तेनुं शुं कारण छे ते तेओज जाणे छे. एम कहीने पाछा फरता योगीनी पछवाडे जईने कुमारे कह्युं के तेमने कहेजो केः हुं सवारमां जरूर आवीश. योगी आटलो उत्तर लई संतोषी थईने पोताना आश्रमे जवा लाग्यो ने कुमार विचारवा लाग्यो के आ भैरवाचार्य कोण? अने मारे तेनो शुं संबंध? तथा शा माटे ते मने बोलावे? एम करतां दिवस अने रात्रि तेना विचारमांज पूर्ण थई गई. प्रभातमां मंगळपाठके बिरुदावळी गाई अने वाजींत्र मधुरनाद संभळाव्यो के राजकुमार जाग्यो, अने पोतानी आवश्यक क्रिया करी पोतानुं वचन पाळवा वनमां बतावेला स्थानके योगीनी हाजरीमां पहोंच्यो. लाल पीळी जटाने धारण करेला, अने माळावडे जाप करता. अने पद्मासने बेसी लोचनने स्थिर करेला भैरवाचार्यने चिह्नोवडेज शोधीने तेमना चरणमां नमस्कार करी कुमारे तेमनो आशिर्वाद मेळवी पोताने योग्य आसने तेमणे आपवा जतां आचार्यने रोकी पोताना सेवकना उतरासन (खभानुं वस्त्र) बीछावी

तेना उपर कुमार बेठो; अने पोताने योग्य कार्य बताववा विज्ञप्ति करी त्यारे भैरवाचार्ये कह्युं केः तारी अपूर्व कान्ति अने हृदयनी अत्यंत शान्ति तारी मनोहर मुखमुद्राज कही आपे छे, अने तारी चालचलणज तारा श्रेष्टपणाने प्रगट करे छे, अने मळेली संपदा तथा सत्वने जे परमार्थमांज वापरवा उत्साह धरावे छे, तेवा तो गुणोनुं वधारे वर्णन शुं करवुं? वळी परमार्थी पुरुषो छेदेलुं चंदन जेम सुगंधी आपे छे; तेम परमार्थमां कष्ट आपे छे ते पण परमार्थने प्राण करतां वधारे वहालो गणे छे माटे हे सौम्य! सांभळ, मने सद्गुरुए एक मंत्र आपेल छे तेने साधतां आठ वरस थयां छे हवे छेल्ली एक रात्री पर्यंत सत्ववान् पुरुषनी सहायथी तेनी सिद्धि करवी छे पण तेवो सत्ववान् तारा सिवाय बीजो मळवो दुर्लभ छे माटे तने कीर्त्ति अने मने मंत्रसिद्धि मळे तेवी सहायता (उतर साधकता) करजे. कुमारे कह्युं के हे गुरु! आप मने आम विशेष प्रशंसा अयोग्यने योग्य स्थाने गोठवो छो ते करतां मारा योग्य होय ते कार्य फरमावो के आपनी सेवा बजावीने मारो जन्मारो सफळ करुं. तेथी भैरवाचार्ये कह्युं के—हुं आवती अंधारी चौदशना प्रथम प्रहरे त्रण शिष्यो साथे स्मशानमां आवीश ते समये तमारे पण त्यां आववुं. आटलुं कही गुरु बंध थया के कुमार रजा लई पोताना महेलमां आव्यो. आ कार्यमां वडीलो रजा आपशे नहि तथा अन्य जाणशे तो विघ्न करशे तेटला माटे कुमार पोतानुं वचन पाळवा ठरावेला वखते अंधारी रात्रे एकलोज खड्गने सोबती करीने वेश बदलीने मित्रोने के कोईने कह्या विना गुपचुप महेलमांथी नीकळी स्मशानमां आव्यो.

गृहस्थावासमां हिंसा करीने के बाळचेष्टाथी जींदगी रद करी होय अने अंतकाळे किंचित् शुभ अध्यवसाय थवाथी मरीने देवगति प्राप्त करी होय पण अल्प पुण्य बांधवाथी व्यंतरजातिमां उत्पन्न थएला ते जीवो देवरुपे छतां पण देवत्वना सुखना भागी न थतां जेम

श्रीमंतना पुत्रो व्यभिचारमां के महान् राजाओ शिकारमां के धर्मथी विमुखो मांसमदिरामां जींदगीने रद करे छे तेम ते देवो पण स्मशानादिमां अनाथनां मडदांने आमतेम फेंकी मोज मेळवे छे. जो धड हाथमां आवे तो गेडीना वदले काम लागे अने माथुं आवे तो दडा तरीके काममां ले. तथा केटलाक तो शुळीए चडावेला रीबाता जीवोनुं मांस खावानी चेष्टा करे छे तथा विचित्र वेष लई बीजाओने डरावबा प्रयत्न करे छे तेवां व्यंतर पण व्यंतरनां स्थळ केटलांक झाडोमां तथा अवापर कुवामां के तळावआदिना किनारे होय छे त्यारे केटलांक तो स्मशानमांज भटके छे तेमनुं जोर विशेषे करीने रात्रिएज होय छे ज्यारे कुमार स्मशानमां आव्यो त्यारे उपर कहेला भयंकर देखावथी तथा व्यंतरोए मडदांने उपयोगमां लीधाथी मडदांने भक्षण करनार शियाळीआंने भक्ष न मळवाथी रुदन करतां होवाथी स्मशान रात्रिनी भयंकर काळाश, शियाळीआं विगेरेनो पोकार, तथा व्यंतरोना विचित्र देखावथी तथा झाडोना सुका पानोनो खडखडाट, तथा हाडकामांथी नीकळती फोस्फरसनी हवानां बळतां देखीने गमे तेवो छातीवाळो माणस पण त्यां जतां डरे तेवा स्थळमां पोतानुं वचन पाळवा कुमार आवी. पहोंच्यो हतो.

स्मशानना मध्य भागमां कुमारने आवेलो देखीने गुरुने हर्ष थवाथी उच्च स्वरे आदरसत्कार आपीने कह्युं हे वत्स! आव! कुमार पासे आव्यो त्यारे होमनी विधि सघळी तैयार हती तेथी गुरुए राजकुमारने कह्युं के मारा शिष्यो कार्य करवा बेठा छे पण तेओ रांकडा होवाथी तारी सहायथीज तेओ टकी रहेशे माटे सावचेत रहीने इष्ट सिद्ध करी आपजे. कुमारे हिंमत आपवाथी कार्य शरु थयुं. कुमार रक्षा माटे उत्तर दिशामां उघाडी तरवारे सावचेत उभो हतो. बीजी त्रण दिशामां शिष्यो उभा अने वचमां गुरुए कुंडाळुं करीने मडदाने गोठव्युं अने तेनुं मोढुं फाडी कुंड माफक तेमां बळतुं सळगाव्युं.

त्यार पछी इच्छित मंत्र उच्चारतो योगी ते बळतामां कणेरना फुल अने गुगळनी गोळीओ होमवा मांडी एटले थोडीवारमांज शाकिनी, डाकिनी, राक्षस, भूत विगेरे आवी पहोंचवाथी तेमना भयंकर देखावथी गुरु तथा शिष्योने हालवानी पण हिंमत रही नहि. वळी योगीना मोढा आगळज पृथ्वीने फाडी नांखे तेवो भयंकर वज्रपात समान अवाज थयो तेथी ते चारे गुरु चेलानुं हृदय स्तब्ध थइ गयुं अने फाटेली जमीनमांथी बळती ज्वाळा सरखा माथाना वाळवाळो, बीलाडीनी आंख जेवी आंखवाळो, भेरी सरखी नासिकावाळो, मोढामांथी बळताना भडका काढता सुंढ जेवी दाढवाळो, भागेला घडाना ठीकरा सरखा गालवाळो, अने उंट सरखी स्कंदवाळो, पाणीना वेडा जेवा उदरवाळो, ताड जेवी उंची भुजावाळो, नदीनी किनारी सरखी केडवाळो, खांडणी सरखा पगवाळो, अने भयंकर रुप धारण करेलो जेम बीलमांथी साप नीकळे तेम बहार एक वैताळ नीकळी आव्यो. जेने देखतां एक कुमार विना बाकी सघळा गुरु तथा चेलाओ बिलाडीथी जेम उंदर त्रास पामे तेम त्रास पामी चूप थइ गया.

आटलेथी अधुरुं होय तेम योगिने मुद्गर उंचकीने वैताळ धमकाववा मांड्यो. रे योगिन् बोल! तुं कोना बळथी मारी भूमिमां मंत्र साधे छे. मने आराध्या विना तारी मंत्रसिद्धि केवी रीते थशे. मंत्रसिद्धि थवाने बदले विना परवानगीथी पारकी भूमिमां पेठो छे माटे कुतरानी पेठे अपमान पामीश, तेथी ते योगी तो अत्यंत भय पामीने दीन चहेरे राजकुमार तरफ जोवा लाग्यो. राजकुमार समय ओळखी तलवार काढीने उगामीने वैताळने धमकाववा मांड्यो के रे वैताळ! आम जो? ते योगीराज महारी सहायथी मंत्र साधे छे. तारा वांसडाना फाटवाथी जे अवाज थाय तेवा अवाजथी हुं डरवानो नथी. अने जो तुं सरखाथीज युद्ध करवा तैयार होय तो मारी साथे लडवा तैयार था. पण योगी जेवा भिक्षाचरोथी लडतां तने शुं यशः प्राप्त थवानो

छे. अने वळी आ मारुं खड्ग अंधकाररुपी शत्रुने रविं माफक दूर करवाने तैयार छे. तेथी वैताळे कह्युं, हे बाळ! बाळक उपर मारे बळ शुं बतावबुं? माटे तुं मनुष्य जन्मनुं फळ जे राज्य तेने भोगववा लक्ष आपी युद्धनो उत्साह मुकी दे. पारकाने माटे नाहक शामाटे जीव खुए छे? तेथी कुमारे कह्युं हे वैताळ! बाळ जाणीने मारी उपेक्षा मत कर. कारण के सिंहनुं नानुं बाळक शुं हाथीने नथी हरावतुं? नानो दीवो अंधाराना समूहने दूर करतो नथी? नानुं वज्र शुं पर्वतने भेदतुं नथी? माटे नाना मोटानो कंई संबंध नथी. फक्त सत्वज काम लागे छे. तेम परमार्थी पुरुषोने परमार्थ तेज छे, स्वार्थ छे कारण के परमार्थ ते लोकोतर स्वार्थ गणाय छे अने मेघने, सूर्यने, चंद्रने, जगत्ने उपकार करवा सिवाय बीजो कयो स्वार्थ साधवानो छे? तेम वीरपुरुषोने पोतानुं वीरत्व अनाथोनुं रक्षण करवा माटेज निर्माण थयुं छे परने रक्षण अने पोताने यशः प्राप्ति तेथीज थाय छे. माटे विशेष बोलवाथी तथा आत्मप्रशंसाथी सर्युं. पोतानुं बळ हथीआरनो उपयोग करतां पोतानी मेळे प्रगट थशे. आ प्रमाणे ते राक्षसना भयंकर चहेराथी के वचनथी के कृतिथी कुमारने न डरेलो जोवाथी वैताळ पण आश्चर्य पामी गयो तेथी डरामणो चहेरो फेरवी दिव्य रुप धारण करेलो वैताळकुमारने मधुर स्वरे कहेवा लाग्यो के हे वीर! तारा उपर हुं प्रसन्न थयो छुं माटे वर माग!

कुमारे कह्युं हे देव! तमे जो प्रसन्न थया हो तो आ योगिराजनी वांच्छा पूर्ण करो. देवे कह्युं ते तो में क्यारनी तेना इष्ट मंत्रनी सिद्धि करी आपी छे. छतां तारुं शुं भलुं करुं ते बोल! कारणके देवदर्शन कदापि निष्फळ थतुं नथी. ज्यारे देवे बहु आग्रह कर्यो त्यारे कुमारे कह्युं के आप अतींद्रियज्ञानी छो तो मारी प्रिया मारा उपर अतिशे प्रेम धरावनारी छतां ते आवी यौवन अवस्थामां शीलव्रत शा माटे पाळे छे ते कहो! देवे कह्युं के प्रभातनो समय थवा

आव्यो छे. अने कारण विना देवो दीवसे देखाव देता नथी. माटे ए लांबी वातनुं वधारे विवेचन करवा करतां आ अंजन लइ जा. जे आंजवाथी तुं अदृश्य रहीने सर्व वात जाणी शकीश. एम कही अंजन आपी देवता अदृश्य थइ गयो. पछी योगी कुमारने कहेवा लाग्यो के हे वत्स ! तारी सहायथी मारो मंत्र आठे वरसे आजे सिद्ध थयो छे माटे तारो उपकार नहि भूलुं पण तेना बदले तारुं शुं भलुं करुं अने बदलो केवी रीते वाळुं ते बोल ? कुमारे कह्युं के आपनी कृपा-दृष्टि तेज मने निरंतर हो ! बीजुं तेथी शुं वधारे छे ? एम अरसपरस आनंद आपता तेओ पोतपोताने स्थाने गया.

प्रकरण २४ मुं.

द्रष्टांत चालु–ब्रह्मचर्यनी शरतना भेदनी माहिती.

राजकुमारी शा कारणे ब्रह्मचर्यव्रत पाळे छे ते जाणवाने कुमार बहु आतुर छतां पोते आपेला वचनथी पोतानी स्त्रीने पूछी शकतो नहोतो तेम बीजुं कोण ते वातनो खुलासो करी शके तेथी राजकुमार हमेशां मुंझातो हतो तेम ते स्त्री पण पोताना पतिने कोई पण कारणे जरा पण खुलासो आपवा शक्तिमान नहोती तेथी ते पण मुंझाती हती. पण बंने जणां आशामां ने आशामांज दिवस काढतां हतां. पण राजकुमारने, योगीने परोपकार करतां देवे प्रसन्न थईने आपेला अंजनथी अदृश्य थवानी शक्ति मळवाथी ते अदृश्य थईने राजकुमारीनुं छूपुं चरित्र जाणवा त्यार पछी एकदम आतुर थई रह्यो हतो. छतां पण राजकुमारीने कोई पण प्रकारनो वेम न आवे माटे राजकुमारे योगी पासेथी प्रभातमां आवीने थोडीवार निंद्रा जरातरा करीने उठीने पोतानी क्रिया करीने हमेशना नियम प्रमाणे तेनी साथे वातचीत करी तेनुं मन रंजन करी बपोरना घेरे (पोताना स्थाने) आवी सांज पडवानी राह जोतो बेठो एम करतां करतां रात्रि पडी कुमार पण अवसर जोई अदृश्य थइ त्यां छूपो रहीने बंनेनी चेष्टा तपासवा लाग्यो हतो.

पहेलो पहोर वीततां राजकुमारी अगाशीमां चडेली दीवी माफक प्रकाश करवा लागी अने धीमे रही सखीने पूछवा लागी के हे सखि! केटली रात्रि गई हशे? सखीए उत्तर आप्यो शणगार सजो वखत थवा आव्यो छे. तेथी तैयार थवा माटे रात्रिए फरी स्नान करी विशेष प्रकारे वस्त्राभूषण सजी जेम प्रेमदा पतिने प्रसन्न करवा जाय तेम तैयार थएली जोईने कुमारनुं तो लोही उकळी आव्युं. ते विचारवा लाग्यो के आ शुं? सतिना चाळा आवा कदापि पण होइ शके ?

पोताना पतिने गमे तेम समजावी छूपी रीते आवां अन्य पुरुषोथी कुकर्म करवा माटे तोफान करे ते स्त्रीना शीळनो भरोसो केवी रीते आवे ? मारा सिवाय तेने बीजो कोण वहालो छे के मध्यरात्रिए तेनी पासे शणगार सजीने तैयार थइने त्यां जइने तेनुं मन प्रसन्न करे ? खरेखर ते व्यभिचारिणीज छे. नाहक इमारा गळे जोतरुं वळग्युं छे. अरेरे ! ते आम मन वांच्छित मजाह भोगवे, अने हुं तेना फांसामां फसेलो ब्रह्मचर्य पाळुं पण मारी सरळतानेज ते ठपको घटे छे के हुं आवी रीते अमर्यादशीलना भरोसे रही नाहक दुःख खमुं छुं. पण हवे छती आंखे केवी रीते पोतानी प्रेमदाने व्यभिचार करतां देखी शकुं ! माटे आ कुलटाने तेना कर्मनो बदलो आ मारी चळकती तलवारना घा वडे लेवा दो ? जेवी तलवार मारवा उगामे छे तेवामा पाछो कुमार विचारवा लाग्यो के आवुं साहस शा माटे करवुं जोईए. अने तेने एकलीनेज शा माटे गुनेहगार गणवी जोइए? त्यांज साथे मारे पण जवुं जोईए. अने पूर्ण तपास कर्या पछीज तेनो निवेडो लाववो जोईए. वखते कोइना दबाणथी के देवतादिकना कारणे आम करवुं पडतुं हशे तो तेमां ते अबळानो शुं दोष छे ? व्यभिचार जोया विना, निर्णय कर्या विना नाहक स्त्रीहत्यानुं पाप शा माटे लेवुं जोईए. एम पाछो शांति पामीने तलवार म्यानमां घाली शुं बने छे ते जोवा आतुर थई रह्यो. तेटलामां आकाशमार्गे विमान आवतुं जोयुं अने ते चंद्रशाळा नजीक आवी उभुं रहेलुं अने फरकती ध्वजावडे आमंत्रण करेलुं जोतांज राजकुमारी तथा तेनी सखी तेमां संभाळथी बेठां के कुमार पण अदृश्य थइ तेमां चडी बेठो अने विमान झपाटाबंध आकाशमां उडयुं.

उत्तर दिशामां घणे दूर कोई अति रमणीय सरोवर हतुं. तेनी नजीकमां नंदनवनने शोभामां तिरस्कार करे एवुं उद्यान आव्युं हतुं. त्यां जिनेश्वरनुं रत्नोना प्रकाशवडे सूर्य करतां अधिक देदीप्यमान

मंदिर पृथ्विना भूषणरुप भव्य प्राणीना उद्धार माटे स्थापन कराएलुं हतुं, ज्यां आगळ देवो तथा विद्याधरो पण पोताना आत्माना उद्धार माटे आवता हता. आवा मंदिरमां जो विधि प्रमाणे पूजन थाय तोज कल्याण थाय छे. पण जिनेश्वरोए कहेली विधिने अनुसरीने जो न करवामां आवे तो कल्याण थवाने बदले अकल्याणज थाय छे तेटला माटे जिनेश्वर भगवतोअे पूजनकरनारने फरमाव्युं छे केः तमारे दर्शन माफक ज्ञान अने चारित्रने पण यथाशक्ति आराधवुं जोईए कारण के प्रथम ज्ञान अने पछी दया माटे ज्ञान भणवाथीज आवश्यक क्रिया पण सम्यक प्रकारे समजाय छे अने जेटले अंशे समजाई तेटलीज करेली क्रीया संपूर्ण फळ आपनारी थाय छे पण एकला भणवाथी के अेकला पूजनथीज ईछित वस्तु प्राप्त थती नथी आ मंदिरमां पण विद्याधरो यथाविधि पूजन करत हता पण कोई विद्याधर जिनेश्वर भगवंते कहेली विधि अनुसार न करतां पोतानी स्वेछाए जिनेश्वरे रात्रिपूजन निषेध कर्या छतां जिनेश्वरनुं पूजन तथा नृत्यादि त्यां रात्रिए करावता मांड्युं हतुं तेमां केटलीक कुमारी कन्याओने प्रथमथी तेमना मावापथी छानी रीते विद्याथी उपाडी लई जतो हतो अने तेमनी पासे पराणे रात्रे आ जिनमंदीरमां नाटक करावतो हतो. तेवी घणी कुमारीकाओने पकडी तेमने वचनथी बांधी निरंतर रात्रे विमान मोकली बोलावतो हतो तथा परणेली स्त्रीने पण तेना पति पासे जवानुं बंध करी पराणे ब्रह्मचर्य व्रत पळावी रात्रिए त्यां विमान मारफते बोलावतो. आपणी गुणवर्मानी स्त्री कनकवती पण तेवा निशाचर विद्याधरना फांसामां बाळपणाथी फसाई गई हती पोताना पिताना घेरे गोखमां बेठेलीने आ अधम विद्याधर छूपो उपाडी जई निरंतर त्यां नाटक करवा आववानी कबुलातथी तेने पाछी मूकी हती तथा परण्या पछी तेनी परवानगी मेळव्या पछीज पुरुष साथे संसार भोगववा फरज पाडी हती.

जे वखते विमान त्यांथी उपडयुं त्यारे तेमां बे स्त्रीओ अने एक पुरुष हतो. ते त्रणे ज्यारे रस्तामां हतां त्यारे विमानमां रत्नोना प्रकाशे चारे बाजु अजवाळुं थई रह्युं हतुं ते अजवाळाना लीधे गुणवर्मा कुमारे कइ दिशाए विमान जाय छे ते ध्यान राख्युं हतुं ते पवनना वेगने पण बाजुए मुके तेवा प्रबळ वेगथी झपाटाबंध चाली सेंकडो कोश आवी पहोंच्युं हतुं अने प्रथम कहेला मंदिर नजीक आवीने जमीन उपर स्थिर थतुं हतुं जेवुं त्यां स्थीर थयुं के तुर्त त्रणे जणां उतरी गयां. प्रथम कनकवती, त्यार पछी तेनी सखी, अने पछी गुणवर्मा कुमार मंदिरमां दाखल थया. हमेशना नियम प्रमाणे प्रथम जिनेश्वरने नमस्कार करी बहारना मंडपमां ज्यां विद्याधर नरेश बेठेलो हतो. त्यां आवी पोताना जेवीज पकडायेली कुमारीकाओनी बाजुमां विद्याधरने नमस्कार करी सन्मुख उभी रही हती. चारेमां मुख्य आ कनकवती होवाथी प्रथम ते अने तेनी पछवाडे त्रण एम चारे विद्याधरने पोतानुं आवागमन जाहेर करी उभी हती त्यारे ते विद्याधर नरेश महाबळ राजाए जिनेश्वरोए निषेध कर्या छतां पण पोतानी स्वेच्छानुसार जिनेश्वरनुं पूजन कर्युं जेमां प्रथम स्नान करीने पछी पूजाना सर्वे भेदो वडे पूजन करीने पछी नाटक करावबा तथा नाटकने जोवामां उत्साह मानता महाबळ विद्याधर नरेशे पूछ्युं के आजे नृत्य करवानो वारो कोनो छे त्यारे त्रणे कन्याओए कनकवतीने बतावी जेथी विद्याधरना हुकमथी तेणे नाच करवा मांडयो जेम ईंद्रनी सभामां रंभा अपसरा नाच करे तेम कनकवती नाच करती हती अने तेनी त्रणे सोबतणो ताळ वेणावीणु यथायोग्य वगाडती उभी रही हती आ प्रमाणे ईंद्र तुल्य पोताने मानी आनंद पामी नाचनारी तथा वगाडनारीने शाबाशी आपतो आश्चर्यथी डोकुं धुणावतो विद्याधर महाबळ नरेश संपुर्ण सुखी पोताने मानतो हतो त्यारे अदृश्य रहेला गुणवर्मा कुमारने दुष्ट महाबळनी आवी अधम वर्तणुकथी तथा पोतानीज

पत्निने पोताना देखतां. ईच्छानुसार पराणे नचावी तेमां पोताने संपूर्ण सुखी मानतो देखीने तेनां रुंवे रुंवे ज्वाळा लागी रही हती.

ते विचारवा लाग्यो के ते अधमे मारी स्त्रीने नाचनारी वेश्या तरीके बनावी जेनुं मोढुं कुरु देशना राजाओ पण जोवा समर्थ थया नथी तेवी मारी अर्धांगनाने नचाववाथी ते राजाने तथा विद्याधरोने उत्सव थाय छे अने जे स्त्रीने हुं तथा मारां घरवाळां स्त्रीरत्न तरीके गणी घरनी मालिक जाणीने तेनुं बहु मान करीए तेवी पवित्र प्रेम-दाने पोताना पतिमां सतिपणे रक्त छतां दासी जेवी बनावीने आ विद्याधर पोतानी पांपणना इसाराथी इच्छानुसार नृत्य करावे छे ! आ अधम विद्याधरे जिनेश्वरनी आज्ञानुं उल्लंघन करी लोकनीतिनो त्याग करी अनाचार अंगीकार कर्यो छे तो तेने हणीने तेनुं प्रायश्चित् पुरेपुरुं आपवुं जोईए छतां पण भविष्यमां हजु ते केवां केवां दुष्ट कार्यो करे छे ते जाणवा माटेज हाल मारे तो मारा क्रोधने दबावी देवोज जोइए. एम करी शांत उभो रह्यो तेवामां नाचतां नाचतां तेना पगना कंदोरामांथी घुघरी नीचे पडी के अवसर जोई कुमारे तुर्त उंचकी लीधी ते नाचना रसमां पडेलाने कोईने मालुम पडी नहि पण नाची रह्या पछी घुघरी पडी गयेली ओछी थवाथी कुमारीने ते कंदोरामां खामी लागवाथी आजुबाजु शोधवा मांडी पण न मळवाथी राजकु-मारीए विद्याधर नरेशने जाहेर कर्युं पण रात्रि घणी जवाथी निंद्रा आवेली विद्याधर नरेशे जाणीने कह्युं के वत्स ! तुं हमणां जा ? रात्रि घणी गई छे. तारी कींकीणी गमे तेम करीने काल सुधीमां शोधी आ-पीश ! एम कही सौ रवाना थया अने सभा बरखास्त थई गई. जो के सौ सौने स्थानके जई निंद्रावश थई गया हता पण गुणवर्माकुमार तो सुवा पछी पण विचार समुद्रमां गोथां खातो हतो के आ विद्याधर कोण ? आ मारी स्त्रीने तेणे वश केवी रीते करी ? मारी स्त्री मारा वश छतां विचारी शा कारणे परवश थई गई हशे. तेनो उपाय शो करवो ?

मारे क्यां सुधी वेसी रहेवुं, गमे तेम थाय पण मारे तेनो उपाय करवोज जोईए. आम अनेक विचारो करतां आखी रात्रि पूरी थई सवारमां सूर्योदय थयो के कमळ विकस्वर थयां तेम तेनां नेत्रो पण खुली गयां धार्मिक क्रीया रोजनी माफक करी पाछो स्त्रीने त्यां जवा माटे पोताना मित्रने साथे लीधो, त्यां जईने अनेक प्रकारनी आनंददायक वातोथी तेने संतोष पमाडी बाजी रमवा वेठां.

एक वखत स्त्री जीती तेथी उल्लासमां आवीने स्त्रीए कहुं के बीजी रमत रमवी होयतो कांई पण शरत बकवी जोईए. फोकट हाथ घसे शुं दहाडो वळे ? कुमारे पण योग्य अवसर आवेलो जोइ गई रात्रे मेळवेली घुघरी पोताना मित्रने प्रथम आपी राखी हती. ते मित्रने कहुं के हे बंधो ! तारी पासे जो कांइ वस्तु होय तो आप के दाव खेलीने आनंद मेळवुं ! कुमारीए आतुरताथी जोवा मांडयुं तो मित्रे कींकीणी आपेली हती ते पोते गइ रात्रे गुमावेली हती तेज साक्षात् जोईने तेने ध्रासको पडयो, जेथी उदास थवा छतां पण बीजाने ते वात जाणवामां न आवे माटे धीरज राखी वेठी पण कुमारे तेनो चेहेरो पारखी स्त्रीने मार्मिक शब्दोवडे पूछवा मांडयुं के हे मुग्ध ! सवारनो वखत आनंददायी छतां मोढुं खीलवाने बदले वींछुए करडवा माफक हृदयमां दुःख पामेलीनुं मों कांतिरहित केम थवा मांडयुं छे ? स्त्रीए धीरज धरीने कहुं के हे स्वामिन् आ कींकीणी मारी छे ते मने आपवाने बदले तेनीज शरत बकवा वेठा छो ते केवी रीते हुं संतोप पामी शकुं ?

राजकुमारे पण हसीने कहुं के जेम आ कींकीणी तारी छे तेम मारुं राज्य अने हुं शुं तारो नथी के ? अने जो तारुं सघळुं होय तो पछी शुं शरतमां मूकुं ? स्त्रीए कहुं स्वामिनाथ ! ते तो हुं समजी, पण आ घुघरी तमारा हाथमां क्यांथी आवी ? कारणके ते कोई पण स्थळे मारा कंदोरामांथीज पडेली तमारा मित्रनां हाथमां आवेली छे,

अने क्यां पडी ते पण हुं जाणती नथी गुमाया पछीज मने मालुम पडयुं छे. राजकुमारे कुमारीने धैर्य आपवा कह्युं के आ ज्योतीषमां प्रवीण अने विद्यामां चमत्कारी मारो मित्र छे तेनुं वचन तीर्थंकर वचन माफक प्रमाणभूत गणाय छे. तेने जे पूछवुं होय ते पूछ. कुमारीए पूछतां तेना मित्रे खुलासो कर्यो के ज्योतीषथी जाणीने आवती काले जोईतो खुलासो आपीश, आम स्त्रीने भ्रममां तथा भयमां पाडीने वखत थवाथी बंने मित्रो त्यांथी नीकळी गया. बीजे दिवसे पण सांजरे पोतानुं काम आटोपीने राजकुमार गुपचुप विमानमां बेसी स्त्री साथे देवमंदिर रात्रे आवी पहोंच्यो हतो.

थोडीवार पछी हमेशना रीवाज प्रमाणे नाटक शरु थतां बीजी कुमारीकानो नाचवानो वारो होवाथी कनकवतीने वीणा वगाडवानुं आव्युं. वीणा वगाडतां एक रसमां लीन थतां पगनो ठणको करतां झांझर नीकळी पडेलुं ते पहेला दिवस माफक कुमारे कबजे करी लीधुं हतुं. ज्यारे जवानो वखत थयो त्यारे झांझरनी फरीयाद विद्याधर नरेश आगळ करतां रात्री घणी वीती जवाथी तथा विद्याधरो केटलाक वेराई जवाथी क्रोधायमान थएला विद्याधर नरेशे बाकी रहेला माणसोने धमकावीने कह्युं के रे विद्याधरो ! अहीं चोर कोण उभो थयो छे ? तपास करो के तमारा विना बीजो अहीं कोण आववा लाग्यो छे देरामां, अने वळी मारी सत्ता छतां पण चोर चोरी करी सुखे जाय ते केवी रीते बनी शके ? हुं तेने मारा कोपरुपी अग्निमां पतंग माफक बाळी नांखीश हे कुमारिका तुं धैर्य धर ! अत्यारे जो ! हुं तेनी शोधमांज छुं. त्रीजे दिवसे हमेशनी माफक राजकुमार मित्रने झांझर आपी तेने साथे लइने राजकुमारी पासे आव्यो अने रमवानुं शरु करी बराबर रस आवतां कुमारीए कंई पण शरतमां मुकवानुं कह्युं तथा घुघरीनो खुलासो माग्यो त्यारे कुमारे मित्रने इशारत करतां ते बोल्यो के हे मित्रभार्ये ! तारी घुघरी साथे कोई बीजी वस्तु पण पडी गयेली

लग्नमां देखाय छे माटे विचार करी तपासी जो के तारुं बीजुं शुं खोवाय छे ? कुमारी आश्चर्य पामी तेना सामुं ताकी ताकीने जोवा लागी तथा पूछवा लागी के, कहो देवरजी ! मारुं बीजुं शुं खोवाय छे ? त्यारे मित्रे कह्युं के तारुं झांझर खोवाय छे अने जो ते आ रह्युं. एम कही तेना हाथमां आप्युं. राजकुमारीए तेने जोई तपासी पोतानुं बरोबर ओळखीने कह्युं के ते मारुंज छे पण मने ते जग्यानुं नाम तमे केम बतावता नथी ? त्यारे निमित्तनो डोळ घालनारा मित्रे धीमे धीमे कहेवा मांड्युं के हे गौरंगि! ते स्थान तेजस्वी अने घणे दूर रहेलुं होवाथी सामान्य माणसथी त्यां जवाय तेवुं नथी. राजसुताए पाछुं पूछ्युं के त्यारे तमारा हाथमां क्यांथी आव्यां ? त्यारे गुणवर्माना मित्रे धीरजथी कह्युं के हे मुग्धे ! जेने आवो गुणनिधान गुणवर्मा जेवो मित्र मळ्यो छे तेने जगतमां शुं दुर्लभ तथा अशक्य छे ? आ सांभळीने लज्जा पामेली कुमारीका मों नीचुं घाली पृथ्वीमां पेसी जवा पृथ्वी पासे जगा मागवा लागी. तेना हृदयमां अनेक प्रकारना तुरंग उठवा मांड्या के बे दिवसथी मारी वस्तु केम त्यां पडे छे अने त्यांथी अहीं केवी रीते आवे छे ? माटे जरुर आ मारो स्वामी कोईनी सहायथी कांतो त्यां आवे छे अने कांतो कोई दैवीक सहायथी अहीं बेठे त्यांना समाचार जाणी ले छे अने वस्तु त्यां पडेली मने भय पमाडवा माटे तथा आश्चर्यता बताववा माटे अहीं लावीने मने आपे छे. हवे मारो एके उपाय रह्यो नथी हुं शुं करुं ? क्यां जाउं ? अने तेनी निद्राए भरेली आंखो जोतां चोकस थाय छे के ते जरुर त्यां मंदिरमां आवी मारो तमासो देखे छे अने अहीं आवी मने छूपी रीते ईशारत करीने मने सतावे छे, अने आ जोशी बनेलो तेनो मित्र पण तेनी साथे मळी बंने दंभ करी मने भोळीने ठगे छे.

प्रकरण २५ मुं.

द्रष्टांत चालु–विघ्नकारी विद्याधरनो विनाश.

कुमारे तथा स्त्रीए एकबीजाने पोतानो अंतर अभिप्राय खुल्लो न समजावा माटे अनेक बीजी वातो काढी पण बंने तो हृदयमां समजी गयां हतां के अरसपरस एकबीजानी चोरी पकडी चूक्यां हतां पण खुल्लुं कहेवाय तेवुं न होवाथी स्त्रीनी दीनताथी करुणा आणीने कुमारे तेने मिष्ट वचने संतोष पमाडयो अने मित्र साथे नीकळी बाकीनो दिवस जेम तेम पूरो करी फरी रात्रे विमानमां जवा माटे कुमारीना महेलमां छूपो रह्यो हतो. पण पहेलो पहोर वीती जवा छतां पण कुमारी तैयार न थवाथी रोजनी माफक सखीए तैयार थवानुं कह्या छतां पण तैयार न थवाथी सखीए तेनुं कारण पूछतां तेणे कह्युं के हे बेन! मारे हवे आ दुनियामां मोढुं देखाडवानो वखत रह्यो नथी कारणके बे दिवसथी मारो पति छूपी वातथी जाणीतो थयो छे अने मारी खोवायेली वस्तुने मारा आगळ प्रत्यक्ष लावीने, बतावीने मने भय तथा आश्चर्य पमाडे छे. हवे हुं केवी रीते त्यां आवी शकुं? जो त्यां जाउं अने बंने भेगा थाय तो कांतो विद्याधर नरेशनुं अनिष्ट थाय के कांतो बीजुं अनिष्ट थाय माटे आजे मारे तो नहीं आववुं तेज सारुं छे. गमे ते थाओ हुं दुराचरणी नहि छतां पण मने अत्यारे कलंक लाग्युं छे अने मारुं दुराचरण जाणतो पति मारुं शुं करशे ते पण मने समजातुं नथी. हे प्रभो! अत्यारे माराथी आ भयमांथी केवी रीते मुक्त थवाशे? माटे तुं चाली जा अने पूछे तो कहेजे के तेना शरीरे ठीक नथी. कुमार स्त्रीनां आवां दीन वचनोथी विचारवा लाग्यो के, मारा जेवो बळवान पति माथे छतां पण परवश पडेली भय पामेली कुमारिकानी आवी दयाजनक स्थितिनो अंत मारे शा माटे न लाववो

जोईए ? जोउं छुं शुं थाय छे? एम विचारतो कुमार प्रियवंदा सखीने एकली जती जोईने पछवाडे अदृश्यरूपे वेसी गयो अने देवमंदिरमां आव्यो. प्रियवंदा मोडी आवतां विद्याधर नरेश महा कोपायमान थएलो थाकीने राजकुमारी विनाज प्रभुनुं स्नात्र करीने रंगमंडपमां नाटक करावतो बेठेलो हतो तेणे प्रियवंदाने धमकाववा मांडी के, रे मूर्ख ! तारी सखी हजु केम नथी आवी ? आवो प्रमाद करवाथी तेने शुं नुकशान थशे ते तुं तथा ते जाणती नथी के ? प्रियवंदाए भय पामीने कह्युं के तेने शरीरे ठीक नथी माटे वाट जोईने हुं एकली आवी छुं, माटे क्षमा करो ! विद्याधरनरेशे तेनी लुच्चाई जाणीने कह्युं के ते खोटुं बोली. नथी आवी तो तेनी शिक्षा तेने योग्य थशे पण तुं खोटापणामां भाग लेनारी छे तेने तो जरा स्वाद चखाडुं एम कही गळेथी पकडी मारवा जतां प्रथम तेने कह्युं के, तारा इष्टदेवनुं स्मरण कर. तेथी प्रियवंदा भय पामीने प्रार्थना करवा लागी के, हे विद्याधर नरेश ! में तेज धार्युं हतुं अने तेज थयुं छे. अस्तु. पण मने जगत्ने शरण आपवा योग्य एवा जिनेश्वरनुं आ भव अने भवोभव शरण हो ! अने लौकिकमां मारी सखीनो स्वामी जगतनुं रक्षण करवा एकलोज समर्थ छे. तेवा गुणवर्मा कुमारनुं बीजुं शरण हो ! आगमां तेल होम्या माफक तेने अतिशय क्रोध व्यापतां विद्याधरनो स्वामी मारवा खड्ग उगामी जेवो घा करवा तैयार थाय छे तेटलामां कुमारे प्रगट थई कह्युं के रे अधम ! अबळाने त्रास आपनारा ! बीकणने बीवडावनारा ! दीनोने डरावनारा ! पोताने वीर माननारा ! तारुं वीरत्व वीरने बताव. अबळा उपर तारी तलवार जतां तारुं सारुं थवानुं नथी. तें जो के जिनेश्वरनी पूजानुं निमित्त वचमां आणी अनाचरण जिनेश्वरना मंदिरमां आदरवा मांड्युं छे पण तेनुं फळ हवे साक्षात् अहीं मळशे. अविधिए खाधेलुं औषध पण अमृत जेवुं छतां प्राण लेनारुं हळाहळ विष समान शरीरमां परिणमी प्राण हरे छे. वाळा-

ओने मावापथी छूपी छेतरी तेने आवी रीते रात्रे पजववी, तेना भोगमां अंतराय पडाववो, पतिथी छूपां आवां कारस्तान करवां ए शुं तने कोई पण प्रकारे योग्य हतुं के ? माटे तैयार था, सामे आव, अने तारुं वीरपणुं मने बतावी दे ? एम कही बंने लडवा माटे तैयार थई. अनेक प्रकारे युद्धमां दाव खेली पोतपोतानी कळाथी एकबीजाना प्रबळ घा पण चुकावी दीधा, अने घडीकमां पासे आवतो अने घडीकमां जुदो पडतो उछळतो कुमार एक छतां अनेकरूपे देखावा लाग्यो हतो.

आखरे पुण्यमां प्रबळ एवा राजकुमारे तेना अत्यंत अहंकारनो अंत आणवा पापनुं प्रायश्चित आपवा समान तेनुं डोकुं तेना धड उपरथी दूर करी दीधुं. आ समये कुमारनी युद्धकळाथी तथा न्यायपक्षथी संतुष्ट थएला देवोए तेना उपर पुष्पवृष्टि आकाशमांथी करवा साथे जयनाद गुणवर्मा कुमारना नामथी करवा मांड्यो. स्वामिना मृत्युथी भय पामेला तेना अनुयायीओने गुणवर्मा कुमारे धैर्य आपी छोडी दीधा अने कुमारीकाओने मुक्त करवाथी तेओ ते कुमारने पगे लागी उपकार मानी आशीर्वाद आपवा लागी अने रोते रोते कहेवा लागी के, तमारी पत्नी माफक आ दुष्ट निशाचरे अमने वचनथी बांधी लई कुमारीपणे राखी हमेशां नचावी वेश्या जेवी बनावी छे, तेम हजु अमारुं लग्न पण थवा दीधुं नथी. आज निर्भयपणे अमे तमने वात करी शकीए छीए. कुमारे सौ कन्याओने पोतपोताने स्थाने पहोंचाडी हर्षभेर प्रियवंदा साथे राजकुमारीना महेलमां आव्यो. ज्यां प्रियवंदाए सखी आगळ तेना शूरत्वनुं वर्णन करवा मांड्युं हतुं ते पहेलां कनकवतीए डाबुं अंग पोतानुं फरकवाथी तथा पतिनो उल्लासमान चहेरो जोवाथी शुभ समाचारनुं अनुमान करी दीधुं हतुं; अने ज्यारे सखीए खुल्लेखुल्लुं कह्युं त्यारे विशेष आनंदवाळी थईने कहेवा लागी के, सखी तारुं प्रियवंदा जे नाम छे ते आज तें सत्य करी बताव्युं छे. आज

बन्नेए निर्भयपणे वातो करी. सखीए पण समय जोई दूर थवाथी बन्नेए परण्या पछीनी पहेली रात्री आजेज मानीने यथायोग्य आचरणथी मनुष्य जन्मने सफळ मानतां इंद्रियोना विषयने सेवतां उंघी गयां हतां. माणसना मनमां ज्यां सुधी विघ्न जणाय त्यां सुधी दीनता उत्पन्न थाय अने इच्छित कार्य थतां आनंद पामी निर्भय थाय छे अने मनमां दुःखने बदले सुखना तरंगो थाय छे परंतु एक पण घडी एवी नथी के कर्मधारी माणसो निर्भयपणे एक क्षण पण सुखथी नीरांते काढी शके ! कारण के माणसो शुं धारे छे त्यारे विधि तेथी उलटुंज करी मूके छे.

प्रकरण २६ मुं.

द्रष्टांत चालु-भाईना मृत्युनुं वैर लेनार विद्याधर.

भयंकर समुद्रमां तणातां अने मोजांना सपाटामां उछळतो एक युवान् पोताना बचाव माटे तरफडीयां मारतो हतो अने तेना भाग्योदयथी एक भागेला वहाणनुं पाटीउं हाथमां आवतां तेणे तेनी साथे मित्रने भेटवा माफक बाथ भरी लीधी हती अने भूख तरस वेठीने सात दिवस सुधी तेनी मददथी तरतो रह्यो हतो. अने मरणतोल थया छतां पण मनोवळथी हिंमत राखी तरीने आठमे दिवसे किनारे आवी पहोंच्यो हतो. जेथी वधारे हिंमत लावी दुःखने विसारी मरवाना भयने दूर थएलो जाणी किनारे आवी चारे बाजु तपासवा लाग्यो हतो त्यां एक बाजु लांबे सुधी समुद्रे देखाव दीधो त्यारे बीजी बाजु गहन वन शुन्य देखातुं हतुं. पण गहनवनमां कोई पण माणस मळशे तेवी उमेदथी काळजुं कठण करी आगळ चाल्यो. एक बाजु वाघना वराडा सांभळवा छतां पण निर्भयपणे तेणे चालतां चालतां पाणीनी शोधमां नीकळेला एक हाथमां कमंडळ लीधेला जोगीने जोयो तेथी ते जोगी पासे कुमार जइने आनंद पामीने तेने पूछवा लाग्यो के तमे कोण छो ? अने आ अरण्यमां तमे क्यांथी आव्या छो ? त्यारे योगीए कह्युं के, बुद्धिमान कुमार ! हुं योगी छुं अने तमारा जेवा भूला पडेलाने आश्रय आपी सारे मार्गे चडाववा परमात्मानुं ध्यान करता तापसना समुदाय भेगो हुं रहुं छुं. पण तुं कोण छे ते कहे. कुमारे कह्युं के, हुं गुणवर्मा नामनो राजपुत्र छुं अने कोईए अदृश्यपणे मने न समजाय तेवी रीते मारा महेलमांथी भरऊंघमांथी उपाडीने मने एकदम समुद्रमां फेंकी दीधेलो हतो. ते पाटीउं हाथ आववाथी देवगुरुनी कृपाथी पाछो किनारे आवी तमारा दर्शनार्थे तमारा सामे आवी ऊभो छुं. तेना

खिन्न तथा दीन चहेराथी तापसे तेनी भूख, तरस, थाक टाळवा जंगली फळ तथा निर्मळ झरणनुं पाणी तथा विश्रांति स्थळ बतावी आराम लीधा पछी कह्युं के, हवे चालो, अमारा आश्रममां. वडील गुरुने मळीने आनंदथी दिवस गुजारो. एम कही तेने साथे तापस आश्रममां आव्यो. त्यां अनायासे खुणामां एक स्त्री रोती बेठेली जोईने तेने घणुं आश्चर्य लाग्युं अने तापसने तेनुं नामठाम पूछयुं.

एक तापसे आनंद पामीने कुमारने पूछयुं के हे वत्स! आ बाई तारी स्त्री छे के केम? जो तारी स्त्री होय तो सुखेथी तेनुं वृत्तांत सांभळ! त्रण दिवस पहेलां हुं फळ विगेरे लेवा माटे आ नजीकना वनमां फरतो हतो त्यां लताना झुमखामां एक स्त्री दीन स्वरे पोकार करती हती के हे, वनदेवीओ! हे दिग्पाळो! तमे मारी आ नम्र विज्ञप्ति सांभळो! मारो पति मारा माटे केटलां दुःख खमी रह्यो हतो, अने आखरे कोई पण रीते दैवी सहायथी तेणे मारी गुप्त वात जाणीने पोताना सत्वथी मारा भयने टाळ्यो हतो अने घणे दिवसे हुं तेनी सोडमां सुती हती; पण कोई मारा कमभाग्ये के पापना अत्यंत अघोर अशुभ प्रकार उदय थवाथी कोण जाणे केवी रीते तेने तथा मने जुदे जुदे स्थळे फेंकी दीधां छे के, तेनो पत्तो हजु लागतो नथी अने हुं पर्वतमां भ्रमण करती केटलेक दिवसे नीचे आवी तेने समुद्रमां फेंक्यानुं अनुमान करी तेनी शोधमां भटकती त्रण दिवसथी लागलागट अहीं फरुं छुं, अने हवे मारी आशा पण नाश थवा मांडी छे. जेथी तमारी साक्षीए मारो प्राण त्याग करुं छुं. कदाच ते पूछतो जीवतो आवे तो तमे कहेजो के तमारी अर्धांगनाए तमने अत्यंत दुःख आपीने पोताना असह्य वियोगना दुःखने वधारे वार सहन करवा अशक्त थईने लाचारीए बळात्कारथी पोताना प्राणोने पतिने परभवमां शोधवा माटे अर्पण कर्या छे. रे उडतां पक्षीओ! सांभळो सुखमां लीन थएला आ देवो कदाच मारा पतिने शोध करवा ते आवे छतां पण जवाब न देतां

तमे तेने मारी वात याद करावजो. एम बोलती अवळाए पोताना गळामां पोताने हाथे फांसो नांखी प्राण तजवा उद्यम करवा मांड्यो. जेथी में तेना वचनोनी दया आणी तेनी पासे जई तेनो फांसो तोडी मरती अटकावी शांत स्वरे कह्युं. हे पुत्रि! आवुं अकृत्य न कर, न कर! त्यारे अवळा गभराईने कहेवा लागी. हे मुने! मारा पतिने शोधतां थाकीने तेमना विना रहेवा अशक्त होवाथी हुं मरुं छुं तेने तुं शा माटे अटकाववा चाहे छे? में शुभ चिह्नोथी कह्युं के हे वत्से! तुं चिंता न कर, त्रण दीवस पछी तारो पति आज आश्रममां तने मळशे.

कुमारे मनमां विचार्युं के हजु मारुं पुण्य कांइक बाकी रह्युं देखाय छे नहि तो आवो अनुकुळ संजोग क्यांथी आवत? माटे चाल आगळ सौ सारुं थशे एम मनमां चिंतवी तापस पासेथी पोतानी स्त्रीने लई तेमनो मोटो उपकार मानी तेमना तपमां तथा धर्मध्यानमां विघ्न न आवे माटे तथा घेर सौ चिंतामां पडयां हशे तेमनी चिंता दूर करवा माटे तापसोनुं मन संतोष करी तेमनी रजा लई थोडेक दूर सुधी तापसे बतावेला वनना रस्ते थई धोरी मार्गे आव्यां अने तापसने पाछो फेरवी बंने पगे चालतां सांजना वखते एक नदीना किनारे आव्यां. जो के घणुं संकट तेमणे वेठयुं हतुं, चालवानी शक्ति नहोती, कोमळ अंग हतुं, पगे चालवानो महावरो नहोतो, अनेक प्रकारनां स्वादिष्ट भोजनना निरंतर स्वाद लेतां हजारो नोकर चाकरो खमा खमा करता, पाणी मागतां दुध मळतुं, ते सघळुं वीसरी रेशम अने जरीना गादलामां सुनारां अत्यारे भरजंगलमां नदीना किनारे रेतीमां आळोटतां पडी आनंदनी वातो करी रात्रि गुजारतां थोडीवारमां निद्रावश थयां हतां.

प्रकरण २७ मुं.

द्रष्टांत चालु-दुर्जननी चालु दुर्जनता.

बंने जणां निर्भयपणे सुतां हतां, ते दिवसे सांजना विश्रांति लीधा पछी स्त्रीने संतोष करी पूर्वनो अधिकार गुणवर्माए पूछतां स्त्रीए कह्युं हतुं के हे स्वामिनाथ ! जे अधम विद्याधरे तमने ओचिंता उचकीने दरियामां फेंक्या हता तेज विद्याधरे पाछळथी तुर्त आवी मने उचकीने कहेवा मांड्युं के, रे पापिणि ! तारा माटे मारा भाईनो घात तारा पतिए कर्यो छे अने तेना मरणथी तमे हवे सुखथी संसार केवी रीते भोगवी शकशो ? माटे जेम में तारा पतिने समुद्रमां नाखीने मगरनो कोळीओ कर्यो छे तेम तने पहाडनी टोच उपर शिकारी पशुनी भक्ष्य वस्तु करीश. जोके हुं परपुरुषना स्पर्शने पण वांच्छुं नहि छतां ते अधमे मने उचकीने मारी दुर्दशा करवा चूरो करवा माफक पत्थरना टुकडा माफक मने फेंकीने ते भागी गयो. कोई पुण्यना प्रभावथी हुं बची गई अने वेरान भयंकर भागमांथी धीमे धीमे दृष्टि पहोंचाडी, मेदानमां उतरी तमारी शोधमां दरिया किनारे भटकवा लागी. बाकीनी बाबत तो ते पिता समान भला तापसे तमने कही बतावी छे. आ वात सांभळीने केटलोक शोच थया छतां पण बंने भेगां थवाथी फळ खाईने त्यां घरनी माफक निर्भयपणे सुतां हतां. निद्रा सर्व हितनो विनाश करनारी छतां केटलाको तेने सुखदायिनी गणे छे. जो के दिवसे सारी रीते महेनत लेनारने रात्रे विश्रांति जोईए तेने माटे तद्दन वृद्धने एक पहोर, पाकी वयना युवानने बे पहोर, काची वयना बाळकने त्रण पहोरनी अने तद्दन नाना बाळकने चार पहोरनी पण ऊंघ जोईए तो पण बाळक परवश होवाथी तेना मातापिताने तेनी चिंता राखवानी छे, पण जेओ उमर लायक समजणा छे तेओए निद्राने

घटाडवी जोईए तथा निद्रा लेवा छतां पण एवी निद्रा न होवी जोईए के घरमां कोई चोरी जाय के आग लागे के कोई घांटो पाडीने थाके तो पण जागे नहि. आवी केटलाकने खराब निद्रा होय छे तो तेओ विचारा वळता घरमां वळी मरे छे, तेमना घरमां चोरो निर्भयपणे चोरी करे छे, केटलाको मोडी रात सुधी नाटक तमासामां भटकी के नामुं लखीने जागता रही पछी घोर निद्रामां सुवे छे तेवाओ पछी सवारमां आठ वाग्या सुधी दरिद्री माफक आळोटे छे. तेवाओने घणे प्रकारे नुकशान छे. खरुं जोतां दश वाग्या पछीथी चार वाग्या सुधीनी निद्रा लेवी वधारे सारी छे; तेमां पण घोर निद्रा तो नज जोईए. ज्यारे घरमां घोर निद्रा न जोईए तो पछी भरजंगलमां ज्यां चारे बाजु चोरनो, लूटारानो के भयंकर पशु पक्षीनो डर होय त्यां तो केवी रीते निर्भयपणे निद्रा लेवाय? आवुं छतां पण ते कुमारने हजु दुःख वधारे वेठवानुं हतुं तेथी वैरिणी निद्राए तेने घेर्यो अने अधम विद्याधरनो लाग फाव्यो, बन्नेने उचक्यां. एकने पाछो दरीयामां फेंक्यो अने पेलीने पहाड उपर फेंकी दीधी अने अधम विद्याधर हर्ष पामतो पोताना स्थाने जतो रह्यो. तेमणे स्वप्नमां कष्ट जोयुं नहोतुं, जे एक वखत भयंकर कष्ट सहीने केटलेक श्रमे पोताना नगर नजीक आववानी तैयारीमां हतां तेवामां आ कष्ट आवी पडवाथी सामान्य माणस तो ते अधम विद्याधरना भयथी उचकातांज प्राण त्याग करी दे तो भयंकर समुद्रमांथी के मगरना भयमांथी के पहाडना शिखरना बिहामणा देखावमांथी उतरी वाघ विगेरेथी वराडा पडाता जंगलमां केवी रीते बची शके ? पण ना! ज्यां सुधी ते भवमां दुःख सुख भोगववा नकी थयां होय ते पूरां थया विना केवी रीते मरी जाय? कुदरत तेने बचाववाना संजोगो पण तेवा करी आपेछे, गुणवर्मा समुद्रमां पड्यो, पाटीयुं हाथमां आव्युं, तेने वाझी पडयो, तरतो किनारे आव्यो, पाछो तापसनो आश्रम देखायो त्यां प्रथमनी माफक पाछी अर्धांगना भेगी थई. अने

तापसे तेमने प्रथम जती वखते निर्माण कर्युं हतुं के आ लोकोने पाछुं एक वखत अहीं आववुं पडशे ते प्रमाणे साक्षात् जोयुं तेथी कुमारने संतोषकारक वचनोथी कर्मनी विचित्रता समजावी शांति उपजावी अने बंने पाछां प्रथमनी माफक चाल्यां. तेओ केटलेक दिवसे तेज नदीना किनारे सांजना पहोंची रस्तानो थाक उतारवा, अंगनी मळीनताने दूर करवा बंने जणे स्नान कर्युं अने दिवस छतांज वनफळादिलुं भोजन करी पाछां त्यां रेतीमांज सुवानो विचार करतां हतां पण उत्तम माणस तो प्रथमथीज सचेतन होय छे अने मध्यम होय तो ते पण एक वखत ठोकर खाधा पछी सावचेत थाय छे. तेम गुणवर्मा कुमारे विचार कर्यो के, मारी बुद्धि तथा कळा सर्वत्र विजय आपनारी छतां प्रमादने वश थई में पूर्वे निद्रा करी तो आटलुं दुःख खम्युं छे तो हवे शा माटे निद्रा लेवी जोईए ?

पतिना सुवा पछी स्त्रीनो सुवानो धर्म छे अने तेने दिवसनो लागेलो थाक दूर करवा माटे तेनी चरणसेवा करवाने दासी माफक वर्त्तन करवानो प्रेमदानो धर्म होवाथी अत्यार सुधी वियोगमांज दहाडा गयाथी आज पाछो तेवो समय मळवाथी तेने सुवानी वाट जोती कनकवती बेठी हती पण पतिने तो निद्रा लेवाने बदले जागतोज बेठेलो जोई पत्नीए पूछयुं. हे नाथ! वातोमां घणो वखत काढया छतां थाकने दूर करवा शा माटे निद्रा लेवा हजु उद्यमवंत थता नथी ? पतिए कह्युं हे सुंदरी! आ संसारमां में तथा तें पूर्वे शां पाप कर्यां छे के हजु सुधी सुख तो लेश पण देखातुं नथी. वळी जेम मोढा आगळ कोळीओ बतावी मोढामां मूकवा वखत आवे के झुंटवी ले तेम आपणी दुर्दशा विधि करावे छे; माटे क्यां सुधी आपणे आवा दुःखथी पीडायला रहीशुं. एम कही निसासो नाखतो पाछो विचार समुद्रमां लीन थई गयो. पति माफक प्रेमदाने पण तेवुं हृदयमां वारंवार दुःख सालतुं हतुं छतां पण पतिने हिंमत आपवा छाती कठण करी कहेवा लागी के,

हे प्रिय! तमे विद्याधर जेवा दुष्ट निशाचरने दैवीक शक्तिथी शोधीने मने बंधनमुक्त करी अने हजारो राजामां वीरत्वनी छाप पाडी तेओने जानैया बनावी मारी साथे लग्न कीधुं छे तो हवे किनारे आवी शा माटे पाछा दुःख समुद्रमां डुबो छो? शुं दुःख बीजा वीर पुरुषोने नथी आव्यां? शुं तेथी तेओ हिंमत हारी गया हता? शुं हिंमत राखवाथी पछवाडे अधिक सुखनी प्राप्ति नथी थई! माटे विचार समुद्रमां तरफडीयां मारवा करतां शांतिथी शयन करो के, हुं पण आपनी चरण सेवा करी विश्रांति लउं? आवां पत्नीनां धैर्यतावाळां वचनो सांभळीने तेना मनमां विशेप उत्साह आव्यो, नवुं जीवन आव्युं, हजारो शत्रुओने हरावी दीधा जेटलुं बळ उत्पन्न थयुं अने शांत चहेरे स्त्रीने कहेवा लाग्यो के, सुशीले! तारुं कहेवुं योग्यज छे अने हुं पण तेवां अनेक संकटो आवे तो पण कंटाळनार नथी छतां पण निद्रा लेवा मारी ईच्छा थती नथी. कारण के, एक वखत निद्रा लीधी तो आटलुं कष्ट वेठयुं छे. अने पतिनी सेवा करवानो सतिनो धर्म छतां पण आजे तुं विश्रांति ले; कारण के, पुरुषो तो धैर्यता अने बळने धारण करनारा होवाथी गमे तेवा थाकने गणता नथी पण स्त्रीनां हाड कोमळ होवाथी चालवाने अशक्त छतां मारा बराबर जोसभेर चाली आवेली होवाथी थाकने दूर करवा निद्रा ले अने सुखथी शयन कर, पण अधम विद्याधर पाछो दगो न दे, माटे मने तो जागतोज रहेवा दे. कारण के, बळवाननुं बळ जागे त्यां सुधीज छे अने मने भय पण लागे छे के, तेनी विद्यानो ते खोटो उपयोग करवा रात्रदिवस आपणुं छिद्र शोधतो बेठो रहेतो हशे अने लाग जोई पाछुं दुःख देवानी तैयारी करी अहीं आववानी ईच्छा राखतो हशे. आम घणुं कहेवाथी स्त्रीने झोकां आववाथी ईच्छा नहि छतां पण निद्रावश थईने पतिना सामे अचेतनपणे पडी. त्यारे कुमार सुकेलां पांदडांनी शय्यामां स्त्रीने सुतेली मुकीने चारे बाजु निहाळतो विद्याधरनी राह जोतो उभो रह्यो हतो.

जेओ सज्जन छे तेओ स्वप्नमां पण बीजानुं अहित चहाता नथी पण पोताना कर्मनोज दोष जाणीने कर्मने तोडवा प्रबळ प्रयास करे छे अने तेथी तेओ जगत्‌ने मित्र तरीके गणी कोईनाथी पण भय पाम्या विना निश्चिंतपणे धर्मने आराधीने मनुष्य जन्मने सफळ करे छे. पण जेओ दुष्ट छे तेओ पोतानुं कोईए बीगाडयुं होय अथवा बीजाए प्रेरणा करी होय तो गमे तेवा उत्तम माणसने पण शत्रु गणीने पोताना दोष जोया विना तेनुं बीगाड करवा चाहे छे पण तेना प्रबळ पुण्यथी तेनुं बीगाडी शके नहि त्यारे रात्रदिवस मनमां खेद करतो आर्तध्यान करतो रहे छे अने बीजानां छिद्रो शोध्यां करे छे अने वारंवार पोते पीडाई बीजाने पीडे छे. तेवी रीते ते अधम विद्याधरे बे वखत राजकुमारने तथा तेनी स्त्रीने दुःख दीधा छतां पण तेओ न मरवाथी तेमने मारवानुं चिंतवतो आजे लाग मळवाथी पोतानी विद्यावडे तेमनुं स्थान जाणीने आव्यो हतो. तेना मनमां एमज हतुं के, आजे पण पूर्वनी माफक लाग फावशे. पण ज्यारे ते आवीने जुए छे त्यारे एकली स्त्रीने जोईने आश्चर्य पामीने जेवी स्त्रीने दुःख देवा माटे उचके छे तेवोज कुमारे हाकोटो कर्यो के, जेम सिंहनी त्राडथी बकरुं गभराय तेम ते विद्याधर भय पामी गयो अने ज्यारे कुमारे नजीक आवी खुल्ली तलवारनो वीजळी माफक चमकारो देखाडयो के, ते पोतानुं मोत नजीक आवेलुं जाणी बेभान थइ गयो. तेनी विद्याओ पण क्यांय जती रही तेथी ज्यारे कुमारे तेने उद्देशीने कह्युं के, रे दुष्ट! रे छळशोधक! तने हुं शी शिक्षा करुं? शिक्षानुं नाम सांभळी ते कालावाला करवा लाग्यो के, हे वीर पुरुष! हुं जाणुं छुं के मने मारा अपराधथी मोत शिवाय बीजी शी शिक्षा मळे तेम छे? छतां दीनपर दया कर. एज मारी छेल्ली प्रार्थना छे. राजकुमारे भय पामताने स्थिर करवा तलवार म्यानमां घालीने कोमळ वचने पूछयुं. रे निशाचर! आवो तुं सत्वहीन छे त्यारे शा माटे अमारा विरुद्ध आवुं वर्त्तन वारंवार करे

छे ? कारणके, सुखमां सुतेलाने अजाणपणे उपाडी समुद्र तथा पहाड उपर मरवा फेंकी देवा ए अति निंदनीय अने शत्रुने पण आदरणीय नथी? त्यारे ते बोल्यो हे सत्व शालिन्! हुं भाग्यहीन छुं. मारा दुर्भाग्यनी शी वात कहुं ? कारणके, सत्वहीनता मारामां छे अने वीरत्व मात्र तारामां छे. आपणा बेनी सरखामणी केवी रीते थाय ? तारा सामे ईंद्र पण टकवाने असमर्थ छे तो तारुं अहित करवा स्वप्नमां पण कोण चाहे? छतां पण भाभीना प्रेरायला बाळबुद्धिना आ अधमे पोतानी विद्यानो गेरउपयोग करी तमने नाहक दुःख दीधुं छे अने तेना पापना बीजरुप आ मरणथी पण अधिक दुर्दशाने प्राप्त थयो छुं? अने भविष्यमां मारी शुं गति थशे ते तो प्रभुज जाणे छे. भयथी कंपेला अने हाकोटाथी हथीआररहित थएलाने मारवो अयोग्य जाणीने अभयदान आपीने फरीथी स्त्रीनी प्रेरणाए न दोरावानी शिखामण आपी छोडी दीधो. ज्यारे आ विद्याधर सिंहना पंजामांथी हरण छूटेलुं जीव लईने भागे तेम भागी गयो. त्यार पछी स्त्रीने सुतेलीज रहेवा दईने पाछली रात्र सुधी जागतोज बेसी तेनुं रक्षण कर्युं अने प्रातःकाळे ज्यारे स्त्री जागी त्यारे तेने विद्याधरनी वात कही संतोष पमाडी बंने जणां स्वदेश तरफ चालतां थयां.

प्रकरण २८ मुं.

द्रष्टांत चालु-धर्मोपदेश, दीक्षानी इच्छा, पुरुषार्थनी मंदता.

"प्राणीने मनुष्य जन्म पूर्वना पुण्यथीज मळे छे तेमां पण धर्मोपदेश देनार गुरुवर्यनो समागम थवो अति दुर्लभ छे अने ए बे कदाच प्राप्त थाय तो पछी धर्मपर श्रद्धा थवी मुश्केल छे. ए त्रणे प्राप्त थनारने ते आदरवानी शक्ति अतुल्य भाग्योदये प्राप्त थाय छे, अने ए चारे प्राप्त जेओने थयां होय तेओ जो धर्म आराधवामां कदी प्रमाद करे छे तो ते मुग्धजनो महा पुण्ये मळेला चिंतामणी रत्नने व्यर्थ गुमावी देवा माफक आचरण करे छे तथा हे भव्यजनो ! जो तमने जन्म मर्णथी अने अनंत रोगोथी भरेला एवी अनादिकाळना शरीर बंधनथी मुक्त थवुं होय तो तमे प्रमाद छोडीने, इंद्रियोना विषयोने त्यागीने, आत्मानुं शुद्ध स्वरुप ओळखीने तेमांज लीन थाओ पण आपातरम्य एवा अनंतकाळ दुःख देनारा स्वादिष्ट वस्तुओना भोगोपभोगथी विरक्त थाओ. वळी जेम वेपारी विदेशमां भटकीने अल्पभार अने बहु मूल्यवाळा अमूल्य रत्न शोधे छे तेम तमे त्रण रत्नसमान ज्ञान-दर्शन चारित्रनी वांच्छा राखो."

आ प्रमाणे सुधासमान मधुर वाणीए उपदेश देता शान्त मुद्रावाळा मुनिवर्यने देखीने स्त्रीसहित आवता गुणवर्मोकुमारने ते वचनो कानमां पडतां हृदयमां अति आल्हाद थतां रोमराजी विकस्वर थएलो ते कुमार त्यां जईने गुरुवर्यने पगे लागीने यथोचित स्थाने बेसी शांत चित्ते उपदेश सांभळवा लाग्यो. वळी गुरुए कह्युं, हे मुग्धजनो ! जेने तमे तमारा मानीने तेने माटे रात दिवस अनेक प्रकारनां कष्ट सहो छो अने रक्षक तरीके-सहायक तरीके मानी रह्या छो तेवा वहाला पुत्रो,

सुंदर स्त्रीओ ने इंद्रासन जेवुं राज्यासन पण तमने भयकाळे रक्षण आपी शकतां नथी, पण तमारो संबंध पूरो थतां कांतो ते तमने छोडी जशे अथवा तो तमारे तेमने मुकीने पण चालते काळने स्वाधिन थवुं पडशे. आवां हृदयभेदक परलोकनुं हित करनारा वचनोने हृदयमां रुचावीने वैराग्य तरंगमां रंजित थतो कुमार स्त्रीने धीमे रहीने कहेवा लाग्यो, हे प्रिये! आवो अमूल्य समय फरी फरीने आवतो नथी माटे जो तारी ईच्छा होय तो हुं शिवपद प्राप्त करवाने दीक्षा ग्रहण करुं.

विषयोने वश थएलां आपणे बंनेए कंई ओछुं दुःख खम्युं नथी, अने राजवंशमां जन्म लीधा छतां के अरण्यना वासी भीलभीलडी समान आपणे दुःखज वेठयुं छे. अने ते छतां पण काळ आवीने क्यारे कोळीओ करी जशे ते पण मालुम पडतुं नथी; माटे तपश्यारुपी तलवारवडे दुःखरुपी बंधनने आपणे बंने दूर करी दईए. त्यारे पत्नीए कह्युं हे नाथ! तमे सर्व सत्य कहो छो. सुरेंद्रना सुखोने पण वीसरावे एवुं शिवपदनुं सुख कोण नथी वांच्छतुं! पण भयंकर सर्पो जेम अमूल्य निधाननी आसपास फरी ग्रहण करनारने अंतराय करे छे. तेम इंद्रिओ उन्मत्त बनीने आपणने तेवा उत्तम पदने प्राप्त करवा विघ्न करी रही छे. वळी आपणुं तारुण्य हजु खीलतुं छे. भोगाकांक्षा पूर्ण थई नथी, तेम भोगोपभोगनुं सुख आवी आवीने दूर थई गयेलुं छे. तेथी थोडो पण काळ जो सांसारिक विषयसुखमां निर्गमन करवामां नहि आवे तो स्थिरताथी चारित्र पाळवानुं आपणाथी बनी शकवुं मुस्केल छे. तेथी हे नाथ! जो कोई त्रिकाळज्ञानी गुरु बीजी वखत मळशे तो आपणाथी चारित्र पळशे के नहि तेनो निर्णय करी चारित्र ग्रहण करवुं; कारणके व्रत लईने जो पाळवामां प्रमाद करवामां आवे तो महान् दोष प्राप्त थाय छे. स्त्रीनां आवां हीनसत्वनां वचनो सांभळी व्रतमां दृढ आदर धरनारा गुणवर्मा कुमारे कह्युं हे मुग्धे! भविष्यमां

मृत्यु क्यारे आवशे तेनो भरोंसो नथी तेम तेना भरोंसे वेसीने व्रत लेईशुं ए पण अचोक्स छे. माटे उत्तम पुरुषो तो ज्यारे वैराग्यदशा अंतरमां स्फुरे छे त्यारेज पोतानुं आत्महित करी ले छे अने इंद्रिओना प्रवळ समुहने रोकवामां आत्माने समर्थ जाणे छे. वळी ज्ञान तेने सहायक थाय छे, अने गुरु सेवामां वेठेला सुशिष्यने मोह पण पराभव करवा शक्तिवान् नथी तो तेनी दासीओ विषय तृष्णाओ शुं करी शकवानी छे. छतां पण तारुं मन हजु अस्थिर छे माटे थोडो वखत तारी समाधि माटे हजु राह जोईश; एम कही गुरुने नमस्कार करी बन्ने जण नीकळी देश तरफ चाल्यां.

प्रकरण २९ मुं.

द्रष्टांत पूर्णाहुति-विधिनी विचित्र कृति-कनकवतीनी भ्रष्टता तथा गुणवर्मानी दीक्षा.

कर्मनी दशा केवी विचित्र छे, मोह नामना दुष्ट राक्षसे जगत्‌ने घेरीने भला भला समर्थ पुरुषोने कायर बनावी, निर्लज बनावी पायमाल करी दीधा छे; तेओ विचाराओए आखी जींदगी सुधी शीलव्रत तथा सदाचार पाळी आवरु मेळवी होय, पुण्य बांध्युं होय, अशुभकर्मने तोड्या होय छतां पण जो मोहनो लाग आवे अने माणस प्रमादी थाय तो कुकर्ममां दोरातां वार लागती नथी अने पूर्वेनी शुभ कमाणी जती रही अशुभ कर्मनी मोटी खोट आवे छे. विश्वामित्र जेवा राजर्षिने मोहे नचावीने व्रत भंग करावी तपस्यानो भंग करावी अप्सरानो उपासक बनावी दीधो छे. इंद्र जेवाने गौतमऋषिनी अहल्या स्त्रीनो वांच्छक बनाव्यो छे. काळीदास जेवा कविने सुपुत्रीना शील उपर दृष्टि करतो कर्यो छे, भर्तृहरी जेवानी अति माननीय पिंगळाने कुमार्गे दोरी छे जेथी परमार्थ साधनमां जेणे जींदगी गुजारी छे तेवा वीरविक्रमने पण देशनिकाल थवुं पड्युं छे अने तेनाज पश्चातापथी भर्तृहरीने राज्य छोडवुं पड्युं छे. पृथ्वीराज चहुआण, करणघेलो, माधव विगेरे जेनां दृष्टांत जोईए, तेओ सघळा गुणवान हता, तेओने पण मोहे निर्गुणी बनावी स्वपरना हितनो नाश करनारा कर्या छे. जेओ अहंकार राखे छे के मोह मने शुं करनार छे? हुं नीतिथीज चालीश. इंद्रिओ गृहस्थावासमां पण कबज राखीश, तेवाओना अहंकारने क्षणवारमां क्षीण बनावी आ मोहे पायमाल कर्या छे तेथीज वीरप्रभुए सर्व जीवोने फरमाव्युं छे के तमे समय मात्र प्रमाद न करो? जो प्रमाद थशे तोज मोहनुं जोर चालशे अने जेओए प्रमाद कर्यो छे

तेओ मोटा चौद पूर्वना पारंगामी महान् विद्वान मुनिराजोने पण उंच स्थानथी भ्रष्ट करी अधमगतिए पहोंचाडया छे, तो सामान्य जीवोनुं शुं कहेवुं ? ते प्रमाणे कनकवती सति जेवी सुलक्षणा स्त्रीने पण भोगाकांक्षामां दृष्टि रही अने व्रत लेवामां प्रमाद कीधो तो आगळ चालतां केवा बुरा हाल थाय छे ते आपणे जोईए. एक धन धान्यथी भरपूर एवा नगरने रस्तामां आवेलुं देखीने विना पैसे शहेरमांथी माल तथा स्थान मळवानुं अशक्य होवाथी अने साथे लइ ठाम ठाम लोकोना देखतां भटकवुं अयोग्य लागवाथी शहेर बहार नजीक जे उद्यान हतुं तेमां एक छायावाळुं झाड जोई तेने त्यां बेसाडी पोते शहेरमां गयो. जुगारवडे धन मेळवी खावाना पदार्थो मीठाइ फळ विगेरे लेइ ज्यारे पाछो आवे छे ते वखते घणा लोकोने ते शुभ शुकनना कारणरुप थतो हतो तेना देदिप्यमान चेहेराथी तथा चालवानी खूबीथी तथा हाथमां आवी रीते पदार्थ लई एकलो पगे केम चालतो हशे तेना माटे अनेक प्रश्नो करनारा तथा आदरमान आपनारा तेने घणा मळत तोपण स्त्रीने एकली मूकवी अयोग्य लाग्याथी तुरत ते पोताना स्थाने आव्यो. स्त्रीने प्रथम तृप्त करी पछी पोते भोजन लीधुं पण ते वखते तेनां केटलांक चिन्होथी मालुम पडयुं हतुं के तेना चहेरा उपर एकदम फीकाश आवी हती; तेनुं कारण शुं, एम विचारतां तेना मनमां आव्युं के वखते तेने तेनां सगांवहालां सांभरी आव्यां हशे अने स्त्रीनो स्वभाव कोमळ होवाथी तेने रडवुं पण जलदी आवी जाय छे, छतां पण तेनी खात्री करी जोउं ! एम विचारी दिशा जवानुं बानुं करी वाडना ओठे पोतानी स्त्रीने पोते न जणाय पण पोते तेने जाणी शके तथा तेनी चेष्टा वर्ती शके. स्त्री एकली पडवाथी जमीनमां पुरुष स्त्रीनुं जोडुं चीतरी तेने निहाळी निहाळीने जोवा लागी तथा पंचम स्वरना उद्गार कोयल माफक काढवा लागी. थोडीवार पछी वियोगनां चिन्ह बतावी आळस खाती दीर्घ निःशासा मूकवा लागी अने चारे दिशामां धारीने जोवा लागी त्यारे गुणवर्मा

कुमारे आ सघळुं जोयुं त्यारे तेना मनमां चोकस थयुं के तेनुं प्रेम पात्र बीजुं कोइ अही तेने मळी गयेलुं होवुं जोइए अने तेना माटे आ उदास थइने बेठेली छे अने घडी घडीमां तेनो स्वभाव बदलाय छे. पण हजु तेनी पासे जो हुं एकदम प्रगट थाउं त्यारे तेनो चेहरो बद-लाइ जशे तो जाणीश के ते जरुर व्यभिचारिणी छे. तेथी एकदम आव्यो त्यारे तेना धारवा मुजब स्त्रीए पोतानो प्रथमनो देखाव गोठवी दीधो हतो अने पूछतां खुलासो आपतां पण गभरायला जेवी दीसती हती, छतां पण पक्को निर्णय कर्या विना तेने कंइ पण वधारे कहेवुं के मानी लेवुं ते अयोग्य धारतो हतो तेथी ते दिवसे त्यांज आश्रम शोधी रह्यां हतां. थोडीवार पछी कुमार त्यां एकलो फरतो हतो. तेवामां कोइए तेने पूछयुं के हे बंधो! अहीं अमारा राजकुमारने जोया के? त्यारे गुणवर्माए पूछयुं के ते कुमार कोण छे? त्यारे ते माणसे कह्युं के शंखपुर नामनुं आ नगर छे तेमां इशानचंद्र राजा छे, तेने गुणना सागर समान गुणचंद्र नामना कुमार छे पण ते राजानी कीर्तिने कलंक लगाडनारी चालमां फसायलो ते राजकुमार कोई अहीं नवी आवेली परदेशण स्त्री उपर तेना रुपथी मोहित थयेलो छे, अने तेनो मिलाप एकांतमां इच्छी मने कांई कार्यनुं बहानु बतावी दूर करी दीधो हतो, ते कार्य करीने अहीं आवतां तेने न जोवाथी तेने शोधुं छुं अने तेने ते स्त्री मळी के केम ते तमे जाणता हो तो कहो? गुणवर्माए वातनो निकाल लाववा कह्युं के तेनुं ईच्छित थवाथी ते तो शहेरमां गयो. आ वात सांभळी आवी मनोहर मुग्धा एकदम मळी गई तेथी आश्चर्य पामतो ते माणस शहेरमां गयो त्यारे कुमार विचारवा लाग्यो के आ संसारनुं स्वरुप कोई विचित्रज छे, तेनो पार पामवा कोई समर्थ नथी. घडी घडीमां माणसनी वृत्तिओ बदलाती जाय छे. एक वस्तुथी बीजी अधिक वस्तु ज्यां सुधी प्राप्त थई नथी त्यां सुधी तेने पोतानी मानीने तेना उपर प्रेम थाय छे अने विशेष सुंदर बीजी मळतां पाछा भाव

बदलाइ जाय छे. एवा अनिश्चित् अनित्य पदार्थपर हरघडी चंचळ थता मनवाळा स्त्री पुरुषनुं जोडुं केवी रीते टकी शके? खरेखर अनेक प्रकारे संतोष करी कोइ पोतानी मानीने संसारमां मोहित थाय तोपण आखरे एनुं चित्त कदापि पण एक थवानुं नथीज, पण हजु ज्यां सुधी तेने विशेष कलंक लाग्युं नथी त्यां सुधी हुं तेना मामानुं नजीकमां राज्य छे त्यां तेने मूकीने मारुं ईच्छित कार्य जे दिक्षा लेवानुं ते पूर्ण करीश. एम विचारी स्त्रीने साथे लेई तेना मामाना शहेरमां गया. आवा तेमना दयाजनक रंक देखावथी कन्यानो मामो पण आश्चर्य पामी गयो. पछी सघळी कथा सांभळी तेमने दिलासो आपी रहेवा योग्य स्थान आपी त्यां राख्यां.

ज्यारे राजकुमारे राजकुमारीने पेला अन्य राजपुत्रनो प्रसंग थया पछी चालवानुं कहेलुं त्यारे तेनामां रक्त होवाथी शरीर दुःखवानुं तथा थाक लागवानां अनेक बहानां काढी त्यां रोकावा ईच्छा करी हती पण कुमार विचक्षण होवाथी तथा तेने मामाने त्यां मुकी संसारना मोहथी छुटवा ईच्छा राख्याथी पोतानी स्त्रीने तेना मामाना सहवासमां राखी तेने कुमार्गे चढवानो अटकाव करी पोते पोताने कृत कृतार्थ थएलो मानीने स्त्रीने जणाव्या विनाज दिक्षा लेवाने माटे जेम कारा-गृह (केदखाना)मांथी चोर भागे तेम नीकळी गयो अने गुणरत्न नामना गुरुवर्य पासे जई भावशत्रु (क्रोधादि)ने हणवा माटे जिनेश्वरोए कहेली दिक्षाने ग्रहण करी, पोताना आत्मानुं हित करवा पर ज पूर्ण लक्ष आपवा लाग्यो. रात्री पूरी थतां जागेली प्रेमदा पतिने पासे सुतेला न जोवाथी थोडीवार रही पोताना मामाने जाहेर कर्युं; मामाए पण चारे बाजु माणसो मोकळी तपास करावी पण तेनो पत्तो न लागवाथी रोती भाणेजीने धीरज आपी के, अहीं रही धर्मध्यान कर? तेम हुं पण त्यां सुधी तेनी तजवीज करावी तेनो मिलाप करावी आपीश. अहीं रहेवामां तने घर माफक कोई पण जातनी अडचण नथी.

कर्मनी विचित्रतानो पार नथी, रंकने राजा अने राजाने रंक बनावे छे, तेम आ विचारी अबळाने कर्मे दगो दीधो हतो अने तेनुं हृदय सतित्वने छोडी असतित्वमां प्रवेश करी गयुं हतुं. तेना मनना विचारो पूर्वे शंखपुरना राजाना कुमारने अत्यंत रुपवान् जोयेलो होवाथी तेमांज दोडया करता हता अने हवे पति जे वचमां विघ्नरुप हतो ते पण नीकळी गयो हतो. तेम तेना मनमां खात्री पण थई हती के तेणे मारुं कोई पण रीते दुष्ट चरित्र जोयुं हशे तथा तेना वैराग्य रंगमां विशेष वधारो थवाथी मारा दुर्गुणोनी उपेक्षा करीनेज नीकळी गयेलो जणाय छे तो हवे मारे पण मारा मननुं अभिलषित करवुं जोईए; छतां पण लोकलज्जाए त्रण दिवस सुधी पतिनो शोक करी बाह्यवृत्तिथी अनेक प्रकारे लोकोना मन उपर पोताना सतित्वनी असर करीने लाग फावतां चोथे दिवसे मध्य रात्रे रस्तो पकडी गई हती. यार उपर प्रेम तेनो रथ बन्यो हतो, हृदयनो उत्साह तेनुं भातुं थयुं हतुं, भोगनी तृष्णा बळती मसाल बनी हती, चालवानी त्वरा (वेग) तेनी सखी बनी हती, युवावस्थानो मद (उन्माद) ते शुभसूचक शुकन थयो अने कामदेव तेनो रस्तानो भोमीयो थयो हतो.

रंक विचारी अबळा पतिना स्थानथी भ्रष्ट थएली शीलने त्यागी कुरस्ते सेववा तैयार थई हती पण तेना नशीबमां सुख मात्र देखवारुपज हतुं. पूर्वना पुण्य विना भोगोपभोगो प्राप्त क्यांथी थाय? अने थाय तो सुखथी भोगवाय केम ? अने विषयभोगनी तृप्ति वांच्छे तो क्यांथी मळे? ए तो इंद्रियोने उन्मत्त अश्वनी माफक ज्ञानरुपी लगामथी कबजामां राखे तो इच्छित स्थाने पहोंचाडे, अने मोक्षनुं सुख मेळवे; पण आ विचारीने तेवुं सुख अहींनुं पण लख्युं नहोतुं तेम परलोकनुं पण लख्युं नहोतुं. शंखपुरना राजपुत्र पासे ते निर्भयपणे आवी पहोंची अने राजकुमारे तेने प्राणथी पण अधिक वहाली गणीने तेने सर्वे राणीओमां श्रेष्टपद (पट्टराणीनुं पद) आप्युं हतुं. पण तेथी

पूर्वेनी राणीओ आवी कोई परभारी नाम ठाम वगरनी वेश्या पेरे परण्या विना घरमां पेठेलीने महालती जोईने तेओनाथी घडीभर पण सुखे वेसातुं नहोतुं, तेम राजपुत्र पण तेमने गणकारतो नहोतो. तथा ते विचारीओए बीजो कोई उपाय न जोई शक्याथी तेने छूपी रीते झेर आपीने तेनो निकाल आण्यो हतो, अने ते मरतां दुर्ध्यितवन करी दुर्गतिमांज गई. अने सात सागरोपमथी अधिक दुःख भोगववानुं, चोथी नारकीनुं स्थान तेना माटे निर्माण थयुं. तेनो पति गुणवर्मा कुमार संसारनुं तथा कर्मनुं विचित्र रुप समजीने ज्ञान ध्यानमां चित्त राखी तपश्यावडे अशुभ कर्मनो नाश करी इंद्रियोना विषयोने विष समान गणी तेनो बीलकुल भरोंसो त्यागेलो होवाथी अंतकाळे पण सर्वे जीवो उपर पण मैत्रीभाव भावीने समाधि मरणे देवलोकमां उत्पन्न थयो. त्यांथी सागरोपमनुं सुख भोगवी उत्तम कुळमां अवतार लेई बीजा भवमां मोक्ष जशे. माटे हे कुमार ! तुं आ गुणवर्मा कुमारनी कथा सांभळीने इंद्रियोना विषयथी निवृत्त था ! त्यारे कुमारे कहुं हे स्वामिन्! आप कहो छो ते सत्य छे. में पण इंद्रियोना विषयोने वश थवाथी अतिशे दुःख भोगव्युं छे. गुरुए पूछ्युं हे भद्र ! तें शुं दुःख भोगव्युं छे ते यथास्थित वर्णव ? धम्मिले कहुं के हे मुनिवर ! जेणे दुःख वेठ्युं नथी अने बीजाना दुःखे दुःखी थतो नथी अने दुःखने हणवा समर्थ नथी तेना आगळ दुःख कहेवामां शो सार छे ?

मुनिवरे कहुं के हे वत्स ! में दुःख वेठयुं छे तेम दुःख हरवाने समर्थ छुं तेम अन्यना दुःखोने सांभळीने करुणाना लीधे मारुं हृदय पण भींजाय छे माटे निश्चिंत्पणे तारुं वर्णन कहे, त्यारे धम्मिले पोतानुं पेहलेथी छेल्ले सुधी वर्णन कहुं. ते सांभळीने करुणाना सागर एवा ते मुनिवरे तेने धीरज आपवा पोतानुं वृत्तांत केहेवा मांड्युं.

प्रकरण ३० मुं.

मुनिवर्यनुं वृत्तांत.

सघळी संपदाओना भंडाररुप अवंती देशमां उज्जयिनी नामनी नगरी माणसोना मनना मनोरथो धर्म, अर्थ, काम वडे निरंतर पूरे छे ते नगरमां शत्रुने संतापरुप जितशत्रु नामनो राजा मध्यान्हना सूर्य माफक प्रकाशतो हतो. तेने अमोघरथ नामनो सारथी क्षत्रीओमां भूषणरुप अर्जुनने कृष्ण माफक मळ्यो हतो, तेने यशोमती नामनी अर्धांगनाथी अगलदत्त नामनो तेजस्वी पुत्र उत्पन्न थयो हतो. आ नानो बाळक पोतानी माताना खोळामां निरंतर रमनारो छतां पोतानी बाळ बुद्धिथी तेना हृदयनुं दुःख जाणी शकवाने असमर्थ हतो. पण ज्यारे ते कांईक समजणो थयो ते वखते कोई पण कारणे तेनी माताना आंख-मांथी चोधार आंसु पडतां जोई पूछवा लाग्यो के, हे मात! तने एवुं शुं दुःख छे के तेना लीधे तुं रात्र दिवस रडे छे, दुनियाना रंगथी तदन अजाण्या पोताना पुत्रने जाणीने मातानुं हैयुं विशेष भरायलुं छतां पण धैर्य आणी कहेवा लागी के हे वहाला! तुं दुनियामां जन्म्या छतां पण हजु बाळ बुद्धिनोज रहेवाथी मने निरंतर रडवुं आवे छे, जो तारामां कांई पण सत्व होत तो तारा पिताना मरणथी अत्यंतकारी घा लागवा छतां पण कांईक दिलासो लेत, के मारो सुपुत्र तेना पितानुं उत्तम पद अने राज्यनुं मान पाछुं मेळवशे, पण अत्यारे तेमांनुं किंचित् पण चिन्ह देखातुं नथी. मूर्ख अबळाओ पतिना मरणथी पोताना वैभव-नो नाश थएलो जाणी रात्र दिवस रडे छे तेवुं रडवुं कोई पण रीते सारुं नथी पण घरनो मोभो साचवनार प्राणथी वहालो पति निराश्रय मूकीने चाल्यो गयो एज मने वधारे दुःख दे छे. कदाच तुं जो मोटो थाय अने विद्याओ भणीने तारा बापनुं महत्व प्राप्त करे तो मारा

दिलने दिलासो लेवानुं स्थान छे नहि तो पछी आ किंचित् आजी-
विका आपणा घरमां छे ते पण खवाइ जतां मारे तथा तारे केवी
दुःखद अवस्था भोगववी पडशे? ते तो तने विचार पण क्यांथी आ-
वे? अरेरे! तारा पिताना मरणना बदले मारुं मोत थयुं होत तो वधारे
सारुं थात! कारण के आ घरना महिमानो पराभव तो न थात! अने
जराक ते दुःख विसारे पडे छे के पाछो जाणे मने बाळवाने माटेज
तारा पितानो प्रतिपक्षी आ रस्तो तेने फरवा जवानो नहि छतां पण
अहींथी छेल छेलाणी जेवो बनी घोडो खेलावतो पोतानी चालाकी
बतावतो वारंवार नीकळे छे अने ते तारा पितानीज साहेबी होवाथी
मने वारे वारे रडवुं आवे छे. माटे हे पुत्र! जो तुं माताना दुःखने
पूछतो होय अने तारामां जो कंइ पण समजशक्ति होय तो तुं विद्या
भणीने तारा बापना पदने फरी प्राप्त कर. आ समये पुत्रना दिलमां
पोतानी माता माटे अतिशय लागी आव्युं हतुं अने बाळक छतां पो-
ताना प्राण सुधां पण माताना दुःखने दूर करवा माटे अर्पण करवा
तैयार हतो तेथी कहेवा लाग्यो के हे मात! आज्ञा आप के हुं हमणां
ने हमणांज अहीं ज्यां विद्या हुन्नरनी पाठशाळा होय त्यां भणवा चा-
ल्यो जाउं! पुत्रनी आवी हिंमत जोई मातानुं हैयुं उल्लासमय थई गयुं
अने बोली के हे वत्स! तने अहीं भणवामां घणां विघ्न छे. प्रथम तो
तारा बापनो प्रतिपक्षी तने उमर लायक थयेलो जाणीने हणवा प्रयत्न
करशे अने तेमां नहीं फावे तो पछी भणवानुं बंध करावशे अथवा बी-
जी रीते तने पीडशे, माटे तुं अहींथी दूर थाय तेमांज हाल तो सारुं
छे. तारा पितानो परम मित्र दृढ प्रहारी नामनो कौसंबी नगरीमां
शास्त्र अने शस्त्रनी नीतिमां निपुण छे तेनो आश्रय ले तोज तारुं भवि-
ष्य सुधरे तेम छे. आ प्रमाणे पुत्र माताए त्यांज वात करीने संतोष
मान्यो हतो पण माताथी ज्यारे पुत्र जरा छुटो पडयो के पोताना
भविष्यना कल्याण माटे तेना मनमां अनेक प्रकारना तुरंगो उठवा

मांडया हता अने ते तरंगोमां उल्लसित थयेलो बीजे दिवसेज माताने पगे लागीने तेनो आशीर्वाद लईने सिंहनी माफक बीजानो आश्रय लीधा विना पोतानुं नशीब अजमाववा परदेश नीकळी गयो हतो तेनी उमर जो के तदन नानी नहोती तो पण तेवा एकना एक बाळकने पतिना वियोगे निरंतर दुःख पामती तेनी माता तेने स्वप्ने पण बहार काढवा ईच्छे नहि पण अणचालते पतिना प्रतिपक्षीने सन्मुख उभो रहेवा जोवाने पुत्रने प्रवीण करवा माटेज काळजुं कठण करीने छूटो पाडयो हतो. रस्तानां अनेक दुःखोने भोगववा छतां पण शुन्य चित्ते नहि गणकारतो कौसंबी नगरीमां प्रवेश करीने परमेश्वरना नामनी माफक गुरुना नामनो जाप करतो पूछी पूछीने अध्यापक पासे हौंसथी आवी पहोंच्यो हतो. वडीलोने विनय करवामां तत्पर एवा आ बाळके ते अध्यापकने कोई पण वखत नहि जोया छतां अत्रे फक्त नामनी ओळखाण आप्याथीज सन्मुख रही मस्तके अंजळी लगावी प्रणाम कर्यो हतो. अध्यापक पण आवा विदेशी नाना बाळकने विना कारणे हैयाना उल्लासथी नमस्कार करतो जोई ज्यां तेनी दिव्य कांति जोईने तेने पोताना पुत्रथी पण अधिक प्रेम तेना उपर थतो हतो जेथी खोळामां वेसाडी माथे हाथ फेरवी स्नेह दृष्टिथी दिलासो आपी पूछवा मांडयुं. हे वत्स ! तुं कोण छे ? कयांथी आवे छे ? तारी शुं वाण छे ? आम मने अजाण्याने शा माटे आटलो बधो प्रणाम करीने बोजा तळे दबावे छे ? त्यारे ते बाळके पोतानुं तथा पोताना पितानुं नाम तथा ठेकाणुं आप्युं तथा भणवानी ईच्छा जणावी. आटलुं जाणवाथी ते अध्यापक मोटा विचारमां पडी गयो के आहा ! शुं नशीबनी बली- हारी छे के राज्यमां अति माननीय मारा मित्रनो पुत्र आवो एकाकी अनाथनी माफक पगे चालीने मारे त्यां आवे ! जेने खमाखमा कहे- नारा सेंकडो माणस होय, जेने बेसवाने माटे अनेक वाहन होय, जेने पहेरवा ओढवा माटे अनेक प्रकारनां वस्त्राभूषण होय, जेनुं लालन

पालन करवाने केटलीक धाव माताओ होय, ते बाळकना एक रंक बाळक जेवा हाल! अरेरे तेनी माताए तेने शा माटे एकलो मूक्यो हशे! तेना बापनी स्थितिमां केवो फेरफार थयो हशे! एम विचारी पछी पाछुं पूछ्युं, हे वत्स! तारी आवी दुर्दशा एकदम केम थई? तुं छूपो नासी आव्यो छे, के तारा बापनी राज्य रिद्धि नष्ट थई छे, के तेना उपर राज्यनी इतराजी थई छे, के तने कांई बीजुं थयुं छे? अरेरे हुं केवो निर्भागी के मारा मित्रनी में घणा वरसथी कंई पण खबर पूछावी नथी! त्यारे तेजस्वी बाळके माताए कहेली वार्ता पोताना पिता संबंधी सघळी ते पिताना मित्रने जणावी. कोमळ वचनोथी कहेता बाळकना एक एक वचनथी वींधाता काळजाथी ते अध्यापक मित्रनी दुर्दशाथी पोतानी मोटी उमरने पण विसारी नाना बाळक माफक पोके पोके रडवा लाग्यो अने ज्यारे हैयुं भरायलुं खाली थयुं त्यारे रडतो बंध थई मित्रना पुत्रने छाती सरसो चांपी कह्युं के, हे वत्स! तारे कंई पण ओछुं लगाडवुं नहि, हुं तने मारा पुत्र तरीके भणावीश, पण कहे तारे कंई विद्या शीखवी छे? तेणे धनुर्विद्या शीखवा ईच्छा जणाव्याथी बीजी विद्याओने गौणपणे शीखवी. राजाओने अति प्रिय एवी वीरत्वदर्शक धनुर्विद्या तेने मुख्यपणे शीखववा मांडी. योग्य गुरु अने विनयी बुद्धिवान् शिष्य मळी जवाथी गुरुए तेने शीखववामां जरा पण भेदभाव राख्यो नहीं तेथी ते शिष्य पण उल्लासथी भणवा मांडयाथी दिवसे दिवसे उत्तम गुणोथी वधारे प्रिय थवा मांडयो हतो अने तेथी तेने धनुर्विद्यानो अनुभव मेळववा माटे गुरुना घरना पछवाडे मोटुं मेदान हतुं तेमां जवा लाग्यो. प्रातःकाळे विद्या अध्ययन वधारे श्रेष्ट थतुं होवाथी सवारनो वखत ते त्यां गुजारतो हतो, तेवामां नजीकना घरनी बारीमांथी कोई युवान बाळिकाए तेने अभ्यास करतां जोयो. आ अभ्यास करनार जेने आपणे पूर्वे बाळक अवस्थामां जोयेलो ते हवे विद्यामां दीनपरदीन वधारो करवा साथे उमरमां पण वधतां वधतां युवा-

वस्थामां आवी लाग्यो हतो तेथी तेजस्वी कांति साथे शरीरनो देखाव पण युवतीओनां काळजां विधवा समान थतां हतां ! विद्यार्थीने वहालुं ज्ञानज होवाथी ते युवक पोतानी भणवानी वस्तु सिवाय बीजे क्यांय पण नजर फेंकतो न होवाथी केटलाक दीवस सुधी ते स्त्रीना कटाक्षना फांसामां आव्यो नहोतो पण एक वखत स्त्रीए पोतानी लज्जा छोडीने तेने पोतानो प्रेम खुल्ली रीते जाहेर करवा माटे जेम आकाशमांथी प्रसन्न थएली देवी पुष्प वृष्टि करे तेम तेणीए खीलेला गुलाब कमळ विगेरेनी वृष्टि करी तथा तेनुं काळजुं विशेष प्रकारे वींधवा तेनी छातीमां पुष्पनो सुगंधी दडो अतिशय उत्साहथी फेंक्यो. जेवी आ स्त्री भरयौवन अवस्थामां हती तेवो आ हतो, छतां पण पोताना अभ्यासने खामी न लागे तेम गुरुना मनने जरा पण अंदेशो न आवे माटे तेणे स्त्रीनां सघळां कृत्य उपर उपेक्षा करवानुंज योग्य धार्युं हतुं. इंद्रिओने कबजामां विद्यार्थीए अवश्य राखवीज जोइए ते आ युवक सारी रीते जाणतो हतो, तथा गुरुनी आज्ञा पूर्ण रीते पाळवा तत्पर हतो छतां पण ते सुंदरीनुं पूर्णचंद्र जेवुं अमृत वरसावनारुं मुख खीलेली पद्मलता माफक विकसित अंगोपांगवाळी मनोहर मुग्धा वखतो वखत तेना हृदयमां याद आव्या करती हती ! तो पण हाथीने जेम अंकुश वडे महावत कबजामां राखी शके छे तेम ते राखतो हतो, छतां पण ते सुंदरीए तेना वारंवारनी उपेक्षाने दूर करवा अशोक वृक्षनी डाळी पकडीने सन्मुख उभी रहीने एक दिवसे प्रकट शब्दोमां पोताना मनोभाव जणावती हती तेथी तेना शरीरमां सुतेलो मदोन्मत्त काम प्रकट थवाथी शरमने कोरे मुकीने अगडदत्त स्त्रीने पूछवा लाग्यो, हे मुग्धे ! तुं कोण छे ? अने मने अजाण्याने पोतानो प्रेम दर्शावीने शा माटे विद्याकळाना अभ्यासमां विघ्न करे छे ? स्त्रीए कोमळ अने मधुर वचनेथी धीमे धीमे कह्युं के, हुं आ घरना मालिक पक्षदत्त शेठनी श्यामदत्ता नामनी पुत्री छुं अने तारा सौंदर्य अने

कांतिथी आकर्षायेली गोखमां बेसीने निरंतर तारी राहा जोया करुं छुं. क्षुधातुरने जेम दुधपाकने देखीने जमवानी ईच्छा थाय छे, वेलडी जेम वृक्षने वींटावा ईच्छा करे छे तेम हुं कामथी हणाई अनाथ बनेली तारा आश्रय नीचे रहेवा ईच्छुं छुं माटे हे दीनोना उद्धारक! कोई पण रीते तुं मारो उद्धार कर! हजु पण अगडदत्त तेना तरफ जोइए तेवुं लक्ष आपतो नहोतो तेथी नीचे उतरी एकांत जोई तेना पगमां पडी.

दूरथी पण चंद्र शीतळ सुधा वरसावे छे, दूर रहेलुं खीलेलुं कमळ सुगंधीना रजकणो आपे छे, दूरथी पण वागेलुं वाजींत्र कानमां मधुर शब्दो मोकली आपे छे. चीतरेली पद्मणी दूरथी पण माणसना नेत्रने स्थिर करे छे, स्थंभ साथे स्थिर रहेली पुतळी देवांगनानो देखाव आपी माणसोना मनने मोहित करे छे तो आ साक्षात् सघळा गुण धरावनारी सामे आवीने उभी रहीने प्रार्थना करती लीलावती कोने मोहित न करे! अने तेथी अगडदत्त पण पोतानी स्थिरताथी विमुख थइ चंचळ बनी गयो पण गुरुनो दाब माथा उपर सज्जड होवाथी ते स्त्रीने कहेवा लाग्यो के हे तन्वंगि! तारुं कहेवुं सत्य छे! अने हुं वीर पुत्र होवाथी तारुं रक्षण करवा योग्य छुं छतां पण गुरुना घरमां गयेलो सूर (सूर्य ब्रहस्पतिना घरमां जाय त्यारे) पण सारां कार्य करवाने अयोग्य थाय छे तेम हुं हजु गुरुना कबजामां होवाथी तेनुं मन दुःखावीने विद्यामां विघ्न पाडीने तने ग्रहण करवानुं हुं हाल कोई पण रीते योग्य धारतो नथी. आवां तेनां वचनोथी कंटाळेली मुग्धाए कह्युं के, रे सत्वशालिन्! आ तारुं वीरत्व केवुं के साक्षात् प्रेमदा प्रार्थना करे छे छतां पण वचमां गुरुनो भय राखे छे! जाणतो नथी के कळाना रसिक एवा चंद्रे गुरुनी स्त्री अहल्या साथेज भोग भोगववा भविष्यनुं कलंक लागनारुं जाणवा छतां पण आतुर थयो हतो. (आ लौकिक कथा छे.) आम वचन चातुरीथी तेने बोलतो पण सुंदरीए बंध करवाथी ते नम्र थएलो अगडदत्त कहेवा लाग्यो, हे

त्री ! तारुं कहेवुं सत्य छे छतां पण तुं धीरज राख, हुं अवसर मळे तारुं इच्छित करीश. तेने आवां वचनोथी पण संतोष न थवाथी अगडदत्ते सोगन खाधा के ज्यारे हुं अवंती जइश त्यारे तने जरुर साथे लेतो जइश. माताना मनने संतुष्ट करवा, बापनो अधिकार पाछो मेळववा अने भविष्यमां पोतानी प्रतिष्ठा कायम रहे तेवी विद्याकळा प्राप्त करवामां तेणे तन मन अर्पण कर्या छतां पण ते कमळ मुखीए तेनुं हृदय जीती लीधाथी एकज हृदयमां विद्या अने ललना बे शोको समान होवाथी, एक बीजीने बनतुं न होवाथी बे स्त्रीनो भरतार जेम कलेश पामे तेम ते पण कंटाळवा मांडयो तेथी तेने संपूर्ण विद्याकळानो पारंगामी बनावी गुरु रजा आपे ते पहेलांज पोते अगडदत्ते अधीराई बतावी. पोताने विद्याकळा जोईए एटली जणावी पोतानी परीक्षा करावबा राजा सन्मुख लई जवानुं गुरुने समजाव्युं. गुरुए पण तेनुं मन जोई तथा उमर लायक तथा माताना वियोगथी दुःखी थतो जाणीने तेनी परीक्षा करावबा पोते आगळ अने अगडदत्त पाछळ एम बंने राजसभामां आव्यां. गुरुनी आज्ञाथी शिष्ये राजाने नमस्कार कर्यो त्यारे राजाए शिष्यनी जोडे उभा रहेला गुरुने तेनो अधिकार पूछयो के हालना काळमां सौथी अधिक तेजस्वी एवो आ पुण्यवान् कोण छे ? गुरुए पण संक्षिप्त चरित्र तेनुं कही संभळाव्युं. पछी राजाने संतोष करवा गुरुए आज्ञा करेलो अगडदत्त धनुषपर बाण चडावी बह्मांड गजावी दूर रहेला इच्छित पदार्थने तोडीने नीचे पाडवा लाग्यो. चकचकीत तरवार फेरवीने दीवसे पण विना वरसादे वीजळीना चमकारा बतावबा लाग्यो. हाथमां चक्र धारण करी जुदी जुदी रीते फेरवीने साक्षात् नजीकमां सर्वेने फरतुं ज्योतिष चक्र बतावी दीधुं.

लोखंडनो मुद्गर फेरवीने मोटा मोटा वीरोने पण क्षोभ करवा मांड्यो अने ज्यारे छेवटे महान दंड हाथमां लई फेरव्यो के सघळा सभासदोने ते साक्षात जम पोते दंड लईने सघळाने साथेज हणवा

उत्सुक थईने आव्यो होय तेम देखावाथी कंपवा लाग्यो तेथी राजाना सुभटोना पण मद गळवा लाग्या. मल्लोने पण कीडा जेवा निःसत्व बनावी दीधा. हजारो सुभटोथी पण जे हाथी कबजामां न आवे तेवा हाथीने जरावारमां गाय जेवो बनावी दीधाथी सघळा सभासदो तेने वखाणता माथुं धुणाववा लाग्या. आवी आवी अनेक कळाओ बतावता छतां पण सभासदोनी साथे राजा मळतो थयो नहोतो अने राजा ज्यां सुधी पास न करे त्यां सुधी अगडदत्तनुं कार्य सिद्ध थाय तेवुं नहोतुं, तेथी लागेला श्रमने विसारी वारंवार जुदी जुदी जातनी हुन्नर कळाओ बतावी राजाने खुशी थएलो देखवा तेना तरफ जोवा लाग्यो छतां पण राजाए मौन धारण कर्याथी अगडदत्तने कंटाळेलो देखी राजाए पोताना मननो अभिप्राय तेने खुल्ला शब्दोमां संभळाव्यो के हे भद्र! तारी आवी कळाओथी मारुं मन आश्चर्य पामतुं नथी; कारणके पेट भरवाने माटे आवी आवी अनेक कळाओ शीखेला मनुष्यो दुनियामां घणा मळी आवे छे पण तेनाथी आवी कळाओवडे तेनुं के बीजा कोईनुं कंइ पण आत्महित थतुं नथी माटे तेवी कळामां हुं हमेशां उपेक्षाज करुं छुं; छतां पण हुं जैनधर्म पाळतो होवाथी जैनधर्म प्रमाणे कोई पण जनने निराश न करवानुं होवाथी तारी इच्छा प्रमाणे धन आपवा तैयार छुं. माटे हे वत्स बोल, तने शी वांच्छा छे? अगडदत्ते कह्युं हे नरेंद्र! हुं भिक्षुक नथी के तमारी पासे धननी याचना करुं. मान्त पुरुषो धनराशीने पण तृण समान गणे छे. फक्त तमारी तरफथी साबाशी मळे तेज मने घणुं छे. वळी जेना वचनमां पण ते (मीठाश) नथी तो छाया आपवाने अशक्त एवा वृक्ष पासे फळनी शुं वांच्छा राखवी? अने कदाच अमृत दृष्टि विना इच्छित धन आपे तो पण शुं? आदर आपीने सादा अन्ननुं आपेलुं भोजन पण अमृत सदृश पुष्टि करनारुं थाय छे अने अपमान करीने के उपेक्षा करीने खवाडेलो दुधपाक पण हृदयना लोहीने बाळनारो थाय छे.

राजाए तेने आ प्रमाणे दुःखी थएलो जाणी करुणा आववाथी कह्युं हे वत्स ! जे कळाथी अंजाण छे तेने बीजानी कळाथी आश्चर्य लागे छे पण जेवो ते सघळी कळानो जाण होय तेने बीजानी थोडी कळाथी केम आश्चर्य थाय ! छतां पण आजीवीकानी आधारभूत आवी अनेक कळाओ छतां पण धर्मकळा विना बाकी सघळी कळाओ शुन्य छे अने ते खरा वखते कंई पण हीत करनारी थती नथी माटे हे वत्स ! तुं मारा द्रष्टांत उपरथी सारी रीते समजी शकशे माटे ध्यान दइने सांभळ.

प्रकरण ३१ मुं.

श्रीषेण राजानुं वृत्तांत.

कौसंबी नगरीमां हरिषेण राजाने त्यां कृष्णनी लक्ष्मी माफक धारिणी नामनी अर्धांगना हती. तेने सुबुद्धि नामनो मंत्री मतिने रहेवाना मंडप समान हतो. तेने सुधा वाणी वहेवडावनारी सिंहला नामनी सुभार्या हती, तेने आनंद आपनारो आनंद नामनो पुत्र थयो हतो, पण युवावस्थामां आवे ते पहेलां तेने कोढना रोगे दयाजनक स्थितिमां आणी सुवर्णवर्णनी चामडीने कोहेली केरी माफक दुर्गंध उपजाववा जोग गंधाती अने परु लोही वहेती करी मुकी हती.

तेनी दुर्गंधी तेने अने बीजाने एटली पीडाकारक हती के तेनी पासे फक्त माखी सिवाय बीजुं कोई जवा के उभुं रहेवा इच्छा करतुं नहोतुं. राजाना मानीता मंत्रीए मोहोरने कोडी माफक गणीने अनेक वैदोने बोलावीने तेनी चिकित्सा कराव्या छतां पण ते मूर्ख शिष्य जेम विद्याने प्राप्त करवा अशक्त नीवडे तेम तेनाथी निरोगता दूरज रही हती. बिचारो ते युवान अवस्थामां आव्या छतां पण अपंग माफक घरनो खुणो छोडी शकवामां अशक्त थयो हतो. खाटलाथी नीचे उतरवुं तेने पहाड उपरथी नीचे कुदवा माफक मुश्केल हतुं. तेथी ते विचारो मनुष्यपणामां पण नारकीनां दुःख अंगे अनुभवतो हतो अने तेनां मावाप उपाय विना विचारां अशक्त बनी तेना सामे रडीनेज उभां रहेवामां संतोष मानतां हतां. एक वखत ते राजानी सभामां यवन देशथी कोई बुद्धिवान दूत कांई कारणे आवेलो अने ज्यारे तेणे पोतानुं कार्य करीने पाछुं जवा मांडयुं त्यारे तेनी बोलचाल उपरथी मंत्रिए तेने बुद्धिवान जाणीने पोताने घेर लई जईने तेनुं एटलुं बधुं सन्मान कर्युं के ते विदेशी छतां पण सगा बंधु माफक मंत्री साथे वातचीत करवा लाग्यो.

ज्यारे मंत्री तथा विदेशी दूतनी वात चालती हती ते वखते मंत्रीनुं मोटुं उदास तथा दुःखथी तरफडता कुवाना देडका माफक आमतेम शय्यामां उछळतो अने हजारो माखीओथी वींटायेलो अने अंधारा ओरडामां दुर्गंधी मारतो तेनो पुत्र पडेलो जोईने दूते मंत्रीने पूछयुं के, आ कोण तरफडे छे तथा तमारुं वदन निस्तेज केम छे? मंत्रीए गदगद स्वरे एकना एक पुत्रनुं युवावस्थामां पुत्रनी तथा पोतानी जींदगी बगडवानुं सघळुं वर्णन तेने कही बताव्युं, तेम अनेक वैदोना अनेक उपायो करेला ते निष्फळ थएला कही बताव्या. त्यारे आ विद्वान के जे पृथ्वीमां घणी जग्याए राज्यना कार्य माटे गयेलो अने अनेक निपुण पुरुषोथी समागम थतां अनेक औषध शीखेलो हतो; तेणे ते पुत्रनो रोग टाळवा मंत्रीने औषध बताव्युं. मंत्रीनी पण ते औषध विषे खात्री थवाथी ते दूतनो उपकार मानी तेने रजा आपीने ते उपाय कर्यो, पण ए उपाय तेना आखा कुटुंबनुं निकंदन करवारुप थयो हतो अने तेथी जो के लोहीना कूंडमां डुबेलो कुमार बोल्या चाल्या विना पडी रहेलो होवाथी बची गयो हतो. बाकी सघळुं सत्यानाश वळी जवाथी ज्यारे राज्यना माणसो सघळुं लूटीने, तोडीने, फाडीने गया त्यारे आ विचारो रोगी जोयाज करतो हतो पण ज्यारे तेनी चोकस खात्री थई के हवे अहीं कोई नथी त्यारे ते लोहीना कुंडमांथी नीकळी गयो अने अंधारी रात्रे लोहीथी खरडायलोज धीमे धीमे पाणीना स्थान आगळ आव्यो त्यां ज्यारे नाह्यो त्यारे तेनी काया तद्दन निर्मळ अने देदिप्यमान देखावा लागी. आ मंत्रिपुत्र विचारतो हतो के हुं केवो निर्भागी छुं के मावापने महेनत आपीने मोटो थयो, अने मोटो थईने रोगने पामीने तेमने रात्रदिवस पीडा उपजावी अने तेमनी सेवानो बदलो आपवाने तेमना माण लीधा. अरेरे ते करतां ए उपाय न कर्यो होत अने हुंज रीबायां कर्यो होत तो वधारे बहेतर हतुं. हे प्रभु ते करतां मारुं मोत थयुं होत तो हुं

मावापनुं अने तेमनी रिद्धिनुं निकंदन करवारुप तो न थात. हे पिताजी ! तमे महा बुद्धिवान् छतां मारा पुत्र प्रेमना मोहमां मुंझाई केवुं अकृत्य कीधुं. जे राजाए पोतानो चडवानो युवान अश्व पुत्रादिकथी पण छूपो राखी अमूल्य थापण माफक तमने योग्य धारीने राखवा आप्यो तेनेज हण्यो. शुं दुनियामां बीजो जुवान घोडो न मळत? एक पंचेंद्री जीवनी हत्या करीने मने पापीने शा माटे बचाव्यो? अरेरे स्वार्थी के मोहमां मुंझायलो भविष्यनो विचार भूली जाय छे. साहस कर्म करनार क्यांथी सुखी थाय? ना ना, पण मारा पिताना मनमां एवो विचार पण क्यांथी आवे के आवो हृष्टपुष्ट अश्व थोडुं लोही नीकळवाथी मरी जशे? अने दूर आवो उत्तम अश्व लेवा जतां विलंब थतां वखते पुत्रनो नाश थई जशे तो हुं रखडी मरीश. अहाहा! हे पिता! तमारो मारा उपर केटलो बधो प्यार? हुं तमारे माटे शुं करुं? राजा पण केवो दुष्ट? जे मंत्रीए रात्रंदिवस राजानी सेवा खरी निमकहलालीथी बजावी तेवा राज्यना स्थंभ समान मंत्रीने एकाद छिद्रशोधक शत्रुना कहेवाथी क्रोधमां आवी एक युवान घोडा माटे मंत्रीने तथा मंत्रीना आखा कुटुंबने पायमाल करी नांख्युं. अरेरे क्रोधी माणस पण आगळ पाछळ कशुं देखतो नथी! मारा पिता जाणता हशे के पुत्रने नवडावबा जेटलुं लोही नीकळशे के गमे तेम करी ते घोडानी नाडी बंध करी लोही वहेतुं अटकावी दईश अने तेने योग्य दवा करी पाछुं खवरावी पीवरावी पुष्ट करी दईश अने त्यां सुधी मारा घरनी छुपी वात बीजो कोण जाणनार छे!

जे नस कपाई ते कपाई, उपाय सघळा व्यर्थ विचारो घोडो पण लोही धडाका बंध नीसरी जवाथी निस्तेज चहेरे तरफडीने थोडा काळमां मुओ. छिद्र शोधक चाडीआए पोतानुं वैर लीधुं, राजाने जेम तेम समजाव्युं अने राजाए पण कांईपण जोया विना घर बार लुंटावी लीधुं, आखा कुटुंबने बुरा हाले मार्युं, छतां पण जेना माटे आ सघळुं

निकंदन थयुं ते पापी हजु दुनियामां जीवतो रह्यो छे! रे चेतन! हवे शुं करुं? क्यां जाउं?-मारे कोनो आश्रय लेवो? राजा जाणशे तो प्राण लीधा विना रहेनार नथी, तेम हुं नाठेलो होवाथी रीबी रीबीने मारशे, माटे चालु हुं अहींथी बीजे शहेर. कोई पण प्रभुनो लाल मळी जशे एम कही आगळ चालतां तेने कोई दयालु दीलना शेठे जोयो तेणे पण तेने पिता माफक गणी पोतानी सघळी दुर्दशानी हकीकत कही बतावी. शेठे पण वधारे धांधल न करतां छूपी रीते ते पुत्रनी माफक घरमां राखी लीधो; तो पण ते मंत्री पुत्र राजाथी डरीने बील-कुल बहार नीकळवा हिंमत करतो नहोतो. एक वखत तेना पुण्य योगे धर्मरथना धोरी बळद समान तथा दुर्गतिमां पडता जीवने अट-काववामां बारणाना कमाड समान पापथी निर्मुक्त अने तपश्चर्यामां रक्त एवा बे मुनिराजो तेना घरमां आहार लेवा माटे आव्या. तेओए तेने उदास जोई कह्युं के हे वत्स! तुं उदास केम रहे छे? त्यारे पछी तेणे पोतानुं सघळुं दुःख रोते रोते जणाव्युं, करुणाथी भींजायला मुनिराजोए पण कह्युं के, आ भवारण्यमां भटकनाराने झांझवाना पाणी-ना देखाव समान जरा पण साचुं सुख नथी, माटे हे वत्स! तेवा आ-पातरम्य इंद्रियोना सुखोमां ललचावा करतां तारा किंचित् सुखना माटे आ लोकमां पण तारा कुटुंबे केटलुं दुःख वेठयुं छे? ते हृदयमां विचारीने भवोभव वैरनी संतति वधारनारुं जे विषय सुख छे तेने परिणामे दुःख आपनारुं मानीने तेनाथी निवृत्त थई साचुं सुख आप-नार एवा धर्मने अंगीकार कर अने ते धर्म वीतराग प्रभुए साधु अने गृहस्थने यथायोग्य सर्व वीरति अने अने देश वीरतिना भेदोथी वर्णव्यो छे, तेमां साधुने सर्वे जीवोने अभयदान आपवा माटे छकायनी हिंसानो त्याग, असत्य वचन, पर द्रव्य, स्त्री अने परि-ग्रहनो त्याग ए पंच महाव्रत पाळवानुं छे ते सर्व वीरति कहेवाय छे. तेवी शक्ति न होय तो, गृहस्थने योग्य त्रस जीवनी हिंसानो त्याग, बीजाने नुकसान थाय तेवा जुठनो त्याग, चोरीनो त्याग एटले जेथी केदमां जवुं पडे तथा लोकमां आबरु जाय तेवी चोरी न करवी, परस्त्रीनो

त्याग, स्वपरणेली स्त्रीमांज संतोष अने द्रव्य विगेरेनुं परिमाण करवुं. साधुनां महाव्रतो श्रेष्ट छतां पण ते युवकने तेवी शक्ति न होवाथी गृहस्थनां व्रत अंगीकार कर्यां. मुनिराजो पण योग्यने योग्य व्रत आपी आनंद पामीने विहार करी गया. आ युवके सारी रीते व्रत पाळी अंतकाळे व्रतना अतिचार आलोचीने भद्रक परिणामथी मनुष्य आयु बांधेलुं होवाथी मरीने हरिषेण राजानो पुत्र थयो. हे अगडदत्त ! युवक जेणे गृहस्थनां व्रत पाळी श्रीषेणना पुत्र थयो ते हुंज हाल आ राज्य भोगवुं छुं. थोडा काळ पहेलां ज्यारे हुं गोखमां बेठेलो त्यारे बे मुनिराजोने शहेरमां वीचरता जोईने मने वधारे विचार करतां करतां जाति स्मरण ज्ञान थवाथी पूर्वभव देखवा लाग्यो तेथी हुं मारा पूर्व पितानी स्थिति विचारी ते सर्वे कळामां धर्म कळानेज मुख्य गणुं छुं. वळी माणसने तो महेनत करीने कळा शीखवी पडे छे पण क्षुद्र जंतु जे करोळीयो छे तेनामां घर बांधवानी कळा छे, सुग्रीमाळो बांधवामां निपुण छे, हंस गतिमां अने पोपट मधुर बोलवामां चतुर छे, जळतरण कळा माछलीमां छे हुडलडवानी कळामां गधेडुं तथा कुकडो वखत जाणवामां अने मोरमां नाचवानी कळा छे तेम गावामां कोयल छे. आवी रीते पशु पक्षीमां पण केळवणी लीधा विना कळाओ देखाय छे तो मनुष्ये श्रम मेळवीने कळा मेळवी होय तो तेथी शुं विशेष छे ? पण ते कळाओथी परमार्थ साधन तेमणे करेलुं देखातुं नथी, तेथी माथा विनाना धड माफक धर्मकळा विना बाकीनी सघळी कळाओ शुन्यरुप छे. आ प्रमाणे राजाए पोतानो अनुभव कही देखाड्याथी तथा पोतानी कळाओ जे महा महेनते पोते शीखेलो तेनी कदर अहीं थाय तेवुं नहोवाथी अगडदत्त घणी चिंता पामीने दुःखना सागरमां डुबवा लाग्यो हतो तेवामां तेना पुण्योदयथी एक आश्चर्य कारक बनाव बनी गयो के जेमां तेनी कळानी कींमत राजाने तथा प्रजाने पण जणाई आवी तेथी तेने मान तथा अपूर्व धननी प्राप्ति थई गई.

प्रकरण ३२ मुं.

अगडदत्तनुं चालु वृत्तांत.

ज्यारे श्रीमंतो अनेक कष्ट सहन करीने घरनो पैसो रोकीने घणी महेनते द्रव्य पेदा करे छे त्यारे तेमना धनना विनाश्रमे मालिक थवा चोरोने पसंद पडे छे पण ते धन जाहेर रीते के दिवसे लेवुं अशक्य होवाथी केटलाक लूटाराओ के तेना साग्रीतो (मळतीआ) धोळे दिवसे बजारमां शाहुकारना वेशे फरीने श्रीमंतोनुं धन क्यां रहे छे, तेना घरमां केटला माणसो छे, राज्यनो बंदोवस्त केवो छे, अमलदार लांचीया छे के नहि इत्यादि सघळुं दिवसे जाते देखीने के सोबती पासे सांभळीने रात्रे चोरी करे छे; ते चोरटा ज्यारे चोरी करता होय त्यारे ते धनना मालिको तथा तेना राखेला के सरकारी रक्षको निद्रामां झोकां खाता होय छे तेम ते चोरटाओ जुदी जुदी जग्याए चोरी करता रहेवाथी तथा वेश बदलीने दिवसे फरनार होवाथी ज्यां विशेष बंदोवस्त होय त्यां न जतां बीजे स्थळे चोरी करे छे अथवा विलंब करी जाय छे तेथी लोको निर्भय थाय के पाछा धाड पाडे छे तेथी करीने श्रीमंतोने तेवा चोरोथी घणुं दुःख सहन करवुं पडे छे अने जो राजा तेवाओथी रक्षण करवा समर्थ होय तो ते विश्रांति करे छे नहि तो बीजा राज्यमां रहेवा जाय छे.

जे वखते अगडदत्त अने राजानी वातचीत चालती हती त्यारे राजा धर्मकळाने मुख्य गणतो हतो अने अगडदत्तमां ते कळा न होवाथी नाराज थता हता, तेवामां ते शहेरना मोटा मोटा नामांकित शेठीआओ मोढुं भेटणुं लावीने राजाने बहु नम्रताथी प्रार्थना करवा लाग्या हता के, हे प्रभो! तमारा जेवो अमारे माथे प्रबळ नाथ छतां अमने अनाथ गणीने चोरो अमारुं धन चोरी जइने विना इच्छाए

परिग्रह (द्रव्य) रहित अकिंचन बनवा मांडया छीए. अमारी रुपवंती दीकरीओ अने स्त्रीओनी हरघडी चिंता रहे छे के ते दुष्टो वाघनी माफक गरीबडी गायो उपर क्यारे छापो मारी तेमने लूंटशे के तेमना शीळनो भंग करशे. अमारा कोमळ बाळकोना दागीनानी लालचे तेमने क्यारे उंचकी जशे के तेमनां खून करी क्यांय अवावर कुवामां फेंकी देशे. आखा शहेरमां ते चोरोना नामथी त्राहे त्राहे थई रही छे, कोई सुखे सुई शकतुं नथी छतां पण ते चोरनो के चोरीना माल्नो कशो पण पत्तो लागतो नथी. वळी बिचारा केटलाक लूंटाबाथी तद्दन दिगंबर साधु जेवा बनी गया छे कें तेमने बहार नीकळवुं पण दुर्लभ थई पडयुं छे. शहेरना तथा राज्यना स्तंभ जेवा नामांकित वृद्ध अने आबरुदार श्रीमंतो ज्यारे आवी रीते त्रास पामीने पोकार करे अने ते चोरोनो पत्तो न लागे अने पोतानी प्रजा तद्दन पायमाल थई जाय. ए राजाने ते दुःखीओनो अकेक शब्द कानमां गरम सीसु नांखवा माफक दुःखदायी थतो हतो तेथी ज्यारे ते श्रीमंतो बात करी रह्या के तुरत राजाए भयंकर दृष्टि करी शहेर रक्षको (कोटवालो)ने पूछयुं के आ बात खरी छे के केम? अने तमे दिवसना सूर्य माफक रात्रे पण शहेरमां प्रकाश करवावाळा छतां पण चोरो केवी रीते मारी प्रजाने पीडे छे? तमारामां आटलो बधो प्रमाद केम आवी गयो? अरे कोटवालो! सात दिवसमां ते चोरोने धन साथे पकडी लावो नहि तो तमेज चोर छो एम मनाशे; कारण के चोरनी खाणो कंई होती नथी. ज्यारे राजाए आ प्रमाणे निमकहलाल रक्षकोने धमकाव्या त्यारे ते बिचाराओ अनेक रीते चोरोने पकडवा मथ्या छतां पकडी न शक्याथी निराधार हता तेवामां राजाए आवुं कलंक मुकीने चोर तरीके गण्या त्यारे तो तेओ नीचुं मोढुं घाली पृथ्वी पासे जमीनमां पेसवा मार्ग मागता हता. "राड पडे रजपूत छुपे नहि" आ कहेवत प्रमाणे ज्यारे सघळा सुभटो ते चोरने पकडवा असमर्थ थया त्यारे अगडदत्तना

हृदयनो पित्तो उछळी आव्यो अने एकदम उभो थई राजाने नमस्कार करीने कहेवा लाग्यो. हे प्रभो ! आ रंकोने मुकी दो हुं तेमना बदले तैयार थयो छुं अने सर्वे सभासदोनी समक्ष प्रतिज्ञा करुं छुं के सात दिवसनी अंदर ते चोरोने माल सीखे पकडी आपीश. राजाए पण तेनी चातुर्यता जोवा माटे अने पोतानी प्रजानुं दुःख दूर करवा माटे उत्कंठित थयेलो होवाथी तथा पोताना सुभटोथी ते कार्य थवुं दुष्कर होवाथी तुरत तेने रजा आपी. उल्लासमां आवेलो अगडदत्त पोताना अध्यापकनो आशीर्वाद लई पोतानुं तेज प्रकाशवा माटे जेम पूर्व दिशामां प्रकट थाय तेम ते प्रकट थई ज्यां ज्यां चोरोनें रहेवानां स्थानो होय ते शोधवा मांडयां. तेवा स्थानकोमांथी पत्तो न लागवाथी साधु, संन्यासी, वैरागी, बावा, अतीत, गोसाई विगेरे वेषधारीओनी संगत करी तेमना उपासक थई तेमनां लक्षण तपासी चोर पकडवा माटे अनेक प्रकारना उपाय दिवस तथा रात्रे करवा मांडया हता. सुखशांतिने उंचां मुक्यां हतां.

छ दिवस अने रात्र निद्राने तथा आरामने उंचां मुकी चोरने पकडवानी पेरवीमां भटकवा छतां पण चोरनो पत्तो लागतो नहोतो जाणे के आकाशमांथी आवी अदृश्य रही चोरी करी लोकोने संतापी भागी जतोज न होय ! आवा चोरने पकडवा कोण समर्थ थाय, अने जो ते चोर नहि पकडाय तो मारी प्रतिज्ञा भंग थशे, अने प्रतिज्ञा भंग थया पछी मारे मोढुं कोने बतावबुं, मारी कळाओ शुं काम लागशे, कदाच आपघात करुं तो पछी माताने कोनो आशरो ! अरेरे, मोढामांथी जो तेवी प्रतिज्ञा न करी होत तो शुं बगडी जवानुं हतुं, सापे छछुंदर गळ्या जेवुं थयुं, न तो मराय न तो मोढुं देखाडाय; त्यारे हवे शुं करवुं? हे प्रभो ! मारी लज्जा केम रहेशें? दिवस तो आंख मींचतां ने उघाडतां क्षणवारमां वीती जाय छे, कार्य कशुं थयुं नथी ? चोरनो पत्तो नथी, नाम नथी, ठाम नथी, कोने पूछुं, एम विचार

समुद्रमां गोथां खावा लाग्यो. पण ना, हजु तेनुं पुण्य नाश पाम्युं नहोतुं तेथी तेना मनमां विचार वदलावा लाग्या. रे चेतन ! हिंमत शा माटे हारे छे ? पुण्य क्यां मदद नथी करतुं ? अकलनो शा माटे उपयोग न करवो ? नशीव पण उद्यमीनुंज फळे छे, चोरनी कळा चोरज जाणे. आ कहेवत प्रमाणे छेल्ले दिवसे तेणे विचार्युं के आजे सातमो दिवस छे, दिवस तो चाल्यो गयो छे, एक रात्रिमां वधुं कार्य करवानुं छे, आ पार के पेले पार ! एम करी तेणे पण वेश वदल्यो हतो. संध्याकाळे शहेर बहार थोडे दूर ज्यां सीम हती त्यां एक आंबाना वृक्ष नीचे एक रांकडाना वेशमां उदास थईने पृथ्वीमां मोढुं घाली वेठो हतो. तेवामां जरा अजवाळुं रहेवाथी थोडे दूर एक विचित्र वेष धारेलो यमना दूत सरखो परिव्राजक आवतो जोयो. आ परिव्राजकनी कंथा भोळा मनुष्यरुपी माछलांने पकडवाने जाळ सरखी हती. तेनो जाडो दंड जमदूतना दंडने वीसरावे तेवो हतो. चोरविद्याने जपवा माटेज जाणे होठ फरफडावतो हतो, तेना भयंकर वेषथी काचोपोचो तो त्यांज जमना घरनो परोणो थाय तेम हतुं, पण आ तो तेना जेवा छपनसोने पुरो पडे तेवो होवाथी छाती स्थिर करीने तेनी चेष्टा जोवा माटेज तथा धन चोरेलुं लेवा माटेज वेठो हतो. बाकी तेना लक्षण उपरथीज ते अगडदत्त तेने चोर तरीके ओळखी लईने गुपचुप वेसी रह्यो हतो.

जरा अंधारुं थवाथी आजुवाजु नजीकमां कोईने न जोवाथी पोतानी उपाधि आंबाना झाडे लटकावी, जेवो ते चोर नजीक आवे छे तेवोज तेणे वचमां आ रांकडाने वेठेलो जोयो, अने तेना उपर दया लावी कहेवा लाग्यो, रे वत्स ! तुं आम उदास थई केम वेठो छे ? तारो देखावज दरिद्रताने प्रकट करे छे, पैसाने माटे कया कया देशोमां तें भ्रमण कर्युं छे ? तारुं आजे दारिद्र दूर थयेलुं समजी ले, विश्वास राखीने सत्य होय ते कही दे. अगडदत्ते पण तेने पगे लागीने कह्युं, हे प्रभो ! हुं उज्जयिनीनो रहेवासी अने वाळपणमांथीज वडीलोथी तजाई अनाथ बनेलो छुं अने लक्ष्मीनोतो स्वप्ने पण समागम मने थयो

नथी; छतां पण मारां भाग्यनो उदय आजे थयेलो जोउं छुं के आपना जेवा पवित्र पुरुषनो समागम थयो छे. जेना दर्शनथी पण हृदयमां आह्लाद थाय छे. तेनी कृपादृष्टि थतां शुं वाकी रहेशे ? एम कही वारंवार स्तुति करतो नमस्कार करवा लाग्यो. चोर पण प्रसन्न थई कहेवा लाग्यो, हे वत्स ! तारुं दारिद्र आजे खरेखर दूर थयेलुं छे, तारी धारणा पण सत्य छे. जेनापर हुं तुष्टमान छुं तेने जगत्मां कंइ रिद्धिनी वाकी रहे छे ? !

चोर तेने आम विश्वासमां लई पोते आगळ हथीयार लइने चाल्यो, जेनी पछवाडे अगडदत्त पण चालतो हतो. कोई श्रीमंतना घरमां द्रव्यनो भंडार हतो ते प्रथमथी तजवीज करीने राखेलो होवाथी वंने जणा शहेरमां पेसीने चोरे ते जग्याए खातर पाडयुं अने तेने त्यां वेसाडी पोते अंदर पेठो. अनेक रत्ननी पेटीओ घरमांथी वहार काढीने अगडदत्तने कह्युं के हे वत्स ! अहीं ध्यान राख, हुं भारवाहको (मजुरीया) ने वोलावुं. आ समये मध्यरात्रि होवाथी सघळा निरांते सुता हता तेथी शहेरमां सघळुं शांत हतुं, तेथी ज्यां भीखारीओ रंको पडी रहेता हता त्यां तेमने धननी मोटी लालच आपीने उठाडी लाव्यो अने सघळुं धन उपडावी जेम करंडीयामांथी साप नीकळी जाय तेम ते गुपचुप मजुरो तथा माल साथे नीकळी गयो. अगडदत्त पण तेना पछवाडे पछवाडे चालतो हतो. शहेर वहार वधा आव्या, पण रात्रि घणी होवाथी तथा तेओ भर जंगलमां आवेला होवाथी निर्भयपणे तेणे सर्वेने कह्युं रे भाईओ ! हजुतो घणी रात्री छे अने आंखो वळे छे माटे थोडीवार सुई जाओ के शरीर न वगडे. पछी सुखेथी धन वहेंची लइशुं. ऊंघ सर्वत्र वैरिणी छे तेमां पण लुच्चाओना मधुर वोलवा उपर पण विश्वास शुं ? माटे जे भोळा मजुरो आ वदमासथी अजाण्या हता ते तो तेना मिष्ट वचनथी लोभाई तेने भरोसे सुई गया हता, कारण के चोरे तेमने सुवानुं कह्या साथे पोते पण सुई गयो हतो. छतां पण अगडदत्त तो जागतो रहेलोज. चोरने अविश्वास न आवे माटे जरा आडो पडी पछी

चोरने जेम मालुम न पडे तेम खसीने एक मजबुत लाकडुं लावी पथारीमां मुकी तेना उपर कपडुं ओढाडी दूर खसी वडनी छायामां अंधारामां उभो रही पोते तमासो देखवा लाग्यो हतो. बदमास चोरे पोतानी धारणा प्रमाणे मजुरोने सुतेला जोइने ते सघळाने पोतानी तीक्ष्ण तलवारनी धार वडे जमराजाने त्यां पहोंचाडी दीधा अने त्यारपछी अगडदत्तनी शय्यामां तलवारनो घा कर्यो पण तलवारने कोमळताने बदले कठण पदार्थनो घा लागवाथी ते पण विस्मय पाम्यो अने अगडदत्तनी चातुरी जाणी तेने मारवा माटे तलवार नचावतो शोधवा लाग्यो, ते समये अगडदत्ते सामे आवी तेने कहुं रे अधम! जेवो मार्ग तें मजुरोने बताव्यो छे तेवोज मार्ग हुं तने बतावुं छुं.

बन्ने जणा लडवामां वीर होवाथी घणीवार सुधी एक बीजाने हंफावी घा चुकववा लाग्या. पण पापना भारे भरायला चोरनो घा एक खाली जतां लाग आव्याथी अगडदत्ते तेने कारी घा करी कपायली केळनी माफक नीचे पाडयो; मरतां मरतां पण ते चोर तेने मारवाना विचारथी तेने वखाणवा लाग्यो के, रे वीर! अनेक वीरोने पण में, वीरत्वथी भ्रष्ट करी दीधा छे छतां पण मारा सत्वने नाश करनार तारा जेवो वीरोमां शिरोमणि मने प्राप्त थयो छे तो पछी शा माटे प्रशंसवा योग्य न होय! जेथी मारी संपत्ति तथा एवी मारी छेवटनी प्रार्थना छे. मारी भगिनीनुं तुं सुखेथी पाणी ग्रहण कर वळी मारी भगिनीने पुर्ण खात्री थाय ते माटे आ तलवारनो स्वीकार कर. पछीथी आ स्मशाननी पश्चिम दिशामां जतां जे घर देखाय तेमां रहेली मारी भगिनीने हाक मारजे, ते तने आ तलवारनी निशानी जोइने आदरसत्कार आपी घरमां प्रवेश करावशे अने तेथी वंश परंपरा खवाय तेटलुं धन अने अनुपम सुंदरी तने प्राप्त थतां तारी इच्छा होय तो त्यां रहेजे, नहि तो तारा स्थानके तेने लई जजे.

चोरनी संपदा जोवानी इच्छाथी तेणे पण ते वात कबुल करी तेथी बंनेना मनना अभिप्राय प्रमाणे बंने संतोष पाम्या चोरने मनमां

मरती वखते पण तेने मरावबोज हतो. त्यारे अगडदत्तने तो तेनी संपदा ग्रहण करी राजानी समक्ष जेनी तेने अर्पण करी यश मेळववो हतो. तेणे सावचेत रही रस्तो जोई जोईने चालतां अंधारे पण निशानी-वाळुं घर शोधी काढीने हांक मारी के चोरनी बेन चतुरा चोरटीए तुर्तज घरनो दरवाजो उघाडयो. ज्यारे तेनुं रुप जोयुं त्यारे आ अगडदत्त युवक होवाथी मोहदशाथी पोतानी क्षणवार अवस्थाने भूली तेना रुपनी प्रशंसा करवा लाग्यो के, आ शुं कोई मानुषी छे, के पृथ्वी भेदीने मने भ्रमित करवा नागकन्या आवी छे ? जेवुं तेनुं रुप तेवांज तेनां स्नेहयुक्त मधुर वचन सांभळीने अगडदत्त पाणी पाणी थईने तेनी साथे निर्भयपणे भोंयरामां गयो अने अंदर जईने भाईनी वात पुछतां तेणे यथायोग्य समाचार कहेतां ते कन्यानुं हृदय भेदाई गयुं, पण ते चतुर होवाथी तेने पोतानो शोक जणाव्या विना आवा उत्तम पतिथी मारो संबंध थयो. एम पोताने तथा पतिने प्रशंसती तेने बेसवा आसन आप्युं. पछी निर्मळ पाणीथी तेना पग धोई साफ करी तेने त्यां बेसाडी घरना एक खुणामां मनोहर पलंग बीछावी कहेवा लागी हे नाथ ! मारो भाई तेना दुष्ट कृत्योथी मरण पाम्यो छे तेमां तमारो जराए दोष नथी अने आजथी आ लक्ष्मी तथा हुं पोते-सघळुं तमारे स्वाधीन छे माटे यथारुचि जेम योग्य लागे तेम तेनो उपभोग करो. पण हे स्वामिन् ! तमारां नेत्रो घेरायलां जोवाथी तमने निद्रानी जरुर छे, आपणी वातो तो पछी पण थशे माटे रात्रिनो थाक दूर करवा जरा विश्रांति लो ! तमारे माटे आ शय्या तैयार करी छे. एम कहेवाथी ते सुतो त्यारे ते स्त्री, पतिना थाकने विश्रांति आपवा माटे कांईक विलेपन लाववानुं व्हानुं करी जरा नीचे उतरी के चोरनी चतुराईने जाणनार अगडदत्ते विचार्युं के सापनी भगिनी सापणमां निर्विषता क्यांथी होय ! वळी शत्रुना घरमां सुवुं पण निर्भय क्यांथीज होय ! एम विचारी शय्याने शूळी समान गणी उठी दूर जईने उभो रह्यो अने थोडीवारमां मोटो धडाको थयो. शय्या उपर ओचीती

शीला नाखीने शय्यानो चूरेचूरो करी नांख्यो. पछी पोतानी निपूणता बतावती ते स्त्री ताळी पाडती उपर आवी ने बोलवा लागी के मारा बंधुनो घात करनार क्यांथी सुखे सुई शके? ज्यारे आम बोलीने ते आम तेम नाचवा कुदवा लागी त्यारे एकदम अगडदत्ते उछळीने तेनो चोटलो पकडी धमकाववा मांडी के, रे! गायना मुखवाळी वाघण! विचारती नथी के जगतनुं रक्षण करवाने हुं समर्थ छुं तो मारुं केम रक्षण नहि करी शकुं? ज्यारे स्त्रीए पोताना मस्तक उपर वीजळीना झबकारा देखाडती तलवार जोई त्यारे तेणे पोतानुं आवी बनेलुं धार्युं अने पगे लागीने कालावाला करती कहेवा लागी हे देव! तमेज मारे शरण करवा योग्य छो. स्त्रीने मारवी ए निंदनीक तथा ते शरणे आवेली ने मारवानुं कंई पण प्रयोजन न होवाथी पोतानी घात चिंतवनारीने पण अवळा जाणी दया आणी क्षमा धारीने मुकी दीधी. सवारमां तेणे स्त्रीसहित राज्यसभामां जई सघळो वृत्तांत कही बताव्यो. राजा पण आश्चर्य पामी पोतानी प्रजाने तेनाथी रक्षण मळेलुं जाणी वारंवार तेनी स्तुति करवा लाग्यो त्यारे पोतानी वधारे प्रशंसाथी नीचुं जोता अगडदत्ते ते स्त्रीने भगिनी गणीने मुकी दइ ते चोरनुं घर जोवा माटे राजाने लई आव्यो. राजाना भंडारथी पण अधिक रत्नोनो तथा अमुल्य वस्तुओनो हारबंध ढगलो करेलो जोई राजा कहेवा लाग्यो के, आ निर्भागी चोरे पोतानी बुद्धिनो गेरउपयोग करी लोकोने त्रास पमाडी पोते दुःख वेठीने नाहक आटलुं धन अहीं भेगुं करी मुक्युं छे. जेमांनी केटलीक वस्तुने तो स्पर्श पण कर्यो नहोतो. राजाए मालधणीओने बोलावी सौ सौनो माल ओळखीने लई जवा सुचना करवाथी हजारो माणसोनो त्यां जमाव थइ गयो. जेनो माल मळ्यो तेओए तथा राजाए वारंवार सेवेलो तथा नाणांथी पूजाएलो एक मोटा ग्रहस्थ परोणानी माफक राजाने त्यां उत्सवमां दिवस गुजारतो हतो, पण ते सुखना वखतमां माताने तथा श्यामदत्तानी साथे प्रेम बंधायलो हतो तेने पण वीसरी गयो हतो. पति तरीके मानती ते तरुणी पोताने सुखना दिवसो

आववानी राह पाणीनी माफक जोती हती तेवामां तेनी प्रशंसा सौने गाता जोइ तेने वधारे आनंद थयो अने पोतानुं पण नशीब उघडशे तेवो तेने भास थयो हतो; पण ज्यारे ते पतिए उत्सवमांज दिवस गुजारीने तेणीने समुळगी विसारी मुकी त्यारे तेणे पोतानी सखीने पोताना समाचार जणाववा मोकली. ज्यारे अगडदत्त एक वखत एकांतमां वेठो हतो त्यारे ते सखीए आवीने कह्युं के, जेणे आंसु वरसाववा वडे सघळां सुखने जलांजलि आपी छे, पतिना वियोगे तथा तेनी उपेक्षाथी उपेक्षित थती श्यामदत्ता श्याम मुखवाळी नहि छतां श्याम मुखवाळी देखावा लागी छे, निरंतर वियोगथी बळेली, शोणितथी रहित थई दुकाळना झाडो माफक सुकाई गई छे. जेणे पतिना प्रेमना अभावे पान खावुं तज्युं छे, शणगार सजवा विसार्या छे, अन्नने पण अरुचिपणे खावा मांड्युं छे अने शय्या आसन विगेरे घरनो सघळो सामान तो तेने शत्रु समान थई पड्यो छे.

आ प्रमाणे वियोगदशाथी विपरीतपणाने पामेली मारी सखीने तारी अर्धांगना करी तारा स्पर्शनी शीतळतावडे तेना विरहानळने शांत कर. वळी अंतमां तेणे कह्युं छे के हे नाथ! तमे छते राजाए अनाथ बनेला नगरने चोरनो उपद्रव टाळी सनाथ बनाव्युं छे त्यारे आ एक तमारी शरणे आवेली प्रियतमाने शा माटे चरणनी सेवामां दासी तरीके स्वीकारवामां विलंब करो छो? अगडदत्त युवान अने रसीलीना रसास्वादथी अजाण्यो न होवाथी सखीने कह्युं के रे मुग्धे! आवुं तुं शा माटे वचन बोले छे? तेने तो में मारा अंतःकरणमां क्यारनीए स्वीकारी लीधी छे, तेने अर्धांगना करवाने बदले मारुं आखुं शरीरज सोंपी दीधुं छे, कंठे जेम मुक्ताफळनी माळा शोभे तेम ते हृदयमां रमणता करी रहेली छे. माटे हे शाणि! तुं शीघ्रजा, तेने कहे के तैयार थइने प्रातःकाळे रथमां बेसीने उज्जयिनीना दरवाजे आवी उभी रहे. हुं पण तैयार थएलो सवारमां त्यांज मळी जईश. ते सखी पण हर्षभेर गई. बंने जणां प्रातःकाळे भेगां थतां पति प्रेमदा

नहि छतां ते प्रमाणे लग्न कर्या विनाज अगडदत्ते तेने अर्धांगना तरीके स्वीकारी लीधी.

एक शेठनी नाजुक पुत्री, जेनो पति हतो के नहि, के लग्न थयुं हतुं के नहि, के तेनां मातपिता आ वात जाणतां हतां के नहि, तेम आ लग्न शास्त्रपणे थयुं के नहि तेनो कशो पण विचार कर्या विना युवानीना मदमां कळाकौशल्यमां निपुण एवा अगडदत्ते रुपथी रंगित थईने जोके तेणे आगळ पाछळनो कशो विचार नहि करतां स्वीकारी लीधी हती छतां पण छूपी रीते लइ जाय तो पोताना वीरत्वने लोको पछवाडेथी नींदशे तो मेळवेली आबरु जती रहेशे, एवा डरथीज डरीने तेणे प्रगट थवा तथा पोताने लागती एबने दूर करवा मोटा अवाजथी सर्वे लोको सांभळे तेम दरवाजे उभा रहीने बूम पाडी के हे गर्ववडे तेजस्वी चित्तवाळा राज्य तथा राज्यनी प्रजाना रक्षको चित्त दइने सांभळो "हुं अगडदत्त सूर्य, सोम, यमकाळ, देवो विगेरेनी साक्षीथी श्यामदत्ता नामनी शेठनी पुत्रीने जबरजस्तीथी लइ जाउं छुं, माटे जेनी भुजामां बळ होय ते बतावबा अथवा नवो जन्म लई नवी मातानुं दुध पीवा इच्छता होय ते सामे आवी पोतानुं शौर्य प्रगट करी ते मुग्धाने लइ जतां अटकावो."

जेणे महान चोरने मारी पोतानुं सत्व साक्षात् बताव्युं हतुं अने जेना लीधे पोतानां मोढां श्याम थतां अटक्यां हतां, जेणे प्रजानुं गयेलुं धन पैए पै पाछुं मेळवी आप्युं हतुं अने राजा प्रजाथी एक सरखुं मान पामेलो तेवा निस्पृही अने वीरत्व धरावनार पुरुष सामे जई नाहक शा माटे मरवुं ? एम धारी सर्वेए तेनी उपेक्षा करी हती, तेम हजारो सुभटोथी पण जे न रोकायो अने राजा जे अग्रपद आपे छे तेवा वीर पुरुष साथे ते युवती गई छे एम तेना मावापे जाणवा छतां पण तेनी संभाळ न लीधी होय के बीजा कोइ पण कारणे तेने अटकाव न थवाथी पोताना पवनवेगी घोडाने एकदम दोडावी मूक्या.

जोके प्रेमनी खातर नवा पुरुषने पति तरीके श्यामदत्ताए स्वीकारी साहस कृत्य करी अगडदत्त साथे नीकळी गइ हती, छतां पण मावाप तथा भाई विगेरेनो स्नेह हृदयमांथी खस्यो नहोतो. जेमनी दृष्टि हर वखत सामे रहेती तेनाथी तद्दन जुदी पडी, एक विदेशी साथे कंइ पण कह्या विनाज नीकळी गइ तेथी आखे रस्ते उदासीमां ते गुम थइ गइ. तेनी आ सघळी चेष्टा अगडदत्तना जाणवामां आवी गइ हती पण प्रसंग विना वधारे बोलवुं काम लागे तेवुं न होवाथी अने ते बंने जणज रथमां होवाथी झपाटाबंध रथ दोडावी मुक्यो.

प्रातःकाळनी गुलाबी ठंडीमां वनमां एकांत भागमां चालता घोडाने पण एकदम उत्साह वधी गयो हतो जेथी घणो रस्तो कपायो अने पोताने, स्त्रीने तथा घोडाने योग्य खोराक आपवा विश्रांतिनी जग्या आवतां तळावना किनारे घोडा छोडी चारो नांखी पाणी पाइ थोडी-वार छुटा मुक्या अने स्त्रीने वातोना विनोदमां लीन करी पूर्वनो शोक वीसरावी शांतिथी भोजन कराव्युं. बपोरनो तडको गाळी पाछां स्वार थई रथने एकदम दोडाव्यो के थोडीवारमां घणे दूर आवी पहोंच्यां. ज्यां दशार्ण देशनी नजीकमां एक गामनी सीम हती, त्यां घणा माणसोनो समुदाय एकठो थएलो देखातो हतो. ते समुदायमांथी आवता बे जणाए अगडदत्तने पुछ्युं के हे बंधो ! तुं कोण छे अने क्यां जाय छे ? पेलाए उज्जयिनी जवानुं नाम दीधाथी बे जणा हर्षमां आवी कहेवा लाग्या, हे वीर पुरुष ! जो तुं आज्ञा आपे तो अमारो वधो समुदाय तने नायक बनावे अमे तारी पछवाडे चालीए, कारणके उज्जयिनीनो मार्ग उन्मत्त हाथी, दृष्टि विष साप, तोफानी दीपडो, अने अर्जुन चोर दुःख देनारा होवाथी बंध थइ गयो छे

प्रथम भाग समाप्त.